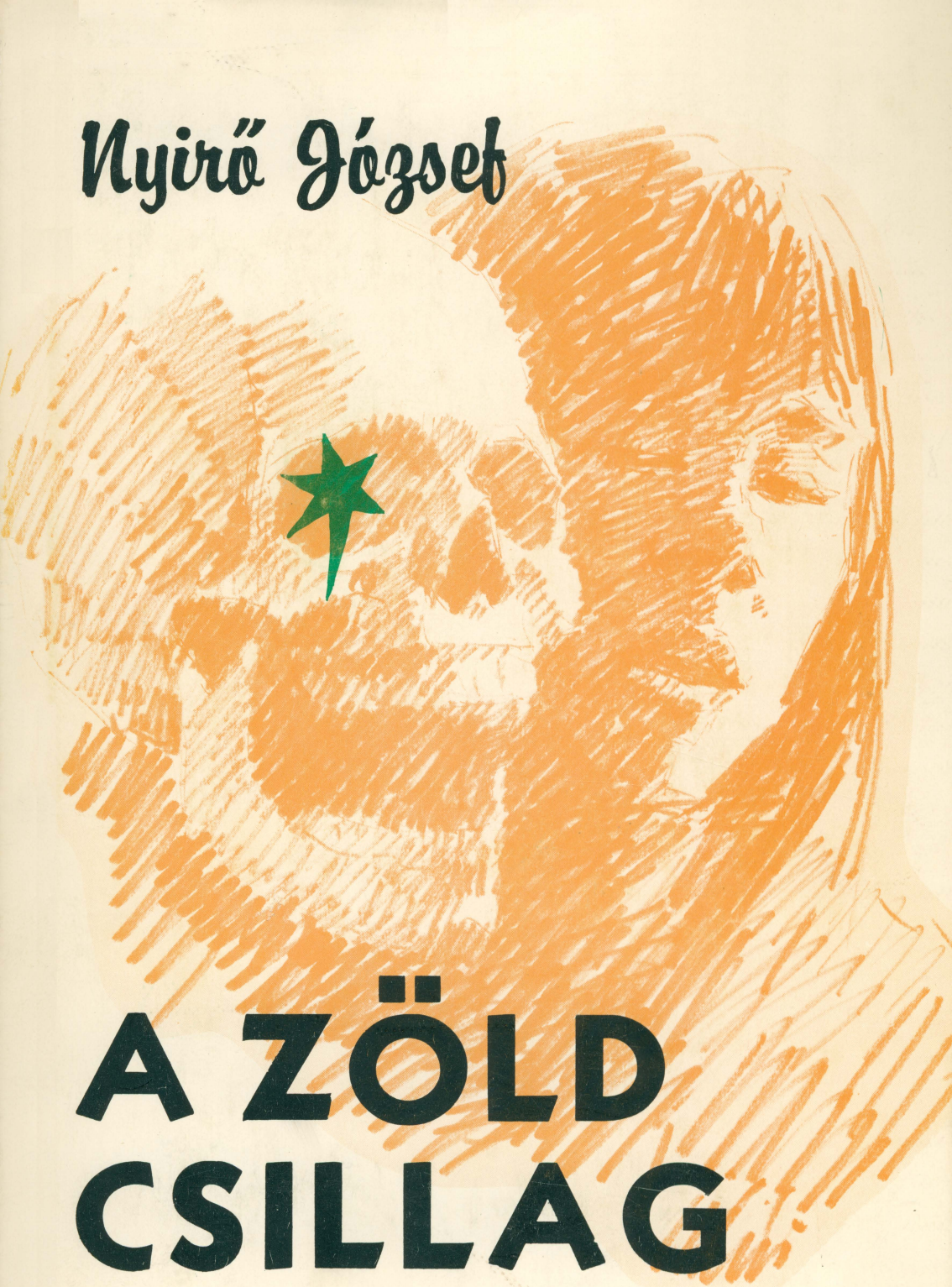
Nyirő József

A ZÖLD CSILLAG

NYÍRŐ JÓZSEF, az Udvarhely megyei Székelyzsombor szülötte, a lánggal égő érzések, a sorsdöntő emberi élmények, a tudatosan felkorbácsolt szenvedélyek, a súlyos történelmi tragédiák írója. Minden művét a drámai erő, a magyarság végzetet lebíró hősiességének útmutatása, az utánozhatatlan jellemábrázolási készség és az események sodró lendülete jellemzi.

Azonban művészetében nemcsak a tragikus színek uralkodnak: a csalafinta székely humor, a felejthetetlen székely alakok, az emberszeretet megnyilvánulásai, az istenélmények befolyásoló ereje mind egy-egy alappillére Nyírő József életművének.

Táj- és természetleírásai példa nélküliek a magyar irodalomban.

Ízig-vérig magyar író. Magyarsága nem csupán ösztönös, hanem tudatos. Fájdalmas, önmarcangoló erővel boncolgatja nemzete létkérdéseit. "Azoké az ország, akik sokat szenvednek érte!" — vallja.

Spanyolországi számkivetettségben halt meg, 1953. október 16-án. A madridi temetőben nyugszik.

Rabmagyarországon műveit betiltották. Bizonyos, hogy egykor majd a felszabadult Magyarországon — ha lesz valamikor ilyen — nyilvánosan is a magyar irodalom halhatatlanjai közé fogják emelni. De ez csak külsőség. Mert ő máris ott van örökre — olvasói szívének Parnasszusán.

Minden elveszett, minden összeomlott. A megpróbáltatásokat és a szenvedéseket talán már nem is lehet fokozni. Mégis: az eszeveszett kavargásban is akad néha-néha valami, ami

A ZÖLD CSILLAG

Kîadta a
Katolikus Magyarok Vasárnapja
Catholic Publishing Co., Inc.
1739 Mahoning Avenue
Youngstown, Ohio 44509. U. S. A.

NYIRŐ JÓZSEF

A ZÖLD CSILLAG

A SZERZŐNEK AZ EMIGRÁCIÓBAN ÍRT
REGÉNYE

1950

A ZÖLD CSILLAG

I.

Néhány hétre jött Bölön Ferenc, hogy megismerje a menekült magyarok tábori életét. Valami Saly nevű fiatalember osztotta meg vele a szállását. Soha se látta az életben. Szépen nőtt, jóarcú, harminc év körüli fiú, aki egyedül vergődött ki az idegenbe. Szigorló orvosként rántották bele a háborúba. Ma favágó és valami megszálló francia cégnek irtja a Fekete-erdőt. Boldog, hogy a kedvenc írója a vendége. Átadja az ágyát, a tenyerén hordja, teszi ki a lelkét.

— Éppen ma lesz a bál. Nem is érkezhettél volna jobbkor, Feri bátyám!

— Miféle bál?

— A bujdosó magyarok bálja a Siegel-vendéglőben. A városban lakó magyarok rendezik. Műsor is lesz. Mindenki ott lesz. Az egész környék. Megismerkedel Telével is.

— Hát az ki?

Megütközve néz rá a fiú.

— Nem hallottál a Tisztánlátóról? Ő a mi nevezetességünk. Egész Németországból járnak a magyarok, akiknek valami baja van. Kinek nincs ma baja? Ő tartja bennük a lelket.

Bölön nem lepődött meg. Szanaszét dúlnak errefelé járványok a hazátlan, üldözött, jövőtlen és kilátástalan menekültek közt. A szalmaszálba is kapaszkodásnak, egyensúlyt vesztett, kétségbeesett élet- és támaszpont-keresésnek ebben az érthető idegállapotában a kártyavetéstől az istenkényszerítésig időnként minden változatban végigsöpörnek rajtuk a beteg lelki hullámok a nyomorult fabarakk-táborokban és paraszt padlásszobák oduiban. Testi, lelki fertőzésfészkek mind, melyeket fel kellene gyújtani és mély tömlöcbe zárni azokat is, akik tűrik. Természetes, hogy

tucatjával támadnak „látók", jósok, szentek, csodadoktorok, médiumok, a nyomor és rongy egyéb fantomjai, világpolitikusok és megváltók.

Ismerte a típust. A száraz izmokból font testet a fekete csontokon, a hideg, hosszú, sárga ujjakat, amelyeket ha virág mellé szúrnának, kiszáradna a virág. A ruhájuk úgy hat, mintha koporsóból kölcsönözték volna. Érintésük hideg, beesett mellűek, körmükről időnként színtelen nyirkok cseppennek le, és csak sötétben valakik. Mintha avatag középkori könyvekből léptek volna ki zodiákus jelekkel, babonás, keleti ákombákom a mozdulatuk, és ötszáz esztendővel ezelőtt rúgta ki őket valami alkimista, mert ügyetlenül eltörték a tégelyt. A szemük különös, szúrós és titoktól mély a csontgödörben. Ha az esti szürkületben kimozdulnak, azt hiszed, hogy a halál tartja lámpásnak maga elé hajuknál fogva, amikor learatni megy a napi termést és vigyorog hozzá, ha a kutyák felüvöltenek, a bagoly a falusi templomok toronyablakában vadul csapkod a szárnyaival örömében, és a paraszt ijedten hányja a keresztet magára. Eh! Sokszor megégették és megírták az elődök őket.

— Csak nem hiszel bennük orvos létedre?

A fiú vállat von.

— Én nem érek rá effélére. Különben is sebésznek készültem. De nagyon sokan hisznek Telében. Állítólag meglátja a halált is az embereken.

— A halált?

— Természetesen nem mondja meg nekik.

— Még szép tőle... És mondd! Nem beszél különös hangon? Élesen vagy hörögve, metszően, üvöltve? Nem szokta időnként letépni a ruháját, kiszaggatni a haját, véres hússá zúzni a mellét? Vagy tán dühkitörései vannak, belső hangjai, kobold formájú gúnyalakok, ördögfoszlányok, csábító leányalakok kísértik? Nem láttad lebegő állapotban a fején és karjain? — gúnyolódott Bölön.

— De bátyám! Te nem ismered. A szellemek...

— Persze hogy üldözik szegényt pokoli gazsággal. Szétörik vagy elrejtik legkedvesebb tárgyait, összekötözik a

haját álmában, beverik az ablakát, csörömpölnek a konzervdobozaival, a bőrén mászkálnak és pórusain kigyöngyözik a verejték.

A fiú csalódottan nézett rá.

— Mégis vannak bizonyos pszichikai képességek...

— Hogyne! „Lelki konstellációk", énhasadás, hipnózis, álom, transz, delirium satöbbi. A hipnotizált merev, maszkszerű vonásai, a gépszerű nehézkes mozgás, a médiumok „metafizikai ereje", amely érintés nélkül felemeli a testeket és finoman osztott formában materializálódik. A gondolat átugrása agyból agyba, térbeli és időbeli tisztánlátás, a tudatalattiság... Könyvtárakat írtak össze ezekről a kérdésekről, és az ilyen magamfajta, rabszolgavásárra alkalmatlan emigráns jobban tenné — ugye? — ha ezeket olvasgatná ahelyett, hogy a saját csontvázát preparálgassa a táborotokban. Különben az én „énem" elég hasadt már.

— Énhasadt már az egész világ! — állapítja meg Saly Pál.

— A második énünk talán jobb lesz! — fanyalgott az öreg ember. — Mi már úgyis csak a „rejtett tudás"-ból élünk. Régi életünk földalatti nyomaiból, amik megmaradtak, felvillannak, álmainkba jönnek, visszacsengenek, mint az elsüllyedt város Vineta harangjai... Arra azonban kíváncsi vagyok, hogyan látja a halált az embereken ez a te Tisztánlátód. Az arcon, a fejen, a nyakukba ülve?

— A fene tudja! Nem kérdeztem, — kezdett borotválkozni a fiú. — Csak nem gondolsz a halálra?

Bölön fölényesen mosolygott.

— Nem a halálra vagyok kíváncsi. Öreg csontkomám ő. Szakértő vagyok én már ebben. Volt ő nálam már családfenntartó is. Inkább az érdekel, hogy mit érez a Tisztánlátótok, ha látja vagy csak hiszi is, hogy meglátja az embereken a halált. Milyen belső élmény lehet előre látni a feltartóztathatatlanul bekövetkező tragédiákat? Hogyan foglal állást velük szemben az ilyen ember?... Ez az egy, ami érdekelne, ha valóban „tisztán látó" ez az ember.

— Azt mondják, hogy sokezer feljegyzett esete van — mesélte a kis doktor. — A rendőrségnek is dolgozott. Kényes eseteknél itt is igénybe veszik az amerikaiak. Van itt egy szőke tanárnő...

— Nőknek nem hiszek!

— Akkor kérdezd meg Ajtonyt!

— Ki az az Ajtony?

— Az ezredes, akivel utaztál.

— Aha! Az az ütődött gavallér az elhordott civilkabátban, katonanadrágban és dagadt orrú bakancsban. Szikár ember finoman metszett ádámcsutkával. Homlokán történelmi ráncok. A bakancsa szintén ráncos, mintha az is gondolkodnék.

— Az, az! — kacagott a fiú. — Hát ő meséli, hogy hárman együtt utaztak a Tisztánlátóval. Egyik állomáson felszállt a vonatra öt ismeretlen férfi. Tele rájuk nézett és megmondta, hogy a müncheni pályaudvaron már várja őket a rendőrség és megbilincselve fogja leszedni a kocsiból. Szóról szóra így is történt.

— Kezd érdekes lenni.

— Meg fogsz lepődni, ha találkozol vele. Azzal kezdi, hogy elmondja múltadnak minden rejtett titkát, amikről álmodban sem beszélsz.

— Nem vagyok kíváncsi magamra. Te! Hisz Istenben az az ember?

— Nem kérdeztem.

— És hisz önmagában? Mert ha nem hisz, akkor csaló. Meddig terjed a látóképessége? Hogyan jött rá? Miért nem pusztult bele eddig? Hiszen egy embersorsot se lehet halál nélkül elviselni, nemhogy mindenkiét, akivel érintkezésbe jut... Vagy afféle lelki vámpir, aki mások életéből táplálkozik?

— Megkérdezheted rövidesen személyesen, mert már indulnunk kell.

— Hasadjon meg az éned, csak nem vagy készen már? Add csak azt a borotvát! Öt perc alatt lepipállak ifjúság dolgában.

II.

Elfogódott és ünnepélyes az a párszáz szerencsétlen magyar menekült, aki a „Bujdosó Bál"-ra az egész környékről összeverődött, ki amilyen ruhában, soványan, alultápláltan, megviselten az utolsó, hazátlan évek szenvedésétől és nyomorúságától.

Esemény ez a nap. Hozzájuk méltó. Milyen régen hallottak Chopint, Wagnert, Lisztet, áriát a „Hunyadi László" operából, ősz hegedűművészt!

Nem állanak ugyan fényes autók négyes sorban a fényben úszó palota előtt, mint a salzburgi játékoknál, s nem jött el sem az angol király, sem az egyiptomi trónörökös, lordok, diplomaták, nagy kokottok, és nem lihegnek a nemzetközi vonatok a pályaudvaron, sőt a kis német város se veszi tudomásul az eseményt; de ma újra vagyunk valakik.

Kívül már csendesedőben van a sajátos városka, a tört utcácskák, szögletek, az átjáró torony alja, erkélyek, vén házak a holdfényben, a Markt, az egész a középkorból ittmaradt kulissza. A tűzvigyázó már bóbiskol a széken.

Csak a hazátlan magyarok akarnak még egyszer valakik lenni, mielőtt elnyeli őket Ausztrália, Argentína, a kanadai erdők, a burmai bozót.

Az éjszaka is csak négervigyorgás fölöttük.

Az estély tulajdonképpen búcsúvétel a múlttól. A ruhájuk is mutatja. Kiöltöztek. Kiki a saját sorsa szerint. A féltve őrzött egyetlen ruhába. Akinek nem volt, maga szőtte össze régi darabokból. Csendes pókok a barakk sarkában. Semmiből is lehet létrehozni. A bőrt is ki lehet simítani egy éjszakára. Csak a lelket nehéz. A szemek mintha könnyel öntözött virágok volnának. A kiütköző csontok koporsóban érettek, és sok az őszült ember. A temetők demokráciája. A tapsuk is más. Nem csoda. Befelé többet

élnek, mint kifelé. Már nem a régi közönség hallgatja a műsort. A jó jobb lett, a bűnös bűnösebb. Újedten döbbennek rá, milyen más a zene is. Kínoz, gyötör és a szív fáj tőle. Feltámlasztja a régen legyűrt kísérteteket. Jó is, hogy vége van.

De még Bölönnek is kell néhány szót szólnia. Felkényszerítik a dobogóra.

— Ezeknek nem szabad az igazat megmondanom! — gondolja, s áltatja őket, hogy az arcok felderüljenek, élet fénye szökjék a szemükbe.

Szorongatják a kezét, ő pedig fanyar és örül, amikor békében hagyják.

Ekkor lép hozzá szerényen egy ötvenkörüli, nyugodt, kövérkés kis ember.

— Jól tetted, hogy így beszéltél. Újra hisznek szegények.

— De én nem hiszem, amit mondtam!

— „Ha könnyű volna hinni, nem volna érdemes hinni." Bölön rámered.

— Ez a mondás! ...

— Ott van a noteszedben, ahová ma délután feljegyezted.

— Te ... te a Tisztánlátó vagy!

— Tele János ... De azt a keserű gondolatot dobd el magadtól, hogy „Csak ötéves korig bocsátom meg Istennek, hogy embert teremtett." Ez káromlás, hazug és igazságtalan! ... Fräulein! — fog el egy kiszolgáló-kisaszszonyt. — Zwei Bier!

És az ivóban leülnek egy kis asztalhoz.

Bölön zavart. Nem ilyennek képzelte. Ilyen tömzsi, kurta hajú, szűk szemű, sörivó kispolgárnak. Nincs benne semmi látnoki, delejes, hipnótikus. Nem borzaszt át a másvilágba. A tenyere nem fekete, anyajegy sincs rajta. A füle se hegyes. Közvetlen, természetes, mint valami régi szesztestvér. Szerény. Nem a saját értékének a plakátja. Nem bizalmaskodik, de nem is néz rád buzgóságtól felakadt szemekkel. Egyszerű. Nincs takargatni valója. Talán tudja,

hogy minden „módszer" gyanús. Vagy éppen ez a módszere? Szakértően mártja bele a száját a sörbe, és csak mellékesen mondja:

— Azt a karkötőórát ne keresd! A feleséged adta el titokban, hogy az unokáidnak néhány dolgot hazaküldhessen.

Mégis meg kell hökkenni.

A Tisztánlátó mosolyog.

— Értem pedig ne aggódj! Hiszek Istenben... Mindjárt, Éva! — hárít el egy nyakába szakadt szép leányt.

Igazán remek teremtés ez a leány. Arányos, sugárzó élet és ifjúság. A barna test tüze árad róla. A képzeletnek nem kell szépíteni semmit rajta. Az öreg is megfiatalodik mellette. Az aszott arc fényt kap láttára, a szakadófélben levő inak megfeszülnek, s az enervált, sovány karok ellökik a ráborulni készülő koporsófödelet. Az agyadban angyalok dolgoznak aranyüllőn, ha nézed, és tágítják az életet. Nem szamárság az a Talmud-bölcsesség.

— Miért lett ilyen jó kedvem, te Tisztánlátó? Igyunk valami értelmes dolgot, ne ezt a saját habjába fulladó locsadékot!

— Arra a leányra vigyázz! — figyelmezteti a Tisztánlátó. — Maga a veszedelem.

— Nekem? Hullára hiába süt a nap.

— Nincs „józan ész", ahová beteszi a lábát. Megbontja a békét, családok nyugalma bajra változik. Szerencsétlenség-hordozó! Nem úgy, mint te.

— Mint én?

— Te szerencsehordozó vagy. Ha vonaton utazol, az utánad jövő siklik ki. Ha repülőgépre ülsz, az előtted levő zuhan le. A betegnek te viszed a gyógyulást. Ha bombák hullanak körülötted, neked semmi bajod nem történik.

Akármilyen rideg, kétkedő is az ember, jól esik az effélét hallani.

A teremben már elkészültek a táncra. A kis ivó gyorsan kiürült. Alig néhány ember gubbaszt a vacsorázó asz-

taloknál. Mindenki vígadni, örvendezni, feledni akar pár órára. Aztán nem bánom, ha enyvet főznek is a csontjaimból az ötéves terv számára. Rázzuk ki a rongyot és ezt a keserves életet magunkból. Aztán jöhet akár a gyertya is a fejünkhöz!

A fiúkban, lányokban már lobog az öröm. A felnőttek is úgy néznek a fénybe, mintha új élet virradna fölöttük is. A kiszolgáló német kisasszonykákat már nem érdekli az üzlet, és kacagva szaladgálnak a poharakkal. Valaki viccet mondott. Jól tette.

— Te, ki az a jóvágású, hatalmasan épített, barnára füstölt magyar, aki alatt nyög az a nyavalyás szék?

— Egy csendőr!

Bölön nem állhatta meg, hogy oda ne szóljon neki.

— Maga mi fölött töpreng, földi?

Csak a busa fejét veti feléje a csendőr.

— Én azon uram, hogy hej, ha én úgy tudnék angolul, mint a feleségem magyarul veszekedni...

Egy most érkezett ismerős megzavarja.

— Becsapott az autóbusz. Sajnálom, hogy nem hallhattam a beszédedet... Megyek drágám! — szól oda a feleségének.

El is siet, mert a kottákkal dúsan felszerelt kis „Kapelle" már rá is kezdett a kedvcsinálóra.

A búsuló magyar visszaereszkedett az ökleire. A szomszéd asztalnál valami tábori anekdótán mulatnak. A humor kinyílik még a halott markában is, hála legyen érte a Jóistennek!

A zenekar csárdásba kezdett. Hirtelen mindenki az ajtóhoz tolul. Szinte hihetetlen, hogy így kihozzák a kottából. Még a magányos magyar is felüti a fejét. Súlyos szemekkel elmered a hallatára, mintha bika nézne a távolba a pusztán.

— Ez a mozdulat! Ez a királyi fejtartás! — lelkesedik Bölön. — Vassal se lehetne szétfeszíteni a száját... Most látom: a magyar tör ki benne. Az igazi. A nem fertőzött. A büszke. Az egykor honalapító. A bora szinte felforr a le-

heletétől. Hej, ha így meg tudnám örökíteni ezt az embert!... Nézd! Most újra visszacsügged. Az oroszlán álmodik.

— Otthon pedig a kis oduban három kis gyermeke alszik egy ágyban, kiéhezett felesége pedig, aki a negyedikkel várandós, hol az egyiket takargatja, hol a másikat, míg szíve belefeketedik.

Bölön bosszankodott, hogy Tele áhítatában megzavarta, de újra ráfeledkezett a magyarra.

— Most nézd! — súgta Telének. — Szép Magyarországon, az ősi, apai jusson jár most, amit elraboltak tőle... Éppen virrad. A felkelő nap szólította ki, és puszta mellel kilépett a köszöntésére a takaros kis hajlék ajtaján. Hát ismét szerencsésen felvirradtunk! Merész, a komondor harmatos bundával számba adja becsületesen az „élet"-et. A búza, az övé, a sajátja, szembe fut vele. A nádas is odabólint. A vadkacsára leső róka elhordja az irháját. A jószág is szedelőzködik a hidlásról. A lovak felfigyelnek. Csak a malacok bújnak álmosan még szorosabban anyjuk emlőjéhez. „Asszonyok! — ébreszt a kakas is. — Szégyelljétek magatokat!"... A piros szemű nyúl a lucernásban még egy utolsót majszol, mint a fogatlan vénasszony. Hadd egyék! Jut neki is. A galambok a ház gerincén már megkezdték a szerelmet, hisz oly rövid az élet. Csak a kútágas ostorán függő vödörből csepeg az este bennefelejtett víz. Egész éjjel sírt szegény. Valami felijesztette a galambokat. Ahá! A puszta szegénye, aki valamelyik közeli boglyában húzta meg magát éjszakára. A komondor szégyenében lesüti szemeit. Vége a becsületnek, hogy megtűrte, dehát a szegény embernek is el kell húzódnia valahová éjszakára.

— Isten! Isten! — köszön a szegény ember.

— Neked is! Mit álmodtál, Bálint?

— Kicsi kenyeret, s nagy húst!

— Jere később ben!...

Az elüldözött magyar finom szeretettel elmosolyodik a bajor székecskén. Aztán lassan szűkülni kezdenek szemei, a pír is lehervad arcáról. Hatalmas markai kioldha-

tatlan görcsbe rándulnak, melle előreboltosodik, arcéle éles és fehér.

Bölön megigézve nézi.

— Most jön a vihar a pusztán. A vas és vér, a tűz, a jaj. A bombaesők. Ázsiai ferdeszemű hordák, nők, gyermekek legyilkolása, sírok felhányása, a fejükre ontott házak, futás lobogó hajjal, a kimondhatatlan aljasságok, az éhezések, rettegések, géppuska-sorozatok védtelen menekültekre. A zabolátlan szenvedélyek és vak gyűlölet pokla. A „félre Isten"-korszak. A vértől részegek uralma, az emberiség szégyene. Új gazságok megvetése, népeknek hazudozása. A „kultúra" és a „demokrácia", amely az emberek javát a vérpadra húzta. Falvak, vidékek irtása és elhurcolása, levágott gyermekfejek az út porában. A söpredék tánca akasztófák alatt és ártatlan holttestek fölött. Nem baj! Majd elhazudja az érdek és a történelem... Jere Tisztánlátó és adjuk ki magunkból ezt a csöpp sört! Vagy a lelket. Még jobb. Szégyellje magát, aki mindezt megtűri!

— Most nézd azt az embert! — mormogja tompán a Tisztánlátó. — Tudod-e, mi az?

— Hogyne tudnám! A védtelenek, a tehetetlenek, a kényre-kedvre kiszolgáltatottak, az elhurcoltak és ártatlanul szenvedők kínja. El kell fordítanom a fejemet. Nem bírom tovább nézni.

— Na látod? Ez a tisztánlátás. Hogy ami elmúlt, sohase haljon meg bennünk, ami pedig elkövetkezik, előre éljen.

— Igazi csapás... Menjünk! Mulassunk! Szerencsére már megy is az az ember. Hajítsunk port utána! Szamár, aki még ezen a világon is felháborodik. Elnök úr, zongorázzék valamit! Adjatok egy kisgyereket az ölembe, hadd béküljek ki önmagammal.

Csak a Tisztánlátó nyugodt, csendes, mintha a hasában levő sör altatná.

A szőke tanárnő, az „estély lelke", szétriasztja őket.

— Elég volt a trafikálásból! Jöjjenek! A társaság várja. A táncteremben külön sarkot rendeztünk be.

— Nekem mennem kell, — szabódik a Tisztánlátó. — Halaszthatatlan dolgom van... Még csak pár sort írok a részedre — fordul az íróhoz —, de csak akkor bontsd fel, ha a nagy hír ide is eljutott!

— Miféle „nagy hír"?

— Majd meghallod. Most menj. Viszontlátásra!

— Igen, Herr Tele már elment, — mondja a sör-kisasszony, aki átadta a levelét.

— Mit súgtatok-búgtatok együtt egész este? — gyanakodik egy száraz, magas úr, talán pénzügyi főtanácsos.

— Tanultam a „tisztánlátás"-t.

Két úr tapintatosan elbiggyeszti a száját. Az asszonyok nem. Ők hisznek rendületlenül. Másik két úr jelentősen egymásra néz: — „Milyen információkat adhatott ez a Tele rólunk?"

Bölön első pillantásra tisztában van velük. Különösen a főtanácsos urat nem állhatja. A „maradtunk még néhányan méltóságos urak" fajtájából való. Lehullott róla az állás és a pénz, azért ilyen sovány. A hangjának is éle van.

— Na és vitted valamire?

— Hogyne! Nem olyan boszorkányság az a tisztánlátás.

— És, mondjuk, mit látsz rajtam?

Ez a tréfa ideje, hát tréfáljunk.

— Neked rossz a májad.

— Azt az orvos már előtted megmondta.

— Nem az orvosi, a másik májad rossz.

A másik májú kellemetlenül felkacag.

— És, szerinted mi a gyógyszere?

— Az anyaföld!

Hát nem remek ez az este?

— Hiszen te többet tudsz a profinál, a Telénél! — önti el az epe a főtanácsos urat. — Urak! Ki kíváncsi magára? Remélem barátunk nem hátrál meg és mindenkihez ilyen őszinte lesz. Ne csak ő, lássunk mi is tisztán.

— Az nem is ártana! — bosszantja tovább Bölön. Látja már, hogy a másik párthoz tartozók közé került és szándékuk van vele. Ezért ilyen sziszegőek. Hát lássuk!

Még jóleső kis izgalmat is érez, amikor egy törekvő fiatalember nekibátorodik.

— Hát rajtam mit látsz, kedves bátyám?

Bölön jobban megnézi. Ki az ördög lehet ez a fiatalember? Földbirtokosbajusz húzza le a szája két végét, ujján aranygyűrű, „kérem alázatosan" pislog az urakra, tehát akar lenni valaki. Amerikai cigarettát szív, tehát feketézik, és már háromszor mondta utálatosan, hogy „oké". Kevés szánalmat érez Bölön és halvány undorodással válaszol:

— Te még nem látszol, fiam. Gyere tíz év múlva.

Gorombán mar vissza a fiú.

— Hol lesz maga tíz év múlva?

— Érted búsuló édesapádat fogom vígasztalni a másvilágon.

Már nem kacagnak. A fiú sápadtan nézi, hogy az eddig magába mélyedt öreg úr feláll, s a Bölönéhez üti poharát.

— Köszönöm. Ne törd rajta a fejedet! Ennek a fiúnak az apja vagyok.

— Örvendek, illetve sajnálom, hogy...

— Ne sajnálj semmit!

Leül Bölön mellé. Két szemöldöke két sötét felhő. Öregen is délceg. Őse bizonyosan bikákat fogott a honfoglaló szekérbe és szarvuknál fogva tartotta őket, mikor a családjával beereszkedett a Vereckei-hágón. Ember, aki állni tud a földön. Abból a fajtából, aki nem hal meg, csak egy reggel nem ébred fel többé. Akit nem nyávogva, de büszkén szokás kikísérni a temetőbe. Tisztelet neked! Nincs benned semmi felemás. Félre az útból kis majomutódok! Haza jött a gazda.

Mind őt nézik. A fia is, akivel valami mégis történt. Lassan kioldódik a merevségből. Férfi lesz.

— Én bocsánatot kérek!

Bölön kezet nyújt neki. Megbecsülve, keményen.

— Most már látlak, fiam. Segéljen az Isten!

— Hát lássunk tisztán! — zengi az öreg. — Eddig itt úgyis a vakulj magyar járta... Tudod, öcsém — fordult Bölönhöz —, mindinkább meggyőződöm róla, hogy nem

azok veszejtik el Magyarországot, akik szándékosan pusztítják, hanem akik szándékosan maguknak mentik. Nézz csak körül!

A főtanácsos úr és két barátja hirtelen felállnak.

— Már mentek? — emel egyet a szemén az öreg.

— Igen. A vonatunk... Sietnünk kell, hogy le ne késsük.

Kurtán, furcsán távoznak.

Az öreg a poharába dörmögi:

— A muslicák a borba döglenek.

Utálkozva kiloccsantja poharát. Tempósan, nehéz mozdulattal új bort tölt és úgy nézi meg, mint Isten a lelkiismeretet. Aztán fölötte öklére ereszkedik. Mintha pap beszélne a kehelybe.

— Csak azok vagyunk kevesen, akik önmagáért akarják megmenteni az országot!

Kissé mindenki találva érzi önmagát. No, nem akar senkit bántani a vén magyar. Csak úgy eldereng magában.

— Ezeké lesz majd a haza! Csak ezeké! Akik érette vagyunk... Na, táncoljunk egyet!

Felmozdul a székről és száltermete kiegyenesedik. Körülhunyorog a teremben és megkeresi a párját. Talál hozzá. Vak az ember, hogy az ilyen fehérnépet nem látja meg. Ők termették a nemzetet ezer éven által.

— Hej, kis Kápelle, csárdást az angyalát!

Feldördülésére a tánc leáll s mindenki elnémul.

Ahogyan kiállanak, már attól felgyúl mindenki. Világos, hogy az öregnek új mondanivalói vannak a tánccal.

A zene első hangjaira maga a test varázsolódik el. Benne támad fel a zene, amit nem lehet kottába ölni. Szíven játsszák azt. Végigzsong az agyon, minden idegszálon. Az izmok acéllá merevednek tőle. A tekintet kigyúl és forró lesz a száj. Egy nép becsülete, összhangja és ritmusa van ebben a táncban. Méltósága és öröme. Földébresztés minden dobbantása, forgószél a fordulása. Dicsfény támad fejük körül, mintha Isten keze árnyékolná be védőleg mindazt a magyar életet, amit a tánc kifejez. Félre rúgják az élet

piszkát, üszkét, kormát, és tátva marad a világ szája. Ha a nap fent volna, az is aranyhasát verné örömében.

Az előbb még táncoló párok félkört vonnak körülöttük. A férfiak szeme búsan, könnyesen elúszik haza és a hozzájuk búvó lányok mellükre símulnak, hogy igazat halljanak, mert most ott, belül van a kinyilatkoztatás, amit, jaj, sohasem lehet elfelejteni.

Jaj, látszik minden, amit otthon hagytunk... A halottak szántanak, és elmúlt édesanyánk megcsókolja arcunkat. Fény borít mindent, és az előre nyúlt Kárpátok megújítják határesküjüket. Valamennyi harang húzatlanul szólal meg, valamennyi... Isten mégis ránk tekint...

Az idegen zenész játszik és nem tudja, mi történt vele.

A sörhordozó bajor lányok örömükben felsikoltanak. Bár sohase lenne vége ennek a táncnak!

Mintha nyugtalanság támadt volna a mindenségben is. A csendes csillagok reszketnek, a hold mégjobban elsápad, a szél sikoltva menekül.

Otthon is megérzik ezt a táncot, szép Magyarországon.

A lovak a pusztán, a sötétben felkapják fejüket és nyugat felé figyelnek. Az ökör felkel fekhelyéről, keresztet rajzol lábával a hídlásra és megnyugodva visszafekszik. A kutya tudja, hogy mi fog történni és világgá szalad örömében. Az alvó asszony felébred és remegve magához szorítja kicsinyeit.

— Istenem! Valami történik! — költi emberét.

A férfi elszántan kimegy, hosszasan befigyel a sötétségbe, a végtelenségbe, és orcája megvilágosodik.

— Ne féljetek! Valahol imádkoznak értünk és az Isten lelkiismerete megmozdult...

Hát ez volt ám a csárdás.

— Újra! Újra! Tovább! Tovább! — összetett kézzel kérik a bajor lányok, de nincs tovább. Ezt csak egyszer lehet eljárni.

Most már aztán nem megyünk haza, ha a lábunkon száradunk is el.

Újult erővel ébred a tánc. Megmutatja mindenki, ami benne lakik. Tiporják a nyomort, keserűséget. A valakik voltunk, ma senkik tánca. Nem lobban magnézium, nem veszik filmre, a sajtó se jegyzi. Kit érdekel egy feláldozott nép halálvonaglása? Izom kell és nem lélek. Haszon és nem jog, szabadság. Az alvó bajorok hasán domborodik a dunyha, mintha a lélegzetükkel fújnák a magasba. Szamár, aki még hisz a világban vagy csodálkozik.

De azért nem lehet némán meg nem ölelni ezt a táncos vénembert, aki alatt újra megreccsen a szék.

Áll a tánc, emelkedik a hangulat. Fut a lidérc, mi meg utána. Mindenki a saját lidérce után.

Hirtelen azonban leintik a zenét?

— Mi az? Mi történt?

Egyszerre csend lesz. Egy ijedt, megilletődött magyar hadonászik a széken állva, és behorpadt képpel újságolja, hogy szerencsétlen testvérünk, Bodor Imre, a csendőr, hirtelen megőrült.

— Itt volt az ünnepélyen. Az ivóban ült egyedül, aztán feltűnés nélkül távozott. Egyenesen a temetőbe ment és a halottaknak beszédet tartott.

— Mit? — borzadnak az emberek.

— Beszédet. Megmondta a világnak az igazat magyarán. Volt mit hallgatni rajta... A közelben levő németek felriadtak, sokan odagyűltek, de senki sem mert közel menni hozzá. A rendőr telefonált a kórházba. Egy orvos és négy ápoló jött autókkal, akik megrohanták, de Imre lerázta magáról őket, mint a pelyvát. Négyen se birtak vele. Küzdés közben azonban az orvos bénító injekciót szúrt bele, és csak így birták lefogni. Elszállították.

Megdöbbenve hallgat mindenki.

— De ezzel még nincs vége! — újságolja tovább a hírhozó. — Szegény felesége, aki kisbabát vár, súlyos ideglázzal összeesett. Koraszülés... Szerencsére odaérkezett Tele úr, a Tisztánlátó, aki bevitette a kórházba és a gyermeket gondjaiba vette. Ennyit tudok!

Bölön a zsebéhez kap, de nem kell kivennie a levelet. Tudja már, hogy mit írt a Tisztánlátó.

A közönség megzavarodik. Csupa részvét és ijedtség mindenki. Sietve fizetnek és felszedelőzködnek. A bál fénye, kedve elmúlt és sorsuk újra szürkére mázolja őket.

Gyorsan ürül a terem.

Az öreg táncos odamegy Bölönhöz. Beletöpreng az arcába.

— Tévedtem, öcsém! ... Azoké az ország, akik sokat szenvednek érte!

III.

Ki tud ilyen tragédia után nyugodtan lefeküdni, aludni?

Bölön és a kis doktor nem találják a helyüket a szűk barakkszobában. Magának is teher ilyenkor az ember. Ülnek, néznek, csendesek. A deszkafalon át hallják, hogy túl is sóhajtozik valaki a rongyai közt, a merev pokróc alatt. A dűledező kalyibák odaátkozott lakója, akinek agyát szintén nem fogja most az álom. A fene azt a szerencsétlen csendőrt, hogy így elrontott mindent.

— Főzök egy feketét! — jut eszébe a fiúnak.

— Főzzed!

Az öreg ember a lelkét igyekszik csillapítani, míg társa a rozsdás, horpadt dobkályhával vesződik, amelyből kidugja nyelvét a tűz. A kiszökött füstnek ablakot nyit. A korhadt padlórésen pillanatra rájuknéz egy patkány, hogy miért nem fekszenek le. Különben több helyen égnek a fények. Mi történt ezekkel a magyarokkal? A patkányszem hirtelen eltűnik, mert fut a kávé.

— Az anyád! — ügyetlenkedik Saly Pali, és egyetlen poharát odateszi a vendégnek. Neki jó a konzervdoboz is.

Bicsakjukkal kavargatják a kávét, de nem ízlik. Keserű, mint az élet. Hiába cukrozzák. Nem ízlik no.

— Van egy üveg konyakom! — jut eszébe a fiúnak.

— Vedd elő!

Tényleg konyak. Háromcsillagos. Francia szerzetesek lehellete érzik rajta. Nem rossz hely az a francia zóna. Csettintenek. A kávéba is töltenek. Így már jó az is.

— Még egy kávét?

— Nem bánom.

— Még egy konyakot?

— Azt se bánom.

Nyelhetik azonban, nem hozza meg a kedvüket. Ülnek

és nézik a fénytócsát a pár borzas deszkából összeütött asztalon.

Minek az ördögnek jöttem ide? — gondolja Bölön.

A másik is gyászol mellette. Nézi a saját orrát. A dobkályhában leszakad a tűz. A konyak várja, hogy töltsék. A vaságyon szennyes ágynemű, és rajta valamelyik vendég fenekehelye. A bútorokon avatag por, sarokban, tetőn pókhinták. A padlón oldalra fordult, döglött bakancs, amiben a fiú favágni jár. Férfielhagyatottság és rendetlenség. A szelek kissé megtaszították az egész barakkot, de jó az így is. Csak egészség legyen! Úgyis átmenet az egész. Ma itt, holnap ott. Rongy a zászlónk, ország útja az otthonunk, a nagyvilág a vagyonunk. A semmi népe vagyunk. Új nagyhatalom. Megyünk, megyünk, míg az örök élet kapukilincsére nem vetjük kezünket. Ott majd nem ütjük kőbe a lábunkat, s megszűnik a vitaminhiány öreg inainkban. Állítólag az egész világegyetemben, levegőben, vízben, napsugárban van valami megfoghatatlan energia, amelyből az egész életerő árad. Ezekre a barakkokra azonban nem árad. Mindenik maga a kiábrándultság, meghasonlás, sötét mélység. Nappal önmaguknak hazudnak bennük az emberek, éjszaka meggyötri őket.

— Veled mi van Pali? Ocsudj! Feküdjünk le!

— Lefeküdni?

— Miért ijedsz meg tőle? Most az ideje.

— Tudom, de szeretném, ha még legalább egy félóráig... Volna egy kérésem.

— Kérésed? Dehát ki vele! Ne szemérmeskedj! Mi lelt? Egészen ki vagy kelve a képedből. Nyögjed már, öregem!

— Az nem olyan könnyű. Nagy dolog!

A fiú egészen meg van zavarodva. Még reszket is bele. Bölön magához húzza. Ősz fej, ifjú fej egymás mellett. Csaknem közös a szívverésük is. Mégis nehezen leheli a szót.

— Szeretném, ha édesapám lenne!

Még a szája is belefehéredett.

— Mi legyek? Az édesapád?

— Az. Az aki meghalt kisgyerekkoromban. Nem is is-

mertem. Édesanyám is meghalt. Ráomlott a házunk a háborúban. Egyedül állok az életben. Nem akarok én semmi mást, csakhogy az édesapám legyen. Titokban. Egymás közt. Nem kell senkinek tudnia róla.

Olyan váratlan, különös az ötlet, hogy Bölön első pillanatban hihetetlenül mered a fiúra: „Részeg ez, vagy megbolondult?" Mint az a szerencsétlen csendőr.

Már-már felkacag, de olyan szentségesen néz rá ez a gyerek, hogy nem mondhatja neki: — „Apád vagyok, fiam, és aztán mit csinálsz majd a hullámmal? Inkább te fogadj örökbe engem!" ... Különben nem csoda, hogy így ellágyult az árva. Akármilyen keménykötésű, izmos is a teste, képzett is, önálló is; mégis csak gyerek ő. Támasz nélküli, magárahagyatott. Végigszenvedte a háborút, menekülést, fogságot, minden nyomort. Derékon törte szegényt a sok. Veszedelmeiben senkije sincs, akire gondoljon. Ahová haza járjon a lelke. Mert annak kell a támasz. Most már látja. Mindenkinek van ilyen támasza. A szülőknek a gyermek, a gyermeknek a szülő. Csak ő van egyesegyedül. A kutya se törődik vele. Se hazája, se senkije. Üldözött, bujdosó. Idegen az egész világ. Idegen és kegyetlen. Felőrli az élet. Meglett férfiak is alig bírják. Hogy bírná ez a gyerek? Kiért, miért? Hogyan tudta eddig is megőrizni magát ebben a piszkos világban? Ilyen tisztának. Mert, ha jobban megnézem, minden sejtje nyíló virág, tekintete tiszta, becsületes. A saját leplezetlen világa néz rád a szemeiből. Lehet, hogy az az utolsó segélykiáltása, mielőtt lezuhanna. Mint olyan sokan ... Hogy hagynálak, édes fiam, amikor te az én fonnyadt kezeimbe akarsz kapaszkodni?

— Értelek! — csak ennyit mond.

Kissé megcsurrannak mindketten, és némán ráznak kezet. Férfiak közt ez a legszebb. De mintha a nyomorult barakk is éterikus állapotba jutott volna.

— Köszönöm! — rebegi a fiú.

Meghatottságukat leöntik egy pohár konyakkal. Nem tudják, hogyan viselkedjenek, tehát boldogan kacagnak. Nem borulhatnak bután egymás mellére.

— Mit csináltál velem, te tekergő? Egészen apának érzem magamat... Zsebpénz azonban nincs! Magamnak sincs. Csak becsület, de a mai világban a becsületnek nincs becsülete... Ejnye, beh furcsa! Na te engem ugyan elintéztél, te kamasz!

— Miért?

— Most már meg se halhatok, míg téged fel nem nevellek. Holnap majd regulába foglak, de addig is, van-e még abból a barát-találmányból?

— Hiszen alig ittunk.

Szemlátomást szépül ez a gyerek. Ránézni is öröm. Össze se birja fogni a száját a boldogságtól, mint a tyúk a hőségtől. Mégse bolondság az élet. Van abban szép is.

— Te fiú! Ki is volt az a hülye, aki azt tanította, hogy a pozitív pólus székhelye a fejünk búbján van, a negatív a farkcsontunkban és a kettő közti magasfrekvenciájú áram az élet?

— Nem tudom, de iszik még egy kávét? Főzzek?

— Nem. De miért magázol? Persze, persze! Az apát meg kell becsülni... De várj csak! Valamit elfeledtünk.

— Mit? — rebben meg a fiú.

A friss apa kedvesen megfenyegeti:

— Ha azt találod nekem vagy rólam mondani, hogy „Tata" vagy „Öreg", akkor egyszerűen kitagadlak. Az én házamnál nincs második gyermekkor! Mit pisolyogsz? Jobban tennéd, ha elmondanád, mik a terveid a jövőre, mit akarsz kezdeni. Míg a világ nem senyvedhetsz ebben a cigányputriban. A favágás sem életcél.

A fiú elkomolyodik.

— Éppen ez az! Éppen ezért szeretnék megnősülni. Maholnap harminc éves leszek.

— Megházasodni? Ugyan mire?

— Csak erre a két karomra. Majd csak fölverekszem magam.

— Itt? Hiszen még ezt a mocskos barakkot is leszedik a németek a fejed fölül. Tűzre hányják az egészet. Te mondtad éppen, hogy a francia cég is megszünteti az üzemet.

— De csak két hónap múlva. Addig van munkánk.

— És mit csinálsz két hónap múlva?

— Kivándorolok.

— Hová?

— Ahová lehet. Mindegy. Ha haza nem mehetek, mindegy akárhová. Már be is adtam az okmányaimat az I. R. O.-hoz. Három-négy hét múlva újra jön az ausztrál konzul. Vele már egyszer beszéltem is. Nála jelentkeztem. Addig szeretném megtartani az esküvőmet. Mégis más, ha nem egyedül kell nekivágnom a nagyvilágnak. Ketten többre visszük. Legalább valami értelme lesz az életemnek. Lesz kiért, miért szenvedni, küzdeni. Így? Ha valami bajom lesz, az sincs, aki egy pohár vizet nyújtson. Nem birom már ezt a bitangságot. Egyedül, mindig egyedül. Miért születtem, miért élek? Mire jó az egész?

Erre nehéz felelni. Saly Pál tovább füstölög, kényszetgeti a sorsot, mintha magában volna. Ki tudja hányadikszor?

— Aztán szívem is van. Nekem is van... Elvettek mindent tőlem, de ezt nem adom. Csak én ne lehessek boldog? Csak nekem nem szabad szeretni, mert semmim sincs? Rongyos, kóbor kutya vagyok, akibe mindenki belerúghat. Akik győznek, azoknak szabad büntetlenül ölni, de nekem nem szabad élni. Velem akarják megfojtatni a saját lelkemet?

Bölön lehajtja a fejét. Megrázó az efféle így, késő éjfél után a merev éjszakában. Mit is szólhat? Igaza van a fiúnak. Sokkal nagyobb igaza, mint ahogy sejti is. Félig megölték ezt a fiatal életet is. Milyen forró a széltől, hidegtől, fűrésztől, fejszenyéltől puffadt, cserepezett, szétdolgozott keze! Nem szedheti ki a virágot a lelkéből. Inkább hallgat. Felvert a tűz benne, dől a száján az érzés, az őszinteség, a gyermek mohó bizalma.

— Én szeretem azt a lányt! Jobban szeretem az életemnél. Elpusztulok nélküle. Segítsen rajtam!

— Segítek én szívesen. Hogyne segítenék!

— Tudtam! — könnyebbül meg Saly Pali. — Ezért is

akartam, hogy az apám legyen. Hogy legyen, aki áldást ad ránk. Lehet, hogy ma már nem szokás, de enélkül nekem nem teljes. Mindíg hiányzanék. Lehet, hogy az emberek, a mai világ kikacag miatta, de én ilyen vagyok. Ősi magyar dolog ez nálam. Ugye, igazam van?

— Igazad van, Pali fiam, hogyne! ... Azt már tudom, hogy te szereted azt a lányt, de a lány szeret-e téged?

A nagydarab legény elsápadt a kérdésre.

— Én ... azt hiszem.

— Hát nem kérdezted meg tőle?

— Nem mertem, de azt hiszem.

— Szamár! Na nem baj. Majd kitudom én neked holnap. Hogy hívják azt a lányt?

— Évának. Tarján Évának. Ott lakik a 24-esben özvegy édesanyjával. Az apja bíró volt valahol a Dunántúlon. Fiatalon halt meg.

— Nem ismerem.

— Dehogynem! Az a szép, magas, barna lány, akivel egész este táncoltam.

Bölön összerázkódik. A veszedelemhordozó leány, akitől a Tisztánlátó óvta! Összevonja a szemöldökét.

— Jól van, Pali. Majd meglátjuk.

— Mert, tetszik tudni, olyan lány nincs több a földön.

Átszellemülten a szennyes ágyat kezdi vetni, puhogatni.

IV.

Alig néhány órát alhatott Saly Pali. A szemén látszott, hogy egész lénye ki van világítva. Már hajnalban csomagolt, tömte a koszos hátizsákot rossz erdőlő ruhában, mert utaznia kellett föl a Fekete-erdőbe fát dönteni, héjalni, húzatni, csúsztatni, rakodni a francia cégnek, fent a sötét fenyvesekben, a csúnya, sziklás, meredek hegyoldalakon, ahol úgy elkomorítják Istent, hogy haragjában a tüze mellől üszköket dobál rájuk. Mikor újra haza jöhetnek, bizonyára úgy elvadulnak, hogy reggelenként ők is a tenyerükbe köpött nyálukat tartják a nap felé imádságnak, mint a vadak, akik azt hiszik, hogy a lehelet a lelket jelenti, a nyálban pedig az életerő lakozik. Esténként valószínűleg egymást figyelmeztetik: — „Ne káromkodj, te, mert Isten megdob egy csillaggal!" — A homályos világok végzése odafönt még inkább nyomja az agyukat, de kemény, becsületes munkával keresik kenyerüket.

— Oda azt a leányt nem viheted, Pali — tréfál Bölön az ágyból —, mert ott szakálla nő az asszonynak. Illetve csak szülés előtt jó felvinni, mert akkor minden asszony meggyónja bűneit a férjének, hogy ne haljon meg.

— Szombaton újra itthon leszek. Addig, ugye, vigyáz rá?

— Tudod, ugye, hogy öreg ázott-fázott kakas vagyok, aki már csak lélegzetet bír venni a kukorékoláshoz? Vége a biológiának. Hatvan éven felül kezdődik a lélek. Eredj csak nyugodtan.

Még gyönyörködik is benne, milyen boldogan megy el a gyerek, fel a mély gyomrú hegyekbe, ahol a korszakokat raktározza el a természet. Nem is lehetett rossz az emberiség hajnalán élni, tegeződni a Teremtővel, s mankókat rakni az öreg fák hónalja alá, mint a japánok. Vajon ezek

az emberek is vallásos ősérzéssel bocsánatot kérnek a fáktól, mint a székelyek? Különben errefelé a szentek nem hullanak az égből, de a föld itt is ugyanúgy hallgat a halottak fölött.

A láger ébred. Fénycsóva hullott a mosdatlan ablakra, s néhány börtönarcú ember tévelyeg a barakkok közt. A tegnapi naptól még fekete a szájuk. A reggeli miséhez már vereti Szaniszló, a pap a törött síndarabot, amelyet harangnak kötöttek fel egy madzagra. Isten nélkül itt különösen nem lehet élni. Ha ide volnék zárva huzamosabb ideig — gondolja Bölön —, minden hajmosásnál egy kilóval könnyebb lenne a fejem, s a bőrömmel látnék, mint a vakok. Na, bújjunk fel az ágyból, vessünk gatyabogot a hasunkra, s hozzunk vizet a mosdáshoz!

Két magyar állott meg pillanatnyi vitára ajtaja előtt.

— Rosszul értelmezed, méltóságos uram. A Truman-doktrina szerint...

A természet azonban tovább sietteti. Majd az ajtók nélküli közös reteráton tovább folytatják.

Jó lesz sietni, mert mindjárt osztják a reggelit a konyhán, s az Irodában kiöltözve várják az urak a Landrátot, aki talán már ötödikszer fogja biztatni a táborlakókat, hogy őszre emberhez méltóan fogják elhelyezni őket, de addig is a villannyal takarékoskodjanak, mert a jövőben nem nézik el a rezsót. Új felvételeket nem engedélyeznek, és ilyen kéréssel ne is terheljék a hatóságot.

Különben szép tavasz van. A nap befényszórózik az emberi odukba és kicsalja a gyermekeket játszani, száradni, s mindenki kedves a vendéghez, ha meg is büntette Isten öregséggel. Itt is kétféle az ember, mint mindenütt: Az arisztoteleszi tipus, amely a gondolkodásban kifelé irányulva a tárgyszerűséget a természetben ragadja meg, és platóniak, akiknek számára a belső tapasztalat vezet az istenihez; — de mindannyian egyformán hazátlan, bizonytalan sorsú szerencsétlenek.

Különben szép tavaszi nap van, s méhraj zúg a telefondrótokon.

Bölön a híg reggeli feketekávéval a hasában elindul sétálni. Megáll a kis téren a hosszúvékony pozna tövében, amelyre nemzeti ünnepek alkalmával a cserkészek felhúzzák a magyar zászlót az angyalokkal és a Szent Koronával. Alatta kirakták kavicsból Magyarország térképét a történelmi határokkal. Legyen ami fölött szegény magyarok elsóhajtozzanak, s a sokszorosított tábori újság erőt merítsen. Az igazságot nem lehet föld alá dugni.

Egyik barakk oldalára kiakasztott primitív kalitka rácsain kidugja fejét egy sovány parlagi tyúkocska, hogy megnézze, miféle idegen jár a táborban, amelynek szélén ott füstölög állandóan a „gyehenna", ahová a piszkot, szemetet köteles mindenki hordani és elégetni. Éjjel-nappal pislog, mint a nyomor örök mécsese. A tábor szélén egy tavalyi vakondtúráson angolul tanul egy fogatlan öregúr, hogy új életet kezdhessen Ausztráliában. Bizonyos, hogy nem viszik ki, de azért tanul. Naív fejmunkás!

De vajon melyik cellában lakik Tarján Éva, a veszedelemhordozó? Úgy óvta tőle a Tisztánlátó, mint a lábon járó Végzettől, akinek még az árnyéka is bajt okoz. Hogy az a szép leány maga volna a rontás, a boszorkány, a bajbavívő, a született rossz, férfiak veszedelme, akitől futni kell? Annyi igaz, hogy furcsa fluidumok áradnak belőle, de őt már nem kell óvni az ilyen kamaszbolondító misztikától, a primitív Érosztól. De akkor miért ültette belém a gyanút, a komisz ellenérzést? Ha nincs igaza, akkor gazember a Tisztánlátó, aki belegázolt ennek a szegény leánynak egyetlen kincsébe, a becsületébe, emberi értékébe. Okának kell lennie, hogy ilyet merészelt egy idegen ember előtt. Kész életgyilkosság egy védtelen leány és szegény özvegy anyja ellen. Rosszabb, mintha testileg megölné őket.

És ha igaza van? Ha azért akart óvni tőle? Ha talán olyan tragédiák bizonyosságát látja a leánnyal kapcsolatban, hogy lelkiismeretbeli kötelességének tartja ezen az áron akadályozni meg azokat?

— Akkor én kerültem súlyos és felelősségteljes helyzetbe — töpreng Bölön —, és nem engedhetem meg, hogy

ez a ritka derék fiú feleségül vegye azt a lányt. Mindkettőjüknek veszte volna. Ha nem tudnék róla, az más. Akkor csak szerencsétlenség történt, amiről nem tehetek. Ha azt mondom, hogy bánja a fene; én vagyok aljas ember. A Tisztánlátó előtt is. Viszont, ha megakadályozom a házasságot, esetleg ezzel idézem fel a tragédiát. Olyan nyomorult sem lehetek, hogy visszaéljek a fiú bizalmával, érzéseivel, és összeromboljam benne mindazt a szépet, nemeset és jót, amit ez a nyomorult világ és élet még meghagyott benne. Azért kért apjának, hogy áldásuk legyen és ne átkuk. Végül a Tisztánlátó bizalmasan rámbízott titkát sem mondhatom el senkinek, mert azzal mindhármuk ellen vétkeznék, s a magam becsületét is lejáratnám.

Meg se szökhetem innen, míg ezt az ügyet ki nem bogozom. Miattuk se, saját önbecsülésem és lelkiismeretem miatt se.

Na, én szép petekbe habarodtam! Be kell állanom lelki nyomozónak, kazuisztának, lélektani detektívnek, az erkölcsi világrend külső munkatársának. Senkinek sem szabad azonban sejtenie, hogy miben sántikálok. Mindenki gyanús, aki él vagy nem él. Lássuk először a nőt. A bizalmába kell férkőznöm, ha lehet.

Mindjárt meg is szólít egy rácsudálkozó gyereket:

— Mondd, kisfiam! Melyik barakkban laknak Tarjánnéniék?

— A 24-esben. Tudja bácsi melyik az?

— Majd megtalálom.

— Mindjárt az első ajtó balra, amint be tetszik menni.

— Remek fiú vagy!

— Igenis kérem!

Szóval a 24-es.

Finom vonású, fehér arcú, válogatott csontokból épített öregasszony özvegy Tarján Miklósné, aki még ebben a letaszított környezetben sem szennyeződik, mintha templom számára készült volna ostya-arcával, ősz hajával. A földitől, anyagitól, a lemérhetőtől a szellemihez, érzékfölöttihez for-

dul, és magasabb világ illata érzik rajta. Mintha közvetlen levelezne a Jóistennel. Mint aki az élet értelmét itt és túl már megtalálta. Jó vele lenni. Egyivású lehet Bölönnel. A lélekélet rendkívülisége rajta. Szerény, természetes és mégis rejtett. Tulajdonképpen minden jelenség, még az érzékelhető mindennapi dolgok is a maguk végső lényegükben rejtélyesek és titokzatosak. Nem panaszkodik és nem ádázkodik.

— Igen. Miklós, az uram, meghalt még 38-ban.

Egyszerűen „Miklós". Nem „szegény" Miklós, sem a feledhetetlen és mindenkinél kiválóbb, a történelmi familia sarja, az „országos hírű" jogász. Csak „Miklós".

Nem hordták otthon a bank széfjébe hetekig a családi klenódiumokat, az óezüstöt, ötvösritkaságokat, sem konkurrens birtokuk nem volt gróf Festetichék mellett, az oroszok nem terítették perzsaszőnyegeiket a lovaik alá, s az autójukat nem szedték el az osztrákok Brucknál.

— Vonaton menekültünk hetekig s most itt vagyunk.

Bölön elmosolyodik, mert eszébe jutnak a nagy dicsekvők, akiknél most a szenny és a rongy kibúvik az ajtó alól. Tarján Miklósné azonban őszintén és becsületesen szegény, de rend, tisztaság van nála, a szegénység nem átkozódik, bár nem hamisítja meg a valóságot. Csak elpirul, mikor Bölön megjegyzi:

— Ilyen szép nyomort még nem láttam!

Szép embereknek szép a nyomorúságuk.

Bölön óvatosan figyel. Nem szabad gyanút keltenie. Minél ritkább a madár, annál hamarabb elröppen a kutató szemek elől.

— És mi a tervük a jövőre? Kivándorolnak?

— Nem tudom. Regisztráltattuk ugyan magunkat, de még nem tudom. Nem is szeretnék elébe vágni Isten rendelésének. Eddig is mindíg úgy volt a legjobb, ahogyan Ő intézte. Utólag mindíg rájöttünk.

Eddig se volt kétséges Bölön előtt, hogy az asszony mélyen vallásos. Benne van egész lényében. Anya is akinek nincs rossz gyermeke. Aki csak érte él. Emberileg is biz-

tosítva szeretné látni a sorsát. Aztán nyugodtan húnyja le szemeit. Nem is kell majd más szemfedő az arcára, mint ez a tudat. Már a hangja is elárulja, amikor megkérdezi:

— Ismeri a leányomat?

— Futólag találkoztunk az este.

— Sajnálom, hogy most éppen nincs itthon.

— Talán jobb is. Éppen róla szeretnék beszélni.

— Az én leányomról? — ijed el az asszony hangja. — Csak nincs valami baj?

— Nincs, nincs! — nyugtatja meg Bölön. — Mégis, szeretném, hogy köztünk maradjon, amit mondani akarok. Kár volna, ha az emberek szájára kerülne. Sőt, legjobb volna, ha még a lányának se szólna róla.

— De mi az? Miről van szó, az Istenért? Valami történt?

— Igen.

Maga is elkomorodik, hogy még jobban beleijessze az anyát a féltésbe, bizonytalanságba. Szüksége van erre a lelkiállapotra, hogy jobban beleláthasson. Így közlékenyebb, kevésbé megfontolt. Minden asszonynak megvan a maga nyitja. Szünetet tart, töpreng. Jók az ilyen szünetek.

— Tulajdonképpen... nem is tudom... Mégis kötelességem... De lehet, hogy korai még. Ugye nem ítél el, ha valakinek visszaélek a bizalmával? A kedves lányáról van szó, és elsősorban az anyának kell tudnia...

Pillanatra a szája is befagy özvegy Tarjánnénak, kezecskéi remegnek, fehér haja nyugtalan.

— Nem... nem lehet, hogy az én leányom valami roszszat... Ha ismerné közelebbről! Nincs nálánál jobb teremtés a földön. Tisztább, igazabb. Kérdezze meg bárkitől! A tábor angyalának nevezik.

— Hiszen éppen ez a baj! Ezért akarják elszakítani a nagyságos asszonytól.

— Tőlem? Ki? Miért?

— Egy gazember! — mosolygott Bölön. — Egy fiú, aki feleségül akarja venni.

— Feleségül?

— Azért vagyok itt. Háztűznézni. Leánykérni.

Özvegy Tarjánné megkönnyebbülten lélegzik fel.

— Ha hazamegyünk, kidobom az összes könyveit. Így megijeszteni az embert!

— Azokat már kidobták a kommunisták. De meg sem kérdi, kinek a képében vagyok itt?

Már megint asszony.

— Majd megmondja. Tudom, hogy jól megnézte, akit képvisel.

— Velem ne kacérkodjék, asszonyom, mert ha én elkezdem a széptevést, hóttig rólam álmodik minden fehérnép!

Hát ilyen kedves, közvetlen ember ez a Bölön.

— Nem ilyennek képzeltem! ... Hát halljuk azt a leánykérést! De szép legyen!

— Miféle leánykérés? Azon már túl vagyunk. Az már megtörtént. Most maga következik. Adja vagy nem adja?

— De ki, mi az illető?

— Egy alávaló napszámos, valami francia cégnél, fent a Fekete-erdőben. Félben maradt egzisztencia. Kirúgott orvos, akinek egy hátizsák minden vagyona. Felnyurgult senki. Se apja, se anyja, se hazája. Barakkféreg. Még imádkozik is az ebadta. Elmaradt magyar, akinek igazi feleség kell. Élettárs. Csak egy, amikor annyi a nő, minden kötelezettség nélkül. Hallott már ilyet? A gyerekember naívságával azt hiszi, hogy semmi az élet, ha még egy fehérnépet a nyakába vesz. Lesz kiért, miért küzdeni, dolgozni, éhezni, ázni-fázni, ha muszáj, és mégis boldognak lenni. Nem merülni el az élet piszkában. Emberi értékekről, magasabb célokról álmodik, hűségről, igazságról, felsőbb életrégiókról és szépségekről, ahelyett, hogy csalna, lopna, hazudoznék, mint az életre való emberek a világon. Oda ne adja neki a leányát, asszonyom! Én figyelmeztettem! ... Mit sír? Nagyanyáink óta nem divat sírni ilyen alkalomkor ... Most meg átszellemült arcot vág. Miért olyan boldog? Nem magát kérték meg. Még megérem, hogy a nyakamba esik ... Most pedig halljuk, mit tud felhozni a lánya mentségére?

Vagy volt kicsiny azelőtt az öregasszony, vagy nem, de erre úgy összeolvadt a ruhácskájában, mintha minden kiejtett szóval önmaga is fogyna. Kitalálta már, hogy kiről van szó, és két finom, vékony kezével tényleg megfogta Bölön karját.

— Az én leányom pedig — szepegte éles orral —, szintén egy rossz leány... Jaj, nem! Még tréfából sem tudok rá rosszat mondani! Miért is jött ide maga, Bölön? Miért zavarta meg a mi kis életünket? Olyon boldogok voltunk ketten. Nem baj, hogy nincs semmink! Semmi sem baj! Azt se bánjuk, hogy mindent elvesztettünk otthon. Jöhet bármi, csak mi együtt lehessünk! Együtt maradjunk. Mert nézze...

Kis ezüst szelencét kotor elő valami féltve őrzött zugból és felindultságában alig bírja kibontani azt a marék földet, amit a menekülés rettegésében és fejveszettségében az ura sírjáról felkapkodtak.

— Látja? Ez Miklós! Ő is velünk van...

Az élet nagy mélységeit járták meg pillanatok alatt. Titokban minden érzékével figyelte Bölön a lelke hullámain ingó öregasszonykát. Ha leszámítja is az anyai elfogultságot, ilyen fának csak jó lehet a gyümölcse. De az is lehet, hogy az egész csak megejtő érzések, hangulatok illúziója, és mélyebb titkok takarják az öregasszony igazi énjét. Nagyon sokrétű belül az ember Úgy kell behatolnia, hogy ne is alítsa, gyanút se foghasson. Annyit máris elért, hogy mindent el fog mondani a leányának, hiszen titoktartást ígért. Ezt akarta. Hadd bolygassa fel a leány fantáziáját, rombolja le maga az anya az Éva természetes bizalmatlanságát és tartózkodását vele szemben. Lopja ő be a kakukktojást a fészekbe. Majd kiderül, hogy milyen sikerrel. Mindenkiben van egy benső kép, amelyet nem tud kifejezni, bár nem látszik meg. Dehát a fában se látszik a tűz és mégis benne van. Olyan titkokat hurcolunk magunkkal, amelyeknek nevük sincs. Az a fontos, hogy bensőleg kiszolgáltassák magukat.

— Ha sejtené az öregasszony, hogy milyen tudatos lelki betörő vagyok!

Minden szót megválogat, minden mozdulatra, arcra, szemre vigyáz, mert igaza van a keleti filozófiának, hogy a gondolat a lélekbe vetett mag, amely önmagától csírázik és virágzik ki.

— Eddig rendben volnánk, asszonyom. Most már csak azt kell tudnunk, hogy Éva szereti-e Saly Palit.

— Azt ő nem tudja?

— Mondtam, hogy mamlasz gyerek az! Engem kért meg, hogy kitudjam.

Milyen szépen tud kacagni ez az öregasszony!

— Hát akkor kérdezze meg tőle!

— Szóval szereti. Holnap gyalog viszem fel az áldásunkat a Fekete-erdőbe.

— Nana, ne siessen! Hiszen még nem is ismeri a leányomat.

— Nézd meg az anyját, vedd el a lányát!

Mutasson valaki olyan fehérnépet, akinek az efféle nem tetszik, Három esztendőt fiatalodott özvegy Tarján Miklósné is tőle. Még gödröcskéi is támadtak madárarcocskáján.

Egy ajtóval beljebb vannak. Már bűntárs lett az előbb még remegő anya. Már ő töpreng, hogy „a dolgot el ne rontsuk, mert tudja, kedves Bölön, nagyon érzékeny Éva". Visszariadna. Az ilyen fiatal leány szívén a szerelem olyan, mint a hímpor a lepke szárnyán. Ha idegen ér hozzá, vége. Még egy anyának is nehéz. Mit csináljunk?

Már egymáshoz melegedve tanácskoznak, hiszen ebben a Bölönben meg lehet bízni. Mennyire törődik egy elhagyott, szegény özvegy sorsával! Mintha Éva saját gyereke volna. Áldja meg az Isten minden lépését!

— Mégis jobb volna, ha maga beszélne Évával erről a kérdésről! A maga fínom tapintata...

— Szívesen, de hol van az áldozat?

— Látja, ezt szeretem magában, hogy mindent olyan elviselhetővé tud tenni.

— Csak engem nehéz elviselni, ugye?

— De Bölön!

— Olyan borzalommal ejti ki a nevemet, mintha azt mondaná, hogy „ügyvéd" vagy „kártya". Tudja mit? Ha már így fél tőle, mondja csak egyszerűen: Feri. Na ne most mindjárt! Majd ha hozzászokik.

Ez is jó volt! Fogadjunk egy miniszteri székbe, hogy egész éjjel rólam fog beszélni!

— Már jöhetne ez az Éva! — türelmetlenkedik Tarjánné. — Eléggé kibeszélhették magukat Telével, hiszen olyan gyakran együtt vannak.

— És még sincs tele vele. Régóta ismerik a Tisztánlátót?

— Még hazulról. Az uramat érdekelte. Az utolsó években ő is sokat foglalkozott okkult filozófiával.

Bölön felfüttyentett a meglepetéstől.

— Ez érdekes! Okkult filozófiával?

— Maga nem hisz benne?

Hiszen ez a fehérnép alig várja, hogy higyjen benne. Megvan a titok. Kaparjuk csak meg a tövét! Hogy is lesz jobb? Ha hisz benne vagy ha nem hisz benne? Mivel az asszony hisz, akkor jobb, ha ő nem hisz. Megvetőre ferdíti a száját.

— A mai modern világban? De asszonyom! Amerikában külön gyárak vannak spiritiszta készülékek gyártására. Újabban olyanok is, amelyek közvetítésével túlvilági barátaink közvetlenül papírra írják üzeneteiket tetszés szerint angol vagy német nyelven. Gyermekek tömegét képezik ki médiumokká. Ezer dollárért tanítják ezt a művészetet a médium-iskolákban. A szellemfotografálást már ötven dollárért meg lehet tanulni, de már a materializáció tudományát háromszáz dollárért, a táblára írást háromszázötven dollárért vesztegetik.

— Én nem tudom, hogy mi az a materializáció, meg a táblára írás — jegyzi meg csalódottan az öregasszony. — Én csak azt tudom, hogy Tele a legnagyobb jóakarónk, a család barátja. Derék, jó ember, valóságos jótevője a sze-

rencsétlen sorsban levő magyaroknak. Hiszen hallotta, hogy az este is ő volt az, aki felkarolta a szegény megőrült Bodor Imre családját. Mi is sokat köszönhetünk neki. Az életemet rá merném bízni.

Naív, jóhiszemű asszony! Ha tudná, hogyan nyilatkozott a „család jóbarátja" a leányáról! A jótevő, akire az életét is rá merné bízni! ... Nem mondhatja meg neki. Óvatosnak kell lennie, hogy hirtelen a lelke be ne csukódjék előtte. Mégis, kötelessége volna a leánya érdekében figyelmeztetni. Ki tudja, milyen sötét história lappang ebben az okkult viszonyban. Szép a leány. Túlságosan is szép. A nők hamar belebuknak ebbe a titkos tanba, lelki zavarokba. Hisznek és esküsznek rá. Aztán jön a hüperesztézia, a túlérzékenység, sejtések, igaz álmok, anormális emlékezések és jóslások, telepatikus gondolatátvitelek és kísértetek. Egyszer aztán önmagukat látják szembe jönni, mint Goethe a sesenheimi országúton. Nem olyan nőt akar feleségül venni ez a derék Saly-fiú, akit a szellemek éjszaka táncolni visznek a Gellérthegyre. Tapogassuk ki csak ezt a pszichikai gócot is!

— Ne vegye rossz néven asszonyom, de én mégsem tartom jónak, hogy a kis Éva túlságosan belebonyolódjék az ilyen kétes „tisztánlátásokba" és kiessék a normális életből, ha még olyan emberek jótevője is Tele barátunk ... Félek, hogy majd azt veszi észre, a leányának arca, szeme elváltozik, egész teste érzékeny ideggé válik, finom tűz lövell belőle, aluszékony, felszabadul a tapasztalati, szemléleti formáktól, tértől és időtől és „Isten mindentudásának részesévé válik". Őrizzük meg szegénykét ettől a metafizikai magaslattól! Higgye el, jobb főzni, mint „tisztán látni".

Komolyan megrémült Tarjánné.

— Hová gondol, az Istenért?!

— Inkább menjen férjhez, semhogy titkárnő legyen egy szellemüzletben.

Méltatlankodás ült ki az asszony arcára.

— De hiszen az én leányom nem azért jár Teléhez!

— Hát miért?

— Azért, hogy ahol nyomorúság, baj, veszedelem van, segítsen, amit tud. Legalább vígasztaljon, hiszen annyi a szerencsétlenség mindenfelé. Most is annak a megőrült csendőrnek a gyermekeit gondozza... Menj, fiam menj! — azt mondtam én is. — Hogyne mennél!

Bölön megszégyenülten áll fel.

— Bocsásson meg! Ezt nem tudtam.

— Magának megbocsátani? De hiszen maga a világ egyik legjobb embere!

— Ha tudná! — ejtette le komoran a fejét Bölön Ferenc a nyakába hullani készülő barakk előtt.

Három lépés után újra cinikus lett. Minden anya szentelt vizet izzad, ha a magzatáról van szó. Különösen az ilyen „lelki emberek, akik a lélek Istenét kultiválják", amint Pascal mondja. Attól még igaza lehet a Tisztánlátónak. Láttam én sok kifelé angyal, belül olyan romlott nőt, hogy még az ördög is keresztet vet, mielőtt elviszi. Meglátjuk. De csak holnap. Addig hadd preparálgassa nekem az anyja. Apja pedig okkult filozófus volt, aki aztán megtért „az elhúnyt lelkek első hazájába". Még megérem, hogy az éjszaka „az asztrál testek fluidum anyagába" öltözik, randalírozni fog a szobámba, összecsomozza az asztal lábát és hátul köti a sarkamat, mert ilyeneket gondolok a leányáról. Akkor inkább a leánya jelenjék meg hosszú fehér ruhában, áthatolva a rossz barakk falán, és mondjon nekem ismételten titkokat, például, hogy hol lehetne feketén jó szalonnát kapni, mert ettől a tábori koszttól én is maholnap asztrál testet kapok és a lélekélet rendkívüliségeire korlátozódom. Máris erőt vett rajtam az aluszékonyság, de ha elverhetem a nagy agykérgemen előidézett kényszerképzetet, az éhséget, akkorát alszom, hogy belereped a föld. Kellett nekem, vén szamárnak, apaságot vállalnom ebben a korban, egész éjszakán át...

Az alvásból azonban nem lett semmi. Kettőt sem ásíthatott, a bujdosó lapocska alapítója és lelke, aki már a gyerekeiről is ráköltötte a ruhát a lapjára; ráhozott egy

szerény, jóarcú, öreg asztalost, akinél „igazabb, önzetlenebb, becsületesebb magyar" nemigen hányódik a táborban, és akinek pár szava volna hozzá.

Az asztalos várt, míg a szerkesztő úr léptei elvesznek és csak akkor súgta oda Bölönnek bizalmasan:

— Szólíthatom „testvér"-nek?

— Csak öreganyjának ne szólítson! — kacagott Bölön, mert világos, hogy Lajos bácsi nyilas. Természetesen ártatlanul és naívul nyilas, aki soha a légynek se vétett. A Magyar Királyi Nyilaskeresztes Párt tagja, ahogy meg is vallja.

— Tudniillik nagy dologról van szó! Rájöttem, hogyan kell újra alapítani a világot.

Így Lajos bácsi.

— Négyszemközt vagyunk. Mondhatja.

Az asztalos gondolatban mégegyszer megcsodálja saját történelmi ötletét, aztán odamerevíti a kezét Bölönnek.

— De köztünk maradjon!

— Minek képzel, Lajos bácsi? Ha nekem mondja, annyi, mintha sírba temetné. Neki bátran a világalapításnak! Nehéz dolog lehet.

— Fenét! — sajnálja le az asztalos. — Kolumbusz tojása az egész. Csak a becsületes embernek legyen helye az új világban.

— Kicsi lesz az a világ, Lajos bácsi.

— Kicsi, de jó! ... A világpolitikusokkal a következő a tervem ...

Nem lehet elmondani, mi a terve a vezérlő politikusokkal, sőt még azokat a jelzőket se lehet említeni, amikkel őket illette, mert abból világpolitikai botrány és zavarok támadnának, mert „az író úrnál jó kezekben van az ügy" és legközelebb a magyar problémáról is fel fogja világosítani, amely — most csak annyit — „függvénye" a világpolitikának.

Még az ajtóból is utána kiáltotta Bölön:

— Ez a helyes kifejezés, Lajos bácsi!

Mire Lajos bácsi visszatért.

— A legfontosabbat majdnem elfeledtem.

— Ki vele, Lajos bácsi!

— Csak bent a szobában! Idekint még a falaknak is füle van. Nem lehet eléggé óvatos az ember. Különösen politikai dolgokban. Sok a kém, fülelő, hazadolgozó.

— Már az igaz. Nagy ember maga Lajos bácsi! — hízelgett keserűen Bölön, mert a nyaka már alig bírta a fejét a fáradtság miatt, a szemei ragadtak le, füleiben a végtelenség csengett. De egészen megelevenedett, mikor Lajos bácsi a lelkére kötötte, hogy ebben az ügyben lépjék érintkezésbe Tele úrral, aki szintén a választottak, a kevesek között van.

— Ő a túlvilági összekötő, ugye? — hunyorgott Bölön.

— Nem szerencsés a túlvilággal tréfálkozni! — botránkozott meg az asztalos. — Tele úr már az ötödik lényeghez tartozik! — mondja szent borzalommal.

— Mindjárt hanyatt esem! Mi a fittyfenéhez tartozik?

— Ő az éther fia, mely ötödik elemnek is neveztetik. Vagyis ugyanaz, amiből az égitestek is állanak és a földi testeken áthatolnak. Az élő lélek a testtel -- tudja — fény útján egyesül. Az érző lélek a kristály ég fényével, a gondolkodó lélek; mint én és maga; a tűz-ég fényével van a testhez kötve. Ezért mi összetartozunk. Ugye, nem is tudott róla? — mosolygott Lajos bácsi elnézően, de sárga bőre, csontos koponyája maga volt a „tűz-ég".

Mindenre el volt Bölön készülve, de arra nem, hogy ezen a szemétdombon a pitagoreusok zavaros és nevetséges elméletével találkozzék egy félbolond, egyszerű iparos szájából. Sürgősen meg kell égetni azt a Tisztánlátót. Különben nincs mit csodálkozni rajta, hiszen a mai modern spiritiszták és teozófusok is ezekre az ősrégi teóriákra építik fel rendszerüket. Hogyne zavarodnának meg a hazátlan, még a társadalomhoz se tartozó, gyökértelen, sehol be nem fogadott szerencsétlenek, akiket a németek is szeretnének minél hamarabb kiutálni maguk közül, hogy ne kelljen idegeneket tartaniok, amikor a saját fajtájuknak se bírnak kenyeret adni. Még a Jóistennek is nehéz rájuk vigyáznia. Mise után ugyanis Őt is minden nap kilakoltatják, mert a barakk kell iskolának, utána kultúrháznak, és néha

táncolnak is benne, emelvényt, színpadot ácsolnak, festenek, mert a kultúra se maradhat el. Katolikusok, protestánsok is osztoznak rajta. Csoda-e, ha az idegek megbomlanak, lelki járványok dúlnak, szellemekkel konspirálnak, hallucinálnak, a természetfelettihez menekülnek, nappal töprengenek, éjjel jeles álmok kínozzák őket és tisztánlátókban hisznek. Hinni, bizakodni kell valamiben, ha nem akarnak teljesen összeroppanni. Nincs az a kivételes tudással vagy józansággal megvert szellemi ember, akinek ne esnék jól olvasni a Szellem üzenetét, hogy Magyarország felszabadul és mi hazamegyünk, a férjed nem halt meg a fogságban, hanem él, otthon levő szeretteidnek nem történik bajuk, és meg fogod látni unokáidat, akiket még nem is ismersz. Csak mondja, nagyságos asszony, hogy pénz áll a házhoz és szívszerelem, hogy nem fogok kivándorolni és nagy jövő áll előttem. A kártya határozottan mutatja és bámulatosan következetesen. Tudom, hogy „az is bevált, ez is bevált", minden „bevált", amit mondott. Dehogy kacagom ki, csak jót mondjon!

— Hogyan, Lajos bácsi nem hisz a kártyában?

— Szamárság az, uram! Én csak a fiamnak hiszek. Az egyetlen fiamnak.

— Családja is van?

— Hogyne! Szép életet élünk mi. Az nem baj, hogy meghaltak. Attól mi még mindíg élhetünk szép életet együtt.

— Meghaltak?

— Az asszonyt két esztendeje temettem el. Megölte a bánat a fia után. No meg az a sok minden, amin átmentünk. Most aztán pihen. Jobb neki úgy.

— És a kedves fia?

— A Tatár-hágón esett el. Zászlós volt. Az volt az utolsó szava: „Ugye győztünk?" ...

— És maga?

— Én azt feleltem rá, hogy még nem fiam, de győzünk!

Szeretettel néz Bölön Lajos bácsira, aki szentül meg van győződve, hogy győzni fogunk és hazamegyünk, uram!

— Én már ezt is kidolgoztam.

— Ne mondja!

— Hogyne! Nem lehet azt az utolsó percre hagyni. Nem omolhatunk át csak úgy az áldott magyar határon, mint a csorda.

— Igaza van!

— No látja? Ezért!

— Hát hogy képzeli?

Szinte dicsfény képződik az öreg asztalos feje körül.

— Nem képzelődöm, uram, hanem így lesz!

Jobb bele nem szólni. Éppen csak óvatosan megbiztatja Bölön.

— No?

— Ugye kíváncsi? — kacag lelkesen Lajos bácsi. — Ide hallgasson! ... A határig mindenki megy, ahogy tud. Ott bevárjuk egymást, mert minden magyarra szüksége lesz annak a kifosztott, kiirtott, szerencsétlen hazának.

Bölön bólint, hogy hej de igaza van!

— A határon aztán négyes sorokba fejlődünk.

— Úgy szokás!

A cinikus közbeszólást észre sem veszi az asztalos.

— Elől négy választott legény viszi a négy Máriás-zászlót és énekeljük a „Boldogasszony anyánk, régi nagy pátrónánk"-at.

— Szép lesz!

— Mikor a magyar határt átlépjük, mindenki térdre ereszkedik.

— Még szebb!

— ... Térdre ereszkedik, mert az első kilométert csak térden csúszva szabad megtenni, hogy újra méltóvá tegyük magunkat.

Nem kérdi meg Bölön, tudja ő magától, hogy mire kell méltóvá tennünk magunkat. Lajos bácsi úgy áll előtte, mint a táltos.

— És akkor maga elmondja az imát.

— Én? Az imát?

— Magára gondoltam. De szép legyen az az ima! ... Most nem akarok mindent az orrára kötni, de nagy dolog

lesz, higgye el! Megbeszéltem én már mindent részletesen a fiammal... Ejnye, hogy eltelt az idő! Mennem kell... Az egészről azonban senkinek egy szót se! Majd ha eljön az ideje!

— Természetesen, Lajos bácsi, de miért siet?

— Muszáj mennem, mert minden pillanatban jöhet a kisasszony és restelleném, hogy ne találjon otthon.

— Miféle kisasszony? Ej, ej, Lajos bácsi!

Lajos bácsival azonban nem lehet évődni. Sem bizalmaskodni. Meg se hallja az effélét.

— Hát Éva kisasszony. Az özvegy Tarjánné leánya. Nem ismeri?

A hír jobban meglepi Bölönt, mintha Lajos bácsi hirtelen a füléhez kapta volna a kezét és azt mondaná: „Csend, most a fiammal beszélek!"

— Mit keres magánál Tarján Éva kisasszony?

A szeretettől megcsurran az öreg asztalos-magyar.

— Tudja, az úgy van, hogy mióta a feleségemből kifogytam, nincs senkim, aki gondomat viselje. Különösen a múlt esztendő óta, amikor a karom megbénult. Meglegyintette a szél, tudja? Szerencsére inkább csak a szélnek a szele. Mégis megbénult az ebadta. Dolgozi nem tudok. Kissé a lábamat is húzom, tudja! Így hát megenne a fene, ha Éva kisasszony nem volna. Ő gondozgat könyörületből. Rendben tart. Mos is rám, gombot, foltot felvarr a ruhámra, néha habarít is egy kevés ételt; ha elszontyolodom, még vígasztal is. Nincs nálánál áldottabb teremtés Németországban, pedig elég nagy állam így is... Hiszen ha a fiam el nem esik a hazáért, nem kéne keresnem neki sokáig a jó feleséget! De már megyek is. Hijjnye, hogy elfeledkeztem magamról!

V.

— Mi ez? Okkultista bolondokházába kerültem? – bújt be végre fáradtan az ágyba Bölön és nem töprengett sokat, hogy nincs idő, tér és ezek csak az emberi képességek tökéletlenségeinek kényszerű találmányai. Ráhagyta a lélek tudományának magasabb ismereteit Indiára, Tibetre, ahol jobban értenek hozzá. Úgy se tudná holta napjáig megemészteni azt a sok csodát, titkot, tudást, amit ezen a téren felhalmoztak. — Aludni! Aludni!

Fel se ravatalozta a fejét tisztességesen a poros szalmapárnára, már horkolt is. Az orra behajlott lefittyedt szájába, mintha azt nézné, mikor búvik ki a lélek belőle, de nem látott semmi rendellenességet. A szomszédos cellában azonban Bordy századosné felköltötte az urát, hogy csináljon valamit, mert ő nem bír aludni ettől a heves fűrészeléstől. A százados úr kétszer is ráemelte az öklét a barakkdeszkára, de meggondolta magát. Holnap majd megmondja, hogy máskor kösse fel a száját, ha éjszaka nem bírja összefogni.

— Mert, tudod Klári, ettől van a horkolás. Az alsó ajak leesik...

— Nem ettől van!

— De ettől!

— A rossz fekvéstől!

— Nem a rossz fekvéstől!

— Laci! Én mindjárt itt hagylak és kimegyek a viharba!

Mert tényleg vihar kerekedett. Kinek a gondatlanságából, nem tudom, de tisztességes tavaszi szélvihar. Már az este beborult az ég, mert azok a hanyag csillagok elhagyták őrhelyüket. Az új csecsemőfű megbánta, hogy kibújt a földből, olyan metsző szél fújt. A „gyehennát" is el kellett oltani, nehogy a szél ráhordja a tüzet a barakkokra.

Nyugaton az első villámok is próbálkoztak, de dörögni az ég még nem tudott. Vitaminhiányban szenved az is. A felvert erdő nyögött és vészesen morajlott, hajladozott. Borzasztó lehet a fáknak, hogy nem tudnak elfutni a veszedelem elől. Lehet, hogy Lajos bácsi a hibás, mert nyitva feledte az ég ajtaját, amikor a fiával beszélgetett a hazatérésről, és így szabadultak rá a világra az elemek. Aki eddig nem hitte, most elhiheti, hogy minden mozgás.

A rendőrség a városból rátelefonált a táborparancsnokságra, hogy alarmírozza a tábor lakóit és tegyen meg minden intézkedést, mert ha pár csomót emelkedik a vihar ereje, mindenestől elhordja őket. Belekiabálták többször a parancsot a hangszóróba, egyetlen büszkeségükbe, ami más tábornak nincs. Ennek is kissé homályos az eredete. Biztonság okából Merke bácsi, nyugalmazott csendőrtörzsőrmester, most levélkihordó és kisbíróféle, barakktól barakkig járt és mindenkit kiparancsolt a szabadba. A lyukak, gödrök megteltek didergő gyermekekkel, akik karocskáikkal kötözték magukat anyjukhoz, hogy a szél el ne vigye őket, s az ijedt könny megfagyott arcocskáikon. A férfiak az összekapkodott legszükségesebb holmit őrizték, de akadtak kutyakemény, konok emberek is, akik nem mozdultak, ha a világ összeszakad is. Legyen már egyszer vége mindennek! A szép Benedekné, aki gyermekei mellett költészettel is foglalkozik, megmentette a verseit is.

Csak Bölönt feledték el felkölteni. A százados ugyan gondolt rá, de hagyta. Üsse agyon a barakk! Legalább többé nem horkol, s nem kell miatta összevesznie az urával. Törődjék mindenki magával.

Akkor derült ki, amikor Tarján Éva számba vette a tábor lakóit. Egyedül neki jutott eszébe. Kérdőre is vonta Merke bácsit:

— Miért nem költötte fel?

— Gondoltam én rá, kisasszony — mondotta nyugalmasan Merke bácsi —, de a tábor vendégét nem illik zavarni. Kérem, mikor én még aktív szolgálatban voltam, az történt...

Tarján Éva nem várta meg, hogy mi történt, mikor Merke bácsi még aktív szolgálatban volt, hanem repült a szélben Bölönhöz és hevesen megrázta az ajtót:

— Azonnal tessék felkelni és menekülni!

— Hagyjanak nekem békét!

Felébredt ugyan a zűrzavarra, lótás-futásra, de majd bolond lesz fújatni magát a komisz széllel, mint valami útszéli keresztfa. A villanyt azonban felgyújtotta. Az is táncolt a szobában a dróton. A hasadékokon befütyült a szél, az eresztékek ropogtak. Meg is izzadt. A kimerült, öreg testek hamar megizzadnak. Nem ment el a szépesze, hogy tüdőgyulladást szerezzen magának valami ijedt fehérnép kedvéért.

— Az Istenre kérem, siessen, mert életveszedelemben forog!

— Téved. Én még az ágyban forgok.

— Magára töröm az ajtót!

— Hol van az az idő, mikor a nők még rám törték az ajtót!... Mondja! Leány maga vagy asszony? Szőke vagy barna? Milyen vallású?

— Ne tréfáljon! Siessen!

— Addig nem, amíg meg nem mondja: Szeret vagy nem szeret?

— Nem szeretem!

— Akkor pláne maradok. Érdemes élni, ha maga nem szeret? Akkor inkább itt pusztulok a barakkban. Úgy is olyan, mint egy koporsó. Túlszabott koporsó.

— Rögtön jöjjön!

— Na ugye, hogy mégis szeret?

— Én?

— Miért volna másképp úgy kétségbeesve miattam?

— Rettenetes ember! Azonnal oltsa el a villanyt!

— Nem kompromittálhatom magát... Mondja csak? Miért nem felel? A lelkén száradok, ha itt hagy.

— Elment — mosolygott Bölön. — Vajon ki lehetett? A villanyt azonban eloltotta. Tényleg tűzveszélyes lehet.

A szél azonban mintha erősebben vijjogna. Ördög vigye el! A második éjszakája is tönkrement. Szerencsétlen barakklakók! Nappal a gond, éjjel a vihar nem hagyja nyugton szegényeket.

— Ki az már megint?

— Dr. Vereczkey!

— Jójó! Azt akárki mondhatja.

Benne volt már az ördög Bölönben. A hang azonban erélyesebb lett:

— A táborparancsnok vagyok!

— Szervusz, öreg Gandhi! Hogy mertél ebben a szélben kibújni? Nem félsz, hogy az egekbe ragad?

Gandhi volt ugyanis tökéletesen a táborvezető. Pontosan olyan csontbőr sovány, a bordái éppen úgy kiállottak, mintha egyedül bőjtölne a tábor népéért. Éppen olyan becsületes, lelkiismeretes és kötelességtudó.

— Bocsáss meg, de félreérthetetlen utasításunk van a hatóságoktól, hogy mindenkit eltávolítsunk a barakkokból, míg a viharveszély tart. Felelősséggel tartozom. Ez különben is a szélső barakk, és a szélnyomást közvetlenül kapja.

— Mindjárt jövök, öregem. Addig kapaszkodj meg valamiben! Nincs a kezed ügyében valami paragrafus?... Mondd, ki kacag melletted?

— Kérlek, siess! Minden pillanatban...

— Addig nem megyek, míg meg nem ígéred, hogy holnap tyúkhúslevest főzetsz hosszú laskával, verőmalacot süttetsz és „pánkót", ahogy ti odalenn Erdélyben mondjátok. Vegyük valami hasznát ennek a nyavalyás viharnak.

— Hozd csak a tyúkot, malacot, lisztet és meglesz a kívánságod. Vizet mi adunk hozzá. Ezt kikötöm.

Láthatóan megkönnyebbült az öreg Gandhi, amikor Bölön végre kibújt a barakkból, aki még a pokrócot is a vállára vetette.

— Itt vagyok. Melyik bárba megyünk?

— Csak amoda, a domb alá. Ott van egy fenntartott gödör a számodra.

— Ki vagy te? Nikodémus, hogy a sírhelyedet ajándékozgatod?... Ki volt az a nő, aki rámtört?

— Nem tudod? — csodálkozott Vereczkey. — Tarján Éva.

— Tarján Éva?

— Meg se érdemled, hogy ilyen szép leányok futkossanak érted. Szinte kiszedte a szemeimet, hogy siessek, mentselek meg... Mi baj van, Merke bácsi?

Merke bácsi mereven, vetett fővel, katonásan állott előttük, mint a cövek. Csak hosszú bajsza repült a szélben.

— Parancsnok úrnak jelentem alássan, hogy telefon érkezett az Irodába. A meteorológiai jelentés szerint a szél nem kapott utánpótlást az Atlanti-óceánról, és kénytelen volt három csomót csökkenni. A viharveszély elmúlt. A lakosság a házaiba vonulhat. Megkezdhetem a belakoltatást?

— Kezdje meg, Merke bácsi!

Merke bácsi azonban nem mozdult.

— Akar még valamit? — kérdezte a parancsnok.

Merke bácsi maga volt a kérlelhetetlen szigor.

— Jelentem alássan, igenis akarok. Kérem magam ellen a fegyelmi eljárás beindítását, mert hivatalos minőségemben mulasztást követtem el.

— Miféle mulasztást?

Nincs az a vihar, amely kitaszíthatta volna a kiszolgált, öreg csendőrt merevségéből.

— Ezt az urat — mutatott Bölönre —, szabályellenesen nem költöttem fel.

— Miért nem költötte fel?

— Mert a tábor vendége az ebadta!

Bölön majdnem a nyakába ugrott az öregnek, de Merke bácsi pillantásra se méltatta. Drei Schritt vom Leib', ha ő szolgálatban van.

— Az nem lehet, kérlek — fordult a parancsnokhoz —, hogy ez a derék ember miattam...

— Ne avatkozzék az úr a hivatalos dolgokba! — intette le Merke bácsi, aki azonban a parancsnok úr intésére hátra arcot csinált és elindult, hogy megkezdje a belakoltatást.

Bölön érezte, hogy most valami nagyot kellene mondania, de nem szólt semmit, hanem hirtelen kezet nyújtott a parancsnoknak és belement a nyugtalan, még mindíg morajló éjszaka sötétségébe.

Mit főzött ki magában, mit nem, azt nem lehet tudni, de mire ismét felgyúltak a barakkokban a villanyfények, s a vihar szűntével a megkínzott fák újra egyenesre merevedtek; előbukkant a sötétségből és elszántan végiglábalt a barakkok között. A csillagok, akiket az Isten újra visszaszidott az égre, őrhelyükre, — nem bírták megállani, hogy a sovány, fülignadrág öreg legény láttára fel ne kacagjanak. Hogyne, mikor siettében és eltökéltségében még a pokrócot is elveszítette a hátáról. „Was denn?" — repült feléje valahonnan egy német bagoly vörös cvikkerrel a kerek szemein, hogy jobban megnézze.

Bölön azonban meg sem állott Tarján Éváék ajtajáig. Éjszaka van, illik, nem illik, mindegy. Rájuk kopogtatott:

— Éva kisasszony! Azonnal tessék felkelni és menekülni!

Komolyan megijedt a két magános nő.

— Ki az?

— Bölön Ferenc éhenkórász, világmegváltó és minden szép leány veszedelme.

Boldogan nyitottak ajtót.

— Tessék, fáradjon be!

— Nem fáradok be, míg magát biztonságban nem tudom! — fordult a leányhoz. — Mondtam, hogy meneküljön!

— Miért meneküljek?

Micsoda szemei vannak!

— Férjhez akarják vinni. Nem szólt a mamája?

— De... mondta.

— Tud pirulni és nem hazudik! O felix Austria nube!... Sohase mentegesse magát, asszonyom, hanem ide a választ: Szereti-e ez a megennivaló gyermek azt a gézengúzt?

Az anyácska megremegett.

— Szereti.

— Hangosabban! — dörrent rá tréfásan Bölön, hogy elviselhetőbbé tegye a helyzetet. — Akar-e hozzá házastársul menni?

— Akarok.

— Nem maga, asszonyom, nem maga!

Mindhárman felkacagnak. Lelkükből. Igazán. Boldogan.

— Milyen bolondos maga, Feri!

— Nem rólam van szó, hanem arról, hogy: Holtomiglan, holtáiglan?... Ajaj, nem jó! Ha csak az én „holtomiglan"-ig, akkor máris csináltathatja a gyászruhát. „Holtáiglan, holtáiglan", így se jó. Na, majd kitalálom. Nagyobb a baj.

— Mi, az Istenért? — ijedt meg özvegy Tarjánné.

— Az, hogy a maga leánya néma.

Feléje fordult és most már komolyan, szentséges komolyan a leányra nézett.

Tarján Éva egy szédületnyi idő alatt mindent megértett. Valami olyan történt vele, mint amikor a haldokló végső szemlehunyása alatt egyszerre látja egész elmúlt életét. Elsápadt, megreszketett és aztán... aztán a nyakába repült ennek a drága, különös öregembernek és megcsókolta.

Bölön tétován megsimította azt a szép fejét. Hát nem kiült a könny észrevétlenül az ő két szeme sarkába is?

— Hát én nem kapok?

A leány újra megcsókolta.

— Az előbbi jobb volt! — mosolygott Bölön. — Melyiket adjam át Palinak? Na, mit bámulsz rám, te gyerek? Persze, hogy reggel felmegyek a Fekete-erdőbe. Nem hagyhatom válasz nélkül azt a fiút... Nincs valahol egy elrejtett jeggyűrűd?... Még az sincs? Miféle menekült vagy, ha se aranyad, se ezüstöd, csak szíved? Mit tesztek be majd a zálogházba?... Azért ne pityeregj! Lesz valahogy. Ejnye, hol a pokrócom? Asszonyom, ne ismételgesse folyton magában, hogy: „Istenem, ha Miklós látná!", hanem mondja, nem látta a pokrócomat? — fordul a törékeny asszony felé, aki még mindég úgy áll a helyén, mintha nem is ezen

a világon volna. Félóra múlva semmi nem marad belőle, ha tovább engedi vívódni. — Igenis a pokrócom!

— Milyen pokróc?

— Ami a hátamon volt!

— Pokróc, a hátán?

— Az hát! ... Azt hiszitek, gyerekek, hogy csak amúgy nekiszalasztva az ember mehet leánykérni, eljegyzésre? Annak neki kell ünnepélyesen öltözni. Óh, rövid asszonyi ész! Ezért vettem magamra. Rajtam ne kacagjatok, hanem feküdjetek, aludjatok, hogy meg ne csúnyuljatok! Én? Én majd alszom a vonaton. Hanem maga, asszonyom, adja ide a kezét, hogy csókoljam meg, mert szép volt! Mintha az oltár előtt állott volna, olyan odaadóan, olyan szépen mondta ...

— Mit?

— Azt, hogy engem szeret.

Tréfásan kiugrott az ajtón, de újra visszadugta a fejét:

— De nehogy azt írják annak a kölyöknek, hogy máskor bolondot ne küldjön leánykérni!

VI.

A felkelő nap akkora aranyözönt ontott a földre, hogy a tavasz madarai bolondultak meg tőle a tiszta, korai reggelen. Az ágak hónaljában vadászó cinke nem merte fumigálni a talált rossz pondrót, hogy: — „Kicsit ér! Kicsit ér!" A varjú nem károgott vésztjóslóan. A rögök közül a magasba emelkedő pacsirták meg sem álltak a Jóistenig. A kakas az udvaron hetykén félrecsapta a tarajját és szárnyával a földet karcolva, legénykedve körözte meg a tyukot: — „Kudulással is eltartalak;" ... „Csitt! Csitt!" — vágott el a fecske fölötte. Ne zavard a világ harmóniáját! A beteg is felkelt, olyan szép idő volt. Rét, mező teleszórva harmatgyémánttal. A rügyek megnehezedtek, a fák vajúdtak, a füst lengén, kéken emelkedett. Az is egészen átszellemült. A vörösbegy fejét, farkát billegette az úton járók felé: Nézzétek, milyen szép vagyok! A templomba menő papban nem fért az imádság. Útközben kibuggyant belőle:

— Iam lucis orto sidere, Deum precémus supplices ...

A pöttyös seregélyek nem lelték helyüket. A kis borjak táncoltak. A távolban száguldó vonatot alig bírta tartani a masiniszta. A világból ki akart futni az is örömében. Még a hóhér is sztrájkba lép ilyen időben.

A tábortól rövid út vezet a vasútállomásra, de így is majdnem óráig tart, míg az ember odaér. Ki törődik azonban az idővel ilyen gyönyörű tavaszi reggelen? Bölön is megpróbált fütyürészni, de nem sikerült. Úgy látszik, elfelejtette.

Tovább az útszélen ledobva kis cókmókot talált és három fiúcskát, egy levelezni készülő fűzfán. Magyarok, mert egyikük azt mondta az ágnak, amivel birkózott: — „Az anyád!"

— Ti mit csináltok, gyerekek?

— Furulyát vágunk, bácsi kérem!

— Várjatok! Segítek!

Kétszer is visszacsúszott fáramászás közben a mocsári gólyahírek közé, mert — szavamat ne feledjem — tele volt a vizes rét ragyogó sárga gólyahírrel.

A gyerekek kacagtak, Bölön nyögött, de mégis sikerült megszerezni a furulyának való, bogmentes, síma héjú ágakat. Azokkal aztán mind a négyen kiültek gondtalanul az út martjára, és ráfeledkeztek a furulyacsinálásra. Mert nem olyan egyszerű dolog az.

— Nem úgy kell, bácsi kérem! — oktatta a legidősebb Bölönt.

— Hát hogyan kell?

— Tessék idenézni! Előbb felbillentjük a héjat körös-körül, így. Aztán nyelvünkkel megnézzük, hogy eléggé mezgés-e a fa. Most a markunkba vesszük és óvatosan megduvasztjuk. Vigyázni kell, hogy meg ne hasadjon a héj, mert akkor nem szól a furulya... Jól van!... Te öcsi! Nézd, egy lepke! Fogd meg!

A lepkét azonban nem lehet megfogni. Felvágott a gólyahírek fölé és bizonytalanul imbolyog, mint egy részeg pilóta. A gyermekek kacagnak, mert Bölön újra elrontotta a furulyát.

— Nem úgy! — kapja ki az idősebb a kezéből. — Először lyukat vágunk. Így. Most levágjuk az alsó végét. Itt megkörözzük. No, de most aztán igazán tessék vigyázni! Úgy kell lehúzni, hogy el ne hasadjon. Lassan, óvatosan. Jön! Jaj! Most! Mindjárt! Kész!

— Hogy hívnak téged, kisfiam?

— Forró Dénes.

— És ti kik vagytok? — fordul a másik kettőhöz.

— Ezek az öcséim!... Ajaj! Ne tessék a földre tenni! Előbb meg kell hallgatni.

Néma csend lesz. A gyerek a füléhez tartja a lehúzott fűzfakérget és a bicsak fokával megkopogtatja. Ez a próba, hogy nincs-e rajta titkos hasadás. Boldogan felragyognak a szemei.

— Remek hangja lesz! Tessék csak meghallgatni!

Tényleg fínom csengése van és valami sejtelmes zene is szól benne. A végtelen, a Teremtő beszéde, ismeretlen kinyílatkoztatás, de az is lehet, hogy a fa lelke költözik.

Mégis az utóbbi lehet igaz, mert a gyerek izgatottan azt mondja:

— Hamar dugjuk be, mert megnémul a furulya.

Lázasan rója a szép fehér ágacska végéből a dugót, és szinte pofon üti az öccsét, aki le akarja tenni a furulyát a fűbe, mert azt nem szabad addig letenni, amíg készen nincs, mert a föld lopja el a hangját. Szamár ez a bácsi is, hogy annyit kérdezősködik ezekben a csodás pillanatokban.

— Mondtam már, hogy az öcséim. Ez Miklós, ez a taknyos pedig Álmos... Igenis, kérem. Miklós tíz-, Álmos nyolcéves. Én? Én már nagy fiú vagyok. Tizenkettő... Kész! Most ki fújja meg először?

— Fontos ez, öregem?

Forró Dénes úgy néz rá, mintha azt mondaná: Hol él ez a vén szamár, hogy még ennyit se tud?

Illetve most már tudja. Annak a lelke költözik a furulyába, aki először megfújja. Misztérium ez. De még mekkora!

Annyi bizonyos, hogy ő meg nem fújhatja. Hogy ő mérgezze meg ezt az ártatlan, szűzi furulyácskát, ezt a frissen született életet, amelyen még rajta van a Teremtő kezeizzadtsága a maga bitang, hazátlan lelkével? Gyónja bele összes bűneit, átkait, keserűségeit? Szabadítsa bele az emberiség összes aljasságát, vérontásait, háborúit, gyűlölködését, bosszúállásait, gazságait? Hogy ha meghal, Isten ellene vesse mérlegébe? Nem, ezt nem teheti.

— Fújd meg te, Déneske!

Csak gyermek méltó erre.

— É-é-én? — kerekedik el a gyermek szeme. — Nekem nem szabad megfújni... — Mindjárt öccseit is letiltja: — Nektek sem!

Hát ez igazán hallatlan!

— Miért?

— Mert aszonta anyuka, hogy mi szerencsétlenek vagyunk!... Különben is, fújja meg mindenki maga a furulyáját!

Lehet akármilyen szép tavasz köröskörül, fenn és lenn, mennyországban és a földön, Bölön Ferenc sápadt lesz. Ekkora igazsága van a furulyának!

A gyerekeknek azonban ez természetes. A két kisebb ráfeledkezve rója nyugodtan a furulyafát, elvéti, szuszog hozzá és arcocskájuk kipirosodik, szájuk édes az örömtől, a szegényes ruhácska fénylik rajtuk. Bölön meglátja az anyjuk könnyeit is, amiket foltozás közben rájuk hullatott. Hej, sok lélekből van minden darab rajtuk! „Forró, Forró" — gondolkodik, de nem emlékszik, hogy ilyen nevű emberrel a táborban vagy valahol találkozott volna. Élhetetlenül, a furulyát a kezében tartva gyönyörködik a három kis magyarban, de Déneske hirtelen felüti okos kis buksiját:

— Bácsi kérem, hány óra?

— Mindjárt kilenc, kisfiam!

— Kilenc — rémül meg Forró Déneske, s két öccse is elhalványodik. — Jaj! Elkéstünk a munkából!... Rögtön dobjatok el mindent és gyerünk!... Maga az oka, bácsi! Eltöltette velünk az időt, s még a furulyánkat se tudtuk maga miatt megcsinálni! Gyorsan te!

Felugrálnak, összekapkodják a kis motyót és megfutamodnak az úton a város felé.

Bölön roskatagon ül az út partján egyedül, és a mocsári gólyahírek sárga folttá futnak össze a szemei előtt. Hazugság, álarc a tavasz is. Minél szebb, tisztább, annál inkább kiemeli az ember nyomorúságát. Fűnek, fának, madárnak, bogárnak, mindennek szabad örülnie, csak az embernek nem. Nem engedi az Isten játszani. Mert a barmok lehelete is tisztább, igazabb előtte, mint az ember, akit önmagával büntetett meg.

Bölön már nem tud örülni a csapongó életnek, fecskekiáltásnak, füvek ágaskodásának, lepkék szárnyának, han-

gyák titkainak, nap útjának az égen. Nem lát, nem hall, csak nézi esetten a kis furulyát az ölében. A nyitott bicsak mellette a földön.

Észre se veszi, amikor megáll fölötte mosolyogva egy tábori magyar és a furulyára mutat.

— Sikerült kissé visszafeledkezni a gyermekkorba, ugye? Szép az. Kell az néha!

Egyszerű munkásembernek látszik a magyar. Ötven felé járó, strapált, nagy kezű, aki még megharcol ezzel a sorssal is, ne féltsék. Nem szédül el könnyen az idegen világban sem.

— Mondja, barátom, ki az a Forró? — kérdezi meg Bölön.

— Hát, ahogy én tudom, közjegyző volt Debrecenben. De az is lehet, hogy Szegeden.

— Hogy nem találkoztam vele?

— Vele nehéz most találkozni, mert jelenleg fogságban van. Csak a felesége él a táborban egy csomó gyermekkel.

— Hány gyermeke van?

— Öt-e, hat-e, nem számoltam, de mind fiú. Az, az angyalát! De milyen fiúk! — ragyog fel a magyar, mintha az övéi volnának. — Csudájára járt a tábor, mikor idevetődtek.

— Szép istenáldás! — ismeri el Bölön is.

— Megcsókolni is sok az, uram, nemhogy felnevelni. Ha százfelé szakadna az a szegény asszony, akkor is. Táplálni, ruházni, tanítani, embert faragni belőlük, hogy el ne kanászkodjanak ebben a nyomorúságban. Mire az utolsót megtanítja a Miatyánkra, az első már elfeledi. Ott áll szegény egyedül, támasz nélkül, mert — kérdem én — ki tud itt a másikon segíteni?

Bizony, ki tud itt a másikon segíteni?

— Mégis, ha jobban meggondolom, igaza van az úrnak! — töpreng a magyar. — Az. Istenáldás! Különösen a három nagyobb.

— Hogyan? — élénkül meg Bölön.

A magyar szeretettel megélvezi magában, mielőtt elmondaná.

— Olyant még nem írt az úr... Mert, hogy is mondjam? Tudja, mikor a három idősebb Forró-gyerek látta, hogy mennyit sír, küszködik az anyjuk, összetanakodott, és odaálltak elébe, hogy egyet se sírjon, mert ők eltartják. Hogy engedje el őket keresetre, szerencsét próbálni. Éppen, mint a mesében... Mit mondjak még? Azóta dolgoznak, téglát hordanak a hídépítésnél, már amit az ilyen fejletlen gyermekféle dolgozni bír. A keresetet minden este odaadják az édesanyjuknak. Ez is könnyít valamit rajta. Mondom, ilyet nem írt az úr!

De már mennie is kell a magyarnak, hogy azok a gyerekek meg ne szégyenítsék.

Mégis szép a tavasz.

Csak még azt nem tudja Bölön, hogy kivel kellene megfúvatni azt a furulyát. Aki örömet, boldogságot, harmóniát leheljen bele. Igazat, szépet, békéset és maradandót.

Hirtelen megfeledkezik a furulyáról, mert csodát lát. Feltámadást.

Egy lepke most búvik elő a bábjából. Csápjai, lábai már kinn vannak a koporsóból. Megérezte az élet nagy élvezetét. Hogy van már napfény, illat, levegő, a nagy világűr. Kísérteties látvány, ahogyan a bozontos fej anyavíztől nedvesen elővergődik. Milyen lassan, remegve kínlódja elő magát a lárvából. Remeg a születés nagy fájdalmától. Összeesett, lapos szárnyai rátapadtak. Rángás és lihegés az egész állat. Most szárad. Talán órákig. Most még csak kísértet, de aztán megtelik vérrel, levegővel, színnel, vággyal és örömmel. Felröppen és a virágok fölött mohón keresi a párját. Ez lett a kásaszerű kocsonyából.

— Mire visszajövök, talán meg is hal! — gondolja Bölön. — Betöltötte hivatását. És ebben az új életben nincs gond, öregség, fájdalom és kietlen munka, minden egyéb, ami az élet és halál két pólusa közt végbemegy.

Mi végett?

A szerelemért. Az élet halhatatlanságáért. Bizonyos, hogy ezért.

Most már tudja Bölön, hogy ebbe a furulyába is csak a szerelem lehelheti bele az első életet és kinyilatkoztatást, amely megszabja a Végzet útját.

Saly Palival fogja megfúvatni, amikor megmondta neki az örömhírt.

Hát nem szép gondolat?...

— Alaposan elbölcselkedtem az időt — nézi az óráját — Az első vonatot le is késtem.

Mindegy. Megy a következővel. Addig benéz Teléhez és megmondja neki, hogy ne kóklerkedjék. Annyit se ért a tisztánlátáshoz, mint a hajdú a harangöntéshez. Ki kellene tekerni a nyakát már azért is, amit ezzel az ártatlan leánnyal elkövetett. Így belegázolni egy tiszta, csupa jóság lélekbe. Na megállj, te alkimistafamulus! Ki tudja, milyen sötét szándékai vannak? Az ilyen okkult, lelkibeteg „látók", zavaros táltosok, jósok, ördögganaj-gyűjtők, „szellem"-kínzott médiumok, transzba esett férgek, a „tremendum"-ba és „fascinosum"-ba szédült spiritualisták, akik a szellemet test fölötti principiumnak tartják és azt hiszik, hogy az ember élő adó-vevő rádiókészülék, amely az űrben állandóan sugárzó lélek- és szellemhullámok rezgésszámaira beállíthatók; — ideggyógyintézetbe valók, nem emberek közé. Hiszen jó volna, ha igaz volna, hogy a betegség csak rossz illúzió, a harmónia megzavarása, amely helyes „kapcsolásra" megszűnik.

— Azt elismerem, hogy van tisztánlátás — morfondírozott. — Miért tagadjam, ha a tudomány is elismeri. Olyan öreg, mint az emberiség. Már Homérosz is említi az Ilias-ban, mint az „istenek hangjá"-t. Ha Szent Ágoston, Bonaventura és Szent Tamás se tagadják, miért legyek én jobb a Deákné vásznánál? Komoly filozófiája és tudománya van ennek a kérdésnek is. Az emberiség legnagyobb szellemei foglalkoztak vele. A mai modern tudomány és teológia is. Van ez a képesség. Csak az a kérdés, hogy Telének megvan-e és milyen mértékben?

— Engem nem lehet levenni a lábamról mindenféle „eset"-tel, csodálatos és hihetetlen történetekkel. Én Tamás vagyok, aki maga akar meggyőződni. Az én szemem nem akad fel mindjárt, mint valami hisztériás fehérnépé! Annyit mégis el kell ismernem, hogy egyre-másra ráhibázott. Azzal a szegény megőrült csendőrrel nem volt utolsó teljesítmény, de ezzel a lánnyal csúnyán melléfogott. Hogy ez „rossz" lány, aki szerencsétlenséget hoz? Nincs ennél drágább teremtés. Ha pedig valóban tisztánlátó, ennyit tudnia kellene. Ha pedig tudja, akkor miért mondta? Mi a célja, szándéka?... Majd kiszedem belőle. A szeme közé nézek én alaposan! Nem engedhetem, hogy két ilyen szép, ragyogó életet tönkretegyen.

Óvatosan kell azonban dologhoz látnia. Módszeresen. Ravaszul, mert a „Szellemek" is sokszor ravaszok. Becsapják, lépre viszik az embert. Ezt minden kezdő spiritiszta tudja. Nem könnyű ez a lelki detektívmunka. Annyi a szuggesztív hatás, hogy észre se veszed és máris fülig benne vagy ezeknek a „kivételesek"-nek a hálójában. Aztán van „túlérzékenység" és rendkívüli emlékezőtehetség, „hüperamnesia" is a világon. Mindezek ugyan nem okkult dolgok, hanem bizonyos képességek túlfokozódásai, de vigyázni kell rájuk. A gondolatátvitel is bebizonyosodott.

Mindenesetre résen lesz. Nem fog beleesni a tudatalattiság sötét áramaiba, ha ki is találja Tele, hogy hány bolha van az ingében. Semmit el nem árul. Sem ami történt, sem amit tenni szándékszik. Még azt sem, hogy el akar utazni. Úgy tesz, mintha unalomból sétált volna be a városba.

Mikor beért a városkába, mellékutcákon ment ki az állomásra és a csomagját betette a ruhatárba, mert csak órák múlva megy a vonata.

Elindult vissza a városba. De merre menjen? Azt se tudta, hogy hol lakik a Tisztánlátó, hol szokta fogadni a feleket. Szerencsére jött egy ismerős magyar úr, tőle megkérdezte.

— Gyere velem! Én úgyis arra megyek. A sorsodra

vagy kíváncsi? Azt én is megmondhatom. Megette a fene a mi sorsunkat! Legalább is az enyémet!

— Miért?

— Itt van, kérlek, az assurance a zsebemben az Egyesült Államokba, regisztrálás, minden készen van és még se tudunk kivándorolni.

— Hogyhogy? Az I. R. O.?

— A fenét! A katonákat visszatartják. Bremerhavenben rekedt egész tömeg. A behajózás előtt akadályozták meg a kivándorlásukat. Most ott kénytelenek várni. Ami kicsi rongyuk maradt, azt is eladogatták. Vissza se jöhetnek, mert a lakást felmondták, kijelentkeztek, a Kennkartet is elvették a németek. Én még szerencsés vagyok... Hogy tetszik neked Tele? Az estélyen együtt láttalak.

— Meglepő eseteket mondanak róla.

A katona felkacagott.

— Az lehet, de a legjobb mégis az volt, amikor a felesége elküldte hamsterolni.

— Van felesége?

— Nem tudtad?... Szóval elküldi a felesége tojásért. Kibolyong Tele a vidékre és betér az első paraszt-tanyára. Ahogy történni szokott, a vén Bauerin mindjárt taszigálja is kifelé: „Náná! Nincs tojás! Magamnak sincs! Azt se tudom már, hogyan tojik a tyúk." – „Mit hazudik? – mondotta Tele. — „Abban a fazékban 28 tojás van! Vegye csak le!" — Levették, megolvasták. Pontosan 28 tojás volt benne. Erre a vén szipirtyó úgy megijedt, hogy mind nekiadta. Nem ártana nekünk sem ilyen képesség. Különben ott van az irodája ezen a kis téren, mindjárt balra, abban a vedlett házban. Na, szervusz! Én még megnézem, jött-e valami új rendelkezés a katonák ügyében. Minden nap megnézem.

Rosszkor jött Bölön. Még a folyosó is tele volt várakozó emberekkel, akik a Tisztánlátótól vártak feleletet gyötrő kérdéseikre. A sors és az élet nyomorékjai. Nagyrészt nők. Anyák, hitvesek, akiket nem a kíváncsiság hozott ide, hanem a kérlelhetetlen valóság és az utolsó reménység a kétségbeesés előtt. Mindenik őrizte csendben, némán

saját tragédiáját és remegve várta a pillanatot, hogy rákerüljön a sor. Többen messziről jöttek, talán mástól könyörgött pénzen. Látszik rajtuk az ideghajszoltság, a folytonos lélekgyötrelem. Magukba néző emberek. Fekete delejesség az egész szoba. Türelmetlenek és aggódóak. Egész lényük könyörületért kiált. Mind arra gondol, hogy mit fog mondani a Tisztánlátó. Üdvöt vagy kárhozatot? Van, aki belső izgalmában és előre rettegésében indul, hogy elmenjen. Fél a bizonyosságtól. Inkább se éjjele, se nappala ne legyen, semhogy igaz legyen, amitől fél. Aztán mégis visszaül. Gyűlölik, aki éppen benn van a Tisztánlátónál, hiszen olyan sokáig kell várniok miatta. Olyan soká lesz, míg valamit megtudhatnak. Arra alig gondolnak, hogy ott benn, a Tisztánlátó szobájában is olyan emberről van szó, mint ők. Egyszerre áll fel az egész és belemerednek az ajtón kilépő arcába. Vajon mit mondott neki a Tisztánlátó? Örömet, vígasztalást vagy kárhozatot? Nem merik megkérdezni. Maguk miatt sem. Csak nézik mereven arcát, szemét, vonásait.

Bölön megrendül. Úristen, mekkora felelősséget vesz magára ez az ember! Ha tisztánlát, ha nem... Ki ez az ember?

Majd kideríti. Most nem lehet. Estig is eltart, amíg mindenikkel végez. Nem tolakodhatik elibük. Nem nyújthatja ő is vívódásaikat. Maga is a hatásuk alá kerül. Vajon mik lehetnek a néma szájak mögött, az izgalomban vonagló szívekben, a gondolatok szerint változó színű koponyákban?... Hiába próbálja azonban sejteni, elképzelni, formába öltöztetni ezeket az életeket. Hiába nézi, fürkészi őket. Az ember a legnagyobb titok a világon.

Egyikről másikra kémlel és ekkor meglátja a nőt. Az egyetlent, aki örvend. Aki boldog. Aki ragyog. A bántó ellentétet. Mintha csak azért jött volna, hogy még jobban keserítse embertársait. Mintha az öröme a mások nyomorúságából táplálkoznék. Ki ez? Vámpir? Életszopó? Lelkilenin, aki rájött, hogy nem csak a munkát, izmot, testet, a lelket is ki lehet zsarolni?

Ki kellene dobni ezt a nőt! Igaz, hogy a többi is szívesen áttaposna társain, hogy minél hamarabb bejusson a Tisztánlátóhoz, de ők csak áldozatok, akiknek tudatát elborította már a tragédia. Ez az asszony azonban tudatos, szándékos. Nem nézheti tovább.

Már-már veszi a kalapját, mikor nyílik az ajtó és kijön Tele. Sápadt, a szeme fátyolos, de nyugodt, biztos.

— Tudtam, hogy jössz! — mondja Bölönnek. — Majd ha visszatértél az erdőből, keress fel. Megbeszéljük a napot. Most bocsáss meg...

Bölön csak hebegni tud.

— Miféle erdőről beszélsz?

A Tisztánlátó mosolyog.

— Utazz el nyugodtan, de máskor ne hagyd a koffered a ruhatárban!

— A ruhatárban?

— Vagy ne kösd az élelmiszert a koffered fülére! Azt bizony levágták róla. Kár érte szót emelni. Csak neked kellemetlen. A viszontlátásra!

— Én... Hogyan? — kapkod Bölön, de már az örvendező asszony a többi előtt berontott a Tisztánlátóhoz.

— Nur ein Moment!

A kint maradtak elsötétülnek, dehát német, aki itthon van a hazájában. Ők pedig csak idegenek. Kitaszítottak, akiket minden kutya félre ugathat az útból.

— Mégis megleckéztetem! — tökéli el Bölön és megáll a kapuban.

Pár perc múlva már jön is a nő.

— Pillanatra, asszonyom! Minek örvend annyira?

A nő majdnem neki is a mellére esik boldogságában.

— Hogyne örvendenék, mikor a Herr Hellseher megmentette egyetlen gyermekemet!

Bölön elröstellte magát. Komoran ment az állomásra és kiváltotta a kofferét.

Már nem is csodálkozott, hogy a Tisztánlátónak igaza volt. Az élelmiszeres csomag hiányzott a koffer füléről.

Mégis tud valamit ez a Tele.

VII.

Az első ember, akibe másnap reggel ütközött, Adorján volt, a képviselő, aki a szomszédjából vándorolt át Württenbergbe, a francia zónába. Hátha ott jobb lesz. Lótott-futott, szaglászott ő is a kenyér után. Közvetlen, magas, bizakodó ember.

— Most lelkigondozó vagyok. Vannak híveim és hivatalos pecsétem.

— Akkor gondozz el engem is, mert itt idegen vagyok.

— Hozzánk jössz, természetesen! Csak itt lakunk Freudenstadt mellett.

Még ugrál is örömében. Kérdez, beszél és csodálkozik, hogy neki milyen nagy szerencséje van. Tulajdonképpen nem is volt dolga az állomáson, de mintha megérezte volna, hogy Bölön jön. Nem adná semmiért, hogy találkoztak.

— Térj magadhoz, drága Sion! — szól rá protestánskodva Bölön, mert így illik beszélni egy lelkigondozóval. — Inkább mondd meg, hogyan lehet innen feljutni a Fekete-erdőbe, mert „mint a szép híves patakra a szarvas kívánkozik . . ."

— Az első a „gályarabok éneke", a 237. dícséret, a másik a XLII. zsoltár! — bizonyítja jókedvűen Adorján, hogy a kisujjában van már a lelkigondozás. — Te azonban mit, kit keresel a Fekete-erdőben?

— Én egy megkergült ifjút, bizonyos Saly Pali nevezetűt.

— Szerencséd, hogy nagyanyádnak szólítottál! Éppen most megy fel Kovács Zoli, akinek a csoportjában dolgozik. Olyan jeepje van, hogy még a fára is felmászik.

— A kismadár kellemetes hangja téged magasztaljon. — örvend Bölön. — Terjeszd ki rám áldó kezed és vezess, óh Lucifer!

— „Ha kél a nap napkeleten, a te szemed rajtam legyen!" Kövess hát Ádám!

Tréfálkoznak, gyönyörködnek egymásban. Hogyne, mikor együtt vészelték át az első nehéz esztendőket ott a Dreisessel alatt, ahol három ország határa összefut.

— Ez itt más jellegű világ — magyarázza Adorján —, de itt is legelhetsz a szép vizeken, vessződ, botod lehet, és aki nem dolgozik, énekelheti, hogy „éjjel-nappal hulló könnyem énnekem a kenyerem"! A magyarok azonban megállják a helyüket. Majd meglátod.

Kies, magaslati üdülőváros Freudenstadt a körülötte feltornyosuló Fekete-erdő árnyékában. Egyrészét a bevonuló zuávok összelőtték. Ők tudják, hogy miért, de a német városok rom-konkurrenciájában számba se jöhet. Kontár zuávmunka. Nem érdemes vele dicsekedni.

— Ez a Zoltán autója. Ülj csak be nyugodtan! Mindjárt itt lesz ő is. Én még beszaladok a kantinba. Azonnal jövök.

Ül tehát Bölön a kocsiban és nézi a járókelőket. Más típus, mint a bajor. A szólásuk is más. Külön jellege van az építkezésüknek is. Hová el nem hányódnak a magyarok! Az utolsó években sokan jöttek, szöktek át Bajorból is. Részben a kínálkozó munka miatt, főképpen pedig azért, mert innen könnyebb továbbjutni. A franciák megértőbbek és szeretik a magyarokat. Biztonságosabb hely is. Ha történik valami, könnyebben át lehet jutni Svájcba is. Mert történnie kell valaminek. Így a helyzet nem maradhat!

Észre sem vette, mikor toppant oda egy jóvágású, szikár fiatalember, aki illő tisztelettel mosolyog rá.

— Fogadjunk, hogy Kovács Zoli vagyok Csíkból! — mutat magára Bölön mókásan.

— Akkor nekem meg kell elégednem, hogy Bölön Ferenc vagyok!

— Éppen csak téged vártalak, hogy felvitesselek a Fekete-erdőbe!

— Szívesebben mennék én a Hargitára! — sóhajt a fiú!

— Annak is eljön az ideje! Hallom vállalkozol. Asszony, gyerek?

— Arre még nem vállalkoztam. Nem tud Feri bátyám az én részemre is egy szép leányt kommendálni, mint Saly Palinak? Becsületemre, én is apának választom érte!

— Ezt meg te honnan tudod?

— Álmában beszélni szokott Pali, émette pedig álmodik. Különben vallásos ember. Mindíg annak gyónik, aki éppen vele dolgozik. A közös tűz mellett nehéz titkot tartani. Egy család vagyunk mi odafent. Ma ebből kívánkozik ki a sors, holnap a másikból. A többi hallgatja. A fák is. A tűz is. A föld is, amire fekszünk. De ezt a Palit megtréfáljuk! Elhatároztuk, hogy megtréfáljuk.

— Nehogy valami bolondot csináljatok! Mivel akarjátok megtréfálni?

— Nem mondhatom meg, mert hátha Feri bátyám is szokott álmában beszélni!

— Én?

— Hát nem az apjától örökölte Pali? ... Akkor elmondom, de aztán titok!

— Kinek nézel?

Kovács Zoli rákönyököl a jeepre.

— Előre kell bocsátanom, hogy mi köbméterre dolgozunk. A társaság nyolc emberből áll. Pali a kilencedik. Mi vagyunk a „Fenyőrigók". Afféle munkaközösség. Amikor megalakultunk arra is gondoltunk, hogy valakit megüthet a fa, szerencsétlenül járhat, beteg lehet, egyelőre keresetképtelenné válhatik. A többi az ilyet segíti. A ráeső köbméterekből felet átenged a részére, míg lábra állhat. Ha meghal, a temetésére.

— Igazán szép tőletek!

Előbb egészen beleszépül és csak aztán mondja tovább Kovács Zoltán.

— Most jön a tréfa. Mikor megtudtuk, hogy Pali házasodni akar, elhatároztuk, hogy az eljegyzés napjától egy hétig a fél köbmétert neki adjuk. Nem árt egy kis pénz-

mag ilyenkor. Ha a halált tudjuk díszíteni, miért ne segítsük az életet is? Nem igaz?

Bölön összehúzza a szemeit.

— Én leszállok az autódról!

— Miért?

— Mert nem vagyok méltó, hogy közétek menjek, ti rengetegbe riasztott, félvad, drága „Fenyőrigók"! ... De most én is mondok egy titkot.

— Bennem bízhatik, Feri bátyám!

— Csak annyi az egész, hogy kezdhetitek a köbmétergyüjtést, mert hozom az eljegyzését annak a fiúnak. Magamnak kellett lebonyolítanom, mert a mai fiatalok nem érnek egy ütet taplót.

— Ha ezt Pali megtudja!

Bölön kedvesen azt mondja:

— Most már biztos vagyok benne, hogy székely vagy.

— Miért?

— Mert örömödben a földhöz vágtad a kalapodat.

Megrakottan került vissza Adorján a kantinból. A hátizsákból üvegek dugták ki a nyakukat, csomagok fordultak ki a hóna alól. Tömködte, dugdosta az autóba, közben pedig kérte az elnézést, hogy kissé megkésett. Természetes, hogy ő is velük jön.

— De előbb csinálj Zoltán egy kis vargabetűt hozzánk! Néhány pokrócot, párnát is fel kell dobnunk az autóra, hogy éjszaka meg ne vegye az Isten hidege Feri bátyánkat. Nem lehet mindenki olyan fiatal, mint mi. Ferikét, Babát is látnia kell, aki már egészen nagy leány lett. Ilonka, a feleségem meg nem bocsájtaná, hogy nem vittelek magammal.

Ilonkától mégis kikapott, mert valami úton-módon mégis értésére adhatta volna, hogy ne kelljen szégyenkeznie a gyenge ebéd miatt.

De most lássuk a híres „Fenyőrigókat"!

— Kik azok?

Kovács Zoli a volán mellől sorolgatja, hátul a lelkigondozó ellenőrzi.

— Itt van mindenekelőtt Laji, a székely. Született favágó valahonnan Szépvízről. Ahol ő van, ott fának, pisztrángnak pusztulnia kell. Csak úgy ontja a köbmétereket. A társa Ángyán, a bankos.

— Az ángyálát, hiszen ez örmény!

— De tud is köbözni jobban, mint a cég. A lábán megmondja, hogy mennyit ad ki... Következik Béla, a kultúrmérnök. A tábornok urat említettem már?

— Tábornok favágótok is van?

— Neki is élnie kell valamiből. Látnád, hogyan hántja a fát!

— Miniszteretek nincs? — tetszik Bölönnek.

— Még nincs, de lehet. Kit nem említettem még? Ja igen. Mózes bácsi, a biológus.

— Biológus?

— Annak indult, de postamester lett belőle. Hatvanon felül van ő is.

— És fát vág?

Adorján közbeszól. Azért képviselő.

— Nem is rendezheti az emlékiratait, mint Churchill! Van egy leventénk is és egy kórházi ápolónk. Kezdetben Lajin kívül egy se tudta, hogy hol szőrös a fa.

— Szép demokrácia!

Negyedóra se telik bele, már benn járnak az erdőben.

Széles, remek, gondozott utak mindenfelé. A hegyek egymás mögé álltak. Verseny az egekbe, amely sohasem ér véget. Bírják. Nehéz lélegzetük megnyomja az embert. Derék, impozáns fenyők tömege, mintha zöld tengerhullámok csaptak volna fel a felhőkig és hirtelen megmeredtek volna. A patakok is szédülten futnak a lábuknál, tele oldalukon piros pettyes pisztrángokkal, mintha játékhajók apró kajütablakai világítanának. A levegő tiszta, hűvös és ritka. A jeep Isten öklén mászó bogár, ahogy felfelé tévelyeg a hegyoldalon, részegen a fenyőillattól. Óriások túrták itt fel magukat a mélységekből. Olyan fenséges és szép,

hogy a köztük remegő őzet soványra eszi a saját lelke. Szűzi erdők, amelyekben egyetlen dúvad az ember. A francia cég pénzt hintett a fákra és azok elpusztulnak a szenynyétől. Egész hegyoldalak lesznek kopárak. A nap rájuk borulva, fátyolos szemekkel siratja őket. Ördögaratás. Maguk a magyarok is sajnálják, de élni kell, enni, ruházkodni, nyújtani ezt a keserves sorsot. Némára fogott szájjal, szürkén illesztik a fűrészt a fák törzsére, amelyek aztán, hogy az életerőt elvágták bennük, előbb szédülten ide-oda imbolyognak és nagy robajjal lezuhannak. A favágók rávetik magukat, éles fejszékkel leágazzák, kérgüket lehántják és kinyúltan ott maradnak a nyirkos, fehér holttestek. Nem csinálnak koporsót a fa-halottaknak. Nehéz, érzéketlen gépek az útszélen megvetik magukat és láncokon magukhoz húzzák. Még morognak is hozzá és fekete olaj-nyáluk lecsepeg. Mikor terhüket magukra dobálták, diadalmasan elfutnak a prédával. Senki útjukba nem állhat, mert övék a hatalom. Ahol a hatalom, ott a jog, ott az erdő, ott a pénz. Ahol a pénz, ott Isten nincsen! Ezért kell Szentfelségének is megelégednie a szegényekkel, gyengékkel, elesettekkel, kiszolgáltatottakkal, üldözöttekkel, hazátlan árvákkal és gyermekekkel. Közben pedig zengi az erdő és a föld a maga fenséges haláldalát. Vegyük le a kalapunkat!...

Innen a jeepről jól látni, hogy néha a favágók felegyenesednek munkájuk mellől és lehajtott fővel nézik a kidöntött fát, mintha azt mondanák: — „Isten nyugtassa szegényt!"

Aztán mégis bele kellett köpniök a tenyerükbe, mert élniök kell és nyögve, kimerülten tovább sujtaniok nekitorzított arcokkal, mert családjuk, gyermekük is van. Hol van a pap, hogy szolgálatot, igazságot tegyen mindkét részre? Hogy állandóan mossa kezeit: — „Lavabo inter innocentes manus meas..." — és kiáltsa szűntelen a favágók feje fölött a feloldozást.

Miért némák a madarak ebben az erdőben? Még a vadmadarak, ezek a repülő gyilkosok is elkerülik ezt a helyet. Miért olyan sápadt, szótalan a három magyar is a jeepen?

Mert érzik, tudják, hogy a fa Golgotáján járnak. Valahol itt kell lennie Jézusnak is egy szál fehér ruhában!... Nem látod, Zoltán, vagy te, Lelkigondozó? Miért hallgattok? Vagy arra gondoltok ti is, hogy annak a szegény Saly Palinak számára itt boldogság, jó nem születhetik? A halál tenyerén nem rakhat fészket az ifjú pár. Pedig mind arra rakjuk...

Eh! Legyünk férfiak és hajts Zoltán, mert éhes vagyok!

— Az elmúlt évben ott dolgoztunk, azon a részen! — mutat át Kovács Zoli az oldalt sötétlő hegy kopár oldalára. — Csúnya, nehéz munka volt, de az idén sikerült jobb terepet kapnom. Nem olyan sziklás, meredek, nyaktörő. A szállítás is könnyebb. A faanyag elsőosztályú. A tavalyi átlagköbmétert jóval túlhaladtuk, s így az emberek többet keresnek. Több a haszon, kevesebb a káromkodás, jobb a kedv.

— Szerencsétlenség nem történt?

— Tudja az Isten, hogy eléggé szerencsétlenek vagyunk így is!

Igen. Ez lehet az oka, hogy az Úr nem söpri el őket viharával, nem sujtja agyon a fákkal, hanem a kezükbe adja ezt a nehéz fakenyeret. Vegyétek és egyétek!...

Ne függeszd a fára hegedűdet Lelkigondozó, hanem most zengd, hogy: — „Ha a halál árnyékában járnék is, de nem félnék még ő sötét völgyein is, mert mindenütt Te jelen vagy énvelem, vessződ és botod megvígasztal engem... Az Úr nekem őriző pásztorom... Gyönyörű szép mezőin engemet éltet..."

Hányadik zsoltár is ez? Mindegy. Az se baj, ha összevissza mondom.

— Vigyázz te! Be ne zuhanjunk a mélységbe!

— Ne tessék félni! Széles az út. Csodálatosak ezek a németek. Különben mindjárt megérkezünk. Látja, ahol a patak kitör a sziklák közül, ott van a kalyibánk! Még csak egy fordulat... Így. Micsoda masina ez! Jól van. Kész. Isten hozta a mi hajlékunkba, kedves bátyám!

— Mondjátok, miért vagyok olyan fáradt?

— Az erdő teszi! — tudja a Lelkigondozó. — A Feketeerdő!

Kovács Zoltán felkiált a hegyoldalra:

— Hagyjátok abba és jertek le! Kedves vendégünk érkezett!

Fűrészek, fejszék kihullanak a kezekből és az emberek cammogva megindulnak. Némelyikük még visszanéz a ledöntött fákra.

Az élet azonban csak este kezdődik az erdőn. Mikor az utolsó ledöntött fa is kiadta a lelkét és eltűnik a leereszkedő sötétségben. De az is lehet, hogy a lélek nem megy tovább, hanem megbúvik egy száraz lapi alatt, aztán mégis körülnéz, sóhajt és a régi földön újra kezdi ezt a nehéz, keserves életet.

A kalyiba azonban okos, rendes szállás. Farkasfogba eresztették, meg is kontyolták, kényelmesen berendezték. Csereklyeágyak vannak benne friss fenyőbojtból. Látszik, hogy a csiki Laji mesterkedte. Előtte kőből fészek a tűznek, ágasfa az üstöcskének, szürke hamulábzsák a parázsnak, hogy meg ne fázzék. Még oltott szenük is van, hogy ne kelljen sokáig várniok, és ereje legyen, ha szükség van rá. Most éppen jól is fog, mert közös vacsorát főznek.

De mi legyen a vacsora?

Szalonna, kenyér, konzerv ugyan akad, de ma valami rendkívüli kéne. Nem közönséges nap ez a mai.

A csikiek: Zoli és Laji egymásra néznek és már oldozni is kezdik a bakancsot.

— Hát én? — ül melléjük a Lelkigondozó is. Ő is székely. Udvarhelyszéki. Nem hagyhatja a becsületet a csikiek előtt.

Elindulnak a patakhoz pisztrángot fogni. Csak úgy kézzel. Laji még odaszól a leventének:

— Hát te, Nyilas?

— Lehet. Megpróbálom.

Beleszaglászik a levegőbe a gyerek, szemeivel is megtájékozódik és szótlanul beindul az erdőbe.

A többi számba se veszi. Tesznek, matatnak, rendeznek, mert már megitták az „Isten hozott!"-konyakot, amit olcsón kapnak a munkások a francia kantinban.

Csak Saly Pali áll elhagyottan, szorongva, élhetelenül, kétségek között, és nem meri megkérdezni, hogy mi hír a leányról. Bölön pedig úgy tesz, mintha a „fia" a világon se volna. Mindenen csodálkozik, örvendezik, mintha soha erdőt nem látott volna. Elolvassa a feliratot a kalyiba homlokára szegezett deszkán: — „Politika tilos!" és végül elmegy nézni a pisztrángozókat.

Már szomorodik az est, mikor füligszáj-boldogan visszakerülnek. A lábuk vörös-kék a hideg víztől, de pisztráng van. Bőven van. Sikerült! A Lelkigondozó lepipálta társait. No, híres csikiek! Az évszázados vetélkedés a két székely vármegye között kijött velük a Fekete-erdőre is.

Jóízűen, mesélve pucolják a halat. De mi van a leventével?

Jön ő is. A hátán fiatal őzbak. Nyíllal lőtte. Magacsinálta nyíllal. Az ősi magyar fegyverrel. Ezért hívják „Nyilas"-nak.

— Ember vagy, Nyilas! — lelkesednek. — Hol futott a markodba?

— Megvolt ez nekem rég — szerénykedik a fiú —, de addig vártam vele, míg valami nagy dolog történik velünk.

Vénasszony-kötény kell már az ilyen öregember eleibe, mint Bölön, hogy legyen mibe beletörölje a szipogó orrát. Így megbecsüli ez a tacskó is, pedig nem „nagy dolog" ő, hanem csak odvas szájú, tüzemúlt, haja fehér, pár éve van hátra egyszerű ember, akinek már jól esik a hűvös estén a magasba lobogó pásztortűz, amit neki gyujtottak. Hadd játszadozzék még egy keveset, nézzen a lángok felé merevített tenyerén és lássa be, hogy éppen olyan jövőtlen senki, mint ők. Hej, nagy tükör a tűz!

Lassan mind beleszomorodnak, akiknek nincs dolguk a vacsorával: a tábornok-favágó, a postamester-biológus, a hivatásos ápoló, a szerelmes Saly-fiú.

Hej, te örmény! Számítsd ki már, hány köbméter nyomorúságot cipelünk! A jövőről ne szólj, mert azt jobb nem tudni!

De adjunk helyet a pisztrángnak és őzgerincnek!

A Lelkigondozó elkotorja az útból a korábbi hamut, hogy helyet csináljon a friss parázsnak. Még meg is nézi, mintha arra volna kíváncsi, hogy tulajdonképpen miből is teremtette Isten a világot. Vagy ez volna a mi elmúlt életünk? A letűnt, elpusztított régi világ?

Az éjszaka teljesen rászáll a Fekete-erdőre. Az ég a magasba húzódik, hogy még nehezebben lehessen elérni. A fenyők siratni kezdik legyilkolt testvéreiket. Néhány csillagot meggyujtott az Úr is tiszteletükre. Szomorúan pislognak azok is. Apró, kis szemű, kíváncsi égi gyerekek. Valami szorongás ül a természeten, de aztán felsóhajt a mindenség: Végre! Jön a koporsó, a hold. Hol késett ilyen sokáig? Hiába! Szegény embert még az ág is húzza.

Úgy látszik, valahogyan mégis sikerült felravatalozni a ledöntött holttesteket, mert a fehér tetemek egymás után tűnnek el a sötétségben. A fák megkezdik a virrasztást, a fadöntők a vacsorát.

A fák megkezdik a virrasztást és rágondolnak elhúnyt társaik elmúlt életére. Mennyi vihart, villámot, nyomorúságot állottak ki közösen! Kínzó hőséget és szívrepesztő hidegeket. Mennyi bút, bánatot elmondottak egymásnak, de — legyünk igazságosak — örömet is!

Aztán felszámolják jó tetteiket is. Hogy melyik hány madárnak adott fészekhelyet, vadnak menedéket, rovarnak, bogárnak zugot, fáradtnak enyhet. Óvtak és szerettek mindent és mindenkit. És hogyan tudtak imádkozni reggel, amikor a hajnal felköltötte és este, amikor az éjszaka lefektette őket.

Nem, nem! Nem kárhozhatnak el, ha van Isten!

De adjatok helyet! Új látogatók jönnek. Tessék! Tessék! ... Bizony a Jóisten nagyon meglátogatott minket! Mint csináljunk? Meg kell nyugodnunk Szentfelsége akaratában.

Az őzek közeli szomszédok voltak, de el kellett menekülniök az ellenség elől, s most is csak nagy életveszedelemmel jöhettek, hogy ők is megadják a végtisztességet. Reszketnek némán a láthatatlan koporsó előtt és orrukat mozgatják a meghatottságtól. Majdnem eliramodnak, mert fölöttük hirtelen megszólal egy hang: — „Az Atyának és Fiúnak és a Szentlélek Istennek nevében! Amen!"

Megérkezett az előimádkozó, a bagoly, de az ő szava is el-elcsuklik és vörösre dörzsölte szemeit.

A még lábon álló faóriások megrendülten hallgatnak. Minden hallgat. A mindenség is.

Csak egy őzasszonyból tör ki a fájdalom.

A levente a tűznél halálsápadt lesz és kiejti a húst a kezéből.

— Nem. Köszönöm. Nem eszem többet!...

Pedig micsoda vacsora! Álmukba is megnyalják a szájukat utána. Szegény menekültnek vétek is így tobzódni.

— Ha meg nem fekszem, soha sem leszek beteg! — mondja is Mózsi bácsi. — Kár megtörülni utána a szájat... Mit tudnak ezek a székelyek! Hol tanultátok, te? Nem is szabadna másnak pisztránghoz nyúlni... De ez az őz se kutya! Egész éjjel böfögni fog bennem. Hát én azt mondom, gyerekek, ha az Úristen több székelyt teremtett volna, ma nem éheznék a világ. Én csak tudom, mert biológusnak készültem. Mit szólsz hozzá, tábornok úr?

— Hadnagy korom óta nem ettem ilyen jót.

— Azt igen, de nem ilyen jól! — szól közben Angyán. — Nálunk örményeknél...

— Kár örménybe ilyen jó! — tréfálnak vele is.

Ha legalább farkas volna ezekben a naponta seprett német erdőkben, idejönne és kienné a kezükből a sok jó falatot.

— Te Laji, te nyomorult orvhalász! — dícséri Béla is, a kultúrmérnök. — Ha én pisztráng volnék, végrendeletben hagynám, hogy csak te süthetsz meg engem. Repüljön cserebogár a szádba!

— Nálunk nem így szokták megköszönni a jó vacsorát! — kacag vissza Laji.

— Hát hogyan?

— Mondd szépen utánam: — „Instállom szépen a kezit, Laji bácsi, hogy csókoljam meg!"

Kacagnak, pihennek, felednek.

Kovács Zoli székelyesen kínálja Bölönt:

— Szeresse no!

— A hal úszni kíván! — rikolt fel Adorján, és már szedi is elő a hátizsákból a bort.

Nem azért lelkigondozó, hogy a borról megfeledkezzék. Megjárta az eszét már Freudenstadtban. Bor kell ilyen alkalomra, ha Ferike és Baba megbőjtölné is.

— Te Nyilas! — szólt rá a gyerekre. — Csinálj nagy, fényes tüzet, hogy kapjuk meg a szánkat! Elő, akinek mije van! Nekem jó az üveg is.

Bölön megvárja, míg az ivószerszámok: vak pohár, üres konzervdoboz, csorba csupor, előkerülnek és Adorján kiönti a bort. Itt a pillanat. Feláll és elkomolyodik.

— Barátaim! Az első poharat szegény hazánk felszabadulására.

Belerendül a rengeteg felkiáltásukba:

— Éljen Magyarország!

A halott fák fölött virrasztó bagoly is tisztelettel pillanatra abbahagyja az imádságot.

A favágó tábornok olyan fehér és merev, mintha sohase akarna magához térni. A kis levente sír. A férfiak némák.

Bölön új borra nyújtja poharát.

— Még ne üljetek le!

Mit akarhat még? Miért olyan sápadt, komoly ez az öregember, mintha Istenének adna számot? Rágja a lelkét. Az ajka is remeg.

— Van itt közöttünk valaki — kezdi. — Se anyja, se apja, senkije. Éppen olyan hazátlan, hajszolt vad, mint mindannyian. Hátán háza, kebelén kenyere. Mint nekünk. Ő se tudja, merre űzi a sors és mikor veszi ki kezéből a vándorbotot a halál. Mi se... Tudjátok már, hogy egy

lányt szeret. Közülünk valót. Ahogyan egyszer lehet szeretni az életben. Feleségnek szereti. Lélek-, bú- és örömmegosztónak. Ahogyan csak igazi magyar tud szeretni... És ez a leány megérdemli. Láttam, beszéltem vele. A fiú engem apjának kért fel, hogy legyen, aki áldását adja drága halottai képében. Mert áldás nélkül nincsen boldogság, se termékeny élet.

Mindannyian a tüzet nézik. Fényében alakjuk óriássá komorodik.

— És ez a fiú nem tudja, hogy szereti-e őt a leány. Nem merte megkérdezni. Így a szép. Így a magyar... Én megkérdeztem és hozom a feleletét. Állj elő Saly Pál favágó!

A fiú remegve odamozdul. Mindenkinek a szeme feszülten az öregemberen. Ez már mindannyiok ügye. Egy virág levelei ők már. Kilenc ága ugyanazon fának. Nekik is szól az üzenet.

Bölön lehajtja fejét. Nehéz a szó a szájában.

— Az a leány is szegény. Kenyérre is alig telik...

Keményen most a szeme közé néz Saly Pálnak.

— Ezt a csókot küldi a menyasszonyod! Vedd át, mert úgy sem talál az énráncos orcámra!

És mosolyogva megcsókolja a fiút.

Jó, hogy át is ölelte, mert különben a tűzbe szédült volna Saly Pál favágó.

— De most aztán akkora tüzet tegyetek — rikolt fel a Lelkigondozó —, hogy az Isten is idelásson! A mi Jóistenünk, aki megadta megérnünk ezt a napot!...

Bölön visszaroskad a földre. Hadd örvendjék magukat szegények. Hadd ölelgessék és szeressék egymást!

Észrevétlen előveszi a gyermekek üzenetét, a furulyát, amelyet csak boldog ember fújhat meg. Most ennél a fiúnál valóban nincs boldogabb ember. Milyen jó, hogy ez az ötlet eszébe jutott.

Óvatosan göngyöli ki a papírból és a következő pillanatban megdermed, mintha villám sujtotta volna.

A furulya összetörten, megrepedve fekszik a tenyerén. Újjedten dobja a tűzbe, hogy senki ne lássa, senki ne kérdezze.

A gyermekjáték ellobbant, maga pedig szürke lett.

Alig bírta kissé összeszedni magát, amikor Saly Pál ragyogóan megállott előtte és boldogan mondta:

— Instállom szépen a kezét, hogy csókolom meg! ...

VIII.

A Tisztánlátó nyugtalanságot érzett, de nem ért rá önmagával foglalkozni. Minden idejét igénybe vették gyötrődő embertársai. Az élet- és lelki válságoknak is megvan a maguk időbeli hullámzása. Néha járványszerű. A hosszas vívódások időnként elérik a tetőpontjukat és az idegek nem birják tovább. Nagy mélységek nyílnak az emberben és sehol nyugtot nem talál. Jelentéktelen dolgok is ijesztővé nőnek. Ilyenkor telnek meg a templomok és a jósok, „látók" szobái. Hit, cél és jövő nélkül nem lehet élni. Mást lehet ideig-óráig vígasztalni vagy áltatni, de önmagunknak nem hazudhatunk. Nem csak a múltunkért kell megfizetnünk, hanem a jövendő is belőlünk él. A magunk terhe is sok, hát aki még a másét is magára veszi! Boldogok, akik imádkozni tudnak. Milyen szánalmas és nyomorult e nélkül az ember egy összedöntött világ piszkában!

— Ha nem akarnék jót, nem bírnám magamat elviselni! — gondolta a Tisztánlátó, és az ajtó felé indult, hogy megkezdje a rendelést.

Négyen vártak rá az előszobában. Köztük Tarján Éva.

A Tisztánlátó végignézett rajtuk és azonnal rátámadt egy molett hölgyre:

— Miért képzelődik? Nincs tüdőbaja! Miért nem hisz az orvosoknak? Már mehet is!

A hölgy rémülten áll.

— De uram! Ön nem ismerhet! Soha nem látott az életben!

— Menjen csak nyugodtan haza. Egy ideig sajnálni fogja, hogy kiábrándítottam, hiszen olyan különös érzés volt rettegni, sajnáltatni magát, de jobb így.

Az asszony felkacagott és elrohant.

A Tisztánlátó a következőt sem engedte szóhoz jutni. Részvéttel, megindultan beszélt hozzá:

— Mennyit szenvedhetett annyi éven keresztül! A gyermekei bizony...

A megviselt teremtés remegett.

— Azt tudom, hiszen úgyszólván a kezemről égette le őket a foszfor Drezdában. Még rágondolni is szörnyűség! De mi van az urammal, aki ott szakadt el tőlünk? Él-e, vagy halott?...

— Van fényképe róla?

— Elhoztam. Figyelmeztettek rá. Tessék!

A Tisztánlátó hosszan, figyelmesen nézte a képet, majd nyugodtan visszaadta.

— A férje él. Nagy tengeri várost látok félig romokban. Hamburg. Ott él.

Az asszony felsikolt:

— Igazán? Bizonyos? Él? Hamburgban? A férjem?... Mivel hálálja meg?

— Semmivel. Hiszen a pénzt is kölcsön kérte, amivel ide utazott.

— Az igaz!...

A Tisztánlátó már a harmadik nőhöz fordult:

— Asszonyom?

— Ich bin eine Deutschin! — vesz elő a hölgy egy iratot. — Boldogult bátyám hagyatékában találtuk, akinek húsz évvel ezelőtt Leipzigben megmondotta a sorsát. Minden úgy történt!

A Tisztánlátó figyelemből végighallgatja a történetet.

— Ön nagy jós! — bámul a nő.

A Tisztánlátó elhárítja.

— Én nem szoktam jósolni. Én csak azt mondom, amit látok.

— So? Érdekes. A viszontlátásra!

— Mi az kis Éva? Mit keres nálam?

Tarján Éva a történtek hatása alatt áll. Így akarta a Tisztánlátó. Ezért rendezte a szeme láttára a fogadást, hogy minél nagyobb legyen a szuggesztív hatása. Teljesen a befolyása alá akarta keríteni. Tervszerűen dolgozott. Tudatosan és óvatosan.

— Jöjjön a szobába és mondja el, miért olyan boldog?

— Úgy is tudja, Tele bácsi!

— Tudom. Furcsa módszerei vannak a mi kedves Bölön barátunknak. Éjfél után jut eszébe leánykérni menni, pokróccal a vállán.

— Ezt is látta, Tele bácsi?

— Nem kellett azt látni. Mindenki arról beszél. A táborban nincs titok. Ott egymás kanalába látnak az emberek. Egymás álmait is kilesik. Na és a csók csattanni szokott... Most pedig ideszalad a kis menyasszony, hogy megkérdezze: „Ugye boldog vagyok, Tele bácsi?" Lássuk csak! Adja a kezét!

A leány odanyújtotta.

A Tisztánlátó szemei elfátyolozódtak. Mintha valami különös kisugárzás áradna belőle, amely megüli az agyat. Mintha a tárgyak is őt figyelnék és átléptek volna egy más világba. A keze is hideg és élettelen. Egyetlen gondolat, érzés nem látszik az arcán, és mégis ébren van. Nehéz pillanatok. A leány úgy érzi, mintha minden megállt volna benne. Kétség, félelem, bizonytalanság és hit váltakoztak benne. Gondolatai nem találják helyüket. Céltalanul futnak ide-oda benne. Halántéka kissé összeszorul, de nincs semmi baja. Moccanni sem mer. Milyen furcsa! Homályosan érzi, hogy el kell hinnie, amit a Tisztánlátó mond. A sorsáról van szó és az a sors bizonyos. Semmi kétség. Kissé megriad és valami indítást érez, hogy fusson innen. De miért? Mosolyog is, hiszen olyan jó ember ez a Tele bácsi. Kíváncsi is. A nők a halálos ágyon is kíváncsiak... Végül is okos, intelligens leány, akinek nincs mitől tartania. Nem lehet őt akarata ellenére befolyásolni. Tele bácsi nem is akarta. Az ő javáért kínozza magát. Ni, hogy belefáradt szegény!... De miért óvott tőle Feri bácsi? Anyuka elbeszélte ezt is. Ő azonban nem fél az ilyen dolgoktól. Apuka is sokat foglalkozott velük és hitt bennük... Érdekes! Mintha más ember fogná a kezét. Arról szó sem lehet, hogy őt hipnotizálni lehessen! Senkit nem lehet akarata ellenére. Ő ezt olvasta. De nem is akarja Tele bácsi. Miért akarná? Nem

is ért hozzá. Ő csak „tisztánlát". Most az én érdekemben „lát tisztán". Engem félt. Miattam kényszeríti meg magát. Még sohasem láttam ennyire belemerülten. Soha ilyen jó barátunk nem volt és nem is lesz... Mégis, miért borzongok, mintha félnék? Szeretném látni magam a tükörben. Istenem, csak valami jót mondana, hiszen annyi szörnyűségen kellett átesnünk... Mennyi mindenfélét összegondolok! Hátha zavarom? Most jó leszek. De miért rebeg a szájam?

Hirtelen összerázkódik és félelem ül a szemében, mert a Tisztánlátó úgy dobja el a kezét, mint valami értéktelen tárgyat, ami jobb, ha távol van az embertől.

Mi történt? Vajon mit fog mondani? Már most feltámad benne a sejtés, hogy nem jó, amit a Tisztánlátó mondani fog. Nyugtalan. Bár ne mondaná! Rettenetes volna mégis, ha nem mondaná! Végre!

Nehezen jön ki a szó a Tisztánlátóból:

— Maga nem mehet férjhez ahhoz a fiúhoz!

Tarján Éva elfehéredik. Jeges kéz szorítja össze pillanatra a szívét. Előbb csak ajkai mozognak és aztán bírja kimondani a szót.

— Miért?

A Tisztánlátó nem szépít, nem kendőz.

— Mert nem szereti azt a fiút!

— Nem igaz! De hiszen az nem igaz!... Nem lehet igaz!

A Tisztánlátó határozott, biztos a dolgában.

— Nekem is fáj, de nem mondhatok mást. A maga érdekében szóltam most is. Jobb megelőzni a bajt. Nyugodjon bele, kis Éva! Édesanyja okos, tapasztalt asszony, aki meg fogja érteni.

A leány sírva fakadt. Egész lénye zsongott, minden érzéke tiltakozott.

— De ez nem igaz! Én szeretem Palit!

— Azt csak most képzeli. Illúzió, ami el fog múlni. Meg fogja látni. Nem is telik el sok idő és be fogja látni,

hogy nem szereti Saly Pált. Egy hosszú életről van szó. Gondolja meg!

A leány csalódottan nézett rá.

— Nem tudom elhinni.

A Tisztánlátó még egyszer mereven a szemébe néz.

— Gondoljon rá sokszor, amit mondtam. Csak erre! Különösen este, amikor magában van és el fogja hinni, hogy nem szereti azt a fiút! ... Most pedig menjen szépen haza és ne beszéljen róla senkinek. Édesanyjának se. Jobb, ha nem tud senki róla. Érzéketlenek és kíméletlenek az emberek ... Ha úgy érzi azonban, hogy nagyon egyedül van és lelki segítségre van szüksége, jöjjön bármikor bizalommal hozzám! ... Isten vele, kis Éva!

Mikor a leány elment, a Tisztánlátó hosszasan magába mélyedt, aztán ő is felsóhajtott:

— Vajon jól tettem, hogy így cselekedtem?

Tarján Éva nem ismerte a lélektannak azt a titokzatos és csodálatos világát, amelybe a Tisztánlátó juttatta.

Az első lépéseket szinte menekülésszerűen tette meg.

— Miért futok? — döbbent meg és lefékezte magát. Igyekezett természetesnek és összeszedettnek látszani. Furcsa azonban, hogy a járó-kelő emberek, utcák és házak nem olyanok, mint eddig. Képeknek látja őket. De csak néhány pillanatig. Aztán visszaömlött minden a maga valóságába. A felfokozott érzések csalódása volt.

Egyszerre úgy érezte, hogy őt üldözik. Mintha valami bűntényt követett volna el és az élete függne attól, hogy fel ne ismerjék. Bár ne kellene visszamennie a táborba! De miért? ... Hogy ő ne szeretné Palit? Ugyan! ... Ni, ott jön az öreg Zircz! Nem is lehet elképzelni hátizsák nélkül. Ő már típus. Kinn él valami tanyán a feleségével. A kis odu szanaszét, de Sarolta néni passziánszozik. Így megtud mindent. Hogy Sztalin még ebben az évben meghal, az otthoniaknak nincs semmi bajuk. Hátra se nézve odaszól a készülődő urának: — „Hová mégy Benő?" — „Benézek a városba!" — Sarolta néni pedig tovább kopogtatja ujjával a kártyákat.

Benő pedig itt van, mert tegnap megkapták a Fürsorgét és most vadászik. Üzleteket és ritka dolgokat fedez fel, amikhez más magyar nem tud hozzájutni. Dugva már szöget is kapott. Körülnéz, settenkedik, lopózik, el-eltűnik és titkai vannak. Otthon bezárják az ajtót, mikor Benő a ritka élesztő, sajt-meglepetéseket előszedi.

Éva jólesően kacag, mert sikerült elkerülnie az öreg Zirczet. De az nem igaz, hogy ne szeretné Palit! ...

Megy tovább a járdán, de néha, minden ok nélkül meg kell állnia. Az az érzése, hogy vissza kellene mennie Tele bácsihoz. Különös. Mintha valamit nála feledett volna ... De hogy megmondta azoknak a nőknek az igazat! Ma különösképpen a birtokában volt a képességeinek. Vajon nekem is igazat mondott?

A tulsó oldalon két táborlakó férfi kemény léptekkel a magyar irodába megy érdeklődni, hogy jött-e már valami intézkedés a katonák ügyében. Ha az USA nem engedi be, mégis Ausztráliába kell kivándorolniok. Ott be kell olvadniok, ausztrálokká lenniök. Ez feltétel. Ők azonban nem akarnak beolvadni. Ők egyszer dicsőségesen haza akarnak menni, ha felszabadul az ország. Tudja róluk Tarján Éva, hiszen minden nap hallja a táborban. Érdekes, hogy Palival erről a kérdésről sohase beszéltek, de miért is beszéltek volna? Ő ugyan szereti Palit, de ... Tényleg, mi lenne, ha hozzámenne feleségül? Mi az: Feleségül menni valakihez? Ezzel a gondolattal komolyabban még nem is foglalkozott. És egyáltalán, mi az, hogy „szerelem"? ... Az azonban biztos, hogy jobb, derekabb fiú nincs Palinál! Senkije, semmije, olyan elhagyott szegényke és mennyire szeret! ... Igen. Én is szeretem, akármit mond is Tele bácsi!

— Donnerwetter! — rohan el mellette egy félre rántott autó. A sofőr még vissza is vicsorog rá.

Majdnem elütötték. Miért is akart átmenni az úttesten? ... Jobb lett volna-e, ha elütötték volna?

Rettenetes! Szegény anyuka! Mi lenne vele?

Majd, ha Palihoz férjhez megyek, magunkkal visszük őt is. Ráfér szegénykére, hogy jobb legyen a sorsa és ne

emésszе magát miattam. Ő is szereti Palit. Milyen sok szépet mondott róla és milyen megértő, jóságos volt a figyelmeztetése is: — „Tudod, Éva, hogy én nem akarok beleavatkozni a sorsotokba. Rám ne légy tekintettel. Cselekedj a szíved szerint! Nem bánok én semmit, csak te boldog légy!"... Azért mégis megnyugtatná, ha Palihoz mennék férjhez. Hogy megbecsülné Pali is!... Miért is jöttem Tele bácsihoz?

Mégis! Hátha? És ha igaza van?... Lehet, hogy meg se mondott mindent. Soha se tárja fel durván a végzetet, ami az embereket fenyegeti. Látja, de nem mondja meg, hiszen el sem bírnánk viselni. Így is eléggé súlyos az életük. Alig tengődnek. Azt a kevés hitet és bizalmat nem rombolhatja össze bennük, ami még fenntartja, élteti őket. Meg is mondta neki is, hogy ő nem az emberek veszedelmére, hanem javára, vígasztalására és bátorítására rendeltetett. Hivatásnak érzi és e szerint is cselekszik. Mindenkihez jó, aki hozzá fordul. Mennyi ember köszönheti neki a lelki nyugalmát! Nagyon tud hatni rájuk. Hányat boldoggá tett! Mennyire szenved ő maga is, mikor tisztán látja a sorsokat és nem tehet ellene semmit! Lehet, hogy nálam is ilyet látott, csak nem akarja elárulni és ezért figyelmeztetett, hogy ne menjek Palihoz feleségül. Mert az nem igaz, hogy nem szeretem Palit!... Én akarom szeretni Palit, ha e pillanatban nem is annyira... Miért nem érzek úgy, mint tegnap, ha Palira gondolok? Mi történt velem?

Meg kellene kérdeznem anyukától. Kihez forduljak, ha nem hozzá?... Mégsem. Anyukát nem szabad zavarnom... Tele bácsi is azt mondta.

Az mégsem igaz, hogy nem szeretem Palit!

Mi lenne szegénnyel, ha elhagynám?... Hátha nincs igaza Tele bácsinak? Tönkretenném Pali életét és én is tönkremennék bele. Mindhárman boldogtalanok lennénk. Soha meg nem bocsátanám magamnak.

Istenem, mint van, Istenem, mit tegyek?

Pillanatra megállott, aztán felvágta szép fejét: Lesz, ahogy lesz! Senki sorsát el nem kerülheti. Ha minden kis

gondolatra megtorpan az ember és előre méregeti a jövőt, megáll az egész élet. Ma még szeretem Saly Palit és férjhez megyek hozzá!

Határozottan kiindult a városból, haza a táborba. A mozi plakátja utána kiáltott: — „Fräulein! Jöjjön moziba! — AKIK ÉLETBEN MARADTUNK! Szenzációs film! Nagy film!" — Oda se nézett. Egy bajor fiú a kalapja alá bújt. Undorral elfordult. A Bürgermeister fontoskodva ment a Markton valami bizottsággal. Nem érdekelte. Gyerekek játszottak, egy paraszt trágyalevet vitt a rétjére. Büdösen végigment a városon. Súlyos teherkocsik kavicsot, rönkfát szállítottak. A kocsmákból dőlt a tegnapi sörszag. A templom állott a régi helyén. Az emberek keresték a kenyeret. Az élet hullámzott régi medrében.

Tarján Éva semmit sem látott, semmit sem hallott. Sietett a tábor felé.

Már majdnem odaért, mikor eszébe jutott, hogy elfelejtett bevásárolni.

Nem baj.

De tényleg szereti-e Saly Palit?...

Délben, mielőtt a Tisztánlátó elment volna rendes pohár sörére, még egyszer koncentrálta képességeit, hogy telepátikus érintkezést létesítsen a leánnyal. Nem csinált laikusoknak való hókusz-pókuszt, előkészületeket. Tudta, hogy a telepátia az összes jelenségek közül a leginkább bizonyított tény. Reális természeti valóság, a lélek távolba ható képességeinek funkciója, melyet maguk a tudományos kísérletek és tapasztalatok is megerősítenek. Történelmi bizonyosság. Maga is többször élt vele. Meggyőződése volt, hogy a kellőképpen keresztülvitt távolhatás ereje az érzésekre és akaratra olyan nagy lehet, hogy megbéníthatja az energiát a munkára, és a jegyesek vonzódását tartós eltávolodásra változtathatja. És ő most éppen ezt akarta.

A kellő szuggesztív hatást már elérte a leánynál és ezt most fokoznia kell. Több ugyan ilyenkor a zavaró momentum, az űrben állandóan sugárzó lélek- és szellemhullám-

zás, de a tábor nincs messze, és ezek az ő képességeinek nem akadályai.

Mégis, hosszabb ideig állott mereven, mozdulatlanul, és sokszor kiárasztotta magából:

— Nem sze-re-ted azt a fiút! ...

IX.

Reggel Bölön maga is mosolygott a furulya-eset fölött. Ostobaság volt bármi kis jelentőséget is tulajdonítania az elszáradt fűzfakéregnek. De gondolatnak, szimbólumnak szép lett volna. Kár, hogy meghiúsult!

A Fekete-erdő ébredése azonban még szebb volt. Keveset aludt, mert hajnal felé kissé megfázott és a csereklye ágy is kemény volt. Elszokott ő már ettől a romantikától. Társai azonban mélyen aludtak. Elnyomta a kemény munka fáradtsága. Látszott, hogy mindenikük utolsó gondolata mezében aludt el. A tábornok kinyújtott, egyenes és szigorú volt. Őrségen állt a másvilágon. Némelyek eldobták maguktól a karukat. Nincs szükségük rá éjjel. Laji, a székely, arra gondolt, hogy mi lehet otthon Erdélyben. Nyilas, a levente, hétrét kucorodott a lelőtt őztől való félelmében. A postamester csak a nagy, barna fülét dugta ki a pokróc alól, hogy azonnal meghallja, ha jön a hír a harmadik világháborúról. Saly Pali most is boldogan mosolygott. Az örmény arca, homloka ráncba futott, mintha azon töprengene, hogy milyen pályát válasszon. A Lelkigondozót esti imádságában szakította meg az álom, de néha belemotyogta a szájába nőtt kajla bajszába gyermekei nevét: „Ferike, Baba!" ... Kovács Zoli felhúzta lábait, hogy bármely pillanatban autójára ugorhasson. Nem éreztek, nem szenvedtek, nem töprengtek. Odabújtak az álom emlőihez a világ veszedelme elől. Milyen kár, hogy újra megvirrad!

Kívül azonban már derengett. A végtelen unta magát és új napot kezdett.

Bölön csendesen felöltözködött és kiment a szabadba.

Az esti nagy tűzből néhány elszenesedett fadarab maradt a szürke hamukör szélén. Mellette egy üres borosüveg aludta mámorát. Harmatcseppek gyöngyöztek a figyelmez-

tető táblán, mintha deszka sírt volna, hogy tilos a politika. A műút hidegen izzadt. A rajta átfutott nyúl viccből odapotyogtatta névjegyét. Semmi se mozdult. A patak hangja is elhalt. Csak a mindenség nagy lélegzetvétele hallatszott.

Az éj azonban már szedte össze rongyait a fák közül.

Később szellő támadt és a hatalmas fenyők megérintették egymást ágaikkal:

— Ébredj!

A fekete hegyek azonban még nem váltak meg a felhőktől, melyeket éjszakára magukra húztak. Mögöttük a nap most fogta be lovait, hogy idejében elinduljon napszámba. Fel-felkémlelt az égre, hogy milyen idő lesz. Cudar élet, hogy télben, nyárban, fagyban, melegben, esőben, hóban huszonnégy óráig úton kell lennie! ... Most meg az ostort nem találja. Bosszúsan szól fel az aranydeszka-ülésről az Úrhoz parancsért:

— No, mire virrasszuk ma a világot?

Bölön maga elé néz. Vajon mit felelhetett az Isten?

— Die Sonne bringt es an den Tag, — vonja meg a vállát, és tovább játszik a képzelete.

A szundikáló madárnak megbillen a farka és ettől felébred. Ijedten látja, hogy a nap már erőlködik felfelé a meredek hegy oldalán, és ő majdnem elaludta dícséretét. Hebehurgyán dalba kezd és akkorára tátja csőrocskéjét, mintha az egész napot le akarná nyelni.

Ezen megint mosolyognia kell Bölönnek.

Az öreg nap felszuszog a tetőre, s meglátja a vágást.

— Tudnak dolgozni ezek a magyarok! — nézi elismerőleg. — Hány köbmétert vághattak tegnap? Fogalmam sincs. Felköltöm Angyánt és megkérdem ... Hát maga mit keres itt? — veszi észre Bölönt. — Ki fiaborja? Köszönni se tud?

Bölön szélesen feléje lendíti kalapját.

— Adjon Isten jó napot, öreg! Hát felkelhetett-e no? Kedves egészségére az éccakai nyugodalmat!

A nap gyanakodva nézi. Embernek öreg, favágónak gyenge, szamárnak okos, de legalább tud tisztességet.

Mennyi mindenféle emberre deríti fel Isten a napját! Az öreg azonban már a harmatban fürdő füvecskével bíbelődik.

Ti már megint miért sírtatok? Nem szeretitek a világban, mi? Én se, de mit csináljunk, ha így rendeltetett?... No nesztek! — és rájuk hint egy csomó sugarat, hogy szépen növekedjenek. — Hé, vén medvék! — támad a hegyekre. — Sohase akartok felébredni? Azt várjátok, hogy a nap a hasatokra süssön?

— Nem kis dolog napnak lenni! — élvezi Bölön a gyönyörű reggelt és elindul, hogy megmosdjék a friss patakban.

A kalyiba népe is megelevenedik. Frissek, nevetők, derülnek a szép időnek, mintha semmi baj sem volna a világon. Tréfálnak egymással, felverik a tüzet, hogy früstököt, teát lobbantsanak, szalonnát sirassanak rajta, jósoljanak maguknak a lángjából, lássák, mit ír a füst a tenyerükre. Tesznek, vesznek, derékig meztelenül gőzölögnek a patak fölött és kacagnak, ha valamelyik belebillen a sikos kőről.

Remek élet ez idefent.

— Maradjon velünk, Feri bátyám! Semmire se legyen gondja, csak legyen velünk mindíg! Mi eltartjuk. Jut a köbméterekből.

— Köszönöm, fiúk, de mennem kell! Vár a menyasszonyom... Ezt te meg honnan varázsoltad elő? — veszi el a konyaktól sárgálló poharat a Lelkigondozótól. — Hiszen az este még a patakot is megittuk.

— Megfejtem egy fenyőfát!

— Fejd meg a többinek is!

Hogyne. Jut mindenkinek egy pohárkával. Mindenik mond valamit hozzá. Egy szót, két szót, de igazat, de meleget.

Megkezdik a früstökölést, az „erőszedést". Szegényes bizony, csak afféle tarisznyából lopott, de hát — mint Laji mondja —, az volna a világon elég, aki egyék, csak az kevés, amit. Restelli is eléggé Bölön, hogy ilyen üres kézzel jött, de ilyet ne mondjon, mert mindjárt megsértődnek. Nem

kell megijedni. Ha jobb nincs, lehozzák ők a mannát is az égből.

Meghasad az a kislány örömében, ha mindezt elbeszéli neki.

— Tyűh, az angyalát, te Pali! Még nem is beszéltem értelmesen véled... Úgy látszik mégis maradnom kell. Neked azonban dolgoznod kellene. Mit csináljunk?

— Palit felmentjük! — mondják hárman is.

Pali azonban nem akarja elfogadni a nagylelkűségüket, hogy öreg emberek dolgozzanak helyette. Lesirülne a bőr az orcájáról a szégyentől.

Ebben megint neki van igaza.

Viszont az se lehet, hogy ez a fiú legalább egy levelet ne írhasson a menyasszonyának.

— Igazán nem maradhatsz még, Feri bátyám?

— Ha a délutáni vonatot elmulasztom, újabb napot veszítek. Így is várnom kell Stuttgartban négy órát.

— Legszívesebben azt mondanám, hogy Pali utazzék veled — számigálja Kovács Zoli, a vállalkozó —, de szombatig nem tudom elengedni. Ha a vállalt mennyiséget idejére le nem szállítjuk, elveszítjük a kenyerünket. A céggel tudniillik így szól a megállapodás. Helyettesről se tudunk hirtelen gondoskodni. Ha új szakot kezdünk, akkor megy a dolog, de most... Mégse lehet, hogy Pali saját menyasszonyát ne láthassa.

Kissé megrándul Pali, de belátja.

— Maradok szombatig.

Még se olyan szép az erdő, ahogy hiszi az ember. Nehéz árnyai vannak annak is.

A tábornok úr már a kezébe vette fahántó kését és azt nézi, eléggé éles-e. Az örmény is hiába hánytorgatja magában a köbmétereket, sajnos dolgozniok kell. A leventének egész lelke a képén. Bölön is azt mondja:

— Hát akkor eredj te is, Pali!

Már a kezében is a fejsze. A Lelkigondozó azonban kirántja belőle:

— Eredj! Beszéljétek ki magatokat! Én majd dolgozom helyetted.

— De...

— Nincs beszéd!

Hát mégis szép az erdő.

— Ez a zug megfelel! — húzza le Bölön maga mellé Saly Palit. — Most beszélj! Mit üzensz?

Irul-pirul a fiú. Tele van a melle mézes léppel, de a nagy elképzelések cserbenhagyták. Üres a szó, kicsi a száj. Különösen így tavasszal. A tavasz maga is megvalósult misztérium. A titok valósult meg benne, amely az életen túl is vágyik és nem akar megsemmisülni. Láthatatlan élettörvény, amely illatba, színbe öltözik, minden testi-lelki értéket magára rak és az egész mindenséget igába hajtja. Ez a szerelem.

A fiú láttára Bölönnek a szép tölgylepke, a Lasiocampa jut eszébe. Gesztenyebarna szárnyán fehér pont, körülötte aranyszínű széles sáv fénylik. Bódító illat száll valahonnan feléje és megérzi az élet nagy élvezetét. Mahagóni színű csáp-antennáját kifeszíti és felszáll a sejtelmes északi erdők közül, ahol a nyírfákkal kivilágított világban fehér köd emelkedik fel a tócsákból, tavakból. Esetleg a lapp puszták mohavidékéről indul útnak kisérteties repüléssel a fehér éjszakába. Száll-száll éjjel-nappal, napokon keresztül. A nőstény illata mind bódítóbb lesz, a lepke mind bódultabb. A fehér éjjelből déli idő lesz, estből éjszaka, de őt le nem csalja semmi a levegőből, míg meg nem találja párját. Akkor felébred az álomból. Fáradt. Ereje elhagyta. Holtra repülte magát. Megérte. A szerelemért volt minden.

A Fekete-erdő tölgylepkéje ez a fiú is. Ő is csak egyszer repül életében. Az a fajta. Bölön gyönyörködik benne. Ő is komoly. Intően felemeli a kezét:

— Vigyázz! Vannak dolgok, amelyeket csak neki mondhatsz el! Ezeket rám ne bízd. Meghalnak az idegen szájban.

A fiú hálás érte. A bokrok közelebb húzódnak, hogy hallgatózzanak, de Saly Pál csak ennyit mond:

— Mondja meg, hogy köszönöm, amit velem tett!

— Megmondom.

— Szóljon arról is neki, hogy most már könnyű nekem az élet, játék a munka és nem ijeszt meg a sors. Már nincsen baj, már nincs rossz ember!

— Úgy legyen, fiam!

Mégis megfelhősödtek Pali szemei.

— Bánt, hogy gyűrűre nem telik...

— Ne bántson!

— Nekem most már rajta kívül senkim és semmim.

— Elég ennyi egy életre!

— Én bízom benne. Ő is higgyen és bízzék! Bennem nem fog soha csalódni.

— Ezt is megmondom. Akarsz még valamit?

— Volna nekem egy talizmánom.

— Miféle talizmánod?

— Kicsiség az egész. Apró ezüstérem, de az anyám adta, mikor a harctérre vittek. Mária ugyan lekopott róla, Jézuskából se látszik már semmi, elvékonyodott, mint egy kicsi, fejletlen falevél, de az anyám csókolta meg. Azóta le nem tettem. Sok baj ért, sok veszedelemben forogtam, de mindig kihozott belőle. Semmiség az egész, de nekem nagy dolog. Ezt az érmecskét szeretném elküldeni Évának.

— Jobb azt személyesen átadni. Az ilyen apróságoknál nem az a fontos, hogy mit adunk, hanem, hogy miként adjuk.

— Pedig arra gondoltam, hogy a csókot ezen küldeném vissza.

— Jobb azt személyesen. Majd szombaton.

Saly Pál még zavartabb lett.

— Az éccaka összefirkáltam valamit, de az nem jó.

— Úgy szokott az lenni, de add csak ide!

— Hej, ha úgy tudna szeretni Éva, mint én őt!

— Majd megtanítom rá. Iskolát nyitok.

— Milyen jó róla beszélgetni!

Bölön felkacagott.

— Te gyerek! Mindjárt négykézlábra ereszkedel és lenyalod az összes harmatot! Nem tudsz valami értelmesebbet mondani?

— Ja igen. Tessék megmondani azt is, hogy beszéltem az ausztrál konzullal, aki megígérte, hogy jó elhelyezkedést fog biztosítani a számomra, mert jól tudok angolul. Jeleztem azt is, hogy meg akarok nősülni, aminek nagyon örvendett. Annak nincs akadálya, hogy Éva anyja velünk jöjjön, mint családtag... Most már fontos volna, hogy minél előbb megesküdjünk.

— Megteszitek azt is!

— Jó volna, ha Éva is már most összeszedné az okmányait, hogy ne veszítsünk időt.

— Össze fogja szedni.

Saly Pál mégis összerebbent.

— De vajon akar-e Éva Ausztráliába jönni?

— Kimegy ő veled az egész világból.

— Igazán azt gondolja?

— Tudom. Hiszen én hódítottam meg a számodra. Burokban születtél, hogy ilyen apát kaptál... Ki ne tépd ezeket a fákat örömödben!

Pali azonban tovább töprengett.

— Ha Ausztráliába nem jönne, megyünk bárhová, ahová ő akar. Nem félek sehol, ahol ő velem van...

— Ennek vége! Teljesen vége! — élvezte Bölön és tréfásan elkezdte énekelni: — „Adj Uram örök nyugodalmat neki!..."

Saly Pál pedig ragyogó arccal felnézett a sötét fák, hegyek fölé, ahol az Isten lakik.

X.

Éppen kivándorló csoportot búcsúztatott a tábor, mikor Bölön másnap hajnalban visszaérkezett.

A behívottak hetekkel ezelőtt megkezdték a csomagolást. Izgatottan vasazták, pántolták a ládákat, hogy útközben szét ne essenek, ha a daru felharapja őket és a hajófenékbe ejti. Olajjal festették rájuk a címeket kívülbelül, méricskéltek, mert személyenként csak egy mázsát szabad vinniök. Nézegették, válogatták a rongyokat. Az életük egy-egy darabja volt mindenik. Ki tudja, az új élethez ilyen is lesz-e? Amitől meg kellett válniok, azt elajándékozták. Kinek még ennyije sincs, kincset ér annak minden kiselejtezett konzervdoboz, szétégett gyorsfőző, rozsdás mosdótál, fületlen csupor, seprűcsonk, drótdarab. A boldog örökös hálából érte imádkoztatja a gyerekeit.

Vannak, akik az arra igazán érdemeseknek elárulják a Steinpilz, áfonya és málna helyeket az erdőn, ahol nem szedik le a bajorok éjjel, lámpával a kezükben. Évekig titkolták, de most aztán többé nincs szükségük rá.

Tegnap jött az értesítés a táborparancsnoksághoz, hogy reggel ötkor jön a teherautó, amely kiszállítja őket a vasútállomásra. Azóta megbojdult a tábor. Egyik ajtón kibuktak, másik ajtón bebuktak a búcsúzkodók. Könnyek és kibékülések estek. Az itt maradók irigyelték az elmenőket. Keserűen gondoltak saját további sorsukra. Az elmenők rettegtek az ismeretlen világtól, bizonytalanságtól, és már nem hittek a sok jó hírnek, ami odaátról jött. Nem könnyű az élet sehol, és — ki tudja — viszontlátják-e még egyszer hazájukat? Itt mégis a közelben voltak, akármekkora is volt a nyomorúság.

Életük egy korszaka lezárult. Nagy részük képzett, intelligens ember. Minden nép fiával állták a versenyt. Ran-

got, jólétet értek el otthon a munka és szellem területén fél életen át becsületben és tisztességben. Mindenüket elvették és kitaszították őket erre a szemétdombra, ahol évekig lesték, mikor mehetnek haza. A belső érték, szellemi öntudat egyenesen tartotta őket. Megalázták emberi méltóságukban is, és morzsánként mérték a kenyeret, hogy fel ne forduljanak, rajtuk táncolt az ördög, de nem bírta megtörni őket, hiába taszították ki a társadalomból, törülte beléjük a lábát minden ripok.

Tovább azonban nem várhatnak. El kell kezdeniök valahol az életet. Ott, ahol lehet. A tanár talán téglát hord az építkezésnél, az orvos padlót sikál a szanatórium folyosóján, a színész autót fényez, a költő mosogat az egyetemi menzán, a királyi ügyész cipőt fog tisztítani, az ezredes úr cowboy lesz a prérin, a méltóságos asszony cseléd, és alázatosan sziszegi majd: — „Üh missis!" — Nincs nagyobb élvezet, mint a nekünk kiszolgáltatott több-ember sorsával játszani. Furcsa keresztútjárás ez.

És most itt áll a lestrapált tehergépkocsi, hogy vigye innen őket az ördögbe.

Bölön kissé távolabb állva nézi őket. Dantei csoport. Koporsók népe búcsúzkodik egymástól a hűvös tavaszi derengésben. Szemfedő rongyokból van a ruhájuk. A sovány arcok fehérek, a szemekben visszafojtott könnyek. Beléjük sajdul minden pillanat és megrándulnak, mert a közös élet és közös sors kötelékeit tépi szét a valóság. Akármilyen átkozott is volt ez a tábor, mégis fáj elszakadni tőle, itthagyni azokat, akik itt maradnak.

A gépkocsi dühösen felmordul, ráhörög erre a nyomorult földre és indul.

Szaniszló, a pap, remegő kézzel hányja utána a keresztet.

Az emberek némán oszlanak. Csak a miniszteri tanácsos úr — aki nem tudja, hogy neki rákja van — mondja a családjának:

— Azt hiszem, hogy közelebbről mi is sorra kerülünk.

A felesége, aki tudja, hogy a férjének rákja van, ijedt sietséggel hagyja rá:

— Hogyne, drágám, hogyne!

— Nekünk mégis jobbak a kilátásaink az Egyesült Államokban.

— Feltétlen!

Bölönnek a mellére szalad Tarján Éva.

— Jaj, Feri bácsi!

Milyen zilált, megrendült. Nagy lélek ez a leány, egész teste rázkódik a felindultságtól. Kétségbeesetten kapaszkodik az öreg emberbe, aki ajnározva simogatja.

— Ejnye! Szedd össze magad! Ilyen az élet!

— Alig vártam, Feri bácsi! — szepegi Éva.

— Azt elhiszem. Nagyon sok mondanivalóm van, de nem most. Fáradt vagyok. Egész éjjel döcögtem. Ki kell aludnom magam. Úgyse tudod megálmodni, amit mondani fogok... De mi bajod? Egészen ki vagy kelve a képedből. Még meg is csúnyultál!... Várj! Hová szaladsz? Visszahoztam a csókot.

— Visszahozta?

— Nem a tiedet, te buksi, hanem a Paliét! Na gyerünk azzal az arcocskával.

Tarján Éva szótlanul tűri, hogy Bölön átadja a jegyese csókját.

— De most aztán takarodj! Tyűh de cudar álmos vagyok! Akkorát alszom, hogy mire felébredek, ti meg is esküsztök!

Meglepetten torpant meg a küszöbön Bölön. A kis barakkszobát mintha kicserélték volna. Tisztaság, rend mindenütt. A feketére piszkolt ágynemű fehéren ragyog. Valaki távollétében kimosta. A rozsdás dobkályhát kipucolták. A fekete padlót felsikálták. Minden a helyén. Az ablak csillogott. Nem kell a napnak undorodnia, mikor besüt rajta. A pokrócon nincs már fél Európa pora. Nem hányódnak felbukott bakancsok a földön.

Semmi kétség. A leány járt itt.

— Micsoda menyecske lesz belőle! — tetszik Bölönnek.

Gusztus bebújni a tiszta ágyba.

Csak ne volna ilyen cudar fáradt!

Késő délután volt, mikor felébredt, de rendbejött. Akkor is a Bordy százados úrék zaja ébresztette fel.

A százados úr dühösen jött haza.

— Disznóság! — kiabálta a feleségének. — Vereczkey nem akarja nekünk adni Bokorék szobáját. Azzal érvel, hogy Berkyéknek nagyobb szükségük van a tágasabb szobára, mert a férfi rokkant és gyermekük is van. Mintha Berkyék nem jöhetnének a mi helyünkbe! Négy esztendeje várok valami tisztességesebb lyukra és most újra kisemmiznek. Gazság!

— Ne tűrd! — uszítja az asszony. — Állj a sarkadra!

— Mi az ördögöt csináljak?

— Élhetetlen vagy. Mindenki a fejedre ül. Nem most kellett volna lépéseket tenned a szoba ügyében. Az utolsó pillanatban. Tudtad, hogy Bokorékat minden pillanatban behívhatják Ambergbe.

— Én idejében bejelentettem a jogigényemet. Vereczkey szabotálta el. Tisztelem az ilyen parancsnokot!

Bölön nem lepődik meg. Ismeri a szerencsétlen menekült pszichózist. Ma ez, holnap a másik rágja a láncát. Így van ez mindenütt.

Magam is csak azért nézek a tükörbe, hogy lássam: megbolondultam-e már? Na, gyerünk Tarjánékhoz! Eddig oda van a várakozástól az a szerelmes kislány!

— Asszonyom! Fogózzék meg! Az istenek küldötte áll ön előtt!

— Foglaljon helyet, kedves Feri! Nehezen vártam, hogy megérkezzék.

Bölön csak most veszi észre, hogy valami nincs rendben. Valami történt. Miért szomorog a vénasszony? Gondütött, komoly.

— Hol van Éva?

— Beküldtem a városba, hogy ne legyen itt, míg magával nem beszéltem.

— Velem?... Mi történt magukkal?

Tarjánné nehezet sóhajtott.

— Azt én is szeretném tudni! Éva...

— Mi van Évával? Már a reggel észrevettem rajta, hogy valami bántja. Valamit titkol. Egészen feldúlt volt. Ennek a szomorú kivándorlási aktusnak tulajdonítottam. Mi ez?

— Ha én tudnám! — sóhajtott az öregasszony. — Csak azt látom, hogy Éva napról-napra sorvad. Hiába faggatom. Kitér előle. Még a tekintetemet is kerüli. Az édesanyjához sincs bizalommal. Rá se ismerek. Ez nem az én régi, drága kicsi leányom! Hová lett az én napsugaras gyermekem?... Segítsen rajtunk, Feri! Talán magára hallgatni fog.

Bölön elgondolkozott.

— Az idegeivel lehet baj. Túl sok neki ez az élet, ez a vigasztalan környezet. Nem szabadna megengednie, hogy mindenkinek a bajában, gondjaiban, szomorúságában részt vegyen. Mindenkinek önmagából adjon. Kimerítette. Beállott a visszahatás.

Az édesanya bólogatva mérlegelte, hogy ez bizony igaz lehet.

— El fog múlni, — bátorította Bölön. — Majd én kikúrálom belőle. A legszebb madár is néha szomorú. Csak hangulathullámzás. És ne feledje, hogy menyasszony! Ez is felfokozott állapotba hozta. Nőknél ilyenkor... Gondoljon csak vissza!

— Az igaz! — pötyögte Tarjánné.

Helyette azonban Bölön vigasztalódott meg.

— Na látja?... Férjhez fogjuk adni minél hamarabb. Ösztövérre epekedik különben magukat. Egyik itt, a másik az erdőn. Pali szombaton megjön. Addig elő kell készíteniök az Éva iratait is. Ezt különben üzente is. Férfi és ember az a kölyök. Micsoda veje lesz magának, asszonyom!

— Én úgy félek! — didergett Tarjánné.

— Mitől fél? Igazán nincs oka rá. Meglátja, ha min-

dent elbeszélek Évának arról az életről, ami a Fekete-erdőben folyik, s tőlem tudja meg, hogy ki az a Saly Pál, oda lesz a gyönyörűségtől.

— Bár így volna!

— Feltétlen így lesz! Majd helyrezökkentem én ezt a dolgot. Bízza csak rám... Jobb lesz, ha előbb négyszemközt beszélek vele. Nem itt a táborban, ahol észrevétlen egy légy se tud végigrepülni. Szembe megyek vele. Eddig már útban is van hazafelé. Ha kissé elmaradunk, ne aggódjék... Ha mégse jönnénk, akkor biztosra veheti, hogy megszöktettem a leányát!... Látja, így, így! Mosolyogjon! Legyen továbbra is kíméletes vele szemben! Megértő és derűs. Ne is kérdezősködjék! Különös világban jár most az ő lelke, ahová minden ember egyszer jut el az életben... Majd én elmondok mindent. A viszontlátásra.

Alig hagyta el Bölön a tábor területét és tért a kis fenyőerdő útjára, hirtelen megállott, mintha mellbe taszították volna. Erőszakosan nyomult agyába a gondolat: „Tulajdonképpen miért avatkozom bele? Miért szaladgálok, álmatlankodom idegen emberek miatt? Mi közöm hozzá? Elpusztul vagy boldogul ez a két kis hangya a lábaim előtt, olyan mindegy. Át kell lépnünk rajtuk és mennünk a saját utunkon! Minket is eltapos majd valaki. Mindenkit eltaposnak. Az élet megy tovább.

Vonj vállat, menj vissza és hagyd ezt a két gyereket! Szebbek ezek a fák fölötted, mint az ember. Több ez az újuló barna tavaszi föld, amelyből a teremtés különös illata árad! Hallgasd a füvek növését és nézz inkább a csodálatos titkok szemébe, amelyek körülvesznek. Csak ennek van értelme és nem zagyva, önhitt, gyilkos, önző emberi világnak! Hagyd azt a leányt!"

Megütődve eszmélt magára. Mi ez? Honnan ez az átmenet nélküli, hirtelen ráhatás benne? Tudta, hogy ez nem ő. Nem így érez, nem így gondolkodik és mégis, ezek a gondolatok szinte erőszakosan fúrják bele magukat a lelkébe.

Orvtámadás volt a saját énje ellen. Megalázó és gyalázatos. Addig üvöltözték a szabadságot és ontották a vért,

míg ez szabadult fel. A vadállat. A rabies. Ennek a fertőzését hordozzák még ezek a tavasz-hullámok is. Semmi az embersors! Ne szólj bele! Légy gazember és neked adom a világot!

Egyetlen homloksimítással úrrá lett maga fölött Bölön, és leült az út melletti fa tövébe. Ez jó hely. Itt zavartalanul elbeszélgethet a leánnyal.

Már mosolygott magán. Az ember a csendben és a természetben kénytelen bölcselkedni.

— Maga az, Éva?... De így megszökni az ember elől! Már nem győztem várni, gondoltam, szembe jövök magával. Édesanyja mondta, hogy a városban van.

Tarján Éva a váratlan megszólításra összerezzent. Magába feledkezetten jött az úton és nem nézett a fák közé. Bölön megfigyelte, hogy ez nem a fiatal élet sugárzó járása. Kísértetek tévelyegnek így.

— Jöjjön és üljön ide mellém!

— Feri bácsi itt van?

Világos, hogy nem örül a találkozásnak és elvágyik innen. Kivágyik az egész világból.

— Én most itt lakom e fa alatt — tréfált Bölön. — Ma délután lelőttem a parancsnokot, mert nem akarja odaadni a Bokorék szobáját Bordy százados úrnak, és kidobtak a táborból. Mit csinált a városban?

— Néhány apróságot vásároltam, de mennem is kell, hogy anyuka ne aggódjék.

— Maradjon csak! Anyukának megmondtam, hogy szembe jövök magával. Nem aggódik.

Kelletlenül ült vissza Tarján Éva és elmerülten az égbe nézett.

Bölön figyelte.

— Maga most olyan, Éva, mint a székely népballada „Julia szép leány"-a. Mondja, nem látja maga is a fodor fehér bárányt, amint jódögél le az égből, a napot s a holdat szarva között hozván? Mennyi szőreszála, annyi csillag rajta... Mi baja van magának?

— Nekem? Semmi.

— Palinak mondja ezt, ne nekem. Ő elhiszi, mert se lát se hall, annyira szereti magát... Tudja mit csinál magáért az a fiú a Fekete-erdőben?

— Nem.

— Akkor idehallgasson!...

És beszélni kezdett. Maga is ihletbe esett. Ahogyan elmondta, az szebb volt tán a valóságnál is. A Fekete-erdő aranyerdővé lett. Isten araszával mérte meg a fákat, az Ő szent markával szórta rájuk a fényt, teremtett őzeket, égi madarakat, híves patakot, töltötte meg azzal a fenséges zúgással, mintha a Teremtő füle csengene az égbe nyúló, súlyos hegyek között.

— Az igazság maga az az erdő! Ott nincs álorcája se napnak, se holdnak, se a csillagoknak. A tűz nem hazudik, a füst tömjénezik. A felhők a hegyekre ülnek le kissé megpihenni. Pisztrángok villognak lenn a patakokban, különös virágok nyílnak, rejtelmek lakoznak minden fűszál mögött.

— Nagyon szép lehet odafönn! — kapta meg a leányt is a varázs.

— Az a férfiak világa, ahol újjá teremtődnek, testileg, lelkileg. Ott kellene látnia Palit! Erő és szépség az a fiú! Viharálló, sudár. Még a fák is büszkék rá. A virág kacag örömében, ha ránéz. Este tűz- és csillagfényben, reggel ködtengerben fürdik.

Éva belefehéredett és nyugtalan lett a melle.

— Ha összekelnek, nem is szabadna maguknak a földön lakniok, hanem fészekben, valamelyik szédítően magas fa tetején — csillogott Bölön szeme. — Maga az Isten serkentené fel álmukból minden áldott reggel. Idelenn az ember csak saját piszkából csinál magának vackot. Pali palotába várja magát a saját lelkében. Mert idehallgasson, kicsi leány! Nem az a fiú ő, akiben csak a vér, a vágy gyúl fel és nem lát túl a csókon. Aki a hajánál fogva rángatja magához a nőt a gödörbe és utána új áldozatot keres magának. Nem a bárból akar feleséget magának, hanem az oltártól, szépet, tisztát, igazat. Nem múló mámort az ágy szennyében, hanem társat az élethez. Erre igyekszik magát

méltóvá tenni odafent. Társai — a most nyíló legénytől az öreg tábornok-favágóig — büszke örömmel tisztelik érte. A földönfutók világában más az élet. Emberibb és értékesebb. A mi demokráciánk nem az, hogy feltesszük a lábunkat az asztalra, félre ütjük egymás állát, az autónk száguldó halál, a pénzmérleget lessük. A mi életünk újrateremtés a semmiből. Kenyérmegosztás. Fölötte állunk a régi társadalmi formáknak, melyek üresek és hazugok. Rang nem kábít, pénz nem csábít. Csak újra emberek akarunk lenni. Mi már tudjuk, hogy ezt a világot el fogja söpörni a vihar. Sok, az élet trónján ülő gazdag és hatalmas, aki azt hiszi, hogy minden és mindenki érte van; saját palotája porával tölti meg majd halott, sárga száját. Mert nehéz vihar készül, Éva! Ártatlanok és félrevezetettek, szentek és gyilkosok, akik imádkoznak és akik gyűlölködnek ma; egyaránt a túlvilágon veszik észre majd, hogy mi történt ezzel a világgal. Halott országok és birodalmak egymás mellé fekszenek. Csak akik vagyunk és ami bennünk vagyon, az marad meg...

Bölön maga is belefáradt a sötét vizióba, de nem szabad áltatni ezt az élete nagy lépése előtt álló leányt. Lássa tisztán a valóságot! Miért fonjon csillogó pókhálót a szeme elé? Legyen méltó társ jóban, rosszban!

— Ne feledje gyermekem, hogy maguk az új élet vetése! Erre kell előkészülniök. Lehet, hogy nem lesz menyasszonyi ruhája, nem viszik virágos kocsikon a násznépet a templomba, nem gyűlnek oda a hatalmasok és gazdagok gratulálni; — de maguk lesznek a két szép kápolnavirág, akik Magyarország porából nőttek és az oltár fölött összehajlanak. Ez a szép jövendő és az új élet, amiről a világ ma még alig álmodik!

Tarján Éva összevonaglott. Bölön nem látta meg. Már az új gondolatban gyönyörködött.

— Látja, Éva, így lesz a maguk szerelméből a mi feltámadásunk!... Ugye, erre nem is gondolt? Az emberek, a rongyosak, a táborok üldözött népe azonban érezni, tudni fogja, mikor Szaniszló, a pap, a rozoga, kis tábori oltárnál

összeteszi a kezüket. Nem lesz annál szebb esküvő a világon! ... De mi lelte magát, Éva? Nahát, gyerek! Ne sírjon, hanem kacagjon örömében! Nem kell már soká várnia rá! Palival úgy beszéltük meg, hogy szombaton hazajön és azonnal meg is tartják az esküvőt.

Rémülten kiáltott fel Tarján Éva:

— Nem! Ne jöjjön haza Pali! ... Tartsa vissza, Feri bácsi! Ne jöjjön!

Bölön meghökkent:

— De miért? Mi ez? Térj magadhoz, Éva! Miért ne jöjjön Pali?

Tarján Éva maga volt a megtestesült rémület. Vergődött, szenvedett, nehezen lélegzett, a szemei szinte kiáltottak:

— Mert én ... nem szeretem Palit!

Bölön felugrott és úgy nézett, mintha a lábai elé zuhant volna a lenyugvó nap.

Tarján Éva hallgatott. Mereven nézte a földet. Egy hangya csetlett-botlott hazafelé a tűlevelek közt. Lent a völgyben kis köd gömörödött. „Kicsi!" — nézett be egy elvágó fecske a fa alá.

Bölönnek sárgán párolgott a magas homloka. Gondolatai cikáztak, aztán lassan lecsillapult. Olyasfélét érzett, mintha ritka, szép madarat fogott volna és hirtelen kirepült a markából. Valami váratlan és lehetetlen történt, aminek végére kell járnia. Józanul és elfogulatlanul. A lélekértő eszközével és finomságával.

Nem mondta tehát, hogy: „Az lehetetlen!" — hanem gyengéden megsimogatta a leány fejét. Kissé meg is billentette és újra maga mellé ültette, apásan.

— Nincs semmi baj! Jó, hogy szóltál. Sokkal jobb. Majd rendbe hozunk mindent, csak légy bizalommal hozzám! Ne izgasd fel magad! Csak egészen nyugodtan! Őszintén. Annyi, mintha sírba mondanád, hiszen maholnap magam is temető vagyok. Most pedig mondd meg, miért nem szereted Palit!

A leány kissé megnyugodott. A szíve láthatóan lüktetett, és átváltozott tekintettel mondta maga elé:

— Nem tudom!

— Értem — bólintott Bölön. — Mégis, mióta nem szereted Palit?

— Amióta Feri bácsi elutazott a Fekete-erdőbe.

— Igen... Szóval a Fekete-erdőbe.

— Óh, mennyit szenvedtem!

— El tudom képzelni... Látod így! Most újra a régi Éva voltál. Ezt szeretem... És, hogyan tudtad meg, hogy nem szereted Palit?

Úgy kell belopni, mint a mit sem sejtő nemes vadat. Semmi gyanús ne zörrenjen!

— Én nem tudom!... Csak jött magától.

— Ne légy csacsi! Ok nélkül semmi se jön... Valami rosszat hallottál Paliról, vagy magad fedeztél fel benne valami felháborítót, kiábrándítót? Rájöttél, hogy hazudott, jellemtelen fráter, aki nem érdemli meg, hogy szeresd?

— Ne! Megtiltom, Feri bácsi!... Csak én... én vagyok a hibás!

— Egyikőtök se hibás! Nem tehetsz róla!... Még csak azt mondd meg, hogy magad nem akartad szeretni Palit?

— Mit képzel?

Bölön úgy tett, mintha megakadt volna minden tudománya.

— Akkor hogy történt?

Pillanatig vívódott Tarján Éva, de aztán bevallotta:

— Sokat küzdöttem ellene, de mintha valami kényszerített volna rá, hogy ne szeressem. Mintha valaki azt mondta volna bennem, hogy nem szabad szeretnem őt.

Bölön felfigyelt. Belevillámlott a Tisztánlátó. Itt az ő keze működik. A pszichikai erők, a szuggesztív hatás. Ő is érezte, mikor idejött, hogy a leánnyal találkozzék. A taszítást, hogy menjen innen, ne avatkozzék bele. Most már világos. Lehet, hogy e pillanatban is őket lesi a Tisztánlátó különös lelke odujából, mint a pók, a némán cselekvő. „Látja." Telepatikus hullámokat bocsát rájuk merev arc-

cal, reszkető, gépies mozdulatokkal. Ki tudja, milyen kényszerképzeteket oltott bele a leányba, amíg ő távol volt? Nem volt nehéz elbánnia ezzel a törékeny teremtéssel, aki eddig is bizonyos fokig a hatása alatt volt. Észrevétlenül kell meggyőződnie, hogy igaza van-e. Látszólag a ténybe belenyugodva vezette félre Évát.

— Igen. Az emberi lélek csodálatos. Indítások, sugallatok támadnak bennünk, amelyeket nem tudunk megfejteni. Te se térhettél ki előlük. Ennyi az egész. Megértelek.

Hálásan élénkült fel a leány.

— Ugye nem ítél el?

— De gyerek! Én mindig melletted állok... Ez a kérdés is megoldódik. Egyre azonban vigyáznod kell!

— Mire?

— Hogy ne beszélj senkinek se róla! Még az édesanyádnak se!

Önkéntelenül buggyant ki a leány száján:

— Ő is azt mondta!

Bölön úgy tett, mintha nem hallotta volna. A bizonyíték megvolt.

— Neki legkevésbé! Anyádat kímélnünk kell. Máris szenved miattad. Légy kedves vele szemben. Ne sejtsen semmit. Ha eljön az ideje, én majd beszélek vele. Uralkodj magadon! Tégy úgy, mintha semmi se történt volna! Nehéz ugyan az édesanya szemét bekötni, de mégis próbáld meg! Most pedig menj! Én még maradok. Szeretem az esteledés hangulatát. De miért ugrottál fel ilyen idegesen? Várj! Így nem lehet berontani édesanyádhoz!... Na sorold el szépen, hogy miket vásároltál! Ez megnyugtat. Csak kevés sót, fél liter ecetet? Ezt is csak azért, hogy előlem megszökjél. Ejnye gyerek! Milyen jó volt, hogy eléd jöttem. Megbeszéltünk szépen mindent... Nem hallottad véletlenül, hogy Tele barátom tudja-e, hogy hazajöttem?

— Igazán... nem sejtem.

Bölön azonnal látta, hogy hazudik a leány. Bizonyos, hogy a Tisztánlátónál töltötte az időt. Most a parancsára

hazudik. A parancsára kerüli Bölönt. Azért is ugrott fel olyan felszabadultan, hogy elrohanjon. Higgyék csak, hogy ő nem sejt semmit! Tréfásan kacagott utána Évának:

— Miért kérdezek ilyen szamárságot? Azért Tisztánlátó valaki, hogy tudja is, amit akar! Nem igaz?

Szemeivel elkísérte a leányt, míg eltűnt az úthajlatban.

— Most már csak arra vagyok kíváncsi, hogy miért tette mindezt az az ember! — és szembefordult a teljes pompájában álló naplementével.

Csodálatosak a naplementék itt, a bajor hegyek között.

XI.

Mindenekelőtt Saly Palit kell távol tartania. Ide most nem jöhet a mitsem sejtő, szegény fiú. Álmodjék, tervezgessen csak tovább a Fekete-erdőben! A barátai pedig hadd gyűjtsék számára a félköbmétereket. Nyomorult dolog volna ezt a szép, ritka emberi világot bennük összerombolni. Majd ír neki és valami ürügyet kitalál, amivel távol tartsa Palit. Előbb a Tisztánlátót kell kifürkésznie. Óvatosan léprevinnie, hogy semmit se sejtsen, még ha a zsebei is tele vannak „szellemek"-kel. Nem lehet Bölön Ferencet olyan könnyen megigézni, szuggerálni, a köldökével megkötözni, elboszorkányolni, mint ezt a tapasztalatlan, minden ördögganajban megbotló, hiszékeny kislányt. Maga is eléggé tisztában van a „titkos tan"-nal, amit okkultizmusnak neveznek, mióta ezt a szót a kölni orvoskabbalista, Agrippa von Nettesheim először leírta. Majd kiszedi Teléből ezeket az „elrejtett dolgokat". Olyan „beavatott" lesz maga is, hogy démonfiókák vacogni fognak a félelemtől, és gazdájuk, a Tisztánlátó hónalja alatt keresnek menedéket. Majd kiderül, hogy miket halászgat a lelkekben!

Lehet, hogy szerelmes ebbe a ritkaszép leányba. Az bizonyos, hogy többet ér, mint az összes, hideget árasztó, síkos denevérárnyak, koporsófantomok együttvéve. Érte érdemes szegre akasztani az egész tisztánlátó nyavalyát összes révületével, emanációival és lelki ficamaival együtt. Karma azonban őrizze Palitól, és valamennyi szekta, nem véve ki a Kelet mágusait se, mert ha ez a favágó medve rájön a dologra és nekikeseredik, nem menti meg kezétől semmiféle parapszichológia. Mindjárt kettéhasítja benne az „én"-t. Magyarokkal nem tanácsos még a szellemeknek se kikötni, különösen ha szerelmesek, és az erdő szoptatja őket minden nap. A szerelem nem politika, ahol minden szabad.

Feltétlen érdekes azonban ez a „komplexum".

Bölön alig várta, hogy találkozzék a Tisztánlátóval. Délelőtt, míg tart az üzem és megszakítás nélkül végzi különös idegmunkáját, túlérzékeny állapotban van félhomályos szemekkel; nincs értelme háborgatni. Túlságosan résen is van ilyenkor. A füle is cseng az embernek, ha ránéz. Majd délután, amikor „kikapcsol", beteszi maga mögött a túlvilági ajtót, rázárja a tudatot a veszedelmes „én"-re, és pihenve sörözik megszokott kis vendéglőjében. Itt nem zavarja senki. Rendesen egyedül szokott ülni egy sarokasztalnál, mint afféle magános híresség. A derűs, egészséges bajorokon nincs sok analizálnivaló. Jobban gyógyul a beteg is köztük. „Na filti Gott!"

Nem lepődött meg a Tisztánlátó, mikor Bölön belépett a kocsmába. Nyugodtan a sört dícsérte.

— Jó itt ez a Vollbier.

— Hogy megy a lelki szanatórium? — kérdezte Bölön.

— Sajnos, jól! Nagyon sok a szerencsétlen ember. Ma is egészen kimerítettek.

— Nem könnyű képesség ez a tied. Mióta van rajtad ez a nyavalya?

— Gyermekkoromban jöttem rá... A többi gyermek félt tőlem, került, nem akart velem játszani.

— Ez érdekes. Ösztönszerűen megérezték rajtad vagy benned vagy..., hogy is mondjam... És te?

— Akkor kezdtem figyelni magamat. Feltűnt, hogy látom, amit a tanító magyaráz. A kérdésére a feleletet is láttam benne.

— Még érdekesebb!

Úgy lászik, a Tisztánlátó ma közlékeny. Most kitudhatja a titkát. Fontos, hogy kiderítse: Tudatosan, intellektuális öntudattal dolgozik-e, vagy meglevő képessége ösztönösségével és természetességével. Csak ezen az alapon ítélheti meg helyesen szándékát és cselekedeteit. Gyorsan felteszi a kérdést:

— A jövőt is látod? Jósolni is tudsz?

— Nem — vallotta be a Tisztánlátó. — Én térbeli tisztánlátó vagyok. Ezt különben a professzorok is megállapították rólam, akik megvizsgáltak.

— Szóval tudod, hogy kétféle tisztánlátás van: térbeli és időbeli.

— Hogyne. Sokat foglalkoztam ezekkel a kérdésekkel. Lélektani előadásokat hallgattam és kapcsolatokat kerestem lélekbúvárokkal.

— És sikerült megfejtened magadat?

— Nem... De miért kérded? Te jobban tudod, mint én, hogy a testeket felosztjuk kémiai és fizikai tapasztalataink alapján molekulákra, atomokra, elektronokra és még aetheronokra is; de végeredményben nem tudjuk, hogy ezek a fiktiv képletek és energiák végső alapjukban mik. A legbensőbb lényeget nem ismerjük.

— Ez így van.

Nyugodtan bölcselkedett tovább a Tisztánlátó:

— Alapjában véve tehát minden dolog és történés a földi és korlátozott értelem számára okkult, rejtett. A tudomány megkísérelte az okkult jelenségekre egy specifikus megkülönböztető jegyet találni, dehát ez nehéz feladat, mert ami az egyiknél okkult, az a másiknál természetes. A ritkaság se elégséges és karakterisztikus az okkult dolgokra, hiszen néha ezek epidemikusan lépnek fel és időnként bizonyos szabályszerűséggel ismétlődnek bizonyos típus szerint. Ritka például a zsenialitás is, a túlérzékenység vagy a rendkívüli emlékezőképesség is, de ezek sem okkult dolgok, hanem bizonyos képességek túlfokozódásai. Az okkultizmusban megnyilatkozó erők tulajdonképpeni értelemben valami anormálisat, normálisfölöttit, ha nem természetfölöttit jelentenek. Ha azonban ezen erők működése a természetben előforduló erők révén magyarázható, az okkult jelleg magától elesik. Például a hipnózis esetében, sok más illúziónál, hallucinációknál, melyek pedig az ó- és középkorban okkult jelenségekként szerepeltek, de ma már nem azok.

Meglepetten ugrott fel Bölön:

— Te ember! Ilyen sokat tudsz? Nincs az a professzor, aki szabatosabban tudna beszélni erről a kérdésről.

A Tisztánlátó mosolygott.

— Ezeket nem én tudom, hanem te... Én csak belőled olvastam. Láttam. Mint gyermekkoromban a feleletet a tanítóban. Most ugyanígy gondoltad végig. Nem igaz? Magad is nemrég olvastad.

Bölön meghökkent. A Tisztánlátónak igaza volt.

— Veszedelmes ember vagy, de most megfogtalak.

— Mivel?

— A saját kijelentéseddel. Azt mondtad az előbb, hogy térbeni és nem időbeni tisztánlátó vagy.

— Ez úgy is van.

Bölön rácsapott.

— Akkor hogy merted nekem azt jósolni, hogy aggastyánként fogok meghalni és hullhatnak a bombák körülöttem, nekem nem lesz semmi bajom.

Tele nem jött zavarba.

— Most is azt mondom!

— De hogyan, miből?

A Tisztánlátó nem csinált titkot belőle.

— Valahányszor erre koncentrálom magam, téged hófehér hajjal látlak, görnyedt aggastyánként egy fenyőkkel borított hegyen, bottal a kezedben... Mikor aztán mégis eljön az idő, egy este derűsen, békésen megvacsorázol és reggel a holttestedet fogják megtalálni az ágyban. Úgy halsz meg, hogy magad se veszed észre.

— Hiszen, ha lehetne hinni neked!

A Tisztánlátó nem erőltette, hogy higgyen neki.

Bölön szellemeskedéssel akart felülkerekedni.

— A görög Apollo orákulumánál Delphiben a papnő háromlábú székre ült, amely egy sziklahasadás fölött állott, ahonnan kábító gőzök szálltak fel. Dodonában Pelias, Zeusz papnője kábító forrásból ivott, amely ott fakadt fel, mielőtt az isteni közléseket átvette volna. Nálad ugyanezt megteszi a Bockbier is... Tarján Éva esetében azonban igazad volt. Úgy van, ahogyan első találkozásunknál mond-

tad. Ennél a leánynál rosszabb, önzőbb, szívtelenebb leányt nem láttam! Mindenki angyalnak tartja, a szerencsétlen táborlakók imáikba foglalják és gyilkolni tudnának érte; — de mi ketten, akik „tisztán látunk", tudjuk, hogy ő szörnyű teremtés.

A gúny se hozta ki sodrából a Tisztánlátót.

— Éva a legderekabb, legjobb szívű, kivételesen szép és jó leány, amilyen nem sok szaladgál a földön.

— Akkor miért rágalmaztad előttem?

— Mert féltettem és féltem. Távol akartam tartani tőled.

— Te őrült! — háborodott fel Bölön. — Csak nem vagy féltékeny?

— Reád?

— A fene egyen meg! Te mégis tisztán látsz! — kacagott fel Bölön. — Akkor, úgy látszik, te vagy szerelmes abba a leányba, ha „félted".

— Én?

— Na, ne pirulj! Második virágzás, mi? Hervadók szívkórsága. Az élet utolsó csodája. Kellemes naplemente, kellemetlen barátok, akik észreveszik. Csúz a térdben, tűz a szívben. A löttyedt izmok még egyszer kinyújtóznak. Szellemek ide, szellemek oda, jobb egy kis ölelnivaló. Megkölyködzött az ördög a zsebedben és te nem tehetsz róla. Nincs rossz gusztusod, de az ifjúságot nem lehet utólérni. Elő tehát a reinkarnációt, az indiai filozófia karma törvényét, az érzék fölötti eszközöket, a pszichikus távolhatásokat, rendeljük raportra azt a leányt, hadd vegye át és teljesítse kritika nélkül a szuggerált ideát, ha közben tönkre is megy szegény. Kínozzuk éjjel-nappal telepatikus ráhatásokkal, zavarjuk meg természetes szerelmét a hozzá illő fiúval. Mérgezzük meg lelkük tiszta világát és okozzunk biztosan bekövetkező testi, lelki összeomlást. Rúgjuk szét a jövőjüket. Mert ezt csináltad Tarján Évával, óh, nemes Tisztánlátó!

Valósággal megnémult és megbénult a Tisztánlátó a székén. Láthatólag az érzések egész vihara szaladt át rajta,

de önuralmát semmi sem bírta megdönteni. Más eddig az öklével sújtott volna, vagy felháborodva, méltatlankodva hagyta volna faképnél a súlyos vádakra. Ő azonban moccanás nélkül hallgatott.

Bölön azonban mindenképpen ki akarta hozni a sodrából. Nem kímélte, tovább sértegette, maga is kíváncsian a következményekre.

— Van-e fogalmad az ilyen dolgok erkölcsi megítéléséről? Van-e sejtelmed arról a felelősségről, amely ezen a lélektani területen a pszichikailag és idegileg kiszolgáltatottakkal szemben kötelez?... Ha van, hogy mertél ilyet csinálni azzal a két árvával, akiket minden józan megítélés szerint egymásnak rendelt az Isten?... Látod, én becsületesebb vagyok és nem dolgozom ilyen eszközökkel. A szemedbe mondom nyíltan. Tudom, hogy súlyosak a szavak, de rászolgáltál. Tudom, hogy pontosan kidolgozott tervet követsz az első pillanattól, hogy idejöttem, a tegnap reám bocsátott szuggesztiódig. Vedd azonban tudomásul, hogy addig nem nyugszom, míg ezt a leányt ki nem mentem a karmaid közül.

Végre megszólalt a Tisztánlátó:

— Arra, hogy tévedsz és méltatlanul sértegetsz, rövidesen rájössz magadtól. Azt azonban, hogy így megbecsülöd és tiszteled az én kis Évámat, külön megköszönöm! Megérdemli, hogy mindketten mellette álljunk élete reá váró nagy megpróbáltatásában.

És kezet nyújtott Bölönnek. Szívesen, melegen, tetetés nélkül, őszintén.

— Vagy őrült vagy, vagy én bolondultam meg! — lepődött meg Bölön. — Most már aztán semmit sem értek. Hát nem szereted azt a leányt?

— Mint a szemem fényét! Vagy, hogy újra ne tévedj, így mondom: mint a saját gyermekemet.

— Akkor miért nem kíméled szegényt? Miért nem sajnálod legalább?

— Mert akkor az édesapjának a halálos ágyán tett eskümet kellene megszegnem.

— Eskü? Az édesapjának?

— A legjobb barátom volt már a gyermekkorból — mesélte a Tisztánlátó. — Egy városból valók vagyunk. Együtt játszottunk, küszködtünk, és útjaink sohasem váltak el teljesen. Az élet minden szakában visszatértünk egymáshoz a halálos ágyig. A kis Éva az én térdemen is ült. „Teje" bácsija voltam. Apja sokat adott a képességemre. Szellemi érintkezésben is álltunk egymással. Ezért is bízta rám egyetlen gyermekét és azt a törékeny asszonyt. „Esküdj meg, hogy nem hagyod magukra! Csak így halok meg nyugodtan." Ezért is hoztam magammal a menekülésben is. Abban igazad van, hogy szeretem. Nekem nincs gyermekem!

Bölön szégyellte magát. Bánta igazságtalan kirohanását ez ember ellen.

— Így egészen más! Így értem! Bocsáss meg!

— Szóra se érdemes. Az a fontos, hogy Évát megóvjuk a bajtól!

— Miféle bajtól? Saly Pálra gondolsz? Van valami kifogásod ellene?

— Bár lehetne! — sóhajtott a Tisztánlátó. — Ő talán az egyetlen, aki méltó Évához. Rendkívül becsülöm. Mégis, el kell szakítanunk egymástól. Minél gyorsabban és minél alaposabban.

Bölön újra ingerült lett.

— Még be is vallod?

— Csak neked, hogy ne állj utamba!

— De miért?

A Tisztánlátó maga elé nézett:

— Ha megmentem a fiút Évától, akkor megmentem Évát.

— Nem értem!

Készségesen megmagyarázta a Tisztánlátó:

— Szándékosan mondtam akkor neked, hogy Éva veszedelemhordozó. Nagy veszedelmet fog hozni arra a fiúra is. Talán nem is fog tudni róla. Csak azt nem látom, mivel, hogyan. Idáig nem terjed a képességem. Ez már az Isten dolga.

Komolyan meghökkent Bölön:

— Azt se sejted, hogy mi az a veszedelem?

— De tudom. A halál!

— A halál?...

És mindketten beleborzadtak.

Percek múlva kérdezte meg Bölön:

— Miféle halál?

A Tisztánlátó maga is felindult volt:

— Senkinek meg nem mondom, ha a halált látom. Ez kegyetlenség volna. Ne szóljunk bele a Mindenható dolgába. Ne fedjük fel az emberi szemek előtt, míg nincs az ideje. Veled azonban ez esetben kivételt kell tennem. Hátha ketten többet tehetünk ellene. Lehet, hogy kötelességem. Meg kell azonban kérdeznem, hogy vállalod-e ezt a súlyos terhet és felelősséget. Mert nem kis dolog némának maradni, lepecsételt szájjal hallgatni és valószínűleg tehetetlennek maradni.

— Tégy, ahogy jónak látod! — tért ki Bölön az egyenes válasz elől.

A Tisztánlátó azonban nem tágított:

— Komoly, határozott választ kérek! Gondold meg! A titkot és a következményeit többé nem háríthatod el magadtól.

— Egészen elijeszted az embert!

— Megmondjam? Hallgassak?

Bölön keményen felvetette a fejét.

— Nem szoktam meghátrálni semmitől! Beszélj!

— Előbb a kezedet! Se élőnek, se holtnak, senkinek róla.

A két férfimarok összeroppant.

A Tisztánlátó lassan meggörbült a széken, elvesztette minden színét, óvatosan körülnézett és síri hangon susogta a másik arcába:

— Azon a fiún a halált látom!...

Bölönnek még a nyelve is elfehéredett:

— A halált?...

Hallgattak.

Bölönben kavargott a gondolat, hogy miért is ijedt meg a haláltól. Mi ma egy embernek a halála a közönségessé vált tömegpusztítások korszakában? Kis, nyomorult privát ügy. Ma nincs holttest, csak hulla. Az emberirtást rendszerek kalkulálják bele politikájukba. Egyszerű véradó. A párnát többre tartják, mint az embert, aki meghal rajta. Nem élünk egy egyiptomi halálmisztérium korszakában. Francia tudós, P. Méguin felderítette a sírok és koporsók állatvilágát. A baktériumok kezdik a munkát, a penészgombák folytatják, a légy- és bogárálcákkal együtt és a lepkehernyók végzik be. Nappal dolgoznak, éjjel szünetel a lakmározás. Az embert is magával ragadja a természet nagy körforgása. Mit ijedezik? Ma a leghosszabb temetés is három betű hosszáig tart: — „Kár!" A legtöbbször ez se őszinte.

Miért döbben meg mégis annyira, hogy Saly Pál meghal?

Teljesen feldúlta és tiltakozik ellene minden íze, minden gondolata. Felháborító kegyetlenség volna lekaszálni a lábáról ezt a ragyogó életet. Nem szabad megengedni! Útjába kell állani!

Igaza volt a Tisztánlátónak, hogy szörnyű terhet vett magára. Most már hiába bánja. Nem lehet szabadulni tőle. Nem lehet egyszerűen vállat vonni, hogy: — „Mi közöm hozzá?" Helyesen írta már Endemos: „Jobb a jövőt nem tudni, mint megismerni!"

De miért gyötri magát máris?

Az nem elég hogy a Tisztánlátó hisz benne! Honnan veszi a bizonyosságot? Tévedhet. Abszurdum amit mond. Adjon számot róla.

— Mondd! Hogyan látod a halált azon a fiún?

A Tisztánlátó különös magyarázatot adott:

— A szemeiben zöld csillagot látok!

— Mi az ördögöt látsz?

— A zöld csillagot! Akinek a szemeiben megjelenik, annak hamarosan vége... Néha kíséri áldozatát a zöld

csillag. A feje fölött, a vállon vagy a hátán jelenik meg. Az ilyen embereknek közeli a halála.

Bölön felkacagott:

— De, pajtás! Ez éppen olyan zagyvaság, mint, mondjuk, Plátóé, aki szerint a szennyes lelkek a sírkövek körül keringenek, míg új testbe nem záratnak. Mégpedig olyan testbe, amely legjobban megfelel korábbi életüknek. A zabálók és részegesek például szamártestbe, a zsarnokok, igazságtalanok, rablók farkastestbe. Akik azonban mértékletes polgárok voltak, azokból lesznek a méhek, darazsak, hangyák... Hogy lehet ilyen zöld csillag ostobaságtól függővé tenni az emberek sorsát? Beteges hallucináció az egész, mint a „fekete kereszt" a ruhán, a „szegény lelkek" és más idegbeteg jelenségek.

A Tisztánlátó komolyan rázta a fejét:

— Még eddig nem tévedtem. A zöld csillagnak közeli halál a vége!

— Képtelenség! Nem hiszem!

— Az a te dolgod! Én tudom, hogy így van.

Bölön legyintett:

— Nézd! Az ilyen dolgokon már ötszáz évvel Krisztus előtt gúnyolódott a görög filozófia, a szofista felvilágosultak éppen úgy, mint a Szókratész utáni cinikusok népcsalásnak minősítették és kinevették.

— Az lehet, de Saly Palit közelebbről mégis halál fenyegeti. Meg fog halni.

— Előbb vagy utóbb... Azt azonban megértem most, hogy miért akarod a két fiatalt elszakítani egymástól.

— Ha nem tudom megakadályozni, legalább enyhíteni kívánom a tragédiát Éva lelkében.

— És ezzel megölöd a fiút! Őt nem szánod?

— Szegény, úgyis a halál eljegyzettje már!... Én is vele szenvedek, sok gyötrelmet okozott, de mit tehetek? Az élőket kell megmenteni!

— Ez igazságtalanság! — támadt rá Bölön. — Egyiket mented, a másikat megölöd. Te, a minden szenvedő ember jótevője, a naphosszat vigasztaló, aki mindenkinek vissza-

adja a hitet, reményt, még akkor is, ha hazudnia kell az érdekükben, ha saját hitelébe is kerül... Hogy a „zöld csillag" elviszi-e Saly Pált, nem tudom, de hogy a lelkének már most te leszel a gyilkosa, az bizonyos! Hogyan számolod el majd magaddal?

A Tisztánlátó meggörnyedt.

— Nem tudom. Bizonyos mértékig igazad van. Mit csináljak? Adj tanácsot!

Bölön önkéntelenül felkacagott.

— Furcsa világot élünk! A tisztán látónak én adjak tanácsot!... De ide figyeljen, kolléga úr! Feltéve, hogy csakugyan igaz az a vészes „zöld csillag" elmélet, mennyivel erkölcsösebb és emberibb volna, ha igyekeznénk annak a mitsem sejtő fiúnak legalább utolsó idejét a földön boldoggá tenni. Örüljön szegény, álmodjék, tervezzen!

A Tisztánlátó töprengve összehúzta arcába halt szemeit.

— Lehet... De én mégis azt hiszem, hogy így nehezebb itthagyni a világot. Miért hazudjuk széppé a mai nyomorult életet? Inkább le kell mezteleníteni. Inkább undorodjék tőle, mint szeresse. Neki nem élni, hanem meghalni kell segíteni. Könnyebb az ilyen halál. Ha nem sajnálunk semmit itthagyni. Én azt hiszem, hogy jót teszek az igazsággal. Neki is, Évának is. Hogy lesz jobb, Úristen?

Bölön nem fogta fel ilyen tragikusan az esetet. Mióta a Tisztánlátó elárulta zavaros zöld csillag magyarázatát, nem sokra tartotta a képességeit. Hogy a halál kinéz a szemen, mint az ablakon? Ostobaság! Egyszerű idegrendszerzavar a Tisztánlátónál. Erőltetett képzelődés. Misztifikáció. Az érzékek felfokozott élménye. A normális és becsületes életfelfogástól nem szabad eltérni, bármi történjék is... De nem fog történni semmi. A Tisztánlátó téved és beleélte magát ebbe a szimbólikus babonába. Nem fogja megengedni, hogy a két fiatalt is magával rántsa a lelki hínárba. Kiszedi a kezei közül. Mindenekelőtt ráveszi, hogy oldja fel a leányt a szuggesztív hatás alól. Legalább jövő szombatig, míg a fiú megjön. Addig is gondja lesz rá, hogy

a zavart eltüntesse Éva lelkéből. Ha pedig itt lesz Pali, olyan hipnózis semmi sincs, mit egy pompásan megformázott csók. Ha ezzel sikerül félrevezetnie, Tisztánlátó barátunk szögre akaszthatja egész tudományát.

— Nehéz kérdés! — töprengett azért álnokul. — Idő kell rá, míg az ember alaposan meghányja-veti. Egyelőre ne avatkozzunk bele! Hagyjuk menetére a dolgot! Hadd szeresse egymást a két fiatal. Ha aztán mégis bekövetkeznék, amitől félted Évát, akkor is elég korán lesz. Vagy azt hiszed, hogy most nem szenved?

— Tudom.

— Ha mégis meghalna Pali — folytatta Bölön —, szép emlék maradna utána a szívében, ami megnemesítené és elviselhetővé tenné a fájdalmát. Így nem csak most gyötrődik, hanem élete végéig önmagát is vádolná, kínozná. Ha értesz a lélektan tudományához, tudnod kell, hogy mindenféle telepatikus és szuggesztív hatás csak egy ideig tart, és ha el is némítja, nem öli meg a szerelmet. Annál erősebb lesz majd a visszahatás. Aki pedig egy ilyen halottat szeret, sohase tudja elfeledni. Különösen, ha azt hiszi, hogy az ő áldozata. Ezt az életet akarod Évának? Ez a te védelmed? Ezt az eltörölhetetlen jegyet akarod a lelkébe nyomni? Jó szándékkal poklot teremteni benne?

Most már igazán kijött a sodrából a Tisztánlátó.

— Mit beszélsz? Ez lehetetlen! Erre nem gondoltam!

— Ezért ne avatkozz Isten dolgába! Vedd le a bilincset a leány lelkéről és engedd útjára! Szeressék egymást zavartalanul, amíg lehet. Örvendjenek az életnek. Kis dolgok kellenek a boldogsághoz. Ne rabold el tőlük! Jót teszel azzal a mit sem sejtő fiúval is, aki szerinted a halál árnyékában jár. Képzeld el mi történnék, ha tele boldogsággal hazajön és szerelmes jegyes helyett egy meglopott lelkű leányt talál!

— Igazad van! — mormogta a Tisztánlátó. — Hogy én erre nem gondoltam! Én csak Évát láttam.

— Na látod? — feddte Bölön. — Ha Évát meg akarod menteni, mentsd meg a jegyesét!

— Ha tudnám! Ha hatalmamban volna! — kínlódott a Tisztánlátó. — Már nincs idő jóvátenni semmit!

— Dehogy nincs! — vigasztalta Bölön. — Én már erre is gondoltam, de nem akartam addig cselekedni, míg veled nem beszéltem.

— És most mit akarsz cselekedni?

— Azonnal levelet írok Palinak, hogy ne jöjjön. Várjon, amíg hívom. Őt kell most mindenképpen távol tartanunk, míg Éva rendbejön.

— Késő!

— Miért késő?

— Mert Pali útban van hazafelé és a félötös vonattal meg is érkezik.

Bölön hevesen felugrott.

— Honnan tudod?

A Tisztánlátó szemei fehéren elúsztak.

— Látom!...

És Saly Pál a félötös vonattal pontosan megérkezett.

Madarat lehetett volna fogatni Palival, olyan kedve volt. Arcán az erdő és tavasz barnasága, testében ereje, lelkében üdvössége. Mintha az életben nem volna gond, csak öröm. Csak egy szerelmes fiatal lehet ilyen fennkölt és önmagától bódult. Vagy az aranyméh, amely a virágokból mézet iszik és szárnyait a nap felé feszíti. Mohóság és sietség az egész fiú. Világos, hogy egész úton csak Évát nézte, mintha ott ült volna vele szemben, a háború romjaiból újra szögezett, rossz német vagon kemény fapadján.

Most pedig rohanni szeretne hozzá.

Kellemesen hökken meg, mikor Bölönbe és a Tisztánlátóba ütközik.

— Csak nem elém jöttek?

— De bizony, fiam!

— Honnan tudták, hogy érkezem? Meglepetésnek szántam.

— Miért tart az ember udvari tisztánlátót? — tréfált Bölön. — Még azt is megmondta, hogy hol szálltál át egyik vonatról a másikra. De te hogyan kerülsz ide? Nem így beszéltük meg...

— Az úgy volt, tetszik tudni, hogy elmenetele után reggel, mikor éppen munkába akartunk állni, elibém áll a tábornok úr és rámkiált: — „Vigyázz!" — Önkéntelenül összevágtam a bokáimat; — „Parancs, tábornok úr!"... — A többiek álltak és röhögtek. A tábornok úr végigszúrt a tekintetével: — „Miféle vőlegény vagy, hogy itt taknyolódol a fával, a helyett, hogy a menyasszonyodat ölelgetnéd? Azonnal hozzá takarodj a szemeim elől! Azt hiszed, hogy nélküled nem bírunk a fával?... Számtiszt, Angyán!" — „Igenis, tábornok úr!" — ugrik elő az örmény. Őt is előbb végigútálta a tábornok úr, ahogyan a katonáéknál szokás: — „Saly Pálnak a közös kasszából kiutalja az utazási költségeket! Megértette?"... És most itt vagyok!

Bár ne volna itt, szegény!

— Mi van Évával?...

— Majd meglátod! — sietett a válasszal Bölön, nehogy a Tisztánlátó ismét beleszamárkodjék a dolgukba.

Egyet szólott, kettőt kacagott a fiú.

— Alig várom!... Mit szólnának ezek a bajorok, ha én most, ezen a helyen, táncra perdülnék?

— Vigyázz nemzetünk hírnevére! Hová szaladsz? Különben menj!

— Nem jön velem?

— Nem. Minek késleltessem öreg, rossz lábaimmal a sorsodat? Menj csak egyedül!

Bölön és a Tisztánlátó egymásra néztek.

Most mi lesz?

— Most nyögd ki, te szellemek levelibékája, hogy mi lesz?

A Tisztánlátó állt megborzadtan, mintha valamibe beleizzadt volna a lelke:

— Ott van! Most is ott van a zöld csillag a szemeiben!

— A te szemeidben van az a hülyeség! — mérgelődött Bölön. — Bár nekem volnának ilyen tiszta, boldog szemeim. Ne ezzel bolondítsd magad, öregem, hanem ha van benned szikrányi túlvilági képesség, akkor most szedd össze a lábujjadból is és emanáld ki magadból, hogy az a leány szeresse Palit! Igézd meg magad, szuggerálj, levitálj, csinálj telekinézist, materializálódjál, telepatizálj, imádkozzál vagy tégy akármit! — de az a leány most nagyon szeresse azt a fiút! ... Tyűh, hogy az ördög vinné el az egész dolgot! Haza se merek menni. Hogy szúrjam most közibük a fonynyadt orromat? ... Mégis, mennem kell! Legszívesebben felülnék a vonatra, erre a sokszor törött gerincű fekete hernyóra, hogy még a hírem se hallják; — de tennem kell valamit!

— Mit akarsz csinálni? — kérdezte a Tisztánlátó.

— Azt, amit Kőműves Kelemen! — bosszankodott Bölön. — Akinek a felesége vérével ragasztották össze magos Déva vára falait. Ő is átkozódott, hogy törjék össze a kocsi, kerék, ló, a lovai vessenek szakát, csakhogy asszonya saját halálára meg ne érkezzék. Hát igy teszek én is egész úton! Na, Isten veled!

XII.

Olyan sok a fény Saly Pálban, hogy szinte átlátszóvá válik tőle.

Az ég is kék-ezüstös fényben úszik fölötte, és káprázatos a mélysége.

A fű a réten, amelyen áthalad, a földből kisugárzó tűz. Fák, épületek valószínűtlen tejfényben inganak. Nagy, csillogó levegőhullámok telítik a mellét, és nincs semmi csúnya a földön. Tündöklő a világ körülötte. Színes buborék a lélegzete is. Békés derű van mindenen és nagy csend. Ezek azok a pillanatok, amelyekért élni érdemes.

Már látszik a tábor. Meleg önti el arcát. Elfátyolosodik a lelke, léptei önkéntelen meggyorsulnak. Isteni szépség van a hegyekre ráterített erdők összefolyó zöldjében, a ragyogó kavicsban, a földön mászó férgecskékben. Nem igaz, hogy háború volt! Nem igaz az emberek millióinak nyomorúsága és szenvedése! Nincs árvaság, éhezések, rongy és halál! Csak élet van, és minden jóra fordul. Miért nem tudta eddig, hogy a föld valóságos ékszeres bolt, amelyben mindenki dúskálhat? Az emberek se rosszak, csak meg kell érteni őket. Többet soha haragos, kedvetlen vagy elégedetlen nem lesz. Most látja, hogy a jövőjük is csak gyerekjáték, és nincs semmi lehetetlen.

Még néhány perc és látni fogja Évát!

Még néhány nap és megesküsznek!

Még néhány hét, aztán tengerre szállnak. Mindegy, hogy hová vándorolnak ki. Évával együtt valósággal le fogják kacagni az égből a kenyeret. Könnyű és szép lesz az élet, hiszen csak átmenet ez a pár esztendő és úgyis hazamennek Magyarországra. Bizonyosan hazamennek. Akkor pedig a hosszú, nehéz, hontalan esztendők álma beteljesedik... Nem is jó rá gondolni, olyan jó lesz. Egyszerűen a kebe-

lükbe teszik kis fiókájukat — mert az is lesz — és hazarepülnek vele. Fiatalnak semmi az az idő, ami még hátra van. Őket ugyan le nem töri semmi! Különösen Évával együtt. Éva...

Innen olyanok a barakkok, mintha estére elülő deszkatyúkok borultak volna lakóikra. Ha valaki kinéz az ablakon, mintha csirke dugná ki fejét a szárnytollak közül. Nem kacagnivaló?

Néhány kintfelejtett gyerek játszik még az út porában.

Állj! Mégis jobb lesz, ha nem a barakkok közt megy végig, hanem megkerüli a tábort és úgy lopózik be. Ne lássa senki. Mindjárt elmondanák Évának és elrontanák a meglepetést. Mert nagy és boldog meglepetés lesz!

Előbb meg is kell mosakodnia, átöltöznie. Ilyen útszennyesen nem állíthat be. Kár, hogy ezzel is telik az idő.

Már az ajtó előtt állott, mikor eszébe jutott, hogy a barakk kulcsát elfeledte elkérni Bölöntől. Nem baj. Egyetlen emeléssel kiakasztotta az ajtót a sarkából és maga mögött szépen visszatámasztotta.

Hiába igyekezett férfiasnak látszani, mégis elfogódottan állt meg Éváék ajtaja előtt. Mintha a fejében valamit elgördítettek volna a helyéről. A bőre is végigvibrált. Még megéri, hogy begyepesedik a szája és makogni se fog tudni. Rémlik benne, hogy ő most életének egy szakaszától búcsút vesz, s nem egy rozoga deszkabarakkba, hanem fényes új életbe lép be, amelynek képe hónapok óta ott ködlik agyában, szívében. Kitisztul az arca és meleg hullám locscsan fel torkába, mikor bekopog.

— Szabad!

De nehéz lenyomni ezt a rozsdás kilincset!

— Kezüket csókolom!

Tarján Éva halkan felsikolt:

— Pali! — didergi fehéren, rémülten.

— Pali! — mosolyodik el boldogan az édesanya.

Az ajtóval megint baj van. Nyitva feledte. Tarjánnénak kellett betennie.

Ők csak nézték egymást szótlanul, mozdulat nélkül, kavargó fővel.

A csoda elmaradt.

Saly Pál érezte, hogy hülni kezd körülötte a levegő és szorongás ereszkedik rá orvul, lebírhatatlanul, és minden megváltozik körülötte. Száján ránc képződött és szemhéja égni kezdett. A fény szürkülni kezdett arcán, és lassan lehajtotta a fejét. Az a gondolat tört rá, hogy miért is jött ide.

Jegyesek nem így találkoznak.

Miért lett hirtelen oly nehéz a szíve?

— Üljön le már, Pali! — nógatta Tarjánné.

Pali nem ült le.

— Mi van magukkal?

— Velem semmi! — mondotta keserűen.

— Éva, csókold meg a vőlegényedet!

Éva megcsókolta.

Bár ne csókolta volna meg!

Egy árnyalatot őszült Tarjánné is ettől a csóktól.

— Éva! Mi ez? Hogy viselkedel?

Saly Pál az anyára nézett, hogy ne bántsa.

A lány összerázkódott és sírás tört ki rajta.

— Anyám! Én nem szeretem Palit! ...

Utána mindhárman megdermedtek.

Szegény öregasszony tehetetlenül roskadt le a székre.

— Az nem lehet! Éva! Mi van veled?

Saly Pál úgy érezte, hogy beleütött a villám. Mégis összeparancsolta magát, egyenesre kínozta szédülő fejét és meghajolt, hogy elmenjen.

— Nem baj, Éva! ...

Tarján Éva utánakapott mindkét karjával.

— Ne! Ne menjen el, Pali!

Szorítja a fiút, elbúvik a mellén, feldúlt és természetellenes. Ijedt szemekkel erőlteti a szót:

— Szeretem!

A következő pillanatban pedig eliszonyodik tőle:

— Mégsem! Nem tudom szeretni!

Anya, fiú, megdöbbenve nézik a kínlódását.

Ez nem a régi Éva! Az arca se az, a színe se az, a hangja se az. Olyan, mintha időn, téren túlemelkedett volna. Mintha megszállott volna. Halott, aki mégis beszél, mozog, gyötrődik, mintha a halál beállta után se szűntek volna meg kínjai. Hol hideg, hol meleg a teste. Mi van ezzel a leánynyal? Beteg ez a gyermek?

Olyan állapotban van, hogy jobb kímélni. Érdekes, hogy Saly Pál sem kívánja már. Csak mélységesen fáj a szíve. Nem haragszik, megbántottnak se érzi magát, csak mintha gyászindulót játszanának benne és árnyszerű, fekete menet haladna el a tekintete előtt. Néha ingere támad, hogy felkacagjon, a következő pillanatban feketén mégis behorpad az arca. Végül felrémlik benne is: — „Szeretem én ezt a leányt?" ... Egyáltalán, hogyan került ide és miért nincs a Fekete-erdőben?

Vége sincs a gondolatnak, belehasít a bizonyosság, hogy e nélkül a leány nélkül nem tudna élni.

Most valami retteneteset kellene cselekednie. Ölni, gyújtogatni, pusztítani! De miért? ... Mégis jobb volna lefeküdni és soha többé fel nem ébredni! Bizonyos, hogy többé emberek szeme elé nem kerül. Rajta ne kacagjon senki. Szedi a sátorfáját és még ma elutazik a Fekete-erdőbe. De mit szólnak a társai, ha megtudják, hogy mi történt? Mit mondjon nekik? Közibük se mehet. Soha többé! Na megállj, Tarján Éva!

De miért haragudnék rá? Miért bántaná? Nincs nálánál drágább teremtés ezen a világon! A karjaiba kapja mégis és addig csókolja, míg vagy magához tér, vagy belehal ...

Történjék akármi, ő szereti Évát. Úgy látszik, hogy feleségül nem veheti, erre nem is akarja rákényszeríteni, de az bizonyos, hogy más asszony nem kell az életben.

Most el kellene mennie, de képtelen rá. Ha elmegy, soha többé nem fogja látni Évát. Nem is hagyhatja őket itt ilyen állapotban. Vajon nem kellene orvost hívnia? Kovács doktor ott lakik a tizes barakkban és ilyenkor otthon van. Világos, hogy beteg Éva. Végsőkig feszültek az idegei.

Ő okozta ezzel az átmenet nélküli meglepetéssel. Pedig milyen szép lett volna, ha minden úgy történik, ahogyan elgondolta...

— Elhívom az orvost! — mondja csendesen.

— Kit? — ocsudik rá az édesanya.

— Kovács doktort!

— Nem kell! Ne! — tiltakozik Éva.

— Jó. Ahogy maga gondolja! — nézi részvéttel. — Csak arra kérem, csillapodjék. Nem történt semmi, Éva. Nem kell szeretnie engem! Sajnálom, hogy azt hittem... Én el is megyek. Véglegesen. A táborból is. Még ma kijelentkezem. Hogy hová? Még magam sem tudom. Nagy a világ és kicsi az ember, Éva!...

Pillanatig várt, hátha marasztalják. Nem marasztalták. Szárazon lenyelte a keserűséget és az anyához fordult:

— Bocsásson meg! Mondhatom még, hogy Róza néni?

Szótlanul ölelte át Tarjánné a hatalmas legényt. Rég kifogyott a szó szegénykéből.

— Magától hogyan búcsúzzam? Éva? — emelte rá újra fáradt szemeit a leányra.

Tarján Éva felnézett rá, de mindjárt ijedten kapta két kezét a mellére.

— Istenem! A szeme! A Pali szeme! Nézd, anyám!

— Mi az, Éva? — ijedt meg újra az anya. — Mi van a Pali szemével?

— Nézd! Zöld csillag van benne!...

Tarjánné maga is meglepetten belenézett a fiú szemébe.

— Tévedsz, gyermekem! Nincs abban semmi zöld csillag...

— A szembogárban! Nem látod?

— Ugyan, Éva!

Éva közelebb lépett a fiúhoz és csodálkozva visszahökkent.

— Tényleg nincs benne! Pedig én világosan láttam. Milyen különös zöld fénye volt!

Az anya aggodalmasan odabólintott Saly Pálnak, hogy mégis küldje be Kovács doktort.

Fájt, hogy mégis mennie kell. Pedig olyan jó volna kissé leülni!... Nem lehet! Többé nem lehet! Soha többé!

— Akkor Isten áldja, Éva!...

Hogyan is kellene tovább mondania? Igen...

— Még csak egy percet kérek. Mindössze egy rövid percet!... Hoztam valamit. Nem nagy dolog. Semmi pénzbeli értéke nincs. Miből tudnék én nagy dolgot venni?... Csak egy kis érem. Ez is elfogyott már a nyakamon. Se Mária, se Jézuska nem látszik már rajta. Akkora már, mint egy halpikkely. Ha kitartanám a levegőre, a szellő is elhordaná a tenyeremből, mint egy kis őszi falevelet... De nekem a legnagyobb kincsem! Édesanyám akasztotta a nyakamba és hiszek benne. Megóvott minden bajtól, veszedelemtől. Kimentett tűzből, vérből, háborúból. Én megmaradtam, ő pusztult helyettem. Valahogy úgy, mint az édesanya a távolból is tudja óvni, táplálni gyermekét. Minden gondolattal, minden lehelettel, minden imádsággal. Ő fogy, a gyermek naggyá, erőssé lesz. Valahogy így van ezzel az éremmel is... Sokat törtem az erdőn a fejem, hogy mit hozzak magának, mikor még azt hittem, hogy... De hagyjuk! Akkor gondoltam erre az éremre. Ez az én életem titka is. Lehet, hogy szamárság, amit mondok, de én hiszek benne... Most már ez az érem nem kötelez semmire. Mégis arra kérem, fogadja el tőlem emlékül! Nekem elég az a tudat, hogy maga az oltalma alatt van. Fogadja el! Ha másképpen nem, legalább könyörületből. Annyi, mintha édesanyámat ajándékoznám magának. Ne vesse meg! Tessék!... Csak még egyszer megcsókolom. Tudom, hogy nem férfias ez a romantika, de én ilyen vagyok... Én nem tudok és nem is akarok koldulni, hogy: „csak egy kicsit szeressen!"... Engem nagyon kell szeretni!... Nohát Isten áldja, Tarján Éva!

A leány csak felemelte fejét, mintha elkerekült szemekkel azt hallgatná, hogy mi történik odakint a nagy világban.

Ekkor nyitotta rájuk az ajtót a megkésett Bölön.

Mikor Pali boldogan és türelmetlenül elrohant az állomásról, még utána kiálthatott volna, tartóztathatta volna. Nem tette. Pedig tudta, hogy mi következik. Talán módjában lett volna irányítani az eseményeket, de engedte, hogy történjék minden, ahogyan történnie kell. Fáradtság és fásultság vett erőt rajta, mint a megakadályozhatatlan szerencsétlenségek előtt.

Kényelmesen sétált hazafelé. Ezzel is megállott, azzal is beszélt. Most már ráér. Legfeljebb nem lesz semmi abból a házasságból. Talán jobb is. Minek házasodnak az emberek ebben a sorsban? Hogy még jobban nehezítsék a helyzetüket? Újabb terhet vegyenek a nyakukba? Több száj egye a semmit? Legyünk reálisak. Akit koporsóba tettek, az ne vackalódjék. Táborbarakkok piszkába nem lehet fészket rakni. Egy hátizsák rongyra nem lehet családot alapítani. Szerelem? A szegénység bejön az ajtón, a szerelem kiugrik az ablakon. Az első sóhaj kifújja az öröm gyertyáját. Szép az a lány? Látszat. Minden látszat. Ha nagyítóval megnézed a legragyogóbb lepke szárnyát, kiderül, hogy tetőcserépfedés az egész. Ma nincs kultusza a nőnek. Emberi méltósága is alig, ha hazátlan. Kímélet nélkül zsúfolnak össze mindenkit ezekbe a barakklatrinákba, és lehet valaki a legnagyobb egyházatya vagy Michelangelo, mikor ki akar vándorolni, egy analfabéta, amatőr I. R. O.-rendőr fabottal a kezében tartja távol, hogy az igazgató úr kutyájának szundikálását meg ne zavarja, és a nők csoportokban várnak sorukra, hogy tetűporral befújják minden zegüket-zugukat. Aztán hetek megalázó nyomorúságai után felhajtják őket a hajóra, hogy eltűnjenek azon néhány ember szeme elől is, akiknek még van lelkiismeretük a földön.

A menekült csak maga hiszi, hogy ember még, lelke és jogai vannak. Minél jobb, nemesebb valaki, nagyobb ember belül; annál nagyobb a megaláztatása. Azoknak, akiket még nem ért utól a végzetük, csak anyag, munkaerő, érvényesülési eszköz vagy teher. Ha nincs izmod, nem vagy ifjú, vagy a röntgen nem mutat jót, a fogaid hiányosak; nem kellesz, ha fogantatásodtól napjainkig evangéliumokon

nevelkedtél is. Lehet, azt se tudod, mi az a „fasiszta", de elég, ha rád fogják, hogy kiüssék a kezedből a kenyérkeresésnek még a lehetőségét is. Ma a gyűlölet uralkodik, a pénz az Isten, a hatalom az Isten, a fegyver az Isten.

Mire akarsz házasodni, nyomorult Saly Pál? Jobb ha a zöld csillag örökre kialszik a szemeidben. Csak fojtsátok meg egymás lelkét azzal a leánnyal. Minek siessen a segítségtekre Bölön Ferenc?

Csak azért is leült erre az útszéli kőre.

Vajon mit csinál most a Tisztánlátó? Szavát fogadta-e és önmagát kényszergeti zugában, hogy Tarján Éva mégis szeresse Saly Pált, vagy az utcán sétál és azzal szórakozik, hogy nézi, kiben mi lakozik? Lehet, hogy ő is keserűen kiköpik, ha az emberekre gondol. De lehet az is, hogy az egész „tisztánlátás" tulajdonképpen önmaga áltatása, saját menekülése abba a jobb világba, amit a lélek szomjúságában magának kiépített, hogy mégis érdemes legyen élnie. Mindenki csinál magának ilyen menedéket. Ilyen az irodalom is, a művészetek, a tudás és a vallás. Minden ember a maga menedéke. Csalója vagy jótevője. Addig ér valamit, amíg hisz benne.

Mindenki önmagából ítél meg másokat, tehát én e pillanatban önző, lelkiismeretlen fráter vagyok, mert feladtam a sorsát ennek a két áldott gyermeknek és aláírtam a világ legszerencsétlenebb millióinak pusztulását — gondolta Bölön. — Az aljasok kedvéért kiszórtam a bárkából az igazakat. Mert a táborok rongyfalai mögött olyan emberi életek és értékek, hősiességek rejtőznek, olyan lelkek is világítanak, akik a szentekkel vetekednek. Van szemét is, megtévedt és elesett szerencsétlen, de a nagy többségre ha ránéz az Isten, nem kell szégyellnie, hogy embert teremtett.

Ilyen ez a két gyerek is. Nem akar elveszni, alámerülni. Élni, dolgozni akar, hisz a becsületben és az örömben. Az új világ titka rejlik bennük. Ők az új lépés a jobb emberiség felé. Tűzben és nyomorban tisztultak. Két kis bogárka, akik a porból a magasba néztek és odafent meglátták a fehér virágot. Feléje törekszenek. A mesék lehe-

tetlenségére vállalkoztak hetedhét országon keresztül, az óperenciás tengeren is túl, még azon is túl, ahol elrejtőzött a becsület és igazság, a béke és a boldogság, amely az ő számukra is tartogat valamit. Ha át is kell menniök minden poklokon, mégis meg kell találniok. Útjukban kis jeleket hagynak hátra, hogy egyszer majd haza jussanak. Nem értik most ugyan őket az emberek és népek, de majd megértik, ha maguk is hasonló sorsra jutnak.

Mire való az ilyen élete végét köhögéssel ugató vénember, ha nem arra, hogy segítse őket, ahogy tudja? Akarhat-e szebbet az élettől, minthogy a maga kiégett és lenyugvó élete helyett az ő felkelő napjukba nézhet? Az ördög rápiszkolt az agyára és azt dédelgeti a helyett, hogy szedné a száraz lábait és rohanna hozzájuk védeni, istápolni őket. Amíg a józan eszét igézteti tisztánlátókkal és kötözteti a kezeit pszichikai pókhálókkal, az alatt két szép fiatal csillag lezuhan az égről.

Hogy el fog pusztulni a fiú holmi „zöld csillag"-szamárság miatt? Nem olyan legény az! És ha elpusztul, majd meglátjuk akkor! Előre ne temessünk! Mind beadjuk egyszer a kulcsot. Addig is azonban gyerünk, csináljunk valamit.

Hogy én milyen csacsi vagyok! — dohogja szégyenkezve, és nekigörbül az útnak. Úgy igyekszik előre, hogy zörögnek belé a csontjai.

Aki látta, nehezen hitte volna el, hogy ilyen rossz gebén jár az élet és a boldogság.

Tarjánék ajtajában megállott, hogy kiszuszogja magát, s a fáradt kalapács: a szíve kissé megpihenjen.

A vékony levélajtón kihangzó szavakból megtudta, hogy elkésett. Az aranyfonal elszakadt. Jaj minden szó, ami hallatszik, jaj minden gondolat és érzés, ami nem hallatszik.

Bölön lecsüggesztette a fejét. Talán jobb is így! Talán Telének van igaza. Ne álljuk el a Végzet útját! Odadobta mégis a két ártatlan életet. Vagy nem akarta vagy nem tudta már megmenteni őket. Nem volna-e jobb, ha ő is

egyszerűen továbbmenne, mintha nem tudna semmiről? Sebeket azután is lehetne kötözgetni.

Mégsem!

Belépett a szobába és végignézett rajtuk.

— Mi van veletek, gyerekek?

Egyedül Tarjánné mert megszólalni:

— Ne is kérdezze, kedves Feri!

Bölön nem is figyelt rá.

— Mit álltok? Üljetek le!

Úgy foglaltak helyet, mint akiket ravatal mellé ültetnek. Remegve néztek Bölönre. Tőle függ minden. Ő az utolsó reménység. Még az ajka is lebegett mindhármuknak.

Bölön pedig maga se tudta, hogy mit csináljon. A titkot nem árulhatja el. Nem mondhatja el Saly Pálnak, hogy a Tisztánlátó a halált látja rajta, és a sírból nem nyúlhat ki e viruló leány után. Nincs az az istentagadó materialista, aki hatása alól ki tudná vonni magát. Arról se világosíthatja fel őket, hogy szuggesztív ráhatással Tele juttatta ebbe az állapotba Évát. Jóhiszeműen és védelmében cselekedett. Se anyának, se lányának sejtenie se szabad semmit a Palit fenyegető veszedelemről, ha igaza van a Tisztánlátónak, ha nincs. Újabb bajok származnának belőle.

Ha Évának külön beszélhetne, talán megváltoznék minden, de most a fiút nem küldheti el. Nem jönne vissza többé. Ebben a pattanásig feszült helyzetben még csak azt sem kérdezheti meg, hogy mi történt köztük. Nem szabad végigszenvedtetni velük újra, ami lezajlott. Olyanok most is, mint a szétrepülni kész madarak. Minden neszre eltűnhetnek. Viszont a fejét se törheti sokáig a helyes megoldáson. Érzékenyek és felajzottak. Egyetlen hibás szó elrontana mindent.

Csak egy bizonyos: nagyon megértőnek kell lennie.

Fejcsóválva nézett a két gyerekre. Apásan.

— Mit csináltatok?

Mindjárt tiltólag fel is emelte a kezét. Nem szabad most nekik beszélniök.

— Ne szóljatok! Tisztában vagyok mindennel... Kissé túlálmodtátok a találkozást. Ennyi az egész. Az elképzelések nem következtek be és most azt hiszitek, hogy vége mindennek. Ebben a felfokozott állapotban valami nagyot vártatok. Magatok se tudjátok, hogy mit. Ilyen nincs. Ennek el kell maradnia, amire Éva azt monta: — „Nem szeretem Palit!" Pali pedig elhitte. Így volt?

— Így volt! — rebegte Saly Pál.

Öreg Tarjánné reménykedve kezdte emelgetni fehér fejecskéjét. Milyen csodálatosan a dolgok mélyére lát ez a Bölön!

Csak Éva hallgatott szemlesütve a széken. Bölön tudta, hogy csak ő nem érzi szavai igazát. Meg kell szabadítania a Tisztánlátó igézetétől. Meg kell lepnie. hogy először csodálkozzék, aztán higgyen neki. Az anyához fordult kiszámítottan, hogy a leány anyaféltő aggodalmát felkeltse:

— Még ne örüljön, asszonyom!

Éva hevesen felfigyelt. Ezt várta Bölön. Mielőtt a leány szóra nyithatta volna a száját, már folytatta is:

— Még nincs rendben minden! Éva még mindig azt hiszi, hogy nem szereti Palit.

Maga a lány is meglepődött, mert igazat mondott. Ugyanúgy belelát, mint Tele bácsi.

Bölön mosolygott.

— Így van ez jól!

Saly Pál tekintetével szinte ledöfte választott apját a székről. Hogy mondhat ilyet!

Bölön rá se hederített. Láthatólag megélénkült az örömtől. Még a ránc is csillogott az arcán, mikor kibökte váratlan véleményét:

— Most már bizonyos, hogy Éva szereti Palit!

Mindent vártak, csak ezt nem. Éva örömmel kiáltott fel:

— Szeretem Palit?

Bölön hallatlanná tette. Az ellenkező hatást érné el, ha naivul bizonykodnék: — „Hogyne! De mennyire!" Szegény gyerek túlságosan belebonyolódott a lelki zavarokba,

saját bizonytalanságába. Ha maga Tele mondaná neki, hogy szereti Palit, neki se hinné el. Önmagának kell rájönnie. Más itt a feladat. A Tisztánlátót a Tisztánlátóval kell megölnie benne. Tudta már azt is, hogyan. Megnyugtató arcot vágott, kissé kuncogott is. Határozottan örült.

— A próba sikerült!

— Miféle próba? — kérdezték hárman is. — Beszéljen Feri!

Bölön csak most hökkent meg.

— Hijjnye, de elszóltam magam!

— Talán csak nincs valami újabb baj? — ijedt össze Tarjánné.

— Nincs, nincs! De nekem kissé kellemetlen Tele barátom miatt. Megígértük egymásnak, hogy titokban tartjuk... Látva ezt a súlyos helyzetet a fiatalok közt, kicsúszott mégis a számon. Most már kénytelen vagyok beszélni, hogy mindenfélét össze ne gondoljatok. Ejnye, de vén szószátyár vagyok!...

Saly Palinak kezdett magyarázni:

— Tudnod kell, hogy a Tarján család és Tele barátom már hazulról benső barátságban vannak. A gyerekkorból ismerik egymást. Éva sokat játszott a „Teje bácsi" térdein. A férfiak játszótársak és jó barátok voltak. A menekülésben is Tele volt a segítségükre.

— Ez igaz! — lepődött meg a két nő.

— Mikor kedves férje halálos ágyán feküdt — fordult Bölön Tarjánnéhoz —, Telének meg kellett ígérnie, hogy úgy vigyáz Évára, mint a szeme fényére.

— Ezt is tudja?

— Az Éva sorsa tette szükségessé, asszonyom. A házassága. Életüknek ez a nagy fordulópontja. Fiatalok ezt nem tudják megfelelően mérlegelni, de mi tisztában vagyunk vele, hogy ez mit jelent. Ezért beszéltem meg a kérdést Telével. Ezért volt minden.

Tarjánné már megnyugodva bólintott. Fel is sóhajtott. Nagy találmány az anyasóhajtás.

Bölön most a két fiatal felé komorodva bölcselkedett:

— Majd ha ti is ilyen pergamenszájúak lesztek, mint én, be fogjátok látni, hogy nagy felelősség két sorsot összekapcsolni egy életre, különösen a mai hazátlan, jövőtlen életünkben. A virág gyorsan elhervad, a madár fészkét leveri a vihar, az idők méhében új veszedelmek, nagy megpróbáltatások vajúdnak. A halál újra feni már a kaszáját. A nyomor újabb millićkról húzza le majd a ruhát. Nem az az igazi éhség, ha az én hasam korog, hogy még a szemeim is szikráznak tőle, hanem ha a gyermekünknek nem bírunk kenyeret adni a kezükbe. Ez a jövő fenyeget. Egyéb csak lehetőség, reménykedés, bizakodás, álomlátás. Hogy mindazt elviselhessük, ami ránk vár, ahhoz több kell, mint szerelem. Ehhez lélek kell. Halhatatlan belső erő, ami nem hátrál meg semmi akadály előtt és nem szédül le a magasságból.

— Milyen igaza van! — érzékenyedett el Tarjánné.

A fiatalok is áhítattal hallgatták.

— Mert a szép arc elhervad, a legerősebb férfi is letörhetik, kidűlhet a sorból. Ki tudja, mikor húnyjuk le szemeinket örökre, veszítjük el kezünket, lábunkat, sújt le az emberi gazság és könyörtelenség, esz meg az idegenség, maradunk magunkra hagyatva idegen világokban. Akkor pedig mi lesz? . . . Akkor bizony csak saját lelkünkből terít-hetünk asztalt egymásnak.

Némaság és fáradtság ülte meg mindannyiok fejét.

Bölön újra fellihegett. Felmozdult a székről, kezeibe vette a leány arcát és belekutatott szemeibe.

— Ezt a lelket keressük benned is. Ezért mondta neked Tele bácsi, hogy nem szereted Saly Pált. Próbára tett. Téged féltő gondból és jóságból. Nehéz napokat okozott, hogy tisztába jöjj önmagaddal. Most tudod. Én most levettem szemeidről ezt a köteléket, és felkérdezlek Isten nevében: Megvan-e bennetek ez a lélek?

Tarján Éva két lehúnyt szeméből rácsordult a könny fehér orcájára.

Saly Pál előbb szédülten megingott, aztán egyszerre ölelte fel a földről mind a kettőt.

— Te medve! — motyogta kedvesen Bölön, és búcsúvétlen kiment az ajtón.

Kint, a barakk előtt, felszólott a csillagos égbe:
— Mi lesz, ha mégis meghal Saly Pál?
A csillagok hallgattak, a tábor aludt.

XIII.

Reggelre elmúlt Bölön szorongása is.

Ilyen szép tavaszi reggelen az Úristen mindig újjá teremti a táborlakókat. Teleönti életkedvvel és reménységgel. Kevés derűt is felken a képükre. Ma biztosan jobb lesz, mint tegnap volt. A soros volt polgármester úr úri méltósággal megy vécét tisztítani egy horpadt vödörrel és veszszőseprűvel a kezében. Merke bácsi kikötötte a bajszát és összefont karokkal, büszkén áll az ajtajában, hogy mindenki lássa. Bordy százados úr tíz óráig Klárikámnak szólítja a feleségét. Tovább nem bírja. Két apró gyerek az inge lyukain át nézi a napot. Dr. Gandhi, a parancsnok, elhatározza, hogy ma jobb ebédet adat. A feketézők a hetesben boldogan alszanak, mert az éjjel sikerült az amerikai cigarettát átcsempészniök Ausztriából. Csak az a marha Lali szórt bele három kartont a patakba, mikor kisiklott a határrendőrök kezéből. Az éjszaka annak is utána mennek. Lajos bácsi, az asztalos, jó híreket kapott hősi halált halt fiától és azonnal némi változásokat „eszközölt" hazatérésünk programján. Ezen a reggelen a világpolitikai tennivalók is határozottan világosabban látszanak és megvan a remény, hogy Amerika szeme is felnyílik. A lepkék már gyakorolják a vitorlázórepülést, a madár már elmondatta a reggeli imádságot „pogány" férjével, s a harapó gép, a sáska, nagyot szökött örömében.

Bölön kidugja sovány, hosszú lábát a pokróc alól és a nagylábujjával megbökdösi Saly Palit:

— Mindjárt megházasodom helyetted, ha fel nem kelsz!

Ma sikerül minden akadály nélkül. Ilyen szép időben általában tisztességesebbek az emberek. Saly Palinak fenséges a lelke még most is. Ébren van ő hajnal óta, de olyan jó beleábrándozni a feje fölé szőtt pókhálóba.

— Minek sietni? — mondja mennyei bizonyossággal.

— Azért, édes fiam, mert nem vagyok hajlandó ítéletnapig itt ülni ebben a koszos táborban és kétnaponként neked leányt hódítani. Azonnal takarodjatok a paphoz és az anyakönyvi hivatalhoz jelentkezni! Így is beletelik pár hétbe, míg az engedélyeket megkapjátok.

— Az igaz!

— De tisztességesen menjetek az úton! Úgy estig se értek oda, ha egyet léptek s kettőt csókolóztok.

— Ne tessék irigykedni!

— Te akasztófáravaló! — horkant rá az öreg kedvesen. — De megjött a bátorságod! ... Jegyezd meg magadnak, hogy ha kiegyenesedem, ma is olyan hódító vagyok, hogy csengettyűt kell kötni a bokáimra, hogy a nők menekűljenek! Jó lesz rám vigyázni! — legénykedett. — Nem vagyok én Tele bácsi, aki csak a szellemek szoknyáját lesi! No ne ijedj meg! Néha teszek kivételt.

A fiú kacagott, majd elcsóválta a fejét.

— Azért mégis különös képesség az a „tisztánlátás". Honnan tudta, hogy én érkezem a vonattal?

— Az semmi a feleségeméhez képest! Ő már az első hét után megmondta nekem tisztán, hogy sohase fog megjönni az eszem ... Tele bácsit azonban jó lesz elkerülnötök, nehogy újabb zavart csináljon tiszta jóakaratból! Az ilyen köldöknézőkben sohase lehet teljesen megbízni.

Pali pillanatra elsötétedett. Izmai kidudorodtak, mint a meghajlított acél.

— Ha valóban tisztánlátó, akkor nem teszi, mert ...

Bölön elfehéredett.

Ő is meglátta a zöld csillagot a fiú szemében,

Mire másodszor belenézett, már nem volt ott.

Mi ez, már én is megbolondultam? — gondolta, mikor a fiú végre elment. Bizonyos, hogy nem képzelődött. A zöld csillag valóban ott volt a Pali szemeiben. Már hárman látták. A Tisztánlátó, Éva és most ő. A csillag tehát van. Más kérdés, hogy mi a jelentősége. Fogadjuk el, hogy a halálát

jelenti. De kinek a halálát? Az hal meg, akinek a szemében megjelenik, vagy ő okozza más halálát? Eszébe jut Oscar Wilde cheiromantistája, aki gyilkosságot olvasott ki a fiatal lord tenyeréből és a lord végül is a kézjóst dobta a Themzébe. Az igazmondás így teljesült be. Hátha most is Saly Pál fog ölni, és ezt látja a Tisztánlátó. Ezért akarta mindenképpen, hogy a leány ne legyen egy gyilkos felesége.

Azzal tisztában van, hogy a „zöld csillag" meglátásához nem kellenek mindjárt okkult magyarázatok, se képességek. Egyszerű és természetes dolog. Bizonyos, hogy néha fényjelenségek támadnak a testen vagy a szemben. Vannak ásványok, növények, melyek foszforeszkáló fényt bocsátanak ki. A déli tengereken mindenki ismeri a „tengeri tűz"-et, melyet világító infuzóriumok milliárdjai idéznek elő. Vagy ott van a macska világító szeme, a bagolyé, a szentjánosbogár. A feltörő indulatok is megváltoztatják a szem fényét. A haragtól szikráznak, másoknál vörös pontok ugranak elő belőlük. Miért ne lehetnének zöld csillagos szemek is? Különösen felfokozott ideg- és kedélyállapotban. Hisztérikus személyeknél organikus változások és a test funkciós zavarai is előjöhetnek. Ennyi az egész „zöld csillag"-magyarázat is. A többi babona vagy lélektani kombináció. Lelkiismeretlenség volna ezektől embersorsot függővé tenni.

Kissé szégyellte is, hogy ennyire bedűlt a Tisztánlátónak, bár bizonyos képességei kétségtelenül vannak. Tényeket lehet magyarázni, de nem lehet letagadni. A fiatalok esetében azonban erején felül vállalkozott. Nem szabad megengednie, hogy zavaros elképzeléseivel tovább bántsa őket. Az ilyen szektás népség azonban vakbuzgó és makacs, de ő továbbra is résen lesz. Máris szépen meghiúsította minden eddigi munkáját. Leesik az álla, ha megtudja, mi történt. Vagy talán tudja?... Ha tudja, bizonyára igyekezni fog megakadályozni a fiatalok egybekelését, és ha mégsem tenné, akkor minek követett el mindent ellene? Ha a zöld csillag nem a Saly Pál halálát mutatja, hanem azt jelenti, hogy ő hoz halált másra; akkor kötelessége lett

volna tegnap megmondania, hogy Bölön ne avatkozzék egy gyilkos dolgába, inkább segítsen egy ártatlan leányt megmenteni.

Lélektanilag azonban egyszerűen kizártnak tartja, hogy egy ilyen magas erkölcsi érzékkel bíró ember bűntényt kövessen el. Még önvédelemből se gyilkolna. Nincs az a szenvedély, amely ennyire gátját szakíthatná benne. Intelligens, nagy önuralommal rendelkező, kivételesen nemesen érző ember, amit Tele maga is elismer. Ha tudtán kívül vagy véletlenségből mégis más halálát okozná, az nem gyilkosság, hanem szerencsétlenség és nem ok rá, hogy a leányt tőle távol tartsa vagy elszakítsa.

Marad tehát az egyetlen lehetőség, hogy Saly Pál fog meghalni, vagy Tele téved. Akkor pedig nem tisztánlátó.

Világos azonban, hogy a közeli halál lehetőségét bölcselkedéssel nem lehet kikapcsolni. Saly Pál meghalhat, akár hisz Tele képességeiben, akár nem hisz. Amelyik pillanatban közölte vele a fiú fenyegetettségét, önmagát is felelőssé tette bizonyos mértékig. Ha minden kétkedése ellenére igaza lenne a Tisztánlátónak, ha csak ráhibázik is a valóságra, lelkiismeretfurdalást érezne a Pali haláláért és a következmények miatt. Nem ülhet tehát itt tétlenül, hanem minden tőle telhetőt meg kell tennie az érdekében. Fel kell vennie a küzdelmet a „zöld csillag"-gal.

Az igaz, hogy könnyű természetes magyarázatát adni, egyszerű élettani jelenségnek tartani, mint a sápadtságot, lázat; de mint mindennek, ennek a zöld csillagnak is valami oka van. Ezért talpig meg fogja vizsgáltatni Palit Kószó professzorral, aki a kitűnően felszerelt I. R. O. kórházban dolgozik. Megteszi barátságból, és elismert szaktekintély.

Vidáman fogta a kalapját és elindult, hogy a fiatalokat el ne szalassza.

Azok éppen akkor léptek ki a paptól. Utánuk kiáltott:

— Várjatok! Én is veletek megyek.

Meghatott és kissé ügyetlen még a jegyespár. Nem tudják, mit kezdjenek egymással, hiszen pap előtt voltak. Mosolyognak, de alig mernek egymásra nézni. Ha ember jön, elfordítják a szemüket. Szemérmesek, de igyekszenek bátornak és természetesnek látszani. Bölön élvezi és játszik velük.

— Vigyázz! — ijeszt a leányra. — Mindjárt elüti a fejed egy pillangó!

— Óh, Feri bácsi!

Tíz lépés után felkiált Feri bácsi:

— Állj! Nem jól van! Először csukjátok össze a szátokat. Így. Most Éva karon fog engem, te pedig visszamehetsz! Ilyen élhetetlen kamaszra nincs szükség!

Ebből megértik, hogy karonfogva kell menniök, de ezzel sincs megelégedve Bölön.

— Egy lépést se tovább! Hiszen mindjárt keresztülbuktok egymás lábain. Gyakoroljunk!

Megáll egy német, megáll két német és nézi, hogy mi történik, de nem bírják felfogni ésszel, és tovább mennek. Hirtelen visszafordulnak, mert az öregember most meg azt ordítja, hogy:

— Ne olyan mereven! Tán haragban vagytok? A menynyekben járjon, aki szerelmes, ne a földön. Puhán simulva, hadd csepegjen a nyála, aki látja. Na, gyerünk! ... Mi ez, Hiszen ti máris széthúztok! Miféle házasság lesz ebből, ha máris széthúztok? ... Most meg szinte elüttetik magukat az autóval. Tartsátok nyitva a szemeteket, ha meg akartok élni! Miféle disszharmónia ez megint? Hogy mentek? Négy láb helyett nyolcat látok! Állj, pihenj! ... Ide füleljetek! A jegyesek együttjárásának módja meg vagyon írva ... Ejnye, hol is van megírva? ... Félre az útból! Helyet! Nem látjátok, hogy jön dr. Gandhi, a parancsnok úr? Ezt a nesztelen csontjárást tanuljátok meg!

— Ti itt mit csináltok? — bámul szigorúan Vereczkey. — Mi ez?

— Ez, kérlek, a jegyesek oktatása. Rám bízta a pap.

— Miféle jegyesek?

— Ez a két gyerek itt la! Most nyomtak keresztet a papnál, mert ebben az állapotban nem tudnak írni. Miféle parancsnok vagy, ha még ezt se tudod?

Dr. Gandhi sárga, száraz arca széttárul, mintha égitest mosolyodnék el a világűrben.

— Gratulálok!

Bujdosó hazátlanoknál így stílszerű. Az országúton gratulálni és megszórni őket egy marék porral.

A hátizsák is fentebb mászik a gazdája hátán, hogy ő is lásson valamit. A parancsnok Bölönhöz fordul:

— És vitted valamennyire a jegyesek oktatásában?

— Ojjé! Ide nézz! Sorba állni, gyerekek! Vizsga a parancsnok úr előtt!

A fiatalok kacagva állnak rá a tréfára. Nem is lehet az másképpen ezen a gyönyörű tavaszi napon. A százesztendős embernek is elmegy ilyenkor az esze. Nagy a fény és nem halljátok, hogyan újjonganak a méhek, rovarok fölöttünk? Bódító zengés az egész ég.

Öreg Bölön tovább huncutkodik.

— Tarján Éva! Mi végre teremtett téged a Jóisten?... Te, ne súgj, te kölyök! Ne látod, hogy rosszat súgtál?... Csókra teremtett téged a Jóisten! Jer tehát és csókolj meg! Vigyázz, az Istenért! Nem Gandhi bácsit? Tán nem akarsz megcsúnyulni egész életedre?

Hát ilyen aranyos ez a Feri bácsi! Csak azt nem tudja, hogyan állítsa a professzor elé ezt a halálhordozó fiút, a nélkül, hogy gyanút fogjon. Mit mondjon neki? Milyen okot hozzon fel? Ezt a játékot is azért rendezte, hogy elaltassa őket. Azt se szabad észrevenniök, hogy valami fölött töpreng. Az Isten hozta a parancsnokot. Míg kiérdeklődi magát, útközben valamit kitalál.

Mennek tehát négyen a város felé. Vereczkey kedves, előzékeny. Megígéri, hogyne, hogy elmegy a fiatalokkal a „Gemeinde"-hez is, ahol ismerős. Nem szükséges ugyan, de így gyorsabban megy az ügy, és ha igazolni kell valamit, mindjárt kéznél is van. Ráér, természetesen és — mit gon-

doltok? — kötelessége is, mint táborvezetőnek. Ő az az ember, hogy ha kötelességről van szó, a ravatalról is leszáll.

— S mi a további tervetek?

— Kivándorolunk.

— Hová?

— Úgy látszik Ausztráliába. Már beszéltem az ausztrál konzullal...

Tarján Éva nem győz csodálkozni, hogy milyen önálló, komoly és megfontolt ez a Pali. Egyenrangú a többi férfival. És milyen jól áll neki!

A táborvezető a kivándorlásban is a segítségükre tud lenni. Ha meglesz az esküvő, talán már az első transzportba be tudja juttatni, bár fáj a szíve, különösen az ifjúságért, hogy így szétszóródik.

De majd csak hazavergődtök, ha itt lesz az idő.

— Arra kezemet adom! — ígéri szilárdan Saly Pál.

Most látná valaki, hogy milyen szép Tarján Éva!

Bölön megrándul. Ő tudja, hogy soha többé meg nem látja a Duna, Tisza táját, ha igaza van a Tisztánlátónak. Elképzelhetetlen igazságtalanság! De mivel csalja az orvoshoz?

— Rátok van otthon szükség, Pali! — recsegi a parancsnok lelkesen. — Nem reánk, öregekre! Ti már új világ fiai vagytok... Erre menjünk! Ezen az utcácskán közelebb kapjuk a Gemeindét.

— Te nem jössz velünk? — kérdezi a parancsnok.

— Nem. Benézek Kószó professzorhoz az I. R. O. kórházba.

— Persze! — üt fejére a táborparancsnok. — Addig előkészíted az előírt orvosi vizsgálatot, bár nem tudom biztosan, hogy a bajor törvények szerint kötelező-e a házasság előtti orvosi vizsgálat?

— Feltétlen kötelező! — örvend Bölön, hogy így kisegítette a bajból.

— Nem mernék megesküdni! — precizkedett dr. Gandhi. — Nálunk Magyarországon azonban kötelező volt. Különben a kivándorláshoz is jó lesz. Hamarabb átestek az

orvosi viziten, ha már okmányt visztek magatokkal, mert az I. R. O. kórház hivatalos fórumnak tekintendő, és bizonyítványát mindenütt kötelesek elfogadni.

— Erre gondoltam én is! — helyeselt Bölön. — Akkor legjobb lesz, ha a jelentkezés után azonnal feljöttök a kórházba. A professzornál várlak. Addig előre megbeszélek vele mindent.

— Nekem a professzor úr a tanárom is volt az egyetemen, — örül Saly Pali is.

— Annál jobb! — süti le a szemét Bölön.

Utánuk nézett. Dr. Gandhi szárazon, soványan, sárga csontra preparált fővel magasodott a fiatalok fölé, mintha máris a halál vezetné őket, hátizsákkal a hátán.

— Már azt hittem el se jössz hozzám! — örvend a professzor. — Beszélj! Hogy vagy? Mit csinálsz? Dolgozol valamin?

— Igen. Házasságot közvetítek.

— Mit csinálsz? — kacagott a professzor.

— Házasságot.

— És kit házasítasz?

— A fiamat.

— Kint van a fiad?

— Á, dehogy! A más fia a fiam.

— Nem értem.

— Idő kell, míg megérted. Ráérsz?

— Neked mindig rendelkezésedre állok. A viziteken már túl vagyok.

— Tévedsz. Most jön az igazi vizit.

— Csak nem vagy beteg?

Bölön legyint:

— Rég légy leszel te a tányérom fölött, mire én meghalok.

— Honnan tudod olyan biztosan?

— Megmondta a Tisztánlátó. Minimum kilencven év. Eggyel se kevesebb.

A professzor furcsán végigkutatta barátját a szemével.

— Te hiszel Telének?

— Te nem hiszel?

— Tele? — töprengett a tudós. — Meglepő dolgokat mondanak róla. Bizonyos, hogy feltűnő képességei vannak.

— Magad állapítottad meg?

— Én ilyen irányban nem foglalkoztam vele. Ezt otthon is, itt is, szakértők állapították meg róla. Ennek az alapján kapott a hatóságoktól működési engedélyt.

Bölön tudott a „licenc"-ről, mégis úgy tett, mint aki valami hihetetlent hall.

— Mindjárt elesem! Hivatalos engedély az okkultistáknak? Hol élünk?

A tanár megfontolt és komoly maradt.

— A lélekéletről még keveset tudunk. A mi lélektanunk még gyermekcipőben jár, mondjuk, a Keletéhez képest. Ez nem is csoda. Indiában vagy Tibetben évezredeken és generációkon át érett ez a tudomány és képesség.

— Remélem, nem tartod komoly tudománynak ezeknek az ázsiai szerzeteseknek babonás, inkább lelkibeteg, elferdült agyú kalugereknek misztériumait és tanait.

— Nem szabad túloznod! — intette a tudós. — Ezeknek a „sötét" szerzeteseknek igen szép hányada nyugati és más egyetemet végzett, akik tisztában vannak a nyugati tudomány eredményeivel. Kiváló orvosok, természettudósok vannak köztük és a filozófiát, sőt a keresztény teológiát is jól ismerik. A fizikális dolgokon felül ott vannak a lélek még fel nem derített rejtelmei, amikről nem szabad könnyelmű ítéletet mondanunk.

— Szerinted ilyen „lélekrejtelem" Tele is?

— Mindenki az. Ő különösen. De miért érdekel ennyire ez a kérdés?

— Mert egy emberélet függhet attól, hogy Tele tisztánlátó-e, vagy sem.

— Emberélet?

— Emberélet és esetleg tragédiák! — állította konokul Bölön.

— Feri! Ezek komoly dolgok!

— Sőt attól is, hogy amiket elmondok neked, titokban maradjanak.

— Nézd, ha nem bízol bennem...

Türelmetlenül szakította félbe Bölön:

— Ugyan! Ha elmondok mindent, te fogsz titoktartásra figyelmeztetni.

És elmondott mindent őszintén. Egyetlen kis részletet, megfigyelést se felejtett ki. Hidegen és lenyügözően, feltárva saját belső világát és mindinkább fokozódó nyugtalanságát is. Ne csak tudjon ez a hideg tudós, hanem érezzen is, és tegye magáévá a fiatalok ügyét. Ne a csipeszeivel, hanem a lelkével nyúljon hozzájuk, mintha saját gyermekeiről volna szó. Őt se hagyta nyugton a zöld csillag.

Sikerült. Kószó professzor töprengve sétált fel-alá a szobában.

— Ezért olyan fontos — figyelmeztette Bölön —, hogy meglásd abban a fiúban a halálnak még a csíráját is. Magadnak se higgy, míg a teljes valóságról meg nem győződtél.

— Meglesz! — morogta a professzor, aki maga is alig várta, hogy kivizsgálhassa az „eset"-et.

Mégis, mikor megjelent a fiú a leánnyal, mind a ketten olyan közvetlenek és természetesek voltak, mintha összebeszéltek volna.

— Hallom, tanítványom voltál — fogadta kedvesen a tanár. — Miért nem mutattad magad? Ha a menyasszonyodra nézek, nem is csodálom, hogy egyébbel voltál elfoglalva. Ejnye, még nem is... Gratulálok, hogyne, hogyne!... Édesatyját nagyon jól ismertem, kisasszony. Neves képviselő volt a maga korában. Hogyan? Bíró volt és nem képviselő? Akkor az más Tarján volt. De hogy milyen szép leány maga, kisasszony! Na, de a vizsgálatról se feledkezzünk meg — nyomja meg a villanycsengő gombját. — Magáért, kisasszony, én is táborlakó tudnék lenni. Az én kedves Bölön barátom mondja... Kérem, sveszter, küldje be dr. Tégert! — szól oda a belépő ápolónőnek. — Cigarettázik a kisasszony? Nem?... Kérem, dr. Téger, bemutatom Tary kollégát. Hogyan? Nem Tary, hanem Saly? Mindegy.

Menjetek és csináljatok egy alapos vér-, anyagcsere, satöbbi vizsgálatot! Tudod úgy, ahogy otthon szoktuk a klinikámon. A röntgen-átvilágítást magam végzem el. Eszközeink vannak, az kétségtelen — fordul ismét Bölönhöz. — A németek annak idején alaposan felszerelték a kórházat. Ez, tudod, nem afféle vidéki Krankenhaus.

Ránéz ismét a leányra és jóízűen felkacag:

— Hogyan? Magát itt feledték, kisasszony? Mondhatnám Éva, mert mint említettem, édesatyja kebelbarátom volt. Nem tesz semmit. Magával gyorsan végzek. Addig is tartson lelkiismeret-vizsgálatot: érdemes ehhez a csúnya fiúhoz férjhez menni? Hol a köpenyem? Megbocsájtotok, mégis megnézem, mivel töltik ezek az időt. Addig is érezzétek jól magatokat! Na, szervusz, leányka! Vigyázz, ez a vén holdkóros el ne aludjék melletted! Rövidesen visszajövök... Természetesen szív, tüdő, gyomor, epe, vese, minden. Főképpen az idegek... Nem vagyok egy véleményen Max Schelerrel — tér vissza az ajtóból —, aki a természettudományos dinamizmust vallja, amely szerint az egész érzékek útján észrevehető testi világ végül is erőközpontokban és erőmezőkön oldódik fel. Ilyen dinamikus központot hármat különböztet meg: Energiaközpontok az élettelen anyagon belül, továbbá vitális és személyi központok — magyarázza Bölönnek. — Ezek az erőközpontok szerinte az egyedül reális valamik a testi világban, mialatt a mi érzékelhető, észrevevő világunk dolgainak öntudatfölötti ideális tárgyilagosság, de nem realitás jut. Vagyis, amiket észreveszünk, e szerint csak képei a világnak, de nem a világ maga. Scheler még a kanti szubjektívizmuson is túlhalad... Ejnye, hol a köpenyem? Felvettem már? Azért ne kacagjatok rajtam, gyerekek, mert a mai világban egy kicsit mindenki bolond. Azon a fiún azonban nézetlen nem hagyok semmit! Jöjjön csak maga is velem, Éva! Még sem merem ezzel a veszedelmes vénemberrel hagyni...

Kint még felhangzik a leány ezüstös kacagása, aztán az is elhal a kórház csendjében.

Bölön egyedül marad. Előre tudja, hogy a fiú egészséges, mint a makk. Sugárzik róla az erő. Ha igaz, hogy a mindenséget életfolyamok járják át egy egyetemes, abszolut életközpontból, akkor Saly Pál a közepén úszik ennek az életfolyamnak. A halál legfeljebb kendővel integethet utána, s ennek a szép leánynak egyetlen csókjától kialszik minden zöld csillag a világon. A Tisztánlátó pedig mehet zabot hegyezni.

Bölönnek tulajdonképpen az volna az érdeke, hogy Telének legyen igaza és Saly Pál haljon meg. Ha ugyanis igaza van a fiú esetében, igaz lesz a tisztánlátása reá nézve is, és késő öregségben fog meghalni. Akkor is úgy, hogy egyszerűen átszenderedik a túlvilágra. Akármilyen nyomorult siralomvölgye is ez a föld, mégse volna rossz látni, megérni, hogy mi lesz a vége ennek a mai világjátszmának. Hazamenni és eljátszani az unokákkal, akiket még nem is ismer, sohase látott. Más lesz ugyan minden, amit ott hagyott, de magyar lesz mindenképpen és otthon lesz, ha az út porába kellene is leülnie. A hegyek, völgyek, fák, madarak, vizek, virágok is a régiek, s főképpen a szó, ami ver a szájakon... Végigjárná újra az ismerős helyeket, megkeresné a régi arcokat. Másképpen forog ott a kerék, másképpen szánt az eke. Lelke van ott mindennek. Éltető és igaz lelke. Napnak, holdnak igaz a járása, gyönyörűség az erdők sóhajtása és magyarul gondolkodik ott a Jóisten is. Hát csak haljon meg ez a Saly Pál, ha ez volna az ára!...

Undorodva döbben magára. Önző, nyomorult ő is, mint a legtöbb ember, és érzi, hogy hazudik, amikor arra gondol, hogy mi az ő lejárt, örömteli és fáradt élete a két fiatal jövőjéhez és boldogságához képest. Övé a múlt és az emlékek, azoké az új korszak és az élet természetes joga. Mit ragaszkodik a nyomorult röghöz? Nem volt elég az emberiség szörnyűségeiből? Örülnie kellene, hogy mihamar behunyhatja szemeit. Ne másszék a hideg hernyó a világra. Érdemes ezért a hátralevő pár roskatag esztendőért odadobni a megmentett belső értékeinek maradékát is? Hogy

süllyedhetett ennyire? Ha választania kell és ez a tét, akkor éljen inkább az a fiú és haljon meg ő.

Hiába áltatja azonban magát. Szólam, erőltetés, fiaszó minden. Nem a haláltól fél, hanem az életet szereti. Minden íze kiáltja, hogy csak nyújtani a lélegzetet, ameddig lehet, minél tovább, és kimászni, görcsösen kikapaszkodni még a ráhányt föld alól is! Nem fontos, hogy mi következik, darabokra szakad-e ismét a világ és lehetetlen helyzetekben kell tovább nyomorognia, ki tudja meddig, csak élni, élni, és legyen igaza a Tisztánlátónak!

Aljas dolog mindez és képmutatás a nagy igyekezete a fiatalok érdekében. Akármilyen megrázó is lesz annak a fiúnak a tragédiája, titokban mégis örülni fog, mint mindenki, aki temetésre megy, hogy nem ő fekszik a koporsóban... Mit nem adna érte, hogy Saly Pál se haljon meg és reá nézve is bekövetkezzék a Tisztánlátó jóslata!

Hiába fogja torkon a saját lelkét, hogy hallgasson, próbál felemelkedni tisztultabb magasságokba, túlkiáltani magában a rosszat; titokban mégis ott vonaglik a szívében a valóság, hogy bárcsak a professzor elkomorodott arccal azt jelentené neki: — „Rendkívül sajnálom, kedves barátom, Telének igaza van. Ez a fiú..."

Őrültség még gondolni is erre!

Nagyon megromlottak az idegei.

De mi az oka, hogy ez a démonikus gondolat csak most támadt benne és hogyan tudta ennyire hatalmába keríteni? Eddig önzetlenül, féltő gonddal, odaadással intézte a fiatalok ügyét, mintha saját gyermekei volnának. Együtt szenvedett velük és méltatlan gondolatnak még az árnyéka se férkőzhetett öntudatába. Most pedig váratlanul, szinte erőszakosan kerítette hatalmába, meghazudtolva egész lényét, gondolat- és érzésvilágát.

Vajon nem a Tisztánlátó újabb mesterkedése-e ez is, miután a leányt kivette hatalmából? Lehet, hogy ő erőszakolta bele, állította erre a válaszútra, hogy vagy ő, vagy a fiú! Ez ugyan nem logikus, nem is válaszút, de sikerült.

— A fertőzés bennem van. Akármilyen kétkedő, modern és tudományos alapon álló vagyok is, telepátikus képességeit el kell ismernem. Schopenhauer eléggé szkeptikus volt, mégis azt írja, hogy a gondolatok közvetlen közlése olyan bizonyos, hogy aki fontos és veszélyes titkot akar megőrizni, még a közelébe se szabad mennie annak, akinek nem szabad tudomást szerezni a tényállásról... Úgy látszik, ez a Tele azt is tudja, hogy e pillanatban mi történik itt.

— Alaposan meg fogom hányni-vetni a professzorral az egész tisztánlátás-ügyet és vagy leleplezem Telét, vagy magam is hinni fogok benne.

— Melyiket is szeretném jobban?...

Megkönnyebbült, mikor a professzor visszajött.

— A gyerekek? — kérdezte.

— Elküldtem őket. Hadd repüljenek! Nem kell azoknak az ilyen öreg árnyék, mint mi vagyunk.

— És a vizsgálat?

— Száz esztendőre van az a fiú felépítve! Micsoda szervezet! Szív, tüdő, izomzat, csontozat, látás, érzékek, idegrendszer és életerő!... Élvezet volt vele foglalkozni. Nem is illik menekültnek ilyen egészségesnek lenni!

— S a zöld csillag a szemeiben?

A professzor felkacagott:

— A szerelmen kívül nincs annak semmi a szemeiben. Azt azonban elhiszem, hogy ezért a leányért le tudná hozni a csillagot az égből. Ez a leány!...

Kissé csüggedten nézett maga elé Bölön.

— Szóval a halál...

— Nem üzlet a halálnak egy ilyen szervezet!

— Hála Istennek!

— Na, ezt nem mondtad túlságos meggyőződéssel! — ugratta a professzor. — Ebben a korban az ember kissé mindig irigykedik a fiatalokra. Te is cserélnél ezzel a Salyval, mi?

Bölön összerezzent.

— Cserélni? Átvenni a sorsát? Esetleg a halált? Tudni, hogy mi következik?... Már maga ez a tudat, ha igaz, ha nem, elegendő, hogy tönkretegye az embert.

A professzor a szakember biztonságával jegyezte meg:

— Egy ilyen hatalmas szervezet ma szinte ritkaság számba megy.

Bölön elgondolkozott.

— Te csak azt mondod, amit tudsz, ami most van; de hátha Tele tényleg azt is látja, ami lesz, ami mégis bekövetkezik!

— Véletlenek, szerencsétlenségek mindig történhetnek — jegyezte meg hidegen a professzor. — A halál valamilyen formája soha sincs kizárva. Ez ellen nem véd meg semmiféle diagnosztika. Ezt a fiatalembert is elütheti az autó, odanyomhatja a fa a Fekete-erdőben, lezuhanhat valamiről, öngyilkos lehet, vasúti szerencsétlenség áldozata lehet. Ki tudná az összes lehetőségeket felsorolni? Ezekre nem terjed ki az egzakt tudomány... Más kérdés, hogy lehet-e hinni a Tisztánlátónak és hogy mennyire terjednek a képességei.

Bölön mohón csapott rá:

— Hiszel te egyáltalán a tisztánlátásban?

A professzor meggondoltan válaszolt:

— A tisztánlátás valóságáról nem csak egyszerűbb emberek, hanem a legújabb kísérletező tudósok nagy része is meg van győződve. De ugyanolyan nagy számban vannak, akik el is utasítják maguktól. A térbeni tisztánlátást, távolés közellátást az experimentális kísérletek egész tömegével ellenőrizték. Ezek a kutatók a térbeni tisztánlátást kísérleteik alapján bebizonyítottnak veszik. A jelenleg világszerte sokat gyakorolt gyógyító és „igazmondó" módszer a pszichometria, amelynél egy előmutatott tárgyon át látja a tisztánlátó a dolgokat és eseményeket. Egy hajfürt, egy fénykép, zsebkendő stb., melyek az illetővel vonatkozásban vannak; a tulajdonos sorsát, betegségét mutatják. Ilyen esetektől hangos ma az egész világ. A racionalizmus és a „felvilágosodottság" a tizenhetedik század óta egyenesen tagadja a transcendens szellemvilágot és az összes okkult

jelenségeket. Ez a szellem napjainkig tart. Az utolsó évtizedekben azonban komoly tudományos mozgalom indult meg az egész világon, amely az okkult dolgokat kritikailag és előítélet nélkül vizsgálja. Az időbeli tisztánlátással kapcsolatban az angol Myers egy hipotézist állít fel, amely nagy visszhangot keltett és az Einstein-féle relativitás elmélet után matematikai, természettudományi alapokkal rendelkezőnek látszik. Myers azt a kérdést állítja központba, hogy vajon az egymásra következés sorrendjében és áradásában felfogott dolgok valójában nem az egyidejű dolgok óceánja-e? Vita folyik afölött is, hogy vajon a tisztánlátás problémája megfejthető-e a relativitás emlélete alapján. Akármilyen érdekesek is a különféle magyarázatok, érvek, ellenérvek; a végső megoldás ma is hiányzik és a kérdés nyitva marad a tudomány számára. Többet nem mondhatok. Ha részleteiben is érdekel a kérdés, kitűnő tudományos és teológiai munkák állanak rendelkezésre. Nekem különösen érdekes, hogy az őskeresztény írók: Tertullian, Szent Ágoston és Nagy Szent Gergely hittek a tisztánlátásban. Szent Ágoston ismeri már a hipnózist is. Szent Bonaventura szerint az embernek megvan a képessége a múlt, jelen és jövőre nézve. Aquinói Szent Tamás szintén ismeri a természetes tér- és időbeli tisztánlátó képességeket.

Türelmetlenül intette le Bölön barátját:

— Magam is foglalkoztam ezekkel a kérdésekkel. Most azonban nem arról van szó, hogy az ókor, középkor, újkor, a felvilágosultak, a theosofia, a monizmus, az új, tisztán pszichikai animizmus, a pszichofizikus teóriák miket tanítanak, mondanak, hogyan tapogatóznak; hanem az a fontos, hogy hirtelen, vagy közelebbről, meghal-e ez a kiváló fiatalember, bekövetkezik-e a Tele által megjósolt tragédia, vagy nem! Hiszed-e ezt, vagy nem? Erre felelj!

A professzor elkomorodott.

— Vannak tények, melyek bekövetkeznek vagy elmaradnak, akár hiszünk bennük, akár nem. Isten dolga ez és ebbe nem szólhat bele ember!

Bölön izgatott lett.

— Abba nem, de nem hagyom ezt a fiút, ha a halál kezéből kellene is kiszakítanom. Most már kétszeresen is kötelességem, mert vétkeztem ellene!

— Vétkeztél?

— Igen — vallotta be Bölön. — Ha Tele nem téved, a fiú meghal és én aggastyánkort érek meg. Én pedig azt kívántam magamban, hogy a Tisztánlátónak igaza legyen. Érted? Igaza! Két életről van szó!

— Értelek! — nézett elgondolkozva barátjára a professzor.

A száján lebegett a szó, hogy tulajdonképpen nem a fiút, hanem őt kellett volna megvizsgálnia, de nem szólt. Engedte, hogy menjen útjára.

XIV.

Dél elmúlt. Bölön éhes volt. Belépett az útjába eső kis Wirtshausba, hogy megebédeljen. Ott lepte meg az árúvadász Zirczet, aki már nem menekülhetett. Kelletlenül nyújtott kezet és gyorsan visszapakolta hátizsákjába az elemózsiát. Nem szerette, ha az életét és titkait ismerik. Ma azonban öröm vagy váratlan meglepetés érhette, mert egy kis pohár sör ragyogott előtte, s néha titkos pillantásokat vetett a zsákjára. Miután azonban az ördög nem vitte el Bölönt, sőt a levesét is kihozták, megadta magát a sorsának. A kíváncsiság és tapasztalatszerzés ösztöne izgatta és élénken szimatolt. Különösen, mikor Bölön pár falat után az asztalra ejtette kanalát és felkiáltott:

— Hiszek a spiritizmusban!

— Hogyhogy? Miért? — élénkül meg az öreg Zircz.

— Nézd ezt a levest, ami a tányéromban csoportosul! Kész materializációs tünemény. Valóságos primordinal substancia! Részben folyékony, részben szilárd, amorf, tésztaszerű, szürke, itt-ott fehéres massza, melyből most távozik el a gáz. Nem kóstolod meg?

— Kell a sújnak! — undorodott félre kacagva Zircz. — Siess vele, míg jobban megbüdösödik! Miből főzhették?

— Hogy honnan származnak ezek a német levesek, lényegükre nézve a tudomány csak hipotézisekre van utalva! — tolta félre a levesét Bölön. — Talán a hal jobb lesz...

A hal maga volt az oszlásnak indult tenger.

Vén Zircz felkapta a hátizsákját.

— Nem lehet itt tovább kibírni, úgy megfertőzted a levegőt a leveseddel, haladdal.

Alig várta, hogy elmondhassa a feleségének. Ma határozottan jó napja volt. Ha tudná ez a Bölön, hogy hatszáz

gramm ementáli sajtot szerzett jegy nélkül és két csomag dohányt! Valódi Feinschnittet! ... Mégis szép az élet! Derűsen elillant.

Bölön azonban a vendéglősnével tárgyalt és tűrhető ebédet állított össze. Bor is került. Nem valami híres, de bor.

— Negyven cseppet — kínálta magát Bölön —, hogy ne köhögjünk a koporsóban.

Elégedett gyomor meghozza az ember józan eszét. A bor pedig magyarnak valóságos agyolaj. Kényelmesen kitalálta mellette, hogyan védheti meg Saly Palit a fenyegető veszedelemtől.

Mire való a Tisztánlátó?

Ebéd után el fog menni hozzá és azt mondja: — Ha érted a mesterségedet, te elvetélt Svedenborg, most szedd össze transcendentális szubjektumodat és nézd ki nekem, hogy hol és milyen körülmények közt éri majd a halál ezt a zöld csillagos fiút! Ha vonaton, nem engedem vonatra ülni, ha a fa sújtja agyon, nem engedem vissza a Feketeerdőbe és ötven lépésre elkerültetek vele minden fát, ha itthon fenyegeti veszély, elküldöm hazulról, ha idegenben, ki sem engedem lépni a barakkból. Egyszerűen kikapcsolunk minden veszélylehetőséget, ami nem nehéz, ha már ismeri az ember. Ha ezt sem látod tisztán, akkor nem vagy tisztánlátó és nincs semmi baj. Ha mégis tisztánlátó vagy, akkor ezeket a körülményeket is tisztán kell látnod. A te dolgod, hogy miként csinálod! A „Mindenség Szelleme" segít-e, vagy az „Összkozmosz"? Öntudatalattisággal dolgozol-e, az agyvelőből, vagy a cerebrospinális ideghálózatból indulnak-e ki látó sugaraid, Mesmernek hiszel-e vagy Blavatsky asszony theosófiájának, a világűrből jönnek-e a sugarak, melyeknek segítségével tisztán látsz, vagy valami, még felfedezetlen látóideg képesít erre a mesterségre; — mindez nekem most mindegy. — A fontos az, hogy Saly Pált megmentsük és eltávolítsuk a veszélynek még a közelségéből is.

Még a régi kedve is megjött, hogy mindezt ilyen szépen kitalálta. Egyszerű az egész. Csak nem kell mindjárt beleijedni minden hókuszpókuszba, ha ezek a szellemlátók a szemüket forgatják és félmereven belerévülnek furcsa világukba.

— Zahlen, Frau Wirtin!

A vendéglősné odarengett és teljes lelki egyensúllyal olyan összeget kerekített ki, hogy ha Bölön tisztánlátó lett volna, még a környékét is messze elkerüli a kis, családias kocsmának.

Megéri, mert megmentett egy emberéletet. Most már bizonyosra vette.

Magabízón, fölényesen zörgetett be a Tisztánlátó irodájába.

— Bújj elő, vén Márkus, s vedd le süvegedet!

A kiáltásra azonban csak a bajor házigazda került elő, aki büszkén jelentette, hogy Herr Telét több napra magukkal vitték az amerikaiak. Nem tudja ugyan, hogy hová, de újra valami kényes vagy titkolnivaló ügyet kell kiderítenie.

Neki ugyan megvan a maga véleménye az ilyen esetekről, de — wissen's — jobb, ha az ember hallgat.

Lajos bácsi, a „testvér" és világalapító búsongott hazafelé. Úgy látszik, rossz híreket kaphatott a fiától a másvilágról. Jobb lábával húzta maga után az út porát, mintha előrelátásból a sírja fölé gyűjtené már most, és a karja erőtlenül csüng alá.

— Csak nem légyotton volt, Lajos bácsi, hogy így kicsípte magát? — éri utól Bölön.

Lajos bácsi feddőleg ránéz, hogy ne űzze az eszét, és ünnepélyesen azt mondja:

— A kivándorlási ügyemnek néztem utána az I. R. O.-nál...

— Ki akar vándorolni? — ütközik meg Bölön.

Lajos bácsi úgy beszél, mint aki végleg ráhatározta magát az öngyilkosságra.

— Mi a tűzlángját csináljak? Éva kisasszony, aki eddig gondozott, férjhez megy. Az se lesz, aki egy pohár vizet nyújtson, ha valami ér.

— Hová akar kivándorolni?

— Gondoltam, szétnézek kissé az Egyesült Államokban.

— Van már assurance-ja?

Megint lenézi a pillantásával Lajos bácsi az író urat.

— Honnan legyen, mit gondol? Nincs nekem senkim odaát!

— De assurance nélkül nehezen megy! — kétségeskedik Bölön.

— Azt hamar kapok! — inti le Lajos bácsi. — Az nem aggaszt. Pár sort írok az elnöknek, Trumannak...

— Erre nem gondoltam! — adja meg magát Bölön. — Így egészen más! Persze, ha az elnök... Legalább lesz valaki mellette, aki felvilágosítsa a magyar kérdésben. Általában a kis népek ügyében.

Lajos bácsi még meg is áll, úgy meglepődik.

— Látja, az a titkos gondolatom. De így eltalálni! Mégis nagy dolog a tehetség!... Ha kint vagyok, hamarabb elő tudom készíteni az ország felszabadítását.

Ennek se szabad ellentmondani. Bölön óvatosan mégis megjegyzi:

— Élni azonban addig is kell valamiből. Félig bénult karral, lábbal ez kissé nehéz lesz.

— Mit gondol? Fél karral és fél lábbal nem lehet egész ember valaki?

El kell ismerni, hogy így van.

— Nem az a baj! — töpreng mégis Lajos bácsi.

— Hát mi a baj?

— Félek, hogy nem vesznek fel a hajóra.

— Miért ne vennék fel a hajóra?

— Mert nem vagyok normális. Csak azért!

Bölön megáll a váratlan meglepetéstől.

— Normális? Ki mondta azt Lajos bácsinak?

— Ne tegye magát! — hűti le Lajos bácsi. — Maga is tudja. Nincs ezen mit csodálkozni... Nagy előnye van, ha az ember nem normális!

— Nagy előnye?

— Megmondhatja az ember mindenkinek az igazat.

— Van valami benne.

— Tudja, milyen nagy jótétemény az, ha az ember nem normális?

— Jótétemény? Hogy érti ezt?

Lajos bácsi szélesen ellendíti ép karját magától.

— Hát ki lehetne bírni másképpen ezt a sok aljasságot, igazságtalanságot, hazudozást, árulást, nyomort és tömegpusztítást, ami a világon történik?

— Mond valamit! — bólint Bölön.

Lajos bácsi mereven beletöpreng az út porába.

— Próbáltam én eleget normálisnak lenni, de nem lehet, uram. Nem lehet! Fiam, feleségem elvesztésébe belegyőződtem. Az nem lett volna akadály, mert velük most is összeköttetésben vagyok. Azt is tudom, hogy egyszer hazamegyünk. Ami azonban Magyarországon történik, abba bele kell bolondulni. Hát normális az emberiség, hogy mindezt eltűri? — kérdem én. Normális, ahogy a világ sorsát intézik? Attól legyek normális, hogy látom a népeknek saját vesztükbe rohanását? Mikor se Istennek, se jognak, se igazságnak, se embernek nincsen becsülete? Attól, hogy hatvanmillió embert szanaszét űznek saját hazájából? Ettől a félállati élettől, amibe ezekben a mocskos táborokban kényszerítettek? Attól, hogy megfosztottak hazámtól, elrabolták egész életem munkájának eredményét, börtönnel és akasztófa-hurokkal üldöznek ártatlanul, bármerre meneküljek, a lelkembe, a becsületembe is belegázol a soha ki nem alvó bosszú és gyűlölet?... Mindezt józan ésszel nem lehet elviselni, uram!

Bölön hallgatott. Mit szóljon az igazra? Mentek egy ideig szótlanul egymás mellett, előre görbülve, mint az igavonók. Az út kanyarulatánál kibukkant a tábor.

Az ösvényelágazásnál megállott Lajos bácsi. Kihúzta magát és megfogta Bölön karját.

— Azért velem mégsem bírnak a nagyhatalmak, uram. Ha megfeszülnek, akkor sem! Mikor ők azt mondják, hogy „Jalta", én azt mondom, hogy „Lajta", mert nekem Magyarország határa a Lajta vizénél kezdődik. Most már csak a harmadik szó van hátra.

— Miféle harmadik szó?

A félszeg ember egész nagyságában kitárult.

— Az, uram, hogy „Rajta!"... De akkor aztán meg sem állunk hazáig. Szörnyű lesz, uram, de nincs más megoldás. Én mondom, hogy nincsen...

Bölön belenézett az izgalomtól felgyúlt ember sápadt arcába és hátrahökkent.

Lajos bácsi szemében ott égett a zöld csillag. A halál!

Egészen megkönnyebbült Bölön. Mikor Lajos bácsi eltűnt az alsó barakkok közt, fel is kacagott.

Csak ennyi a titokzatos „zöld csillag"! Nem kell hozzá semmi spiritiszta szertartás, hogy alkalmas pillanatban bárki láthassa. Anélkül is megjelenik, hogy megfújjuk az embercsontfurulyát. Fölösleges pokolködből elővarázsolni, másvilági átlátszó kék lángokba belerévülni, hipnózistól részegülni, szellemeket kényszergetni, akiknek ujjai mérges virágokat nyitnak. Nem kell a pusztulás országának rejtett kapuján belesni, aurákat és asztrál testeket kotyvasztani, idegek energiatömegét pazarolni, „tisztán látni", Egyszerűen bele kell néznünk az emberek szemébe. Mindenkiben benne van a zöld csillag és bizonyos felizgatott állapotban mindenki gyönyörködhetik benne. Halál? Csak tudatlan, babonás emberek jósolhatnak belőle halált.

Már azt is szégyelli, hogy pillanatig is bedőlt ennek a csillag-zöldségnek. A szeme elé se mer kerülni többé Kószó Miskának, a professzornak. Eddig zöldre, kékre kacagta az arcát fölötte. Ha elmondaná neki, hogy mit látott Lajos bácsi szemeiben, bizonyosan azt tanácsolná, hogy csináltasson denevérszárnyból névjegyet és nyisson konkurren-

ciát Telének. Ha így halad, vénségére úszóhártya nő az ujjai közé és meghegyesednek a fülei, a bőréből szikrák fognak kicsapni. Maholnap az éjszakája se volna nyugodt. Hol a holtak szellemei ereszkednének az ágyára, hol az ő élő szelleme emelkednék fel a tisztán spirituális lelkekhez. Kellett neki ez a Tisztánlátó-cimboraság? Letöri a lábait annak a leánynak is, ha még egyszer beteszi a lábát Teléhez!

Szinte belefiatalodott, hogy így lerázhatta magáról ezt a nyálkás lelki terhet és kiűzte magából a sírdohot. Léptei újra ruganyosak lettek, tartása hetyke, kedve a régi. Haza se ment. Tudta, hogy a fiatalok valahol olyan szorosan ülnek egymás mellett, amennyire a tisztesség megengedi. Egyenesen Éváékhoz irányozódott. Meg is találta a három összedugott fejet.

— A törvény nevében! — dörgi rájuk kedvesen. — Most pedig jön a vallatás. Miféle szamárságot sütöttetek ki távollétemben?

Tarján Éva a nyakába repült. Majdnem lerogyott tőle az öregember.

— De Éva! — mosolyog az anyja. — Ledöntöd Feri bácsit!

— Mit képzel, asszonyom? — legénykedik a vén Bölön. — A kalapomra tűzve is elhordok én még ilyen leányt! Mit végeztetek, gyerekek?

— A professzor úr...

— Egyszerre csak egy beszéljen! A professzor urat már tudom. Aztán?

— Elmentünk fényképezni! — szaporázza a szót Éva.— Három felvételt is csinált a fényképész. Gyönyörűek lesznek. Holnapra készen is lesznek. Feri bácsinak is adunk belőlük. Feri bácsit is el kellett volna hívnunk, de csak a fényképésznél jutott eszünkbe. Nem baj, majd az esküvői képen!... Menyasszonyi ruhám ugyan nem lesz, de az nem is fontos. Pali is azt mondja, hogy nem is illenék a mi sorsunkhoz. Ha tudná, Feri bácsi, hogy Pali milyen drága fiú!... Ja, igen. Az anyakönyvnél azt mondták, hogy már

a jövő hétre itt lesz az engedély és nem kell három hetet várnunk. Azt hiszem, Gandhi bácsinak köszönhetjük. Szörnyű, hogyan beszélt németül, de nem hagyta magát. Jobban tudta a jogot, mint az egész Gemeinde. Tudja, hogy mi volt a kacagnivaló?... Gandhi bácsi mindig a magyar törvényeket citálta, s azok elhitték neki. Mikor kijöttünk a hivatalból, bevallotta. Azt mondja, hogy azért tette, mert a mi jogrendünk fejlettebb, mint a németeké. Legalább tanulnak valamit. Az a Gandhi bácsi...

El kellett hallgatnia, mert Bölön Palira reccsentett:

— Mi ez? Mindig így lesz ez nálatok?

— Mi? Miféle? — hebegi a fiú.

— Hogy folyton az asszony beszél, te pedig hallgatsz!

— Éva beszél, s én gyönyörködöm!

Bölön az asztalra sújtott.

— Jegyezd meg magadnak, hogy gyönyörködni csak bennem lehet!... Ugye, asszonyom?

Éva a kacagástól a szájához nyomja a kezét, ahonnan a fiú a saját szájához kapja a kezecskét. Előbb a kezecskét, aztán a testecskét, s úgy összebújnak, hogy csak a vörös fülecskék látszanak.

— S mi mindezt csak nézzük? — tréfál nagy lelki gyönyörűséggel Bölön a fehér fejű asszony felé, aki összefogta a kezeit láttukra.

— Csak a Jóisten megáldja őket!

Tudja is az ilyen vénasszony, hogy mi a szerelem!

— Nana! — piheg a két gyerekre a vén Bölön. — Ugye most szégyelltek a szemem közé nézni?... A tárgyalást folytatjuk. Saly Pali vádlott!

— Igenis, bíró úr!

Tetszik a játék mind a négyüknek. Legalább ennyit lopjanak el az élettől. Addig boldog a faág, amíg a szép madár reászáll.

Bölön még rá is mutat a fiúra:

— Tudja maga, favágó, hogy ha köbméterekben fizetik a csókot, maga ma nagyon sokat keresett?

— Bőjtöltem is eleget érte!

— Enyhítő körülmény!

Saly Pálnak is vált az esze:

— Téved a bíró úr! A csók az enyhítő körülmény. El tetszett felejteni. Nem csoda ebben a korban. Juttassuk eszébe, Éva!

— Rá ne szoktassatok! — hámozta le magáról a fiatalokat. — Hol is hagytuk abba? Igen. Hogy a csókból nem lehet megélni, tehát mi a tervetek?

— Óh, mi már mindent elintéztünk Palival! — szeleskedik újra a kislány.

— Olyan is lesz az! — inti le Bölön. — Hadd hallom!

Komolyra fordult a szó.

— Úgy terveztük Évával — szedi össze magát Saly Pál —, hogy még a reggeli vonattal visszautazom a Fekete-erdőbe.

Bölön összerezzen, de — miért ne utaznék vissza Saly Pál a Fekete-erdőbe? Most már nem félnek a zöld csillagtól. Ezen a babonán már túl vagyunk. Mégis megkérdi:

— Miért sietsz annyira?

Pali megindokolja:

— Ezen a területen az utolsó részletet be kell fejeznünk. Megígértem, hogy visszamegyek minél előbb. A helyemet az együttesben tartják. A becsület úgy kívánja, hogy álljam a szavam.

— Az természetes! — bólint Bölön.

— Mire a házassági engedélyünk megjön, mi is készen leszünk a vágással — számigálja a fiú. — Aztán végleg elszámolunk és többé nem megyek vissza.

— Nem mégy vissza?

— Nem. Megtartjuk az esküvőt és maradok én is, míg kivándorolhatunk.

Bölön összehúzta a szemeit. Nem tetszett, hogy a fiú ilyen könnyen feladja a munkahelyét. A francia zónában jobbak a megélhetési viszonyok és kereseti lehetőségek. A szellem is más. Ezért szeretne a legtöbb menekült odajutni. Sokkal jobb ott, mint ebben a nyomorult lágerben korgatni a hasat.

— A kivándorlástok még bizonytalan és hosszú ideig elhúzódhatik — jegyezte meg hidegen Bölön. — A házasság komoly kötelezettségekkel jár és ebből a szempontból nem szabadna feladnod a meglevő életlehetőséget. Ha lágerbe kényszerülnétek is, az ottani táborok és ellátás mégis jobb, mint itt. A kivándorlás se olyan tortúra, mint Ambergből.

— Erre is gondoltam. Meg tudom én becsülni a kenyeret! — néz fel szemrehányóan Saly Pál. — Most különösen meg tudom becsülni a kenyeret...

Éva azonnal a védelmére kel:

— Pali nem olyan fiú! Palinak már van itt is állása!

— Állása? — hökken meg Bölön.

— A professzor úr felvette maga mellé a kórházba havi kétszáz márka fizetéssel, és nem kell tovább fát vágnia a Fekete-erdőn. Nagyon szépen ki fogunk jönni. A kivándorlás is könnyebb lesz, mint I. R. O.-alkalmazottnak. Óh, nagyon szépen elintéztünk mi mindent!

Bölön nem akart hinni a füleinek.

— Ti nekem erről csak most szóltok? Ez egészen más! Kitűnő megoldás! Nahát, az a Miska! Még csak nem is mukkan róla nekem. Megállj, te halottmosó! Tyűh, de örülök! Hát ilyen az a Kószó!

— A professzor úr nagyon kedves ember — csicsergi Éva. — Palinak állandóan azt mondta, hogy „kolléga úr". Tulajdonképpen az is, ha leteszi azt a néhány szigorlatot. Mi az Palinak akár németül, akár angolul. Az én Palim...

— A te Palidnak kitekerem a nyakát, ha máskor a hátam mögött intéz ilyen fontos dolgokat. Miért apa az apa? Most még nagylelkűen megbocsátok, de máskor elő ne forduljon!... Gyerekek, hogy nektek milyen nagy szerencsétek van! Kétszáz márka! Valódi démárka! Bűn ennyi pénz egy menekültnek! Akár minden hónapban összeházasodhattok rá! Adjatok időt, hogy elhiggyem!... Maga miért nem ujjong, asszonyom? — támad rá Tarjánnéra. — Csak ül, mosolyog egész idő alatt, míg én a gyerekeivel vesződöm. Csak nézi, hogy a veje hogyan rakja az aranyfészket... Te pedig ne hidd el magadat, te békaleányka! Nem ér ez

a kölyök öt krajcárt. Mamlasz, élhetetlen melák. Én csak tudom, mert az apja vagyok!

Gyönyörködni lehetett benne, hogy örvend ez a vénember, gyulladoznak a szemei. Aráncos arcbőrön felsütött a pír. No csak afféle öreges vérmaradvány, de pír, a kutyafáját! Le se nyeli egyik szavát, a másik már a száján:

— Így persze én is azt mondom: Vissza az erdőbe! Tépd ki azt a néhány szál fát, ami még hátra van, ülj rá a Dunára, ami ott ered, az éppen idáig hoz. Gyerekek! Nem tudtok egy jó nótát? Fogadjunk, hogy nem fogok aludni az éjszaka! ... Mit hallgatsz, te füles? A bögye tele van turbékolással, mint a szerelmes galambnak, és ő hallgat. Szép, hosszú szőrű bogárszemei vannak, mint egy kengurunak, és ő hallgat. Eredj, legalább nézz utána, hogy miféle csődület van ott, a tábor alsó részén! Az ablakon át látom, hogy ott valami történt ... De sokáig ne tátsd a szád, mert közben elszeretem a menyasszonyodat!

— Egy kis uzsonnát készítek! — tér magához Tarjánné is.

— Köszönöm! — hárítja el Bölön. — Képtelen vagyok most uzsonnázni.

— Akkor egy feketekávét! Pali hozta a francia zónából.

— Azt nem bánom. Fekete kávé s a fekete leány, mindig gyöngém volt.

— Éva, teríts asztalt! ... Pár pillanat alatt készen van. Szereti Feri a Neskafét?

— Édesanyám azzal szoptatott.

— Pfuj, Feri bácsi! — ugratta Éva. — Jó írónak nem szabad magát megismételnie. Ezt a mondását már olvastam ...

— De csak a borról! Az is úgy volt, hogy: „Gyerekek, ha jól viselitek magatokat, édesapátok még egy liter bort megiszik!"

— Nagy áldása a táborlakóknak a villanyrezsó — szól közbe Tarjánné. — Nem is tudnánk nélküle meglenni. Éva, odatetted a cukrot? Már forr is a víz. Nézze ezt az illetlen gyereket! Hát nem Palinak terített először?

A kávé illata egyszerre betölti a szobát.

— Ez az igazi férfi parfőm! — lelkesedik Bölön. — Éljen a szamár, aki felfedezte a kávét! Magam is tisztánlátó lettem tőle. Ha két csészével megiszom, Tele vizet se vihet nekem. Csukjátok be az ajtót, ablakot, mert lázadás lesz a táborban, ha az illatát megérzik! Remek kávé! Áldott kávé! Látjátok, már Palit is hazacsalta!... Mi volt az az összefutás? — szól oda a belépő fiúnak. — Csak nem Bordy százados úr békült ki a feleségével? Miért vagy olyan komor? Mit állsz, mint egy rakás szerencsétlenség?

Saly Pál megrendült tiszteletadással lehajtja a fejét.

— Szegény Lajos bácsi meghalt!...

Éva felsikolt. Tarjánné álltában megmerevedik és nem tudja letenni a kezéből a kávés fazekat. Bölön elsápad és rettenetre nyílnak a szemei. Alig bírja magába fojtani a felkiáltást: „A zöld csillag!" Agya megvonaglik, homloka kihül, arccsontjai élesen kiülnek.

— Meghalt? Lehetetlen!

— Agyszélhüdést kapott — magyarázza Pali csendesen. — Csak elzuhant és vége volt. Kovács doktornak már nem volt semmi lehetősége. A parancsnokságról már telefonáltak is a hullaszállító kocsiért. Egy magyarral kevesebb... Bele kell nyugodnod, Évám! Ne sírj, virágom!... Az asztalon levelet találtak Truman elnökhöz, hogy küldjön neki assurance-ot. Be se tudta fejezni. Szegény világmegváltó!... Jobb így szegénynek! Már nem kell az idegen földről beszélgetnie a fiával, feleségével. Most már találkoztak. Bujdosása véget ért. Jobb így szegénynek! Szép halála volt. Ne sírj, kicsikém!...

Bölön még mindig hátrahökkenve ül a székén. Arca előtt köd kavarog, majd lassan a Lajos bácsi bizonytalan emberarcává formálódik, amiből előtör két lenyügöző zöld csillagszem és ég kiolthatatlanul.

A zöld csillag! A zöld csillag!

Az esemény hatásától nem bírt szabadulni Bölön. Hiába volt ellene józan ész, tudás, cinizmus, érvek, hogy termé-

szetes volt Lajos bácsi halála és semmi köze hozzá a zöld csillagnak, ami ostobaság a „tisztánlátással" együtt. Érdekes, hogy Kószó professzor igen komolyan vette ezeket a lélektani problémákat. Minden idők legnagyobb elméi foglalkoztak velük. A tények és a probléma fennáll, ha hiányzik is még a végső és elfogadható megoldásuk.

Izgató velük foglalkozni. Maga is eléggé ismerte a kérdést az őskeleti és a legrégibb görög filozófiától kezdve napjainkig, úgy is, mint bölcseleti rendszert, úgy is, mint tudományos megállapításokat. Bámulta az emberi észnek és képességeknek a titok után kutató zsenialitását, hogy miként szeretne betörni a természetfölötti világ kapuján. Minden tévedés kiderült, a teóriák összehullottak és csak az maradt időálló, ami Istenben gyökerezett.

Most azonban nem szellemi kirándulásról van szó, könyvekről, melyeket bármely pillanatban letehetünk a kezünkből, hanem valóságos emberéletről, a meglátott halál elhárításáról. Az idő pedig kimért, rövid, a pillanat kiismerhetetlen. Ha hisz benne, ha nem, az előre meglátott esemény bekövetkezhetik vagy elmaradhat.

Tudta, hogy számos esete van a szimbólikus tisztánlátásnak és a legtöbbször a fekete kereszt a ruhán jelzi előre az illető halálát. A halál szimbólikus jele most a zöld csillag. Lajos bácsi esetében is. Világos, hogy az első szélütés után előbb-utóbb jön a második attak is, amely végzett vele, de miért jelent meg a zöld csillag a szemeiben? Mert azt ő látta. Világosan látta. Saly Pál szemeiben pedig már hárman is látták. He egyáltalán igaz a szimbólikus tisztánlátás, akkor a fiúval nagy baj van, s neki mindent el kell követnie megmentése érdekében.

Saly Pálra nézve a Fekete-erdő látszott a legvalószínűbb halál-lehetőségnek. Távol kellene tehát tartani tőle, de ez most már lehetetlen. Maga unszolta, hogy siessen vissza, számoljon fel. Ha itt marasztja, itt érheti baj. Mit tegyen? Csak azt tudja, hogy senkinek nem mondhatja meg az igazat. Bosszantó, hogy Telének éppen most kellett elutaznia. Mégis jó volt az eredeti gondolat: felderíttetni vele

a veszedelem külső körülményeit, miliőjét. Volna legalább valami támaszpontja. Így tehetetlenül mentére kell hagynia a dolgokat.

— Mi van magával, Feri? — tűnt fel Tarjánnénak Bölön hallgatagsága és sápadtsága.

— Ez az eset kissé megrázott.

Elgondolkozva nézi, hogy a két fiatal máris a maga kis életéről beszélget, mintha semmi se történt volna. Gyönyörű semmiségek tükrébe néznek és azon vitáznak, hogy Éva kikísérje-e reggel Palit az állomásra. Éva akarja, Pali nem akarja, az anya pedig nem szól bele. Bölön felemelkedik és azt mondja:

— Mégis megnézem szegény Lajos bácsit. Legalább búcsút veszek tőle.

A többiek megáldják a pillantásukkal és folytatják a maguk életét.

Bölön pedig bizonytalan léptekkel lesétál a halott barakkjához.

A szájtátók már eloszlottak. Az ajtóban Merke bácsi szigorú bajsszal tart őrszolgálatot. Talán be se engedné, ha Kovács doktor hozzá nem csatlakoznék. Mivel pedig a doktor halottak esetében hivatalos személy, s övé a felelősség, ha illetékteleneket hoz magával; Merke bácsi — bár nem helyesli —, mégis félreáll az ajtóból.

— Tessék!

Lajos bácsi pokróccal leterítve fekszik az ágyon kinyújtva. A doktor otthonosan lelebbenti az arcáról. Lajos bácsi olyan elszánt és vicsorgóan merev, mintha azt kiáltaná: „Csak azért is Lajta, igen tisztelt nagyhatalmak!"... A száját tudniillik nem lehetett felkötni, annyira görcsbe merevedett már, mire rátaláltak. A szemét se lehetett lefogni és Bölön megtántorodik, mert a szemekben most is ott van a zöld csillag.

— Te nem látod, doktor?

— Nincs azokban semmi zöld. Sajnos, egyszerű, közönséges halott szemek már azok!

XV.

Saly Palival száguld a vonat vissza a Fekete-erdőbe.

Alig néhány ember lézeng a szakaszban. Kevés a pénz, drága az utazás. Elmúltak azok az idők, mikor tíz tojás árával meg lehetett járni Münchent. Szemben vele egy hazatérő hadifogoly ül. Látszik az öltözetén, testén, lelkén. Éppen olyan nehezen bírja titkolni az örömét, mint Saly Pali. Mohón issza szemeivel a hazát, a német tájakat. Minden semmiségnek ujjong belül és alig fér a szó a szájában. Fülei felszednek minden kiejtett szót, és szeretne megölelni mindenkit, de a kemény bajorok nem sokat hederítenek rá. Megszokták már a hazatérő hadifoglyokat. Elég bajuk van nélkülük is. Nem olyan világ van, hogy minden kicsiségre elérzékenyedjünk. Gyámoltalan is még a fogoly a hazai földön. Minden vagyona egy kis világlátott cókmók, s a rajta levő ruha. Nagyot gyengített a hosszú út is rajta. Sovány, sápadt és szagos. Talán még lesz valami belőle. Egyelőre vigyázva tartja a magasba a fejét, nehogy megzavarja a homloka mögött dolgozó aranypókot, amely teleszövi a képzeletét, hogy mi lesz otthon, mi vár rá a kis családban. Az asszony, a gyermekek. Felnyurgultak eddig már azok is. Ki tudja, hányadikszor úszik el szemei előtt a kis tanya, a földek, a Wiesék, az erdők, utak, ezer apróság? Saly Pali nem bírja megállni, hogy meg ne szólítsa:

— Honnan, bajtárs?

— A trópusokról.

Utána meghökken, mintha a kimondott szónak nézne utána, hogy ő tényleg a trópusokról jön és nyolc éve hányódik a világban a hadak útján. Miért maradt ő életben?

Palit nem érdeklik a trópusok. Egykedvűen jegyzi meg:

— Érdekes élet lehetett!

A fogoly megvetően húzza a száját.

— Ach was! Az élet csak itthon élet!
Kik tudnák azt jobban, mint a bujdosók?

Szépen összemelegednek. Van idejük beszélgetni, külön tetszik a fogolynak, hogy Pali magyar. Az igen! Az ország! Ungarn! Volt ott is a háború alatt. Hogyne! Még mindig tudja magyarul, hogy „Bárack" és „Szeretek magát, kisászán!"

Egyelőre dícsérik egymás hazáját, ahogy illik, aztán kikérdezik egymás sorsát, terveit. Könnyű a németnek, mert ő itthon van és ezt nem is tagadja a Kamerád. Kipillantanak az ablakon, ha a vonat megáll, majd újra összehajlanak, mert a boldog embereknek sok beszélnivalójuk van...

A láger miatt szégyelli magát a fogoly, mert ott másképp látták el Magyarországon, de azt el kell ismernie, hogy kemény, bátor emberek a magyarok, hogy ilyen körülmények közt is családalapításra gondolnak. A kivándorlás nem éppen főnyeremény, Kein Haupttreffer! — ahogy a bajtárs mondja.

A család az más. Az erő mindig. Asszony, gyerekek. Erő, akárhol hányódik az ember. Háborúban, fogságban egyaránt. Előveszi az ember a fényképüket és minden rendben van. Így el lehet viselni mindent. Besonders, ha igazi feleség az asszony. Nyolc esztendeje próbálja. Ő már csak tudja. Ezt ne feledje, Herr Szály! A sírban is könnyebb így! Ez volt az ő titka is. A képek!

Mindjárt elő is veszi őket azon megviselten és piszkosan. De büszkén, majdnem gőgösen.

— A feleségem, Sophie és a két gyerek. Mordskerl mind a kettő! Nicht wahr?

— Hát igen! — ismeri el Pali és udvariasan gyönyörködik bennük.

Ezek után úgy illik, hogy ő is megmutassa menyasszonyát.

— Herrgott! — vágja fel a fejét elismerően a Kamerád. — Szép kisászán! Wunderschön!

Csoda, hogy elbírja a vonat azt a két boldog embert. Kacagnak, egymás térdére ütnek. A vonat pedig repül velük. A telefonpóznák dróthaja elúszik az ablalok előtt. A mezőn nehéz lovaikkal parasztok szántanak, és egybefolynak a tavasz virágai, ahogyan a vonat lüktető szívvel elrohan közöttük.

— Kérem a jegyeket! — jön a kalauz.

A Palié rendben van. A fogoly írását azonban gyanúsan tanulmányozza. Kétszer is megforgatja. Valamit mérlegel magában, mégis azt mondja zordul:

— Ez a jegy nem erre a vonatra és nem erre a vonalra szól.

— Gewiss nicht! — ismeri el a fogoly.

A kalauz magyarázza, hogy hol és melyik személyvonatra kellett volna átszállnia. Ez gyorsvonat.

Azt is tudja a fogoly. Mindent tud. Ismeri az országot, hiszen hazája. Nem először utazik ezeken a vonalakon.

— Akkor miért nem csinálta szabályszerűen?

A fogoly arca megforrósodik.

— Azért, mert a másik vonaton fél nappal később értem volna haza, és én már látni szeretném az asszonyt, gyerekeket! Végre otthon lenni!

A kalauz megrándul, de neki is vannak gyermekei, asszonya és újra létszámcsökkentésre van kilátás a vasútnál.

— Ahhoz önnek joga van — mondja fakón —, de akkor meg kell fizetnie a távolsági különbözetet és a pótdíjat!

A fogoly hallgat. Elsötétedik. Nem ezt várta „itthon".

Az első csalódás. Lesz majd több is.

A kalauz forgatja a könyveit, számol és kiállítja a pótjegyet.

— Tíz márka!

A fogoly meghökken, bele is sápad és megrázza a fejét:

— Nincs pénzem! Honnan legyen? Annyi sincs amivel egy darab kenyeret vegyek!

— Akkor a legközelebbi állomáson leszállítom! — fenyegeti a kalauz.

— Onnan pedig hogy megyek tovább?

— Az nem az én dolgom. Fizet vagy nem fizet?

A fogoly beleharsan a kalauz arcába:

— Miből, ember?... Hát erre vártam nyolc évig?

Saly Pali nem bírja tovább nézni. Int a kalauznak és a folyosón kifizeti a tíz márkát.

Nagy pénz neki is, de mikor tegyen jót, ha nem most, mikor olyan boldog. Kedvesen adja át a jegyet a fogolynak.

— Fogadja el tőlem, Kamerád! Hadd örüljön minél hamarabb Frau Sophie és a Mordskerlek!

A fogoly ránéz a magyarra. Keményen és világló szemekkel. Végigcikázik benne valami és elővágja nehéz markát.

— Köszönöm.

Többet nem szól. Nekidűl a fülke sarkának és kibámul az ablakon, de már nem örül a tájnak. Összehúzza szemeit, mintha nem találna már mindent rendben. Hiába integetnek be a fák, a mezők.

A kalauz visszajön és békítőleg odaszól a fogolynak:

— Münchenben át kell szállnia!

A fogoly rá se néz. Most már a saját térdeit szemléli moccanás nélkül. Saly Pál nem zavarja, hogy rendezzen el mindent önmagában.

Az ember azonban hirtelen feláll és számba veszi maroknyi csomagját. Újra leül és bámulja a térdeit. Valamit mondani is akar. Látszik a szája készülődésén, de mégse szól. Újra a csomagján a szeme. Mégis határozott, mert leveszi és kihalász belőle valami papírba kötött kicsiséget. Odanyújtja Palinak:

— Fogadja el tődem!

— De! — csodálkozik Saly Pál. — Én nem ezért... Mi ez?

Az ember nem engedi, hogy kibontsa.

— Majd ha elváltunk! Lesz még ideje!

Újra a régi. Közvetlen, feloldódott. Nehéz testű, szögletes, egyszerű, jó ember. Mintha semmi se történt volna.

Még sajnálja is Saly Pál, mikor Münchenben átszállnak mind a ketten.

A stuttgarti vonat megindul és akkor kiveszi a zsebéből a fogoly ajándékát.

Meglepően szép, kendőszerű, idegen kézimunka. Művészi és színes. Bizonyára a trópusok bennszülöttei készítették.

— Hogy fog ennek Éva örülni!

Még jobban meghatódik Saly Pál, mikor meggondolja, hogy a szegény, nyolc esztendő óta szeretteiről álmodó fogoly Sophienak, a feleségének szánta és hordozta magával földrészeken keresztül. Ez volt minden kincse. Mégis odaadta a „szép mágyár kisászon"-nak.

Néha érdemes embernek lenni.

Később méltatlannak találta Pali, hogy az első idegennek mindjárt odamutogatta a jegyese fényképét. Az ember ne kösse a boldogságát az emberek orrára! Ne csináljon kirakatot belőle a világ számára. Viselje méltóan! Önmagában és becsüléssel.

Éva képét belefogta az ajándékkendőbe és úgy tette magához. Ne kérdezősködjék senki és ne fűzzön hozzá semmiféle gondolatot!

Az arcának és szemeinek azonban nem tudott parancsolni. Messzi lerítt róla a boldogság. Társai a Fekete-erdőn csak ránéztek és finom szeretettel fogadták. Komolyan és némán kezet fogtak vele, mikor közölte velük, hogy túl vannak a házassági jelentkezésen és rövid idő múlva kiválik az együttesből. Vele örvendtek a hírnek, hogy már állást is kapott az I. R. O. kórházban. Olyan szép volt, ahogyan együtt, kemény munkájukkal legyűrték az élet nehézségeit. Kár, hogy elmegy Pali, de végül is mindnyájuknak ez lesz a sorsa. Ma Saly Pál, holnap a másik kerekedik szárnyra. Talán sohasem látják többé egymást az életben.

A feltörő örömben és figyelmességükben volt valami keserű. Munka közben is megállott néha valamelyikük és elgondolkozva belenézett az erdő mélyébe. A tábornok feleegyenesedett a ledöntött fatörzs mellett olyan arcéllel, mintha Istennek tisztelegne. A székely Laji fogcsikorgatva

a céget szidta, hogy kiirtja ezt a gyönyörű erdőt. Angyán, az örmény, durva hibákat csinált a köbözésben. A levente régen összetörte a nyilát és figyelte az őzeket, hogy megbocsátanak-e neki? A pisztrángok már békében villoghattak a patak kövei közt. Kovács Zoli se sokat törődött már a híres jeepjével, amely képes akár a fára is felmászni. Az öreg nap is hébekorban elszundított az égen.

Másnap azonban újra visszazökkentek a régi munkatempóba. Saly Pál diktálta az iramot. Fáradhatatlan volt. Arcáról nem fogyott a mosoly. A fenyőerdő zölden lángolt szemei előtt. Fűrész, fejsze az erejét hirdette. Lábai alatt törött az ág. Most már értelme volt a munkának, és olyankor nem nehéz az. Acél volt minden izma és száguldott benne a vér. Még Laji is csodálkozott rajta, akivel párban dolgozott.

— A fene tudta, hogy ilyen nagy dolog a fehérnép! — morgott magában, de nem szólt, hadd járja bolondját az a Pali. Tiszta ésszel nehéz megérteni ezt az állapotot. Ahol azonban lehetett, vigyázott rá, mert meggondolatlanságot is csinált Pali. Nem tért ki idejében, mikor a fa dőlt. Ilyenkor Laji leszedte róla a keresztvizet:

— Azt akarod, hogy palacsintát küldjek haza a menyasszonyodnak? A fával nem lehet tréfálni, hé!

Máskor egymaga akarta tovább dobni a levágott törzset.

— Meg akarsz sazakadni? — szidta félre Laji.

Pali csak kacagott.

— Tán vesztedet érzed? — merkelt rá Laji. — Várj! Ne siess! Nem fut el az a fa! Módjával kell mindent csinálni, ha nem akarsz időnap előtt meglöhösödni! Hová teszed az éket? Nem fehérnép a fa, hogy az öledbe rántsd! Nem jó! Számításba kell venni, merre húz a fa! Annyit se tudsz, mint eddig. Bízd rám!

Munka végén, pihenéskor, megkönnyebbülten szabadította fel:

— Most aztán tőlem űzheted az eszedet!

Pali alig várta, hogy magára maradjon. Míg a többiek a vacsorával szorgoskodtak, vagy a fejük alá kulcsolt ke-

zekkel hátukon fekve összetört testüket egyenesítették; észrevétlen beszökött a fák közé, kikeresett egy csendes zugot, leterítette a földre az ajándék kendőt és rátette Éva fényképét. Aztán körülnézett, hogy a madár se lássa, és szemérmesen megcsókolta. Máskor ő is rátette az arcát a hímes kendőre és nézték egymást a képpel szakadatlan.

Kacagnivaló bolondság az efféle nyálaskodás, de akad ilyen szamár is a világon.

Csak akkor rezzent fel, ha visszakiáltották a tűzhöz vagy a munkához.

Azon se lehetett csodálkozni, hogy késő éjszaka is világítottak a szemei a vackán. Az esti tűz pedig egyenesen megbabonázta. A máskor szerény, csendes fiú néha elkezdett beszélni minden kérdés nélkül és füvet, fát, havat összehordott csak azért, mert mindenképpen beszélnie kellett. Aztán hirtelen újra elhallgatott. Néha ok nélkül és váratlanul felkacagott. Mégse tréfálta meg senki érte. Szerették, hogy ilyen. Fel sem riasztották volna boldog világából semmiért! Egymás közt is kímélték.

Két vagy három napig tartott így Saly Pali lobogása, aztán elcsendesedett. Újra a régi lett, mint aki kialudta mámorát.

— Így, látod! — dícsérte Laji. — Csak így szépen, óvatosan, vigyázva, mintha emberi csontot fűrészelnél. Lehet, hogy így is fáj a fának. Már kezd szorulni a fűrész. Nagy már a nedváramlás. Bővebben és gyakrabban kell zsírozni a fűrészt... Mi az? Csak nem fáradtál el?

— De, kissé! — vallotta be Pali.

— Akkor szusszanj!... Mondtam, ugye, hogy nem jó kijönni a rendes tempóból? Megadja annak az ember az árát. Nem egy nap a világ. Nem lehet úgy nekidühödni az erdei munkának, ahogy te csináltad! Hászen értelek no... Voltam én is így, de az régen volt... No gyerünk, Isten neviben!

A fűrész újra munkába kezd és harsogva zeng a markukban.

Saly Pali érzi, hogy valami nincs rendben nála. Mintha láz borzongatná. Teste, háta, karjai elnehezedtek. Fájdalmat ugyan nem érez, de fáradt, bágyadt. Nincs idő azonban kornyadozni, mert a munka nem várhat.

Összeszedi magát és ismét nekihajlik a fűrésznek. Cudarul szomjas is, és néhány karikát vet a szeme a megerőltetéstől, de inkább a tátott száján lélegzik, mert szégyen volna minden pillanatban kidőlni. Bámulatos azonban, hogy ez a székely hogy bírja! Miből van ez az ember? ... Jó volna legalább öt percig leheveredni, de minél hamarabb vannak készen, annál hamarabb látja Évát. Igaz ugyan, hogy a keze reszket és túlságosan hallatszik a vér lüktetése a két halántékában, de semmi fájdalmat nem érez a törődöttségen kívül. Kényeskedni pedig minden kicsiségért nem lehet. Eddig meg is érkezhetett a kérés Münchenbe a házassági engedélyért, és úgy biztatták a Gemeindén, hogy a hét végére el is intézik ... Mi a fene van velem? Kissé szédülök is, a kezem lazul a fűrészen és vastagodnak az ujjaim is rajta. Na de mindjárt behaladunk a fába kellő mélységig ... Vajon a képek hogy sikerültek? Holnapra biztosan készen lesznek. Így ígérte a fényképész ... Na, hála Istennek! Hol az az ék?

Azt is megleli. Az éket ő szokta beverni. Kissé nézi, forgatja, mintha nem a régi ék volna. Ezzel is időt lop magának. Lassan próbálja beleilleszteni a fűrész vágásába. Sikerül. Veszi a fejszét. Ejnye, hogy megnehezedett mára az is. Arca megvonaglik és a fejsze fokával melléje sújt az éknek. A fatörzs megremeg. Még egyszer emeli a fejszét, de Laji a levegőben elfogja és ijedten belebámul az arcába.

— Mi van veled, Pali?

Saly Pál nem erőlteti tovább a dolgot. Ásít.

— Nem tudom, de úgy érzem, mindjárt összeesem.

A székely fejcsóválva félretámogatja, ahol nem ütheti meg a fa.

Most nincs ideje tovább foglalkozni vele, mert ki kell döntenie a szálfát. Egyetlen pillantással átfogja a terepet, figyelmeztető szót kiált a többinek, kellő helyre illeszti az

éket és pár biztos ütés után dűlni kezd a magasba vesző törzs, és pillanatok múlva hatalmas dördüléssel elzuhan az erdő földjén.

Mindjárt rá is rohan a székely, hogy legallyazza. Addig hadd pihenjen szegény Pali! Mi lehet ezzel a fiúval? Nem szokott ő ilyen könnyen kifáradni. Ma még alig is dolgoztak. A gallyazással azonban nem lehet várni, mert erre a fajta fenyőre hamar rásül a kéreg és lesz dolga a tábornok úrnak, míg lefeszegeti róla... Még csak az hiányzik, hogy beteg legyen Pali a házassága előtti napokban. Valószínűleg megcsömörlött valamitől. Nem baj. Tud ő kettejük helyett is dolgozni, ha muszáj... Na, ennek a fának sem fog örvendeni a francia cég. Olyan bogok vannak benne, hogy a deszkáját a hátához verik majd Kovács Zolinak.

— Te, örmény! — szól oda Angyánnak. — Jere, segíts, fordítsunk egyet ezen a dögön.

Angyán odacammog.

— Hol van Pali?

— Rosszul lett. Úgy látszik megerőltette magát. Mondtam eleget, hogy ne legénykedjék! Ott feljebb — mutatja — kitettem a napra száradni.

A fát megfordítják. Angyán megmondja, hogy cirka hány köbméter, és felindul a hegyoldalon, hogy lássa, mi van Palival.

Pali pedig fekszik a hátán és a szája lecsüng.

— Laji! — kiált vissza Angyán. — Gyere, mert baj van!

— Mi a tűzlángja? — ijed meg Laji.

— Pali elvesztette az eszméletét!

— Tán megbolondultál?

Mindenki felrémül a szóra. A munka abbamarad. A társak aggodalmasan odagyűlnek és rámerednek Saly Pál földön széthányt testére. Férfiak és tehetetlenek. Csak Laji mer hozzányúlni. Felveszi az alélt fiú kezét. Mikor elereszti, visszahull a földre. Ráhajlik a szívére és megelevenedve újságolja a többinek:

— *Dobog! Szökjél levente és hozz hideg vizet, hadd* tegyek borogatást rá! — riasztja a gyereket. — Az a legjobb ilyenkor.

A levente elugrik.

A hivatásos ápoló azon töri a fejét, hogy is mondta a főorvos úr a kórházban az ájulásnak. Valamicskét ő is tapogat a betegen és tekintélyesen kijelenti:

— Azonnal orvoshoz kell vinni! Addig is, van-e acétum?

— Mi az az acétum? — értetlenkedik Laji.

— Ecet! Ennyit se tudsz?

Éppen illő választ akar mondani a székely, de Saly Pali hirtelen kinyitja a szemét és zavartan fel is ül.

— Mi az? Csak nem aludtam el? Ejnye, beh röstellem! Hol a fejszém?

Fel is akar emelkedni, de visszagyengül.

— Mi van velem?

— Maradj! — inti vissza Kovács Zoli. — Kis rosszullét. Elmúlik. Fáj valamid?

— Nekem? Sehol. A füleim ugyan muzsikálnak, de az nem lényeges.

A levente hozza a vizet. Azzal megitatják. Laji le is mossa arcát, kezeit. Gyalázatos színben lehet. Látja a többiről. Maga is megtapogatja a szívét, pulzusát, hőmérsékletét az álla alatt. Tényleg beteg. Már nem erőlteti a munkát. A hideg végigvigyorog a hátán és különös rándulásokat érez. A föld húzza és olyan jó a napfény.

— Mégis jó volna az orvos! — vallja be.

— Azonnal beviszlek a kórházba! — ajánlkozik Kovács Zoli. — Fél óra alatt ott vagyunk.

— Kellemetlen, hogy annyi bajt okozok nektek!

— Semmi az, csak rendbe jöjj! Le bírsz jönni a jeepig?

— Azt hiszem. Miért ne?

Pár lépés után azonban meginog. Ketten karon kapják és letámogatják az autóhoz. A többi fejcsóválva kíséri. Titkon tekintetet váltanak a háta mögött. A tábornok úr zord, mintha dühös volna az egész világra.

Míg a holmijait összeszedik, addig pihen. Egykedvűen és sárgán. Annyi szerelem sincs az arcán, mint egy bogárén.

Beemelik a jeepbe. Jobb volna lefektetni benne, de nem lehet. Lajinak sehogy se tetszik a helyzet.

— Valamelyikünknek melléje kellene ülnie, hogy támogassa.

Saly Pali hallani se akar róla. Inkább tapodtat se megy, de miatta többet ne veszítsen az együttes. Így is elég áldozatot hoztak érte.

— De kiesel a masinából! — próbál beszélni a fejével a székely. — Meggyengült az ülőkéd. Zoli mellé hiába ültetünk. Vezetni is és rád is ügyelgetni, egyszerre nem tud. Valahol mind a ketten nyakatokat törnétek.

— Elég erős vagyok! — átalkodik meg Pali.

— Akkor legalább azt engedd meg, hogy kösselek az üléshez! Anélkül sehogysem vagyok nyugodt, no!

Bele kellett egyeznie Palinak. Még mosolyog is, míg a székely mesterkedik vele.

— No, most eléggé ki vagy „sprájcolva"! — tetszik a saját munkája. — Boldogult édesanyád se tudott volna jobban bepólyázni. Ha addig meg nem halsz, így kibírod! — tréfált kedvesen.

Kovács Pali már begyújtott. Palinak azonban még van valami hagyakozni valója. Nyel egyet, lesüti a szemét, senkire nem nézne a világért mikor féltően, tompán kimondja:

— Arra kérlek, fiúk, nehogy Éva megtudjon valamit!

A beteg szemei előtt megindult a Fekete-erdő. A hegyek, csúcsok inganak, szédülnek és múló színeket váltanak. Az út is nyugtalan. A fenyőszálak egymásba futnak. Saly Pali azonban keményen tartja magát az ülésen. A jeep is azonban mintha megnyúlt volna és Kovács Zoli messzi elől ülne. Nem is hallja tisztán, amikor megfordul és megkérdi:

— Hogy vagy?

Feleletet se vár, hanem ijedt képpel megfordul és űzi páncélos bogarát hegyen fel, lejtőn le. Pali pedig megvetőre biggyesztett szájjal küszködik a szédüléssel.

A városban az emberek utánuk néznek. Hová viszi a társa ezt a géphez kötözött férfit?

A kórházban újabb baj van. Akadékoskodnak. Kevés a hely. Magánbeteg? Ha beutalt, ki utalta be? A főorvos úr nélkül nem csinálhatnak semmit, a főorvos úr éppen viziten van.

Szerencsére előkerül Adorján, a Lelkigondozó, aki éppen beteglátogatását végzi. Jóban van a főorvossal, hanem vihetnék vissza Palit az erdőbe. Egészen megvígasztalja mindkettőjüket. Többet ér egy rossz orvosnál. Saly Pál a megfigyelőbe kerül. Le lehet oldozni az autóról.

Közben Adorján magyarázza, hogy a főorvos úr egyike a legnevesebb német professzoroknak, aki Berlinből menekült ide. Finom ember, aki Palit pár nap alatt kirángatja a betegségből. Kovács Zoli mehet vissza és megnyugtathatja a Fenyőrigókat odafent a Fekete-erdőben. Ő itt marad Palival, míg mindent elintéz. A főorvos urat megkínálták katedrával is, de ő jobban szereti itt, ahol jó lakása van és szép jövedelme. Nem akarja lekötni magát, míg véglegesen vissza nem mehet Berlinbe.

— Jó az ágyad?

Míg Palit előkészítik a vizsgálatra, elcsípi a főorvost és mindenről informálja. Külön is figyelmébe ajánlja Palit, aki maga is orvos. A napokban kellene elfoglalnia állását az I. R. O. kórházban Kószó professzor mellett.

— Ach, Herr Kószó! — lepődik meg a főorvos. — Ő is kinn van? Hol él?

Adorján megmondja. Beszél, jár a szája, hogy minél jobban bebiztosítsa Palit. A füléig nyúlik a mosolya, mikor a főorvos így szólítja meg betegét:

— Na, und was ist los, Herr Kollege?

Jó kezekben van Saly Pali. Adorján nyugodtan mehet a dolgára.

— Hízott ember lesz belőled, mikor innen kimégy! — biztatja barátját. — Holnap újra meglátogatlak.

A főorvos másnap hidegebb, zárkózottabb, mikor Adorján alkalmas pillanatban elfogja.

— Hogy mi baja a barátjának? Nem tudom. Megvallom őszintén. Az összes eddigi vizsgálatok és feltevések csődöt mondtak. Valami ismeretlen baj, de veszélyes. Ma még képtelen vagyok a helyes diagnózisra. Talán, ha megkapom az újabb laboratóriumi eredményeket. Talán. Nem tudom. A magunk részéről mindent meg fogunk tenni. Probléma. Talán. Szerencsére hatalmas szervezet. Ritka szervezet! Bízzunk! Talán.

A Lelkigondozó laposra ijedten dermedezik a folyosón a rossz hírre.

Pali azonban nyugodt. Magabízóan fogadja.

— Sokkal jobban vagyok, mint tegnap. Olyan mélyen aludtam egész reggelig, mintha főbe ütöttek volna. Csak azt nem értem, hogy miért vagyok ilyen gyenge, nehézkes, de az is elmúlik. A főorvos azonban kitűnő ember. Nem bíz semmit a véletlenre. Egzakt, pontos és lelkiismeretes. Fogalmad sincs, hogy milyen vizsgálaton estem át. Beszéltél vele?

— Csak futólag. Nem ért rá.

— És mit mondott?

— Valami latin szót. Az ördög érti ezt a ti orvosi zagyvaságtokat... Nekem holnap, sajnos, el kell utaznom pár napra. Istentiszteleteket kell tartanom vidéken. Hétfő, kedd előtt nem látogathatlak meg. Kötelesség!

— Menj csak nyugodtan! Lehet, hogy hétfőn, kedden már itt se találsz. Elhatároztam, hogy mihelyt annyira erősödöm, azonnal hazamegyek. Nem akarom sokáig halogatni az esküvőnket. Az engedélyek akkorra bizonyosan ott lesznek... Remélem nem írtátok meg Évának ezt a szamárságot, ami velem történt? Kár volna megijeszteni.

— Természetesen! — helyesli a Lelkigondozó. — Ki tudja, mi mindent összegondolna, szegényke?

— Ez az, látod! Ettől akarom őt megóvni!

Három nap múlva Adorján maga is eldöbbent, amikor meglátta Palit. Cudarul elgyalázta a betegség. Hatalmas,

szép feje sárgán világított a párnán. A kór kiette a húst a bőr alól. Keze hideg és nyirkos volt. Szemei azonban ragyogtak. Határozottan jó kedve volt.

— Jó, hogy jössz! — kiáltott oda Adorjánnak. — Nézd, mit kaptam! Levél Évától és a fényképek! Jól sikerültek, mi? Eláll a te szavad is, olyan szép leány! Hát ha még tudnád, hogy mit ír!... Kovács Zoli hozta be. Semmivel nagyobb örömet nem okozhatott volna. Képzeld, a Fenyőrigók vasárnap meglátogattak. Mind. Alig akarták beengedni őket, de Laji kijelentette, hogy szétvetteti az egész „ispotályt", ha útjába állanak. Nézd! A levente még virágot is hozott. Ha láttad volna, hogy ki voltak öltözve! Az örmény még meg is borotválkozott, és első pillantásra megmondta, hogy hány köbméter a szobám. Feledhetetlen délután volt. Az apácák kétségbe voltak esve, annyi életet hoztak magukkal. A fiúk el voltak ragadtatva, hogy mennyire rendbejöttem. Igazuk is van. Nem is értem a főorvos urat, hogy miért tart az ágyban. Néhány napi pihenő után teljesen a régi vagyok.

— Az biztos!

Nem kell azonban Saly Pált vigasztalni. Szinte természetellenesen víg. Kacag, de van valami különös a kacagásában. Grimasszerű. Alig kezdi el, hirtelen máris megszakítja. Nem törődik semmivel, csak a menyasszonya levelével.

Adorján egészen megkönnyebbül, amikor elbúcsúzik tőle.

Az ajtóban az ápolónővér azzal a hírrel várja, hogy a főorvos úr kéri a Herr Seelsorgert, látogassa meg az irodában.

Úgy látszik, mégis kiengedi Palit. Az azonban meglepő, hogy mennyire megviselte ez a néhány nap ezt a vasgyúró, hatalmas legényt.

A főorvos kimért német udvariassággal fogadja.

Semmi biztató nem látszik rajta. Nyugodt, tekintélyes, majdnem ünnepélyes.

— Vannak itt Saly úrnak hozzátartozói?

— Úgy tudom, hogy nincsenek.

A főorvos is elgondolkozik.

— Talán jobb is.

Adorján nyugtalankodni kezd. Vajon miért kérdi? Zavartan hebegi:

— Ha a költségekről van szó...

— Ach! — inti le a főorvos. — Nem a költségek!

— Hanem?

A főorvos néhány ideges mozdulatot tesz. Valami kellemetlen neki.

— Rokona ön a betegnek?

Adorján még tájékozatlanabb.

— Nem, de mint lelkigondozó és magyar... Különösen ebben a hazátlan és kivetett helyzetben... Felelősséget érzünk egymás iránt.

— Értem! — bólint a főorvos. — Nagyon szép. Ritkaság... Akkor mégis önnek kell megmondanom, ahogy férfiak közt illik: az ön barátja menthetetlen!...

Adorján felugrik a székről. Még a színe is elváltozik.

— Az lehetetlen! Hihetetlen! Rettenetes!

— Nem mondhatok egyebet — sajnálja a főorvos. — Meg fog halni. Tehetetlenek vagyunk. Jobb a valósággal szembenéznünk. Rá kell készülniök.

— De főorvos úr, az Istenre kérem! Ne hagyja! Mentse meg! Menyasszonya van!

A főorvos maga is érzi a tragédia súlyát, de nem tehet ellene semmit.

— Minden elképzelhetőt megpróbáltunk. Amíg lehet stimulálom, de a vég elkerülhetetlen. Az utolsó laboratóriumi vizsgálatok sem nyújtottak semmi biztos támpontot. Nem tudjuk a kórt megállapítani. Előttünk ismeretlen tünetek. Nem ismerjük a kórokozót. Én nem tudom meggyógyítani. Meg kell mondanom. Nem vállalhatom a felelősséget. Csak azt tudom, hogy a halál így kikerülhetetlen. Talán, ha önök, magyarok, másképpen akarnak diszponálni a beteg felől...

Adorján lesújtottan, maga is szürkére váltan dideregte a szót:

— Mit tudjunk mi diszponálni, mi koldus, üldözött, világba kivert, szerencsétlen magyarok? Senkink, semmink, csak a becsületünk és a fennvaló Istenünk! Csak szenvedni és imádkozni tudunk!

— Akkor imádkozzanak!

Pillanatra a főorvos is lehajtotta a fejét.

Néhány lézengő beteg és a velük levő kedvesnővér megrettenve néztek utána, mikor Adorján kirohant a kórházból.

XVI.

Könnyű a virágnak díszbe öltözni, könnyű a madárnak szép hímesnek lenni, de nehéz a menekült árvának menyegzőre készülődni.

Tarjánéknak könnyű számontartaniok, amit futáskor magukkal hoztak, amit le nem tépett róluk a bomba és nyomor, meg nem evett az éhség, el nem kellett vesztegetniök útközben és itt, pár falat kenyérért, éjjeli szállásért nyomorult fedél alatt. Nagy gond árva krajcár nélkül valamit a meglevőből az esküvőre összeállítani, hogy legalább emléke maradjon a későbbi esztendőkre, meg se szólják érte az emberek és ne is sajnálják.

Darabonként szedegeti özvegy Tarjánné a leánya ruháit, szegényes holmiját. Képzelete azonban gyönyörű menyasszonyi díszben látja szép leányát, selyemben, fátyolban, nagy templomi fényben, nyoszolyólányokkal, ujjongó orgonaszóval, város örömére, ahogy ő ment férjhez. Ki gondolta akkor?... Sírás fojtogatja a torkát, a lelkét is kitenné, de nincs, nincs, semmijük sincs. Már arra is gondolt, hogy a jegygyűrűjét eladja ujjáról, de azt mégsem lehet.

Mégis tervezni kell, bontani, varrni, vasalni, kissé divatossá tenni. Így valahogyan meg lehet állni benne a tábor kis kápolnájának egyszerű oltára előtt. Méltóbb is ez így hozzájuk. Jobban egymáshoz köti talán a rongy, mint a selyem. Emberi és igaz így. Mások is azt mondják. Éva szerencsére mindent gyönyörűnek talál. Aranynak a követ. Csodálkozik és ujjong. Fényeket képzel rá a kopott szövetre, színeket, formákat, és valóban, a próbáknál minden más lesz rajta. Az anyja maga is csodálkozik. Szépsége, ifjúsága átlényegít mindent, amit felvesz, az anyag is lelket kap. Mintha mennyei színpadon állana. Lassan Tarjánnét

is megejti az igézet. Most már ő is hisz, és mosolyog a tű csillogásának is.

Nagyszerű napok ezek.

Évát mindenki dédelgeti. Még Bordy százados úrék is. A gyermekek messziről szaladnak hozzá: — „Éva néni!" ... Az emberek tisztelik és szeretik. Az öreg gavallérok, akiknek lefittyedt orra már a mennyország kulcsa, bókokat mondanak, és a tisztek úgy összevágják előtte a bokájukat, hogy porzik tőle kifakult nadrágjuk.

Éva csak most látja, hogy nem is olyan csúnya ez a tábor. Le lehetne rajzolni egy meséskönyvbe. Inkább érdekes. Kár, hogy szétoszlik és lassankint mindenki elmegy valahová. Pedig most nem is kell fát lopni menni a távoli erdőkbe, hogy meg ne fagyjanak, mint télen, s már a barakkok deszkái közt is szép fű hajt, virág is nyílik. A tetejükön a vastag, fekete moha is arany porzókat nyitott. A Fekete-erdő bizonyára mégis szebb, de az is csak azért, mert ott van Pali. Ha pénze volna, meglepné és nézné, hogyan dönti Pali a százados fákat. Csak már jönne! ... Különben nem szabad türelmetlennek lennie, mert ez a pár nap gyorsan eltelik és egy este itt-terem. Ő ugyan sohasem volt a Fekete-erdőben, de innen is látja, hogyan élnek odafent a „Fenyőrigók", ezek a drága emberek, hogyan dolgoznak, főznek, mosnak maguknak, ülnek a tűz mellett. Hogyan villan a magasba Pali fejszéje! ... Lát, lát innen is, mindent tisztán lát. Eddig feltétlenül megkapta a levelét és a fényképeket. Kíváncsi, hogy vajon táncra perdült-e tőle a tűz mellett, mint valami vad indián. Kitelik Palitól.

— Mi az, kicsikém? — simogat meg egy arasznyi leánykát, aki hozzá szaladt és nagy igyekezettel próbálja elmondani az üzenetet:

— Éva néni! Engem édesanyám, nem édesanyám, hanem Tarján néni azért küldött, hogy ... hogy tessék hazamenni, mert vendégük van!

— Ki lehet? — villan a gondolat és haza siet. — Csak nem valami rossz hír?

Hatalmas, nehéz férfi ül a széken, és amikor Éva előtt tisztelettel felugrik, majd szétveti a kis szobát. Bodor, a csendőr, aki a temetőben a halottaknak prédikált.

— Imre bácsi! Maga az?

— Én vónék, kisasszony, és ippeg csak azért jöttem, hogy megköszönjem magának, amit a családommal tett. Nem felejtem én azt el az életben! Elmondott nekem a feleségem mindent. A gyerekek még ma is emlegetik.

— A drágák! Jól vannak?

— Nincs már semmi baj, kisasszony. Amíg a karomat mozdítani tudom...

— De üljön le már, Imre bácsi!

— Nem lehet még leülni, kisasszony! — mozdít egyet busa fején a csendőr. — Ha már állok, azt is el kell mondanom, hogy tervezett házasságukhoz adjon az Isten szerencsét, boldogságot, s vezéreljen haza mindnyájunkat szerencsésen a mi szép hazánkba, mert csak az az igazi fészeknek való hely!

— Köszönöm szépen!

Most már leül Bodor Imre. A szék keményen feszíti a négy lábát, hogy tartani tudja. Kissé zavartak mind a hárman. A magyar azonban elmosolyodik.

— Kérdezzék no, hogy hogyan eresztöttek ki a bolondokházából!

Éppen ezt nem merik kérdezni. Nem is kell, mert Imre megfeleli. Tréfával.

— Rájöttek, hogy túl sokat eszem. Erre aszonta az igazgatóság: Nem vagyunk bolondok, hogy ezt a nagyétű embert ingyen tartsuk, s elbocsátottak... Tanácsolom minden menekültnek, hogy ha jól akar lakni, menjen csak be az intézetbe. Sok nagy úr van ott, Jézus Krisztustól kezdve le Napoleonig, de — az igazat megvallva — mégis jobb szabadon. Ha az embernek több esze van, mint az orvosoknak, onnan is ki tud jönni. De csak akkor. Én is így csináltam.

Illik megkérdezni, hogy hogyan csinálta, Imre bácsi?

Bodor Imre előbb számbaveszi magában az eseményeket, mielőtt nyilatkoznék.

— Azzal kezdtem, hogy az orvos úrnak ajándékba faragtam egy sakkot. „Tud sakkozni?" — képedt el a doktor. „Én hogyne!" — feleltem. „Akkor az első partit hálából magával játszom" — így a doktor. Én azonban tudtam, hogy ez csak próba, ki akarják próbálni az idegeimet. Ha a végén összeborítom vagy leszórom a figurákat a tábláról, hóttomig ott fognak. Hagytam, hogy nyerjen a doktor úr. Még meg is dícsértem a játékát. Közben kérdésekkel is vizsgáztatott, hogy mit szólok a világpolitikához, hiszem-e, hogy Hitler él, és hogyan képzelem el a demokráciát? Óvatosan csak annyit mondtam, hogy nem úgy, ahogyan csinálják. A doktor úr kacagott és jóbarátok lettünk ... Egyik alkalommal megkérdezte, hogy én otthon tényleg birkozóbajnok is voltam, és ha igen, nem akarnék-e egyet birkózni.

— „Miért ne?" — egyeztem bele. Tisztában voltam vele, hogy ez a második próba. Kerítettek is valahonnan egy nehézsúlyú mestert és összeeresztettek. Három doktor is nézte a fogásaimat. Én azonban vigyáztam, nehogy valami szabálytalanságot csináljak és birkózás közben ki ne jöjjek a sodromból. Olyan szelíden dolgoztam, mint egy angyal, s rövidesen össze is csomagoltam a mestert. Erre aztán azt mondta az igazgatóság, hogy menjek a fenébe, és gyógyultan elbocsátottak. Ideje volt. — Hát így lettem én okleveles bolond! A mai világban nem árt az ilyen képesítés az embernek.

Örvendtek, hogyne örvendtek volna, hogy ilyen jól végződött Bodor Imre súlyos megpróbáltatása. Felszabadult agya, lelke új erőt kapott az élethez. A hazanéző szeme ugyan megmaradt, de semmi zavart, rendellenes nincs benne. Már nem háborog. Fel kell nevelnie a gyermekeit és ahhoz ember kell. Nem is akar itt se tovább alkalmatlankodni, de volna még egy nagy kérése Éva kisasszonyhoz.

— Mondja csak, Imre bácsi!

Bodor Imre elővesz egy tiszta zsebruhácskát, amibe valami bele van kötve.

— Nincs nekünk ugyan semmink az égvilágon, és sérteni se akarok vele, de nekem a kisasszony semmivel na-

gyobb jót nem tenne, mintha ezt a kicsiséget elfogadná tőlem.

— Köszönöm! — szégyelli magát Éva, hiszen nem ajándékért tette amit cselekedett, de a szeretet és a becsülés jólesik mégis.

Bodor Imre széles markában elvész az odanyújtott kis leánykéz, és oda ügyelít a nemzetes asszonyra, aki kíváncsian bontogatja a zsebkendőt és szinte felsikolt:

— Ezt nem szabad elfogadnod, Éva!

Bodor Imre arany vitézségi érme fénylik a tenyerén. Egyetlen kincse, amit a hazáért ontott vérével szerzett. Óvta, mentette veszedelmeken keresztül, s talán jobban ragaszkodott hozzá, mint az életéhez. Mikor ő már nem lesz, ez az érem fog beszélni róla a gyermekeinek.

Nem, ezt igazán nem szabad elfogadniok! Olyan nagy dolog ez, hogy semmiképpen nem foszthatja meg tőle Éva. Lássa be, Imre bácsi!

Bodor Imre elkomorodott, csalódott és szomorú.

— Értetlen a kisasszony! — mondja csendesen. Tompa, nehéz hangja van, mint a harangütés.

A két nő moccanni se mer.

— Értetlen a kisasszony! — döngi újra a csendőr. — Mert én nem aranyat, ékszert akarok akasztani a menyasszonyi ruhájára ezzel az éremmel, hanem a hazát!

— Mi-it?

— A hazát! — szélesedik szét a csendőr boltozatos melle. — S ha jól meggondolom, nem is azt szeretném, hogy díszként viselje majd az oltár előtt, hanem mindannyiunk szenvedését szeretném kitüntetni vele a maga szívén. Talizmán volna az minden hazátlan magyarnak. A híre, ereje szétmenne mindenüvé, ahol magyarok élnek. Könnyebb lenne talán a koldusbot is a kezünkben. Beszélne az hozzánk egy életen keresztül az áldott földről, amit ott kellett hagynunk. Nem tudnák aztán többé soha elfelejteni... A maguk élete is másképpen kezdődnék vele. Én nem tudom elmondani, kisasszony, hogy lenne, de valami nagy dolog lenne... Lehet, hogy nem értek az efféléhez,

de én olyan szépen kigondoltam! Ne szomorítson meg! Fogadja el tőlem!

Éva szeméből kibuggyant a könny és hogy meg ne lássa Imre bácsi, ráhajtja a fejét a csendőr széles mellére.

Kívül pedig hadd kacagjon a világ.

Évának mindjárt az volna az első dolga, hogy elújságolja Feri bácsinak, hogy milyen szent dolog történt vele, de anyja lebeszéli. Ismerheti jól, hogy a titok nem marad meg benne, s ha másnak el nem mondja, képes a saját cipőibe belesúgni. Elrontana mindent. Csak az utolsó pillanatban lehet nyilvánosságra jutnia úgy, ahogyan Bodor Imre elképzelte. Még szebb is volna, ha maga Imre tűzné Éva mellére a szertartás előtt a kápolnában az ő egyszerű szavai kíséretében. Meg is fogja majd beszélni vele. Tehát Éva ne repüljön mindjárt a világ elé vele. Azt nem bánja, ha Palinak megírja titoktartás mellett, hadd örüljön az a fiú. Bölön különben is valamit trafikál, biztosan valami tréfán töri a fejét. Látja a táborlakókon, akik nem szólnak ugyan, de az ő tapasztalt szemeit nem lehet megcsalni. Drága bolond vénember ez a Feri bácsi, de megcsípdesi az angyalt is. Hol a táborparancsnokkal sugdosódik, hol az asszonyokkal dugja össze a fejét.

— Nagy a gyanúm, te Éva, hogy ő is az esküvődre készülődik. Jobb, ha feléje se mégy és nem zavarod. Ilyenkor úgy kell tennünk, mintha semmit se vennénk észre. Hogy szeret az Isten téged, kislányom!

Bölön valóban azt akarta, hogy tegyen ki a tábor magáért Éva lakodalmán. Tervezett, szervezett, örvendett. Legyen emlékezetes ez a nap a fiatalok számára.

Gandhit, a táborvezetőt rávette, hogy az esküvői szertartás után ő köszöntse az új párt a láger nevében. Valami gyönyörű dolgot írt egy albumba, amit aláíratott az összes táborlakóval. Ezt két kisleányka fogja átnyújtani. Kijelölte, hogy kik szednek a réteken virágot, hogy beszórják a kápolnát. Számontartotta a fiúkat, akik önként lopják a zöld ágakat az erdőből. A cserkészekkel megbeszélte a tábortüzet, amit a tiszteletükre gyújtanak. A tanár-kántor-

ral naponta gyakoroltatta a Lohengrin nászindulóját, amit az ütött-kopott harmóniumon játszani fog. A haragosokat kíbékítette erre a napra és megígértette velük, hogy utána ismét haragudni fognak egymásra, hogy a kevés szórakozástól meg ne fossza őket, és legyen valami értelme az életüknek. Valahogyan kiderült, hogy a Landrat lelkes olvasója. Azonnal tiszteletét tette nála és ünnepi ebédet eszközölt ki az egész tábor részére. Alkalmi vegyeskart szervezett és a tábortól félreeső helyen gyakoroltatta őket, hogy gyanút ne fogjon Éva. Este egy kis műsor is lesz tombolával, amelyen a Landrattól ajándékozott libát Merke bácsival fogják megnyeretni, hogy legyen egy görbe napja a tábor másik kedvencének is. Az italokról Keső Álmos fog gondoskodni, akinek „bolt"-ja van a városban. Dupla doktor, de attól minden nap kis szekérkén húzza az „árút" a városból. Emiatt aztán előre köszönnek neki az emberek. El ne feledjük! Az angyalos nemzeti zászlót ünnepélyesen fogják felvonni a póznára. Jó időről gondoskodni a pap, Szaniszló kötelessége.

Így aztán nagyjából minden rendben lesz, Isten pedig kiönti áldását a szegény bujdosókra.

Mikor pedig jóformán mindennel készen voltak, váratlanul megérkezett Adorján levele, hogy Saly Pál meg fog halni.

„Adj tanácsot Feri bátyám — írja —, hogy mit csináljunk! Vagy jere, de siess, mert minden perc drága!" ...

Az öreg Bölönnek még csak annyi ideje volt, hogy elrejtse a szörnyű levelet és halálsápadtan lerogyott az út szélére.

Az édesanyja nem ismert volna rá e pillanatban, de nehezen összeszedte magát, észrevétlenül hazaszökött a szobájába és még az ajtót is bezárta maga mögött.

Az Istenért, meg ne tudja senki, hogy ő ilyen szörnyű levelet kapott!

Hát mégis igaza lett a Tisztánlátónak!

XVII.

Kisszéki és nagyszéki Emmus, a táborparancsnok felesége reggel fél nyolckor már másodszor szólt rá férjére:

— Egyáltalán, fel akar-e kelni, Ernő? Berci már kétszer is kereste.

— Berci ráér! ... Ez a könyv téved a borjadzás tekintetében.

A parancsnok úr ez idő szerint Kanadába akar kivándorolni, miután az abesszíniai vasútépítés a román király tőkéjével vakhírnek bizonyult. Reggelenkint a mezőgazdálkodást tanulta, kényelmesen büdösítve a barakkot a maga termelte dohánnyal. Egy rücskös „Neue Zeitung" az ágy lábánál hevert, mintha lerúgta volna magáról. Esténként hegesztőtanfolyamra is járt, mert soha nem lehet tudni, minek mikor és hol veszi hasznát az ember. Jótétlélek volt az öreg Gandhi és ha ráért, angolul tanította szegény Zsuzsa asszonyt, aki nem ért rá tanfolyamra járni és pénze se volt rá. A parancsnok úr sem tudott többet az „I am"-nél, de ez nem tesz semmit. Ketten kisütötték, hogy a helyes kiejtés „Já en". Néha vitatkoztak is.

A teavíz a rezsón és Emmus forrtak.

— Igazán nem kel fel, Ernő?

— Nem értem magát, Emmus! — dobta félre a borjadzást Vereczkey doktor. — Tudja, hogy az én magánéletem reggel fél nyolctól nyolcig zajlik le. Itt képzem magam három szakmában is, hogy odakinn eltarthassam ... Ki az? Szabad! Maga az, Merke bácsi?

— A posta, parancsnok úr!

— Köszönöm. Ki van bent az irodában?

— Még csak Frici úr.

— Elmehet, Merke bácsi!

A parancsnok úr a postának szenteli a figyelmét. Hirtelen azonban kiugrik a pokróc alól és kapkodni kezdi magára a ruhát.

— Mi az? — kíváncsi Emmus.

— Képzelje, megjött Tarján Éváék házassági engedélye! Értesít az anyakönyvi hivatal...

— Hová rohan mosdatlanul? — kiált utána Emmus. — Fel se öltözött tisztességesen. Reggelizzék előbb!

Nincs kivel beszélni. A parancsnok úr már mászik kifelé Éváékhoz.

— Tyókolom a kezüket!

Akkor veszi észre, hogy a fogait a pohárban feledte.

Éváék nem veszik észre, akkora az örömük.

— Azonnal fel kell adni egy táviratot Palinak! Ezt tanátyolom! — és szalad is mindjárt Bölönhöz a hírrel.

Oda se ér, már tudja az egész tábor, hogy megjött Tarján Éva házassági engedélye.

Nem kèllett ahhoz semmi boszorkányság, csak Emmusnak pár percig kiállani az ajtajukba.

— Na, te betűrágó! Nem éltél hiába! — dugja a parancsnok Bölön orra alá az értesítést. — Rekord, mi? Nekem köszönhetitek.

Bölön még jobban elhül.

— Tyűh, ez elég baj! Remélem, még nem tudja Éva! Minden körülmények közt titokban kell tartani előtte!

— Tán megbolondultál? — hökken meg Vereczkey. — Az első dolgom volt, hogy közöltem velük. Őket illeti. Kötelességem volt.

— Azt elég rosszul tetted! — fogja a fejét Bölön.

A táborparancsnok majdnem megsértődik.

— Miért tettem volna rosszul?

Bölön kezébe nyomja Adorján levelét.

— Ebből majd megtudod!

Vereczkey gyanakodva veszi kezébe a levelet. Előbb megnézi a dátumot és hogy ki írta. A levél szabályos.

Tekintélyesen belemered. Előbb színe kezd változni, aztán a vastag katonapantalló reszket meg a lábain. Végül a levelet is kiejti ujjai közül és nem szól semmit. Csak a szemei akkorák, mintha tévedésből Emmus ijedt szemeit hozta volna magával.

— Ez borzasztó! Most mit csinálsz?

— Még nem tudom. Egyelőre folytatnunk kell az esküvői előkészületeket, mintha semmi se történt volna.

— Nem megoldás! — töpreng Vereczkey. — Előbb-utóbb meg kell tudnia szegény Évának és jobb előbb, mint utóbb. Szerencsétlen leány! ... Az édesanyja tudná legjobban közölni vele. Vagy Emmus, a feleségem. Nők ehhez jobban értenek ... Rettenetes még gondolni is rá, hogy mi itt esküvőre készülünk, s közben talán el is temetik Saly Palit! Mégis elő kell készíteni rá Évát. Ki tudja, mi történik, ha a halálhír egy csapásra zuhan rá? Mégis megmondom Emmusnak.

— Ne szólj! — tiltotta meg Bölön. — Várj! Előbb beszélek Kószó professzorral. Hátha van mégis valami segítség? Hátha többet tud, mint az a német? Nem adom fel a reményt, míg minden lehetőséget ki nem próbálunk.

— Látatlanban Kószó sem mondhat semmit, de próbát tehetsz. Alapos munkát végeztek a német kórházban. Minden elképzelhetőre gondoltak, ahogyan a levélből látom. Nincs menekvés. Szegény Palit elveszítjük. Nagy kár érte. Ejnye, ejnye! Tudtam volna adni helyette nem egyet ebből a táborból ... Hát jó! Megvárom, míg visszajössz Kószótól. Addig nem szólok Emmusnak.

Még soványabb a jó öreg Gandhi, mikor elmegy Bölöntől, aki szintén észrevétlenül szökik be a városba, hogy ne találkozzék Tarjánékkal.

Úgy halad árnyékos orcával, mintha saját temetését kísérné. Fejében rajzanak a gondolatok. Az az átkozott zöld csillag mégis bevált. Igaza lett a Tisztánlátónak. Mégis vannak ilyen képességek a világon. Vagy vak véletlen az egész? Ráhibázás? Most már az is mindegy. Maga is érzi, hogy Pali menthetetlen és inkább csak önmagát nyugtatja

meg azzal, hogy a professzorhoz megy. Hogyan vezessék át azonban Évát ezen az irtózatos lelki szakadékon? Jobb lett volna mégis, ha engedi Telének, hogy idejében elszakítsa egymástól a két fiatalt. Kár volt az útjába állnia. A fiú így is, úgy is meghal... Pali meghal és ő — hosszú életű lesz! Piszok dolog, hogy gondol is erre! Akárhogy küzd is azonban ellene, önkéntelen örvend mégis. Mire jó ma a hosszú élet? Pali lesz a boldogabb, mert nem kell látnia, ami még a világra következik. Milliók szemében fog majd fellobbanni a rettenetes zöld csillag és országok népének életét fogja kioltani. Ez bizonyos. Mit jelent egy kis életbuborék elpattanása? Miért csinál akkora hűhót belőle? Évtizedek óta egyéb sem történik, minthogy a zöld csillag garázdálkodik a földön. A katasztrófák idejét éljük, mikor világok zuhannak le az égboltról. Kár nyomorra és szenvedésre ítélt, apró kis életek után szaladgálnia, névtelen lelkeket kihalászni a szennyes árból! Minek is avatkozott bele?... Hát Isten veled, Pali fiam, és ha odaát leszel, írd meg az új címedet, hogy felkereshessünk, ha majd a mi zöld csillagunk is kialszik! A kivándorlásunk azzal befejeződik. Jobb is, ha szentelt vízzel és nem tetűporral hintenek meg az utolsó útra!...

Mikor megérkezik a professzorhoz, fáradtan dobja le a levelet az asztalra.

— Nézd! Mit szólsz hozzá?

A professzor kétségtelenül meglepődik, de csak annyit mond:

— Szomorú eset!

„Eset" hát, mi az ördög volna egyéb! Minden „eset". Én is, te is, az egész élet. Egy kis bogár felkínlódik a fűszál tetejére és lehull róla. Oda se érdemes pillantani. Az egész életében vérben fürdő, hatalmas gazember azonban megmurál végre és nemzeti gyászba öltöztetik áldozatait. Az angyalokat pedig tömegsírba rúgják. Országok elvesznek, népeket kiirtanak. „Eset!" „Eset!" „Eset!" Minden eset!

Minek maradjon tovább?

— Várj! — mondja mégis a professzor és felhívja telefonon a kórházat.

Míg kapcsolást kapnak, elmeséli, hogy a főorvost nagyon jól ismeri. Kiváló szakember és kíváncsi a véleményére. Arról, sajnos, szó sem lehet, hogy oda utazzék. Pillanatra se hagyhatja saját kórházát. Végül is ez a kenyere... Idehozatni a beteget viszont nagyon körülményes, megindokolni is nehéz volna, hiszen már el van helyezve megfelelőképpen. Igazolni kellene azt is, hogy nem fertőző betegségről van szó, mert ez esetben ő nem vehetné fel. Viszont a betegséget meg se lehet állapítani. Érthetetlen ugyan előtte is az egész talány, de nagyon érdekli... Hjah, hát persze! Szegény kislány! Tragikus! Feltétlen tragikus!... Talán mégis megmutatkozik valami lehetőség, hogy megmentsük azt a fiút... Hogyan? Igen. Kapcsolják át hozzám!

— Szokatlan, hogy ebben az időben ilyen gyorsan kapcsolást kaptunk... Jaja! Hier Professor Kószó! Ah! Freut mich sehr!...

Bölön hallgatja a telefonbeszélgetést, hogy hogyan örülnek egymásnak udvariasan, de fokozatosan komolyodik el a professzor. Arca játékából, szavaiból igyekszik kitudni, hogy mit beszélhet két tudós egy ember életéről. Érthetetlen orvosi műszavak, felkiáltások és megjegyzések:

— Merkwürdig! Hihetetlen! Eredmény nélkül?

Kószó maga is lehetőségeket vet fel, de úgy látszik, ezekre is gondoltak már a németek.

— Akkor talán Planaria, a fákon élő laposféreg, amely áldozataira veti magát, mikor elhaladnak a fák alatt. Hogyan? Kizárt eset?... Mégis valami fertőzésnek kell lennie! A beteg erdőben dolgozott. Tekintetbe kell vennünk a miliőt! Szóval ismeretlen kórokozó? Pár hét alatt végez vele? Talán gyorsabban is? Igen. Köszönöm!

A professzor leteszi a kagylót és Bölönre néz, aki lemondóan int:

— Ne fáraszd magad! Tudok már mindent.

Kószó maga elé néz.

— Ha valami újabb fordulat vagy komplikáció következnék be, újra felhív a főorvos, amint ígérte; de én is úgy látom, hogy el kell készülnünk a legrosszabbra. A véggel számolnunk kell, s ennek megfelelően cselekedni. Nézetem szerint nem sok értelme van a további titkolózásnak... Ha valamiben segítségtekre lehetek, továbbra is rendelkezéstekre állok, bár... Már mégy is? Szinte hihetetlen, hogy ilyen rövid idő alatt ez a hatalmas szervezetű fiatalember ide jusson! Mi az ördög lehet? Talán a boncolás után fény derül az esetre... Hát akkor szervusz!

Bölön tétovázva megáll az I. R. O. kórház kapujában, mintha valamit bent felejtett volna.

Nincs más mód! Mégis meg kell mondani Évaéknak az igazat.

De hogyan? Hogyan?

Az öreg Gandhi sírva találta a feleségét.

— Magát mi lelte, Emmus?

Könnyekkel a szemében még tekintélyesebb a parancsnokné. Ezúttal haragos is.

— Szegény Éva!

— Miféle Éva?

— Borzasztó, hogy maga nem tud semmit, ami a táborban történik! Miféle parancsnok? Hogy lehet megengedni az effélét?

— Most már igazán nem értem, Emmus! Mit „megengedni"?

— Azt, hogy ennek az ártatlan leánynak megmondják, hogy Saly Pali halálán fekszik a kórházban!

— Ki tette ezt? — hördült fel a parancsnok úr.

Emmus azonban villámlani kezd:

— Hogyan? Maga már tudja, hogy mi történt Palival?

Az öreg Gandhi önérzetesen igyekszik visszabillenteni a családfői tekintélyt, s finoman visszaadja az asszonynak a kölcsönt:

— Hogyne tudnám! Miért vagyok táborparancsnok? Most jövök Bölöntől, akivel megbeszéltem a további tennivalókat.

— I-i-igen? Maga tudta és nem szólt nekem?... Így már értem, hogy azzal a másik vén kolontossal elrontottak mindent. Szegény kicsi Éva!...

— De ki mondta meg neki? Erre feleljen már! Ki volt az a lelkiismeretlen ember? Ez gazság! Én azonnal...

— Nanana! — csillapítja Emmus. — Már megint el akarja hamarkodni, mielőtt tudná, hogy mi történt? Tulajdonképpen nem hibás senki.

— Nem hibás?

— Hát hibás Hattyas, hogy kap egy levelet a francia zónából, hogy valami ismeretlen betegségben haldoklik Saly Pali? Tehet róla, hogy pár perc múlva az egész tábor tudja? El lehet ítélni Pesthynét, hogy nem sejtve semmit, mint jó szomszédjuk bemegy és azt mondja Tarjánnénak: „Menynyire együtt érzek veletek ebben a nagy csapásban! Az egész tábor meg van döbbenve. Ki gondolta volna, hogy ennek az életerős fiúnak ez lesz a vége? Bele kell nyugodnunk drágám, az Isten akaratába!"... Mindketten felsikoltottak, Tarjánné is, a leánya is: „Mi az? Mi történt? Miféle csapás? Pali?..." Erre el kellett mondani mindent. Pesthyné maga volt a legjobban megrémülve, hogy akaratlanul mit okozott. Gyorsan előkerítették Hattyast a levéllel, és minden kiderült. Most aztán az asszonyok hol Tarjánnét vígasztalják, hol Évába próbálnak lelket önteni, de ő csak csendesen rázza a fejét és azt mondogatja: „Az nem lehet! Pali nem halhat meg!..." Csak nekem kell itt ülnöm, mert a parancsnok úr öltözetlenül és reggeli nélkül csavarog. Ugye mondtam, hogy keljen fel idejében?

A hosszú Vereczkey sétálni akart a szobában, de minden két lépésnél hol az ajtóba, hol az ablakba ütötte a fejét.

— Borzasztó! — morogta állandóan.

Feleségének kellett kimennie, hogy helyette kissé körülnézzen a táborban.

Az esküvői előkészületek abbamaradtak.

A vegyeskar önmagától feloszlott

Késő Álmos doktor, akinek „bolt"-ja van, futva szaladt a városba, hogy lerendelje az árút.

A tanár-kántor elkeseredetten a földhöz vágta a kottát.

— A fene megette Lohengrint!

Szaniszló, a pap, elhatározta, hogy reggel misét mond és imádkoztatni is fog a nagybetegért.

Csak Tarján Éva ült a széken, senkiről és semmiről tudomást sem véve, és hajtogatta halálsápadtan:

— Én nem hiszem! Én nem hiszem! ...

Az apró gyerekek gyanútlanul játszottak a porban.

A professzorra is bosszús volt Bölön. Nem találta eléggé ijedtnek, együttérzőnek. Csak magunk vagyunk fontosak, senki más! Az őszinte részvét is hamarabb elmúlik, mint a lehelet a tükörről. Mi érdeke, gondja-baja neki ez a fiú? Jobban érdekli a boncolás eredménye, mint a boldogsága. Talán valami feltűnő eset lesz az orvosirodalomban. Ennyi az egész.

— Az is lehet azonban, hogy nincs igazam! — mormogja. — Jerünk a Tisztánlátóhoz! Lássuk, hogy ő mit szól az „eset"-hez! Képzelem, mennyire kielégült, hogy én vereséget szenvedtem és ezt be is kell ismernem. Legyen meg az öröme! Fel fogom keresni! A mesterségében ugyan most se hiszek, de talán ő az egyetlen, aki a szerencsétlen leányt átsegítheti ezen a megpróbáltatáson a szuggesztív képességével. Magam fogom vinni a táborba, és a többi az ő dolga. Remélem az öreg Gandhi addig nem csinál valami újabb bajt. Az esküvőt a nyilvánosság előtt valami ürüggyel elhalasztjuk és két nap múlva már senki se beszél róla. Lássuk tehát a kis kísértetmestert!

Otthon találta. Egyedül. Még nem tudták a „hívők", hogy hazaérkezett.

— Pihensz, öreg adeptus? — nyitott rá Bölön. — Egy kis fluidum-intervallum nem árt, mi? ... Canossát járni jöttem, öregem. Jó orrod volt, a zöldcsillagát ennek az iparágnak, amiben dolgozol. Igazad volt, érted? Itt a levél róla.

Gyönyörködj benne! Kacagd ki magad fölöttem, de aztán süsd ki, hogy most mi az ördögöt csináljunk!

A Tisztánlátónak egyetlen arcizma se rándult meg. Inkább tisztelettel nézett Bölönre.

— Jó ember vagy! Soha ilyen tisztán nem láttalak!

— Ne engem láss tisztán, az én vén bőrömmel nem sokra mentek, hanem azt mondd meg, hogy mi a betegsége ennek a fiúnak! Az orvosok nem tudják megállapítani. Ezért kell meghalnia. Ha meg tudod mondani, egy életet mentesz meg vele.

Valamivel fehérebb lett az arca Telének, de őszintén bevallotta:

— Nem tudom!

— Hátha ez a levél segítségedre lesz?

A Tisztánlátó látszólag érzéketlenül végigolvasta.

— Ebből csak azt látom, aki írta. A bal lába reumás. Megírhatod neki.

— Te! — döbbent rá Bölön. — Szemtől szembe állunk a halállal, s te ilyenkor Adorján reumás bal lábát veszed észre? Éva belepusztul, ha megtudja, mi történt!

Ez se hozta ki sodrából Telét.

— Éva már tudja!

Bölön ijedten ugrott fel.

— Tudja? És... mi történt?

— Semmi. Apatikusan ül egy széken és egyre csak azt hajtogatja: „Nem hiszem! Nem hiszem!"

— Ezt te honnan veszed?

Ebből se csinált titkot a Tisztánlátó:

— Pesthyné nagyságos asszony volt nálam és ő beszélte el, hogy mi történt a táborban, mióta eljöttél. Őt is meg kellett nyugtatnom előbb. Megüzentem Tarjánnénak, hogy majd meglátogatom, és addig bízzanak. Bízni minden helyzetben kötelességünk.

— Borzasztó már ez az ósdi közhely! Kiben, miben bízzanak?

— A jó Istenben!

— Az természetes! Most azonban arról van szó, hogy tudsz-e valami reménysugarat nyújtani a szerencsétleneknek. Legalább egy szalmaszálat, amibe kapaszkodhassanak. Ők hisznek benned, várják tőled.

— Tudom! — hajtotta le a fejét Tele. — Órák óta gyötröm magam, de nem látok tisztán. Nincs semmi, amibe kapcsolódjam. Nincs támaszpontom.

Ezt nem értette Bölön.

— Miféle támaszpontod?

— Egy fénykép, levél, zsebkendő...

— Fénykép? — villan eszébe Bölönnek. — Azt tudok mutatni!

Gyorsan elővette a tárcájából a fiatalok arcképét. Tele mohón nyúlt utána és pillanat alatt elváltozott az arca. Nehéz reszketés futott végig a testén. Nézte mereven a képet és majdnem beletántorodott.

— Már kezd valami kibontakozni előttem... Száguldó vonat. Egyik fülkében Pali ül. Most már kitisztul az arca is. Igen. Ő az. Egy férfit látok vele szemben. Most megint mintha a vonat gyorsasága elmosná az arcokat...

Bölön élesen figyelte a Tisztánlátót. Ilyen helyzetben, az idegállapotnak ebben a különös légkörében még nem látta.

Magánál volt. Ébren. Semmi nyoma a transznak. Csak arca színe halványabb és szemein ül különös köd. Éber szuggesztió? Talán. A mélységeibe azonban nem lehet behatolni. Kétségtelen, hogy őszinte és valóság, ahogyan cselekszik ez az ember. Ami benne végbe megy, a lényeg azonban kiismerhetetlen. Magyarázni is nehéz. Rejtély. Amit eddig mondott, abban nincs semmi különös. Se meglepő. Egy gyerek is tud ennyit. Magának a Tisztánlátónak ez a nem normális állapota az, ami különös. Egyetlen lélegzetét, rezzenését se szabad elszalasztania. A hitetlen, szinte megvető vonás nem változik Bölön szája szélén. — „Produkció!" — gondolja. Érdekes, hogy meg merte előtte kísérelni!... A Tisztánlátó hangjának azonban fátyolos, „túlvilági" árnyalata van, de nem akar borzasztani vele. Nem

is előre néz mereven, a bizonytalan semmiségbe, hanem inkább önmagába. Alig észrevehetően remeg a széken, mintha maga is vonaton ülne és az rázná.

— Látom — suttogja —, hogy most az ember feláll, tenyérnyi kis holmit vesz elő a pakkjából és Palinak adja. Nem rossz akaratból... Lássuk, mi van a kis csomagban! Egy kendő... Istenem, mi van velem?...

Bölön ijedten veszi észre, hogy hirtelen elváltozik a Tisztánlátó. Meginog a széken, a pórusain dől a verejték, nyitott szájjal, nehezen lélegzik, szemei vörösen parázslanak, halántékához kap, mintha tompa nyomás volna az agyán, és tágult orrlyukkal beleszimatol a levegőbe. Száraz nyelvvel, akadozva pihegi:

— Szörnyű hőség! Fűszerszag! Ismeretlen délszaki világ! Különös alakok és színek! A kendő! Az árasztja!... Mintha a trópusokon volnék... Dobd el, Pali, dobd el a kendőt! A halál van azon a kendőn!...

— Ember! — ugrik fel Bölön és megrázza a Tisztánlátót. — Miket beszélsz? Miféle fantazmagóriák? Térj magadhoz! Egészen kivörösödtél! Mindjárt lefordulsz a székről. Rosszul lettél? Ne hívjak orvost?

— Nem kell! Már kikapcsoltam.

Tényleg, a szokott nyugodt, normális újra a Tisztánlátó.

Bölön is megnyugszik.

— Te az életeddel játszol! — figyelmezteti. — Az ilyen idegmegerőltetésnek könnyen súlyos következményei lehetnek. Minden pillanatban beállhat az agyszélhüdés. Vagy a szív mondja fel a szolgálatot. Mit tudom én?

Tele nem mond ellent.

— Lehet, de néha életért életet kell kockáztatnunk.

Gyorsan a vízcsaphoz megy, megmossa kezeit, arcát és mohón megiszik két pohár friss vizet.

— Nem nekem valók a trópusok! Szörnyű volt az a hőség.

A kétkedés még mindig ott kísért Bölönben.

— Valóban érezted is a hőséget, a fűszerillatot? Szinte hihetetlen!

— Hullámokban ömlött rám, mintha az agyamat akarná megolvasztani.

A tünetek valóban ezt mutatták. Hogy miként idézte elő, az más kérdés.

— Azt a különös szagot azonban nem ismerem! — tűnődött a Tisztánlátó. — Soha életemben nem éreztem.

Bölön gyanakodva kutatja a Tisztánlátót. Ha tudatosan mondotta ezeket a fantasztikus dolgokat, kiszolgáltatta magát, hiszen könnyen ellenőrizhető az egész kendőhistória. Úgy látszik azonban, hogy szentül meg van győződve szavai igazságáról. Ha mégis igaza volna, a kendőn meg lehet állapítani a kórokozót és talán meg lehet menteni a haláltól Saly Pált. Azonnal visszasiet Kószó professzorhoz és felhívatja a kórházat. Nagyot fognak nézni ezek a tudós felcserek, ha Telének igaza lesz. Adná Isten, hogy igaza legyen!

Meg se lepődött, hogy a Tisztánlátó megelőzte:

— Ha sietsz, még a kórházban találod.

— Te nem jössz velem?

— Minek? Rám most nincs szükségetek! — mosolygott szerényen a Tisztánlátó.

Az ajtóban hirtelen megtorpant és visszafordult Bölön.

— Mondd! Meghal most már Saly Pali?

Ünnepélyes választ adott a Tisztánlátó:

— Azt kérdezd meg a jó Istentől! Útközben van a templom.

Kószó professzor meglepő érdeklődéssel fogadta barátja közlését és késedelem nélkül felhívta újra a kórházat. Láthatóan izgalomban volt.

— Nagyon lehetséges, hogy Telének igaza van! — jegyezte meg többször is. — Nagyon lehetséges! Magam is kíváncsi vagyok.

Bölönnek részletesen el kellett mondania a „tisztánlátás" tüneteit és a professzor sajnálta, hogy nem figyelhette meg maga.

— Mi a véleményed? — kérdezte Bölön.

— Látatlanban nem mondok véleményt — tért ki a professzor. — Valójukban fiziológiai hatások ezek, melyek érzékeny pácienseknél és kísérleti személyeknél előidézhetők.

Bölön nem elégedett meg a válasszal.

— Rám a Tisztánlátó ezekben a pillanatokban olyan hatást tett, mintha extázisban volna, kinyilatkoztatást mondana. Gondolod, hogy közrejátszott valami természetfölöttiség is? Talán a lélek természetfölöttisége...

A tanár maga elé nézett.

— Nehéz kritériumokat felállítani a természetes és természetfölötti tények tekintetében. Jelen esetben nincs is erre szükség. Ha jól emlékszem, már a XIV. Benedek pápa megállapította, hogy természetes extázis és természetes viziók is vannak, melyeknek oka bizonyos lelki és testi körülményekben keresendő. Így vannak vélt kinyilatkoztatások is, melyek beteges testi körülményből vagy erős képzelőerőből származnak. Ezek a megállapítások megadják a feleletet a kérdésekre... A tényben nem kételkedem, de mindezen dolgoknál nagy elővigyázat szükséges, mert az illuziók könnyen megcsalhatnak. A tévedések lehetőségeinek mindenki alá van vetve. Az izgalmas most csak az, hogy Tele barátunk „látásában" mennyi az illuzió és menynyi a valóság. Emberélet függhet tőle. Nem fog azonban meglepni, ha igaza lesz.

Újra felcsillant a remény Bölönben.

— És akkor meg tudjátok menteni az a fiút?

Óvatosan válaszolt a tanár:

— Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem. A kórokozó esetleges felfedezése már késő lehet.

— Szóval a Tisztánlátónak igaza lesz és a beteg mégis meghal! — mondta dühösen Bölön.

Kószó professzor nem nyilatkozott.

Ültek és várták a telefont.

Estére kiderült, hogy a Tisztánlátónak igaza volt. Megtalálták a kendőt és Saly Pál elmondotta a történetet. A gyors vizsgálat kiderítette, hogy ritka trópusi betegség csíráinak milliói fertőzték meg és a kórokozó megtalálásával most már nem nehéz az ellenszert alkalmazni. Néhány nap múlva derül ki, hogy lesz-e hatása, mert a beteg állapota súlyos és aggodalomra ad okot.

Egyebet, sajnos, ez idő szerint nem mondhat a főorvos.

XVIII.

Már kiosztották a vacsorát a táborban. Szedett-vedett edényekben hazavitték a táborlakók és becsapták vele a hasukat. Pár óráig nem korog a gyomruk, aztán pedig hadd haragudjék. Gyorsan lefekszik az ember és nem hallja. Ittott már el is oltották a világosságot. Aludjék a rozoga barakk is. Csillagos és szép éjszaka ígérkezett. Legalább az legyen embernek való.

Bölön nézte és tétovázott. Nehéz volt most Tarjánékhoz menni. Mit mondjon nekik? Vigasztalja őket? Mivel? Hazudjon? Áltassa, biztassa? Mivel?... És mégis oda kell mennie. Kötelessége. Előre félt a találkozástól, de nem térhet ki előle.

A csend már rászállt a táborra, mikor hirtelen éles gyermekkiáltás riadt fel a tábor alsó részén:

— Édesanyám! Hazajött édesapám a fogságból!

Sokan kiszaladnak a barakkokból. Bölön is arrafelé feszül. Az útra hulló lámpafényben megjelenik egy rongyos, sovány férfi. A Forró-gyerekek húzzák, vonszolják örömmel, kezeinél fogva. Bizonyosan sír is meghatottságában. Az asszony már szalad szembe. Bölön elfordul, hogy ő is ne lopja meg szent találkozásukat.

Néha az öröm is betéved a bujdosók közé.

Egyik ajtóban angyal áll, a másik ajtót a halál dönti be. Köztük fekszik az ember élete.

Bölön lelki szárazsága Forróék örömére felenged. Nyugodtabban megy a barakkok közt. Szaniszló, a pap, is fent van. Világos az ablaka.

Furcsa — gondolja Bölön —, hogy immár öt esztendeje hányódunk a nagyvilágban és egyetlen pap se írta meg a bujdosó magyarok litániáját. Pedig milyen hatalmas litániát lehetne írni a „Ments meg Uram, minket!" és a „Ké-

rünk Téged, hallgass meg minket!" földi és mennyei szakadéka közt! ... Az emberek, a szerencsés világ talán nem értené meg és ellökné magától, de az Úr fölöttünk maga is belerázkódnék.

Tarjánékat azonban ezekben a nehéz órákban nem így képzelte.

A tragikák idegbontó szerepe, kitörései, lélekgyilkoló néma vívódása nincs sehol. Semmi fekete álarc, meghamisított szemek. Szomorúak ugyan, de fegyelmezettek, csendesek és mélységesen emberek mind a ketten. Éva mindössze ennyit mond láttára, halkan:

— Látja, látja, Feri bácsi! ...

Benne van ebben minden. Aki nem érti, az nem is érdemli meg, hogy megértse,

Bölön most már tudja, hogy ha Saly Pali meghal, csak a mondat változik meg így: „Látod, látod, Jóistenem?..." Nem lát semmi rendelleneset, de érzi, hogy itt valami történt, amiről hirtelen nem tud számot adni magának.

A szűk barakkszoba hangulata egészen megváltozott. Minden a régi benne, de mintha az asztal, székek, ágy, minden másképpen állana a helyén. Az edények, konzervdobozok másképpen hallgatnak, az ágy alatt másképpen sír a nyomor. A sarokban fehéren ül a csend. A készülő szó magától elolvad Tarjánné szobájában és csak önkéntelen felemelt ujjai maradnak megdermedten. Valami jelt szeretne adni, de nem mer. Csak arcán fut végig a lelke árnya. Különös: ha mozdulnak, mindketten lábujjhegyen járnak. Bölön maga is beleesik a varázsba és némán ül le a mutatott székre.

— Ma sokkal jobban érezte magát! — súgja neki Éva és remegő szeretettel odanéz az ágyra.

Bölön követi a pillantását és most veszi észre, hogy a megbontott ágyon a párnára téve fekszik Saly Pali arcképe. Megütközve rémül rá a leányra, hiszen világos, hogy ez a megszakadt lélek játéka lehet csupán. A háttérben futólag látja az anya komor bólintását, aki szeretné elmon-

dani, hogy ez így van, kedves Feri, ma délután óta. Akkor jött rá ez a különös hangulat. Kérdezni se mertem, szólni se mertem, hiszen tudja, hogy minden anya...

Bölön alig bír uralkodni megdöbbenésén, hiába szorítja a fogai közé fájdalmát. Vesékig hatóan figyeli, kutatja a leányt. Éppen csak hogy nem kiáltanak a gondolatai. A megelevenedett ballada maga, ami itt történik. Komor és igaz, mint maga a holttest, melyről a halálverejték lemosta az élet festékét.

Már kezdett formába kapaszkodni benne, szavakba öltözni a lelke és képzelete előtt kitárult valóság, szemeiben ült már a fénye, mikor Tarján Éva szomorú mosollyal leült szemben vele és kis kezét rátette Bölön csontos ökleire.

— Bár igaza lenne, Feri bácsi, de — nem bolondultam meg!

— Ugyan, Éva! Gondolnod sem szabad effélére!

Elnézően megvárta a leány, hadd mondja el azt a pár üres szót, aztán megismételte:

— Nem bolondultam meg és — mégsem játék, amit csinálok... Hogy itt képletesen ápolom Palit, virrasztok fölötte, lesem minden moccanását, hallgatom nehéz lélegzetvételét és félek belenézni a szemeibe, hogy vajon nem törik-e meg bennük örökre az élet fénye. Nem játék ez, Feri bácsi!...

— A fájdalom az Isten teremtő keze! — mondotta Bölön. — Az teremti benned ezt a sok szépséget.

— Nem a fájdalom miatt teszem! — rázta szép fejét a leány. — Hogy is fejezzem ki magam?... Tudja, az úgy van, Feri bácsi, hogy nekem most törik-szakad a Pali betegágya mellett volna a helyem. Repülve repülnék, de tehetetlen vagyok, mert... mert nekünk nincs semmi pénzünk, Feri bácsi. Nincs mivel felülni a vonatra, utazni többszáz kilométert, ott-tartózkodni. Nincs. Az sincs, amit eladjunk. Kölcsön se kérhetek. Mire is adnának nekünk kölcsönt az emberek? Aki adna, annak magának sincs semmije. Így itthon kell ülnöm, ha beleszakad is a szívem... Tétlenül

azonban nem nézhetem szegény Pali szenvedését, talán tusáját a halállal. Nem igaz, Feri bácsi?

Csak bólintani bírt Bölön Ferenc, hogy „igaz, kicsi Éva", mert maga is zokogott belül.

— Azóta így ápolom. Azóta! Megérti az Isten... Ugye meggyógyul Pali, Feri bácsi?... Nem, nem halhat meg Pali!...

— Most már én is bízom ebben!

Nem mert többet mondani Bölön. Vigasztalásból sem. Már ennyin is kapva-kapott szegény leány.

— Ugye?

Bölön óvatos volt. Nagyon kell vigyázni az ilyen léleknél minden szóra.

— Eddig tehetetlenül állottak a kórral szemben az orvosok. Maga Kószó professzor is, akihez fordultam. Most, hogy sikerült megállapítani a betegségét és a helyes diagnózist, minden reményünk meglehet a gyógyuláshoz.

Anya, leánya egyszerre csaptak rá:

— Sikerült? Hogyan?

Bölön elmesélt mindent. Nem szépítve, nem túlozva. Úgyis hiába rakna légvárakat a sors útjába. A bekövetkezendő események úgyis számon kérnek mindent. Az igazság az egyetlen, ami elviselhető az élet minden változatában. Erő az még a keresztfán is. A két nő is láthatóan megnyugodott. Bölön is megkönnyebbülést érzett és kimondta minden gondolatát:

— A gazdagok és hatalmasok ilyen esetben még a lehetetlent is megkísérlik. Órák alatt gyűjtik össze repülőgépeken a világhírű tudósokat. A pénz előtt leomlanak az országhatárok, a politika torlaszai, minden akadály. A szegény bujdosónak pedig annyija sincs, hogy jegyét megválthatná és eljuthatna szeretteihez átvenni utolsó pillantásukat... És mégis így a szebb, így a több. Ahogy te csinálod, Éva. Az Istennek nem kell repülőgép. Sem pénz, sem vízum, és nem kell törnie a fejét a csodagyógyszer képletén. Hát csak ápold továbbra is így a jegyesedet, kicsi leány! Templommal és imádsággal. Különösen ezekben a napokban. Az

ne aggasszon, hogy nem mehetsz Palihoz! Úgy sem engednének hozzá. A világ, a szerencsés emberek érzéketlensége se fájjon! Az ilyenek csak emberek, akik még nem lettek emberré. Csak, mint a pókok, kisebb-nagyobb hálókat szőnek, hogy minél többet fogjanak fel a világ javaiból. Akik előznek most ajtaiktól, azoknak majd ti fogtok nyújtani, hogy általa belül még gazdagabbak legyetek. Eljön az idő! Az Úr tenyerén minden kiegyenlítődik... Te csak ápold tovább a jegyesedet és ne feledd, hogy nem mindenki érdemes a szenvedésre! Pedig aki nem szenvedett, az nem tud igazán boldog lenni...

— Most pedig feküdjetek le! Későn van. Az éjszaka megvénült.

Az éjszaka megvénült, a sötétség betakar mindent. Kis sorsot, nagy sorsot egyaránt.

Kószó professzorral úgy beszélték meg, hogy mihelyt a főorvos ígérete szerint hírt kap a betegről, azonnal felhívja a táborparancsnokság telefonján, de másnap délig hiába várta a hírt. Keserűen gondolt rá, hogy kinek fontos egy halállal vívódó, névtelen, bujdosó magyar fiúnak a sorsa. Mindenki csak önmagának fontos. Én! Én! Én! Egyéb szempillantásra is alig érdemes. Ne essék kétségbe mindjárt az ember, ha rálépett egy hangyára. A szentimentalizmusát sírja bele a zsebkendőjébe, ha úgy tetszik, de mi mai világ vagyunk. Nem érünk rá egyes emberek sorsával foglalkozni. Nagy üzem vagyunk. Kollektív szempontjaink vannak. Pénzben, emberben egyaránt. Ha milliós tételben tud szállítani rabszolgát vagy emberbőrt, az más! Egy emberre ma már a legsötétebb emberevők se vadásznak. Hol vannak, kérem, azok az idők!... Emberi méltóság, egyéniség, jog, igazság, lélek? Ugyan kérem. Ezekkel az ócskaságokkal tessék Krisztushoz menni! Mi nem érünk rá. Pláne magyar!...

Hirtelen lefékezte magát. Túlzás, amit gondol. Az ember és az emberiség nem ilyen, csak akik visszaélnek vele. Névteleneknek, szegényeknek és szenvedőknek mindig kell

lenniök, hogy a világ szép maradjon, s az életnek értelme legyen. Majd ráeszmél erre egyszer mindenki.

Lecsillapulva ment a parancsnokságra és felhívta a professzort.

— Nem feledkeztem meg — volt a válasz —, de még nem kaptam semmi hírt. Azt hiszem korán is volna még. Bizonyos idő kell, napok is beletelhetnek, míg az ellenszer hatása mutatkozik annyira, hogy abból orvosilag is helytálló ítéletet lehessen formálni. Még ebben az esetben sincsenek kizárva esetleges komplikációk. Türelemmel kell lennünk.

— Hogyne. Köszönöm.

Nehéz volt azonban türelemmel lenni. A táborlakók is úgy néztek rá, mintha tőle várnák, mintha rossz néven vennék, hogy nem cselekszik már valamit Saly Pali érdekében. Mintha tőle függne! Azt is tudta már mindenki, hogyan ápolja jelképesen Tarján Éva a jegyesét kis szobájukban. A férfiak még a kalapjukat is megemelték, mikor kíméletesen elhaladtak az ablaka alatt. Az arcok komolyak, zordak lettek, a nők elvesztették a színüket. Izgalom és fojtottság ülte meg a tábort. Sokan megpróbálták lerázni magukról a különös igézetet és ok nélkül felkiáltottak, de utána megriadtak és még mélyebben burkolóztak magukba. Éva ki se lépett az ajtón és Tarjánnét is ritkán lehetett látni. A füst, a nyomortanya kis lélegzetvétele is elmaradt a szobájuk fölül. Bordy százados úrék keserűsége is elnémult, bár a százados úr még dúltabb volt, mint valaha. Merke bácsi kétág-bajsza olyan merev volt, mintha az orra alá fagyott volna. Szaniszlóra, a papra úgy rájött az imádság, hogy éjjel se bírta abbahagyni. Gandhi, a parancsnok, még soványabb lett, mint az igazi Gandhi. Kurtán-furcsán rámént Bölönre.

— Csinálni kell, kérlek, valamit!

Bölön keserűen elhúzta a száját:

— Mondd meg, mit lehet csinálni?

— Én nem tudom, de nem nézhetjük tovább, hogy ez a szegény leány... Nincs nyugtom Emmustól se. Mit szól-

nál hozzá, ha összegyűjteném az útiköltséget a táborlakóktól Éva számára? Már többen is felvetették a gondolatot. Mindenki szívesen adna.

Harag villant át Bölön arcán.

— Ne adjanak!

Vereczkey elképedt.

— Miért? Ez szép gesztus a táborlakók részéről.

— Nem szép gesztus! Önzés. Érted? Önzés!

A jó öreg Gandhi most már igazán nem értette. Meg is botránkozott.

— Hogy mondhatsz ilyet?

Bölön azonban nem tágított.

— Nem szándékos önzés! Nem is tudnak róla. Mégis az, mert a saját lelkiismeretük nyugalmát vásárolnák meg pár pfenniggel, hogy aztán mondhassák: — „Én mindent megtettem, amit tehettem! Engem nem terhel felelősség. Én hálát érdemlek!" Utána elég sajnálkozni, hogy a tragédia bekövetkezik. Ne gyűjts! Így igazabb és őszintébb! Így jobban összeforrnak a szerencsétlenek.

Vereczkey a fejét rázta.

— Nem osztom a nézetedet. A magam szakállára csinálom meg a gyűjtést. Nem nézhetjük tovább, hogy ennek a szerencsétlen leánynak egyetlen vágya ne teljesüljön. Megérdemli, hogy segítsünk rajta.

— Honnan tudod, hogy ezzel segítetek rajta? Honnan tudod, hogy nem okoztok-e nagyobb szenvedést neki, ha tehetetlenül kell néznie utolsó vergődését annak, akit annyira szeret, míg kezébe fújja utolsó lélegzését? Honnan tudod, hogy nem új tragédiákba külditek-e azt a leányt?

— Azt nem! Isten őrizzen! — hebegett a parancsnok.

Bölön csendesen folytatta:

— Ne bántsátok szegénykét! Ő megtalálta a maga kiútját és erejének forrását Nagy szárnyat növesztett neki az Isten, hogy Hozzá repüljön... Én különben is megmondtam neki az este, hogy ha pénze volna, akkor is hiába utaznék Palihoz, mert nem engednék hozzá. Különös gonddal

különítették el, hogy minden fertőzésnek elejét vegyék. Így mondotta Kószó.

— Akkor ezzel megnyugtatom a táborlakókat.

— Még ne szólj! Engedd kissé még gyötrődni őket! Nézzenek még mélyebbre a szakadékba, amely mindannyiunkat fenyeget. Kell ez a meggondolás. Ki tudja, mi vár még mindenkire! Most a jó jobbá lesz, a gonosz is megdöbben és hátha önmagára ébred. Egymás szenvedéseiből táplálkozunk. Ételünk élni kevés, meghalni sok. Lehull a test, de erős lesz a jók lelke. Kell a szegény magyar bujdosóknak ez az erő, mert akinek keresztet tesz a vállára a világ, azokat fel is szokta feszíteni rá. Ne tömd a részvét kútját, hisz úgyis oly kevés van belőle! Ne szólj! Még ne!

— Különös ember vagy! — morfondírozott az öreg Gandhi. — Hiszen szép, szép, amit mondasz, de valahol valami hiba van benne. Hirtelen nem is tudom, hol.

Sovány feje ide-oda ingadozott a szárán.

Bölön hagyta, hogy keresse a „hibát". Közben ugyanis megjelent az ajtóban Merke bácsi és rezzenés nélküli vigyázzban jelentette:

— Nem lévén hivatalos óra, magam bátorkodtam átvenni Kószó tanár úr telefonüzenetét a táborunkhoz tartozó Saly Pál ügyében. Nevezett Saly Pál állapota valamelyest súlyosbodott.

Mind a ketten dermedten néztek Merke bácsira, aki magában rosszalta, hogy a parancsnok úr a szokásos „köszönöm"-öt is elfeledte. Nem mintha sajnálná tőle, de megfelejtette, no... Az a másik meg úgy rohant a telefonhoz, mintha a szemit kivették volna.

Pedig világosan megmondta, hogy a Saly úrfi állapota rosszabbodott. Mit akar egyebet?

Hiszen — nem mondja —, cudar nagy kár volna, ha az a fiú meghalna.

Csak az az áldott Éva kisasszony ne volna!...

A táborparancsnok szigorúan rászólt Merke bácsira:

— Nagyon vigyázzon! Az üzenet, amit nekünk átadott, hivatalos titok!

Sértődötten felelt Merke bácsi:

— Nem kell azt nekem külön mondani, parancsnok úr!

Bölön nem lelte helyét a táborban. Sétált a kis erdőben, ácsorgott a város felé vezető úton, méregette szemeivel a végtelenséget, a cikázó fecskék útját, és fáradt agyát elkábította a mezők zsongása, a tavasz dala. Már nem üdítette fel az ifjú természet, mint máskor, nem kacagott a hátára esett bogár erőlködésén, nem hallgatta, hogyan nő a fű. Hiába lengtek hozzá meleg fenyőillat-hullámok és játszott a víz árkában. Mindegy volt ma, hogy a frakkos cigány, a tücsök áll-e ki lyukába, vagy a lepke keresi a helyét a virág fölött. Az égen bárányfelhők úsztak, ő pedig a Tisztánlátóra haragudott.

Mert mégsem járja, hogy ezekben a nehéz napokban be se szúrja az orrát pár vígasztaló szóval Tarjánékhoz. Pedig meg is ígérte.

Különben neki is sok a dolga. Minden nap tömve a rendelője. Mintha csak vigaszt váró, szerencsétlen ember volna a földön. Kétségtelen, hogy hivatást teljesít. Erről már többször meggyőződött. Sok ezren köszönhetik neki azt a pár lépést, ami a keserves élet útján tovább segít. Feltétlenül jó ember. Ha nem volna jó ember, már gazdag ember volna.

Most azonban mégis ő segíthetne a legtöbbet, ha elutaznék a halállal vívódó Saly Pálhoz. Talán a képességeivel az orvostudomány segítségére lehetne, hiszen nem egy esetet ismer, mikor neves orvosok médiumok segítségét veszik igénybe, anélkül, hogy csodadoktorok akarnának lenni. A helyszínen nem kellene „támaszpontokat" keresnie furcsa képességeinek. Közvetlen volna az érintkezés és intenzívebb, biztosabb a „látás", akármin is alapszik.

Ez jó gondolat. Megy és feltétlenül elküldi Palihoz a Tisztánlátót!

Egészen megelevenedett Bölön és kétszeresére nyújtotta hústalan lábait, hogy minél hamarabb rábeszélje Telét az utazásra.

XIX.

A Tisztánlátó ajtaján tábla lógott magyar és német nyelven: „Ma nem fogadok!"

Bosszankodva éppen megfordult Bölön, mikor a zár kattant és fáradtan az ajtóban megjelent Tele.

— Vártalak!

Bölönnek feltűnt a Tisztánlátó összeesettsége.

— Csak nem vagy beteg?

— Nem, de nagyon megerőltetően dolgoztam.

— „Dolgoztál?" Ez a szó is a mesterséged terminológiájához tartozik? Mit dolgoztál, hiszen kiírtad az ajtóra, hogy senkit sem fogadsz?

Nem vette számba a gúnyt a Tisztánlátó.

— Saly Palival foglalkoztam az éjszaka óta.

— Éppen az ő érdekében jövök. Rá akarlak beszélni, hogy utazz hozzá. Több a reményem, hogy az orvosokkal együtt valamire viszitek. A képességeidet jobban érvényesítheted a helyszínen.

— Most már! — legyintett a Tisztánlátó.

— Késő, ugye? — villantak fel haragosan Bölön szemei. — Úgyis meghal! Csakhogy neked igazad legyen!

— Ki mondja, hogy meghal?

— Ma délután jött a telefonjelentés, hogy állapota rosszabbodott.

Telét nem érdekelte az orvosi jelentés. A maga hitével és biztonságával beszélt:

— Az éjszaka volt a krízis, helyesebben a beteg állapota a legválságosabb. Magam is remegtem ez alatt az idő alatt a fiú életéért. Le sem vettem a szemeimet róla. A zöld csillag a szemeiben mind élesebben ragyogott fel. Félelmetesen erősödött. Sugarai szikráztak. A beteg mozdulatlanul hanyatt feküdt az ágyban. A kis asztal mellett az ápolónővér

elbóbiskolt, méregette a feje súlyát... Nem volt magán kívül Pali. A szíve hatalmasan dobogott, melle feldudorodott, izmai megfeszültek és sárga verejték gyöngyözött egész testén. Éreztem a betegszoba fülledt, kellemetlen levegőjét. Magam is belefáradtam a feszült figyelésbe. Hosszú volt az az idő. Nekem talán hosszabb, mint Palinak.

Az egyszerű szavak fascináló hatást váltottak ki Bölönben, mintha a Tisztánlátóval együtt élte volna át az éjjeli látomást. A kép ugyanolyan valósággal elevenedett meg képzelete előtt. Mintha legyőzve űrt, távolságot és teret a halálos küzdelem zavart ködében, két testetlen emberfő jelent volna meg a beteg fölött. Mintha maga is „tisztánlátna". Ő is érezte a szoba beteg páráját, a kór és halál ijesztő illatszerét.

Tele szavain át ugyanúgy látja ő is, hogyan ijed fel az ápolónővér, figyel rá a betegre, rántja a szájához némán a kezét és rohan ki az orvos után.

Az inspekciós orvos magára rántott köpenyben bejön. Megszokott dolog. Előbb körülpillant a szobában, s csak azután hajtja fejét a beteg fölé, mintha érte imádkoznék. Halkan meg is szólítja:

— Herr Sály! Passen Sie auf!

Herr Sálynak a feje bizonytalanul mozdul a párnán. Mintha nem tudná, hogy hol van. Az orvos röviden megnézi a pulzust, utána visszaejti a kezet. A fejtáblára is ráhunyorít. Olvas az arcból, észrevesz minden rezzenést rajta, látja a szív erőlködését. Az óráját is előveszi, megnézi és olyan mozdulattal teszi el, mintha valamiről lekésett volna, de most már mindegy. Utasításokat ad a nővérnek, aki sietve kapkodja elő az injekciós tűt, vattát, étert és segédkezik.

Ez is megvan. Az orvos tétovázik pár pillanatig a beteg fölött és aztán a tudomány méltóságával eltávozik. Az ápolónővér odaül a beteg fejéhez és kiegyenesedik a széken.

Érdekes, hogy egyikük se vette észre őket!

Az illuzió teljesen valóságként hatott. Rövid álomhoz hasonlóan látott Bölön, érzékelhető valósággal és formákban.

— Most pedig idenézz! — mondja a Tisztánlátó, és erre egyszerre eltűnik minden, mintha csodálatos szemüveget vett volna le a szemeiről. — Ezen a képen mindent feljegyeztem.

— Milyen képen?

— A Pali arcképén, amit szerencsére nálam felejtettél... Reggel felé vettem észre, hogy a zöld csillag alig észrevehetően halványodni kezd, veszít sugárzásából. Az injekció hatása? Valószínű... De az is lehet, hogy valahol valami más akarat határozott Pali sorsa felől. Nekem az volt az érzésem. Nem gondoltam rá. Önkéntelenül jött és hatalmába kerített. Moccanni se mertem, csak néztem. A vérem a füleimben muzsikált, éreztem, hogy szédülök, testem nehéz lett, de néztem, néztem... A halál nem könnyen retirál... Kiáltani szerettem volna örömömben, mikor bizonyossá vált előttem, hogy ha lassan is, a zöld csillag tünedezőben van. Kiáltani szerettem volna, de nem volt szó a számban... Nézd! Ide jegyeztem fel: „Hajnali négy óra"... A következő pillanatban megrémültem. Pali szemei mind kisebbek lettek, a mell már alig hullámzott, teste feszültsége megszűnt és szétomlott az ágyban. Úristen! — riadt fel bennem. — Hátha a csillag fogyása az élet fokozatos megszűnését jelenti? Mire végleg eltűnik, az életnek is vége. Kétség is támadt bennem. Hátha tévedtem és a zöld csillag nem a halál, hanem az élet? Ilyen közel sohasem voltam hozzá. Mintha bennem ment volna végbe az egész folyamat... Fél ötkor a zöld csillag eltűnt és Pali behúnyta a szemeit. Az ápolónővér nem vett észre semmit. Magam is halálos fáradt voltam és nem bírtam hatni rá, hogy felriasszam. Pali pedig feküdt, mint a halott.

Lihegtek mind a ketten az izgalomtól, feszültségtől. Bölön nem gondolt rá, hogy beleesett a Tisztánlátó igézetébe. Paracelsus „Philosophia Sagax"-ának elképzelése elevenedett meg előtte, amely szerint az embernek egy elemekből álló és egy siderikus, asztrál teste van. A halállal mindkettőt letesszük. A siderikus test, mely a csillagokból származik, feloldódik a levegőben, mint az elemekből álló

test a földben. Ezt a kettősséget érezte homályosan, megejtő érzékcsalódással. Máskor mosolygott volna a látszattestmeséken, vagy csodálkozott volna e ritka pszichikai jelenségen, amely úrrá lett rajta is; de most már mindegy, hogy a látóidegek eddig még ismeretlen titkai képesítik-e a Tisztánlátót, hogy a többszáz kilométerre egy elkülönített szobában vívódó beteg állapotának minden kis részletét megfigyelje, — csak beszéljen és valamiképpen döntsön Pali sorsa felől. Ha az életről van szó, mindenbe belekapaszkodunk.

A Tisztánlátó nehézkesen szólott újra:

— Pali feküdt mozdulatlanul és én teljesen kimerültem. Nem láttam semmit. Szemeim előtt vörös karikák táncoltak és erdő zúgott a fejemben. Aztán megszűnt minden. Lehet, hogy el is aludtam.

— Mikor újra bekapcsolódtam, Pali élt és a csillag ott volt arasznyi távolságban a fejétől. Most már tudtam, hogy nem tévedtem: a zöld csillag mégis a halált jelenti, amely még mindig fenyegeti. Vajon sikerül-e elriasztani onnan? Istenen múlik! ... Mégis megkönnyebbültem. Ha távozott a szemekből, még van remény!

Felrajzoltam a csillag helyét a képen és vártam. Órák múlva valamivel magasabbra emelkedett a csillag és aztán nem mozdult.

— A reménység azonban megmaradt ...

— A reménység! — mondta kevés meggyőződéssel Bölön. — A talán, a hátha!

— Nem szabad hálátlanoknak lennünk! — intette a Tisztánlátó. — A reménységből — valóság lett! ...

Bölön felugrott.

— Mit beszélsz? Azt hiszed, hogy mégis? ... Hogy Pali?

Tele mosolygott.

— Meggyógyul! Most már tudom.

— Honnan? Hogyan? Miből?

A Tisztánlátó a képre mutatott:

— Lásd! Ma délután négy órakor a zöld csillag végleg eltűnt. Pali életben marad!

— Ember! — kiáltott fel Bölön a remény és a kétség között ingadozva. — Ha igazad volna! Ha hinni lehetne, amit mondasz! ... Ember! Megmondhatom Évának? Kelthetek reményt benne?

— Megmondhatod, hogy szívesen leszek a násznagya.

— Ennyire biztos vagy magadban?

A Tisztánlátó komolyan megrázta a fejét:

— Magamban? Én, barátom, csak egyszerű ember vagyok. Méltatlan kis eszköz Isten kezében, hogy amit látnom enged, azzal jót tegyek és Őt hirdessem.

Bölön belenézett a kis emberke megviselt, színtelen arcába és némán kezet nyújtott neki.

XX.

Minden átmenet nélkül, egyszerre felszabadult jókedve kerekedett Bölönnek. Akármilyen furcsa szeanszot csinált is vele Tele, maga is érezte, szinte bizonyosra vette, hogy most már meggyógyul Saly Pali. Lehet, hogy ez is csak „igaz sejtés", szuggesztív részegség, de visszaadta régi rugalmasságát, derűjét, bizalmát. Már a régi kedélyével csapott rá a Tisztánlátó vállára.

— Ide hallgass, te szerencsétlen látó, elcsapott kabalista, jövőbe leselkedő okkultistám! Most én csinálok veled egy kis telepátiát és ide szuggerálj, öregem: — Fogadjunk, hogy te is a Bockbierre gondolsz, amelytől oly szép kerek a te és a bajorok hasa!

— Az első gondolat a lélek szava! — adta meg magát szívesen a Tisztánlátó.

— Akkor az anormális lélekállapotban kialakított tartalom anyagi kisugárzásba vétetik! — gúnyolódott Bölön a filozófia nyelvén. — Gyerünk tehát és kíséreljük meg a megoldást, miután mind a ketten megfelelő felvevő szervvel rendelkezünk. Megjegyzem, hogy ehhez hasonló megfejtést vallanak az új, jelentősebb fizikusok is, akik az okkult jelenségekkel foglalkoznak, mint az angol William Crookes, a francia Flaurney és az orosz Naum Kotik. Mind megszomjaznak.

Kedvesen évődve, egymást csipkedve ültek be Tele kis vendéglőjébe a nagy kiterjedésű Frau Wirtinhez, aki megvárta az első kortyokat és öntudatosan megkérdezte:

— Na? Sör ez nálam, mi?

— Szóljon ha özvegy lesz! — dícsérte Bölön. — De várjon! Ne szaladjon el! Tudja, mi az a kalória?

Wirtin tudta:

— Amit a hatóságok megvonnak a lakosságtól.

— Nem, hanem amit maga rejteget: Nyolc tojásból rántotta, házi szalonna, friss kenyér a számunkra. A zöldhagymát el ne felejtse hozzá!

Wirtin szójátékkal felelt:

— Nicht getrunken, schon betrunken!

Tele azonban bizalmasan intett és a nő megadta magát.

A mennyei út után mindkettőjüknek ízlett étel, ital. Wirtin őrködött fölöttük. Bölön bámult a hatalmas nő láttára.

— Ebben aztán van életerő, fluide vital, biomagnetizmus, vagy nevezd akárminek! Eh! Poháron át nézve szebb az élet! Prosit!

A Tisztánlátó szerényen ivott és magában csendesen örvendezett Bölön kis, öreges virágzásának, aki azonban egyszerre elkezdte önmagát szidni:

— Perzselni való vén seprű vagyok, hogy itt tobzódom veled örömömben, s az alatt az a szegény leányka pusztul bele a bánatba. Ahelyett, hogy hozzá szaladnék a jó hírrel, itt képpedezem ezen a Michelangelo modellen. Legalább neked eszedbe juthatott volna, hogy hazaküldj! Na gyerünk!

— Maradj csak!

— De Éva!

— Évának kellett ez a próba, hogy azt is elviselhessék, ami majd rájuk következik.

— Rájuk következik? — hökkent meg Bölön. — Valami újabb veszedelmet látsz?

A Tisztánlátó maga elé nézett:

— A veszedelem sohasem „új". Az éjszaka rájöttem, hogy a zöld csillagot is a születésünkkel hozzuk magunkkal és csak halálunkkal távozik tőlünk. Néha meglátjuk, néha nem látjuk, de mindig ott van. Neked szimbólum, nekem valóság. Te teóriák után kutatsz, felhányod magadban a világ nagy gondolkodóit és a tudomány eredményeit; én tudom, hogy Isten igazgatja fölöttünk ezt a csillagot is. Senki más... Többször elhatároztam, hogy belenézek ennek a két fiatalnak a sorsába.

— És megtetted?

— Minek?... Bármilyen is legyen a jövőjük, csak akkor viselhetik el, ha a lelkük is egyesül, mielőtt idegen földre, idegen emberek közé kiteszi a kivándorló hajó. Otthon, jólétben könnyű feleségnek lenni. A hazai földön könnyebb az élet, ahol minden kis fűszálba megkapaszkodhatnak, ahol a madár is magyarul biztatja, de idekinn a nagy világban, kiszolgáltatva az élet és az emberek kegyetlenségének, magukra hagyatva, támasz nélkül kiből merítsenek erőt, ha nem egymásból? Mi lesz, ha a külsőségek elmúlnak, az álmok szétpattannak és torkuknak ugrik az élet? Kinek a kezét fogják meg az ismeretlen parton, a nyomasztó idegenségben, az egymást eltaposók iramában, ha nem egymását? Ki kell, hogy szeresse a rongyot is rajtuk, éhezni segítsen, támogasson, ha már-már összeesünk; ha nem a feleség?... Ezért a próba! Kezdet óta ezért volt. Most már azt hiszem, teljesítettem, amit az édesapjának a halálos ágyán ígértem. Mi a véleményed?

— A véleményem? Mindjárt meglátod!

Az öreg Bölön legényesen rásújtott az asztalra.

— Frau Wirtin! Nem ital ez a maguk söre magyarnak. Van egy kis jó bora?

— Mit akarsz? — lepődött meg a Tisztánlátó.

— Mit akarok?... Hát megtartom Pali legénybúcsúját, ha az a szamár e helyett az ágyban fekszik. Meg én, ha egy hónapig nem is eszem! Ki az apja? Te vagy én?

Mikor fizetésre került a sor, a Tisztánlátó elővett öt márkát.

— Eltedd azt a pénzt! — förmedt rá kedvesen Bölön. — Te tartottál legénybúcsút vagy én?

— Ne vedd rossz néven — szerénykedett a Tisztánlátó —, de pontosan öt márkával van kevesebb pénz nálad, mint amennyi a számla lesz.

És igaza lett!

Senki se járt már a tábor felé vezető úton, csak az öreg Bölön bizonytalankodott hazafelé rajta.

— Benne vagyok a föld lendületében! — szépítette az állapotát. — Nincs semmi bajom, csak a szellemi erők ébredtek fel bennem. Ezek normális állapotban az úgynevezett „idegszellem" által vannak a testhez kötve, de jó borkezeléssel szabaddá válnak... Miért vagyok álmos? Valami ismeretlen kozmikus sugárzás hatásáról lehet szó csupán, mert különben ma különösen aktívnak érzem magam. Hogy a dolgozó agyvelő általában rádioaktív-e, az még eldöntetlen kérdés, de lehet, hogy Alfred Lehmannak igaza van és az én agyvelőm rádioaktív... Szervusz, öreg fűzfa! Hogy kerülsz ide? Nem, ma nem csinálunk furulyát, mert a Forrógyerekek alszanak és különben is megjött az apjuk a fogságból. Kissé leülök, na. Nem mintha fáradt volnék, csak hogy ne vigyem el az álmodat. Mondd, öregem: Hiszesz te a levitációban? Nem tudod mi az? Az önmaga-felemelés. Nem hallottál Homeról, a híres médiumról? Heredia mexikói atya is utána produkálta. Látod, én hiszek az önmagam felemelésében, ha te nem segítesz. Nyújtsd az ágadat!... Mégis sikerült. De ne szólj senkinek róla! Maradjon az eset okkult! Mi is volt a nótám valaha? Elfeledtem megkérdezni a Tisztánlátót...

Az ujját felemelte, mikor beirányozódott Tarjánékhoz és köszönés helyett azt mondta:

— Csitt!

Éva lelkéből felkacagott.

— De Feri bácsi!

— Hogyan? — bámult el „Feri bácsi". — Te már tudsz kacagni ismét?

— Hogyne örvendenék — ugrott a nyakába a leány —, mikor Pali túl van a veszélyen. Az este jött az értesítés a professzortól. Rövid idő múlva ismét egészséges lesz.

— Te... te már tudod?

— Az egész tábor tudja már. Istenem, de boldog vagyok!... De mi történt Feri bácsival?

Az öreg Bölön legényesen megillegette magát.

— Hogy mi történt? Miféle kérdés?... Hát legénybúcsút tartottam a te mamlasz Palid helyett. Ki az apja? Te vagy én?

Egy hét se telt bele, mikor a jeep felkanyarodott a táborba. Abból a fajtából, amely a fára is felmászik. A Lelkigondozó és Kovács Zoli fordultak le róla. Rátörtek Bölönre.

— Hol van Éva? Érte jöttünk!

— Akkor minek rontotok rám?... Várjatok, hogy vegyek legalább kabátot! Ti erdei vadak! Nem lehet csak amúgy ingujjban beomolni egy úri házba. Na, gyerünk! De aztán rá ne ugráljatok arra a két ártatlan fehérnépre is, mint a juhászkutyák! Mit csinálnak a „Fenyőrigók"?

— Majd meglátja, Feri bátyám, mert visszük!

— Engem?... Aztán mivel jövök haza? Elmulattam, tudjátok a pénzemet örömemben, hogy az a kölyök meggyógyult. Most várom, hogy valami jótétlélek kiváltson ebből a nyavalyás táborból... Itt volnánk, de aztán illedelmesek legyetek!

A fiúk azonban még a kalapjukat is a fejükön feledték, annyira rácsudálkoztak Évára.

— Így képzeltük!

— Most pedig mondjátok meg szépen — ébresztette fel Bölön —, hogy miért küldött édesanyátok? Miért szöktetek meg a becsületes munka elől?

— Azért, mert baj van! — válaszolt Kovács Zoli.

— Miféle baj? — rezzent össze Éva.

— Az, hogy Pali nem akar kijönni a kórházból, míg a menyasszonya a fülénél fogva ki nem húzza belőle.

— Hogy én magukkal menjek?

— Azért jöttünk!

Tarjánné kissé méltatlankodva jegyezte meg:

— Pedig azt hittük, hogy Palinak első dolga lesz...

— Jönne ő szegény, repülve — mosolygott rá a Lelkigondozó —, de ezek a rettenetes „Fenyőrigók" nem eresztik. Megesküdtek a fejszéjükre... Csak azt szeretnék, Éva kisasszony — fordult a leányhoz —, hogy kissé szépítse meg

nekik is a Fekete-erdőt. Aztán, ki tudja, látjuk-e többé egymást az életben...

Büszkén feszítette ki száraz csontjait az öreg Bölön:

— Akkor nincs más mód, mint hogy veletek menjünk!

Alig fordult ki a jeep a táborból, Merke bácsi komor méltósággal elindult a táborvezető úrtól vett parancsokkal.

Elsőnek a paphoz tért be. Aztán barakktól barakkig ment. Titokzatos volt, mint mindig, mikor közügyben járt. A tanár-kántort éppen a rozoga harmónium mellett találta. A szemeivel intett, hogy csak fejezze be a nótát és csak akkor közölte:

— A parancsnok úr arra kéri a tisztölt tanár urat, hogy ezön táborunkban tervezött házasság dógában tessék ismét elővenni a Ló Hengrin nevezetű nótát!

— Éppen azt játszottam, Merke bácsi. Hogy tetszett?

Merke bácsi lenézett a fél bajsza szárára.

— Hát szép, szép. Templomban, nem mondom, megjárja, de ha az én jányom menne férjhez, meg nem engedném, hogy elcsúfítsák vele a lakodalmát!...

VÉGE

mutatja a helyes utat, ami vezérel. Érdemes küzdeni! Van még valami meg nem romlott szépség!

"— Kérem a jegyeket! — jön a kalauz.

A Palié rendben van. A fogoly írását azonban gyanúsan tanulmányozza . . . Valamit mérlegel magában, mégis azt mondja zordul:

— Ez a jegy nem erre a vonatra és nem erre a vonalra szól . . . Miért nem csinálta szabályszerűen? . . . Meg kell fizetnie a távolsági különbözetet és a pótdíjat! . . . Tíz márka!

— Nincs pénzem! Honnan legyen? Annyi sincs, amivel egy darab kenyeret vegyek! . . .

Pali nem bírja tovább nézni. Int a kalauznak, és a folyosón kifizeti a tíz márkát. Nagy pénz neki is, de mikor tegyen jót, ha nem most . . .

A fogoly ránéz a magyarra. Keményen és világló szemekkel . . .

— Köszönöm . . .

Az ember . . . hirtelen feláll, és számba veszi maroknyi csomagját . . . Leveszi és kihalász belőle valami papírba kötött kicsiséget . . .

— Fogadja el tőlem! . . .

Münchenben átszállnak mind a ketten . . .

A stuttgarti vonat megindul, és akkor kiveszi a zsebéből a fogoly ajándékát.

Meglepően szép, idegen kézimunka . . . Még jobban meghatódik Saly Pál, amikor meggondolja, hogy a szegény, nyolc esztendő óta szeretteiről álmodó fogoly Sophie-nak, a feleségének szánta, és hordozta magával földrészeken keresztül. Ez volt minden kincse. Mégis odaadta . . .

Néha érdemes embernek lenni."